

JOURNAL OF EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT

วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม

Journal of Education and Social Development

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 ปีการศึกษา 2559 (มกราคม - มิถุนายน 2560)

Vol. 12 No. 2 Academic Year 2016 (January - June 2017)

ISSN 1905-2693

วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม Journal of Education and Social Development

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 ปีการศึกษา 2559
(มกราคม - มิถุนายน 2560)

Vol. 12 No. 2 Academic Year 2016
(January - June 2017)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยทางการศึกษาและการพัฒนาสังคม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยบูรพา
3. เพื่อส่งเสริมการเสนอผลงานทางวิชาการด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคมของนักวิชาการทั่วไปในรูปแบบบทความทางวิชาการและบทความพิเศษ

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ ยอดนิล
มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์ชลี มาพุทธร
มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.นงเยาว์ ศรีพรหมสุข

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเอื้อ มลิณทิส
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมัตย์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศาสตราจารย์ เสาวคนธ์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง
มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังคม ภูมิพันธ์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เจ้าของ

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาการศึกษาและการพัฒนาสังคม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ข้อเขียนหรือข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน และเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนทั้งสิ้น
เจ้าของและคณะบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยเสมอไป

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ดร.อรนรินทร์ ขจรวงศ์วัฒนา

โรงพยาบาลเมืองฉะเชิงเทรา

ดร.ปิ่นนเรศ กาตุตม

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี แพร่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามมกน

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.ชัยพนธ์ รักษาม

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ตัญค์มณี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะเค็๋อ กุลประสูติติก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร.สราวดี เพ็งศรีโคตร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สระแก้ว เขต 2

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัลยวัฒน์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร กุมพล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดร.กรรณิภาณ หิรัญกลี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ ยอดนิล

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.ชัยสิทธิ์ คุณสวัสดิ์

โรงเรียนสำโรงทาบวิทยาคม จังหวัดสุรินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภติ สกฤตน์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.จินดา ศรีญาณลักษณ์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกลีกร

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง เจนจิต

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.เวชฤทธิ์ อังคนะภัทรขจร

มหาวิทยาลัยบูรพา

นาวาเอก (พิเศษ) เกียรติชัย นาคสุขไพบูลย์

ผู้อำนวยการกองอสังหาริมทรัพย์

ฐานทัพเรือสัตหีบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.อารมณ เพชรชื่น

โครงการพัฒนาศักยภาพครูเพื่อเป็น

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้การสอน

วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สสวท.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ศรีญาณลักษณ์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.วิราวรรณ มุลตรีภักดี

โรงเรียนนานาชาติมุลตรีภักดี

ดร.สุพนิดา ชัยวิทย์

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศรี ทองนุช

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงาน

สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131
โทร. 038-102-067
Fax: 038-391-043

กำหนดออก

ปีละ 2 ฉบับ

ค่าสมาชิกวารสาร

ปีละ 150 บาท (รวมค่าส่ง)

การส่งต้นฉบับบทความ

ติดต่อส่งต้นฉบับได้ที่
กองบรรณาธิการวารสารการศึกษาและ
การพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การสมัครเป็นสมาชิก

ยื่นใบสมัครสมาชิก พร้อมเงินสดหรือ
ธนาคัตติสั่งจ่าย ปทฝ.มหาวิทยาลัยบูรพา
ในนาม นางศรีวรรณ ยอดนิล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

บทบรรณาธิการ

วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคมปีที่ 12 ฉบับที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2559 ภาคเรียนที่ 2 (มกราคม 2560 – มิถุนายน 2560) ฉบับนี้ นำเสนอบทความวิชาการและบทความวิจัยของนักวิชาการด้านการศึกษา และการพัฒนาสังคม ซึ่งประกอบด้วยบทความวิชาการจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง “จิตตปัญญาศึกษา กับภาวะธรรมทรศน์ในวัยสูงอายุ” โดย ดร.วรวิทย์ เพ็งพันธ์ และบทความวิจัยที่มีความหลากหลายในเนื้อหาจำนวน 15 เรื่อง อาทิเช่น บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิธีการเปรียบเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลายหรือเทียบเท่าโดยการขจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน และใช้คะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ขั้นพื้นฐานเป็นคะแนนเชื่อมโยง” บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่ สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย” และ บทความวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรม หลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี: ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ” อีกทั้งบทความวิจัยด้านการศึกษาและการ พัฒนาสังคมในสาระที่น่าสนใจอีกจำนวนมาก

ในนามกองบรรณาธิการวารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม ขอขอบคุณนักวิจัยและนักวิชาการผู้เขียน บทความ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประเมินบทความทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ต่อวารสารการศึกษาและการพัฒนา สังคมด้วยดีเสมอมา อีกทั้งขอขอบคุณสมาชิกผู้อ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุนวารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม ด้วยดีมาตลอด พบกันใหม่ในฉบับหน้าค่ะ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ ยอดนิล

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ	4
บทความวิชาการ	
จิตตปัญญาศึกษากับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ (ดร.วรวิมล เพ็งพันธ์)	7
บทความวิจัย	
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 (ชพรช พรมบ่อ, ดร.ประภาพรรณ รักเลี้ยง, ดร.ประวิติ ยงบุตร)	20
การศึกษาความเข้มแข็งของคทณในนิตระดับปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (ดร.ชลดาว ปุณณานนท์, ดร.ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์, อาวีพร ปานทอง, อรสา เอี่ยมรัศมีโชติ)	32
รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี (สุภาพ ศิริบุญญพัฒน์, ดร.เด่น ชะเนติยง)	44
การพัฒนาวิธีการเปรียบเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยการขจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน และใช้คะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน เป็นคะแนนเชื่อมโยง (อรทัย เจริญสิทธิ์, ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม, ดร.สมพงษ์ ปันหุ่น)	55
การพัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ ที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 (ปิยวรรณ ศิริสวัสดิ์, ดร.พจมาน ชำนาญกิจ, ดร.ประยูร บุญใช้)	70
การพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง: ผลกระทบและ แนวทางแก้ไข (ณัฐวัฒน์ วิเศษสุวรรณ, ดร.ศรียรรณ ยอดนิล, ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง)	82
กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (สมชาย พัทธเสน)	94
ผลการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (สุวารี ศรีอำไพวัฒน์, ดร.ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, ดร.สุนิสา สุมิรัตน์)	103

	หน้า
การเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (โสภิตา ล่อใจ, ดร.ศรวิรรณ ยอดนิล, ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง)	117
การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อย (กัลยาณี อินตะสิน, ดร.ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์, ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร)	130
วัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี: ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ (Shi Lei, ดร.ฉลอง ทับศรี, ดร.บุญเชิด หนูอิม)	144
จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ดร.สมศรี ทองนุช)	156
การพัฒนาารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย (สมพร ชาลีเครือ, ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, ดร.สุดา ทัพสุวรรณ)	171
การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต, นิภา นภาเศรษฐ์)	182
การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ด้วยรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ (ดร.เพ็ญภา กุลนาคดล)	198

จิตตปัญญาศึกษากับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ CONTEMPLATIVE EDUCATION AND GEROTRASCENDENCE

ดร.วรุฒิ เพ็งพันธ์*

บทคัดย่อ

จิตตปัญญาศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการสืบค้นสำรวจภายในตนเอง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการรับฟังด้วยใจที่เปิดกว้างซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้จักตนเอง การหยั่งรู้ และความเปิดกว้างยอมรับความหลากหลายและอุดมของโลก ทั้งนี้จากการตระหนักเข้าใจตนเองจะส่งผลให้เกิดความชื่นชมในคุณค่าของประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นด้วย ซึ่งกระบวนการที่สำคัญดังกล่าวนี้จะทำให้เข้าใจผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีผ่านแนวคิดภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ ซึ่งหมายถึง ภาวะที่บุคคลในวัยสูงอายุมีความเข้าใจและยอมรับในปรากฏการณ์ของชีวิต ยอมรับว่าทุกสิ่งในโลกมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีวุฒิภาวะในการมีสัมพันธภาพต่อผู้อื่นและสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติการมองโลก มิติการมองตน และมิติการมีสัมพันธภาพต่อผู้อื่นและสังคม

Abstract

Contemplative education is to study the integration of introspection, experiential learning, and open-mindedness. This concept leads to self-understanding, deep insight, and openness of diversity. Regarding to self-understanding, people appreciate the experiential value of both self and others. Based on contemplative education, older people are understood through the theory of gerotranscendence.

This means that they understand and respect life. In addition, older people have maturity of relationships between others and society. This theory related to three major dimensions: cosmic dimension, self-dimension, and social and individual relations dimension. These can be explained that the cosmic dimension is broad existential changes. The dimension of self involves changes in the view of present and retrospective self. Finally, the social and relations dimension perceives developmental changes.

บทนำ

ชีวิตในสังคมทุกวันนี้ดำเนินอยู่บนหนทางแห่งมุมมองแบบแยกส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อชีวิตของคนตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยสูงอายุหากเข้าใจวิกฤตหรือถึงทางตัน คนเรามักจะมุ่งแก้ปัญหาโดยลืมนิติความเป็นมนุษย์ไป ส่งผลให้ชีวิตนั้นๆ ขาดสมดุลและไม่อาจเข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้

ด้วยความเป็นมนุษย์ที่ได้ถูกลดทอนลงให้มีสภาพเพียงเครื่องจักรหรือกลไก คุณค่าภายในไม่ได้รับการดูแลในยามที่ต้องการมากที่สุด อีกด้านหนึ่งการศึกษาที่มุ่งเน้นแต่ผลสำเร็จเชิงประจักษ์ก็ทำให้ผู้เรียนพลาดสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุดประการหนึ่งไป นั่นก็คือประสบการณ์แห่งการมีชีวิตที่แท้ ชีวิตของผู้เรียนจึงหยุดนิ่งและหมดชีวิตชีวาเพราะกลายมาเป็นเพียง

*อาจารย์ประจำภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้รับป้อนโปรแกรมและเนื้อหาที่ไม่เห็นความเชื่อมโยงใดๆ กับชีวิต (ศุภยจิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2558)

ตลอดระยะเวลาการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา ไม่ว่าจะยุคสมัยก็ตาม ต่างพยายามค้นหาวิธีการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ถึงเป้าหมายสูงสุดให้ได้ ผ่านการเรียนรู้ ลองผิดลองถูกมามาก แม้ในยุคนั้นจะเพียรพร้าหลงทางมุ่งสร้างให้คนเป็นคนเก่ง มีอำนาจ โดดเด่นเหนือผู้อื่นโดยเชื่อว่าผู้ที่เก่งที่สุด จะมีอำนาจสูงสุด สามารถช่วงชิงพื้นที่เพื่อแสดงความอหังการแข่งขันสู่ความเป็นมหาอำนาจ กุมชะตาชีวิตของผู้คนที่ตกอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า ความเชื่อนี้ได้นำมาซึ่งความล่มสลายของการพัฒนามนุษย์ จนสุดท้ายได้ตระหนักได้ว่าที่ผ่านมาคือการสูญเสียอย่างสิ้นเชิง สำคัญที่สุดคือการสูญเสียทางจิตวิญญาณนั่นคือความไร้มนุษยธรรม (วรากร ทรัพย์วิระปรกรณ์, 2557)

จากปัญหาในมิติด้านการศึกษาดังกล่าวมิได้เตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับกับความท้าทายที่ต้องเผชิญกับสังคมผู้สูงอายุในสังคมไทยในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ หรือการเตรียมพร้อมของประชากรให้เข้าสู่วัยสูงอายุได้อย่างมีคุณค่า รศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2556) ได้เสนอแนวทางการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเตรียมพร้อมพร้อมกับสังคมผู้สูงอายุว่า ควรกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับต้นเพื่อให้เข้าใจกระบวนการสูงวัยและตระหนักถึงคุณค่าผู้สูงอายุ ผ่านการส่งเสริมการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยมีเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำในการในการคิดสร้างสรรค์กิจกรรมเองเพื่อให้เขาเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการเตรียมความพร้อมให้ตัวเองมีคุณค่าและเป็นที่น่าเคารพนับถือเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุตามแนวคิดภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

ผู้เขียนเชื่อว่าแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานี้จะเป็นทางออกหนึ่งของการศึกษาสำหรับเด็กเยาวชนผู้สูงอายุและบุคลากรทางการศึกษาต่างๆ ที่ต้องช่วยกันทำให้เป็นการศึกษาเพื่อการมีชีวิตที่แท้และดีงาม เป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวบุคคลด้วยการยกระดับจิตสำนึก เกิดมุมมองและโลกทัศน์อย่างใหม่ที่กว้างขวางขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลง

ในระดับฐานรากของชีวิตนี้ ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีงามในตัวคนรอบข้าง ชุมชน และสังคม ให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยความรักความเมตตาและตระหนักรู้เท่าทันสภาวะการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมผู้สูงอายุที่กำลังจะเกิดขึ้นอีก 10 ปีข้างหน้า

ความเป็นมาและการพัฒนาของแนวคิดภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

Lars Tornstam นักสังคมวิทยาชาวสวีเดนและเป็นผู้ตั้งทฤษฎี Gerotranscendence ซึ่งถูกตีพิมพ์ครั้งแรกในช่วงต้นของการเริ่มงานวิจัยในปลายทศวรรษ 80 โดยเสนอว่าการพัฒนาประชากรแนวทางใหม่ควรพิจารณาและศึกษาการใช้ชีวิตของมนุษย์ทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นซึ่งมีพัฒนาการมากขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีวุฒิภาวะและปัญญาในการดำรงชีวิต รวมทั้งมีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้นยอมรับได้ต่อความเสื่อมถอยของร่างกายความเจ็บป่วย และไม่มีความกลัวตาย เข้าใจความเป็นจริงในชีวิตของตนเองและผู้อื่น ตระหนักว่าทุกสิ่งในโลกต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความพึงพอใจในชีวิตเกี่ยวกับสิ่งที่ผ่านมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน (Tornstam, 2005) สำหรับประเทศไทยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการวิจัย ซึ่ง ดร.พระมหาจรรยา สุทธิญาณเป็นผู้นิพนธ์คำศัพท์ “ภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ” ให้กับแนวคิด “Gerotranscendence” ใช้อย่างเป็นทางการ (นฤงามเหมาะ และคณะ, 2558)

Tornstam (2005) ได้ค้นคว้าและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ (The concept of gerotranscendence) โดยศึกษาและเปรียบเทียบแนวคิดต่างๆ จากทฤษฎีและแนวคิดของ Jung (Jung's theory) ทฤษฎีขั้นตอนของอีริกสัน (Erikson's theory) ทฤษฎีของเพค (Peck's theory) แนวคิดของกัตแมน (Gutman's concept) และแนวคิดของไคเนน (Chinen's concept) พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ เป็นแนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคคลเมื่อเข้าสู่

วัยสูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายในชีวิตที่พัฒนาเข้าสู่การมีวุฒิภาวะ และปัญญา (maturation and wisdom) ในการดำเนินชีวิต โดยมีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจความเป็นจริงในชีวิตของตนเองและผู้อื่น จากการมองโลกเชิงเหตุผล และเชิงวัตถุนิยมตามที่เคยยึดถือในช่วงวัยกลางคน ไปสู่การมองโลกแบบเข้าใจโลกและทำใจยอมรับความเป็นจริงในชีวิตได้มากขึ้น ดังนั้น ภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ จึงหมายถึง ภาวะที่บุคคลในวัยสูงอายุมีความเข้าใจ และยอมรับในปรากฏการณ์ของชีวิต ยอมรับว่าทุกสิ่งในโลกมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีวุฒิภาวะในการมีสัมพันธ์ภาพต่อผู้อื่นและสังคม โดยที่พัฒนาการในขั้นของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาตามแบบแผนวัฒนธรรมของแต่ละสังคม แต่กระบวนการของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุอาจได้รับการขัดขวางหรือส่งเสริมให้เพิ่มขึ้นได้ โดยขึ้นอยู่กับค่านิยมในสังคม วัฒนธรรมของแต่ละสังคม ความคาดหวังและทัศนคติของบุคคลในสังคม หรือภาวะวิกฤติในชีวิตของแต่ละบุคคลซึ่งทำให้ผู้สูงอายุบางคนมีระดับของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุที่แตกต่างกัน (ลดา รัตน์ สาภินันท์, 2545)

มิติของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

Tornstam (2005) อธิบายว่าภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุสามารถพิจารณาได้จากการความคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเริ่มต้นจากช่วงวัยกลางคน เป็น 3 มิติ ได้แก่ (ธนยศ สุมาลย์โรจน์ และคณะ, 2558)

1) มิติการมองโลก (Cosmic Dimension) การที่ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและยอมรับว่าทุกสิ่งและทุกเหตุการณ์ในโลกมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลาทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตจะเชื่อมโยงกันและมีความต่อเนื่องกัน สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตจะมีผลต่อปัจจุบัน ทำให้ เกิดความรู้สึกผูกพันกับบรรพบุรุษมากขึ้น เห็นความจำเป็นที่ต้องสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุตรหลาน มองว่าความตายเป็นเพียงสิ่งธรรมดาของชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงอายุที่มีภาวะธรรมทัศน์ในระดับสูงพบว่าการกลัวความตายจะหายไปและมีการ

เตรียมพร้อมที่จะเผชิญความตาย

2) มิติการมองตน (Self-Dimension) การที่ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและยอมรับตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ค้นพบด้านที่ดีและไม่ดีของตนเองโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Self-Centeredness) น้อยลง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับความเสื่อมถอยและความเจ็บป่วยของร่างกาย ดูแลรักษาสุขภาพแต่ไม่ลุ่มหลงกับรูปลักษณ์ภายนอก มีการระลึกถึงเรื่องราวในวัยเด็กของตนและมีความมั่นคงทางใจ เข้าใจและยอมรับได้ต่อเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีตด้วยความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน และสามารถทำใจยอมรับได้ต่อความล้มเหลวในชีวิตที่ผ่านมา เพราะถือว่าตนเองได้พยายามทำในสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว เสมือนว่าทุกสิ่งในอดีตนั้นเป็นชีวิตที่ผสมผสานกลมกลืนอย่างลงตัว

3) มิติการมีสัมพันธ์ภาพต่อผู้อื่นและสังคม (Social and Individual Relations Dimension) ผู้สูงอายุจะมีความเข้าใจและยอมรับการกระทำและความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งมั่นใจในการกระทำของตน จึงมีความกล้าในการเลือกทำในสิ่งที่ตนพึงพอใจ สนใจความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความหมายและลึกซึ้งมากกว่าความสัมพันธ์แบบผิวเผิน ขณะเดียวกันก็รักความสันโดษ มีการเข้าสังคมลดลง เพื่อพิจารณาไตร่ตรองเรื่องราวในชีวิตที่ผ่านมา เข้าใจในความแตกต่างระหว่างตนเองและบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตและใช้ชีวิตให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด

สรุปได้ว่าภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุหมายถึงภาวะที่บุคคลในวัยสูงอายุมีความเข้าใจและยอมรับในปรากฏการณ์ของชีวิต ยอมรับว่าทุกสิ่งในโลกมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีวุฒิภาวะในการมีสัมพันธ์ภาพต่อผู้อื่นและสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติการมองโลก มิติการมองตน และมิติการมีสัมพันธ์ภาพต่อผู้อื่นและสังคม

ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

ลดา รัตน์ สาภินันท์ (2545) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุจากการค้นคว้างานวิจัยของ

ทอร์นสแตมได้ประเด็นดังนี้

1. ค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรม (Social value and culture) ในสังคมตะวันตกยึดถือการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ตามอุดมคติของคนในสังคม และการมองโลกว่าทุกสิ่งต้องมีเหตุผล เป็นเกณฑ์ในการตัดสินคนในสังคม โดยยึดถือทัศนคติว่า ผู้สูงอายุที่สนใจเฉพาะเรื่องของตนเองและมีการถอยหนีออกจากสังคมจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม ซึ่งผู้สูงอายุตระหนักว่ากิจกรรมในสังคมและการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมเป็นบรรทัดฐานของการดำเนินชีวิตในสังคม จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีพัฒนาการเข้าสู่ภาวะชราในวัยสูงอายุ มีความรู้สึกผิดต่อการมีมุมมองใหม่ในเรื่องชีวิตและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากวัยกลางคน เช่นการให้ความสนใจเฉพาะเรื่องของตนเองการแยกตัวตามลำพัง เพื่อให้สิ่งที่ตนชอบ เป็นต้น ดังนั้น ค่านิยมและวัฒนธรรมในสังคม จึงเป็นอุปสรรคต่อการมีพัฒนาการเข้าสู่ภาวะชราในวัยสูงอายุ

2. การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม (Social activity) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมได้แก่การไปเยี่ยมเยียนผู้อื่น การได้รับการเยี่ยมเยียนจากผู้อื่น การติดต่อกับเพื่อน การติดต่อกับญาติ พี่น้อง โดยไม่รวมกับการติดต่อกับบุตรหลานเพราะว่าไม่ใช่การกระทำที่เป็นการตัดสินใจเลือกของผู้สูงอายุ ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะชราในวัยสูงอายุในด้านมิติการมองโลก และพบว่าผู้ที่มีภาวะชราในวัยสูงอายุระดับสูงจะมีการตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกสรรที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมีความพึงพอใจมากขึ้นกับการที่ตนได้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคมที่ตนตัดสินใจเลือกด้วยตนเองและจะให้ความสำคัญลดลงต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผาสุกในชีวิตของตนมากกว่าผู้ที่มีภาวะชราในวัยสูงอายุระดับต่ำ

3. ภาวะวิกฤติในชีวิต (life crisis) พบว่า ผู้ที่เคยมีประสบการณ์เรื่องความสูญเสีย ได้แก่ การตายของคู่สมรสการตายของบุคคลสำคัญในชีวิตหรือสถานการณ์ต่างๆ

ที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าเป็นภาวะวิกฤติของชีวิต จะมีภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยประสบกับภาวะวิกฤติในชีวิต และผู้ที่มีความรู้สึกว่าการมีชีวิตของตนอยู่ในภาวะวิกฤติเนื่องจากการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ นั้น มีสาเหตุจากการที่บุคคลนั้นมีความเข้าใจชีวิตน้อยลง จัดการกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้น้อย และรู้สึกว่าชีวิตจะมีความหมายน้อยลง มีความต้องการที่จะแยกตัวอยู่ตามลำพังมากขึ้น ซึ่งความต้องการที่จะแยกตัวอยู่ตามลำพังนั้น เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมีสัมพันธ์ภาพต่อผู้อื่นและสังคม

4. อายุ (age) พบว่า บุคคลเมื่อมีอายุมากขึ้น จะมีระดับของภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกและด้านมิติการมองตน สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ในชีวิต และรู้สึกว่าชีวิตของตนมีความหมายเพิ่มขึ้น มีความต้องการที่จะแยกตัวอยู่ตามลำพังมากขึ้นซึ่งเริ่มตั้งแต่อายุ 35-44 ปี เป็นต้นไป และผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 75 ถึง 85 ปี จะมีภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูงที่สุด

5. เพศ (gender) เพศหญิงจะมีระดับของภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกที่มีระดับสูงกว่าเพศชาย อาจเนื่องจากผู้หญิงเคยมีประสบการณ์ในการให้กำเนิดบุตรซึ่งเป็นวัฏจักรของชีวิตที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับชีวิต

6. อาชีพ (occupation) ผู้สูงอายุที่เคยทำงานอยู่ในหน่วยงานต่างๆ และผู้สูงอายุที่เคยประกอบอาชีพที่เป็นธุรกิจส่วนตัวก่อนปลดเกษียณ จะมีภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูงกว่าอาชีพอื่น

7. สถานภาพสมรส (status) ผู้สูงอายุหญิงที่มีสถานภาพสมรสคู่ จะมีระดับของภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูงที่สุด ส่วนผู้ชายและผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสฝ่ายหย่าร้างหรือโสด จะมีระดับของภาวะชราในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกไม่แตกต่างกัน สำหรับผู้ที่เป็นโสด หรือผู้ที่มีสถานภาพสมรสฝ่ายร้าง หรือแยกกันอยู่ จะมีระดับของภาวะชราในวัยสูงอายุ

วัยสูงอายุด้านมิติการมองตนที่มีระดับต่ำกว่าที่มีสถานภาพสมรสหม้าย

8. ระดับชนชั้นในสังคม (Social class) ผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับชนชั้นสูง จะมีระดับของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูง ผู้มีรายได้สูงจะมีระดับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองตนเกี่ยวกับการเข้าใจชีวิตมากขึ้นและสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆของชีวิตได้มากขึ้น และรู้สึกว่าการมีชีวิตของตนเป็นชีวิตที่มีความหมายมากขึ้น

9. สภาพที่พักอาศัย ผู้สูงอายุที่พักในเมืองจะมีระดับของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตอื่น

ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ

การศึกษาพัฒนาการในช่วงชีวิตของผู้ใหญ่จะช่วยให้สามารถเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุได้ชัดเจนมากขึ้น ดังเช่นที่ McClusky (1963) กล่าวว่า การจะเข้าใจลักษณะเฉพาะของผู้ใหญ่ในวัยต่างๆ ตลอดจนปัญหาและศักยภาพของเขาได้จากการศึกษาผู้ใหญ่ตามลำดับขั้นตอนตลอดชีวิต บุคคลที่เริ่มเป็นผู้ใหญ่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในระยะแรกๆ และคิดว่าถ้าสามารถผ่านพ้นปัญหามาหลายๆ ช่วงชีวิตแล้วเขาก็จะคิดได้ว่า จะต้องพบกับปัญหาอื่นๆ อีกในช่วงต่อไป ชีวิตที่ดำเนินเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จะเป็นลักษณะเฉพาะของชีวิตในวัยผู้ใหญ่ตลอดเวลา กว่า 20 ปี สมมติฐานที่สำคัญที่จะช่วยให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้นมี 5 ประการดังต่อไปนี้คือ (ชนกนารถ บุญวิวัฒนะกุล, 2557)

1. ช่วงชีวิตของผู้สูงอายุ ปัญหาต่างๆ ในช่วงชีวิตทำให้เราทราบถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อสติปัญญาของผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ ปัญหาที่สำคัญก็คือความเสื่อมถอย (decline) ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ หรือเรียกในภาษาอังกฤษว่า 3 D's ได้แก่ 1) การ

ไม่ได้ใช้ (disuse) เป็นความล้มเหลวเกี่ยวกับความสามารถต่างๆ นั้นมีสาเหตุสำคัญมาจากการไม่ได้ ใช้สิ่งนั้นนานๆ 2) โรคภัยไข้เจ็บ (diseases) ความเจ็บป่วยนับเป็นอุปสรรคที่ทำให้มีการเสื่อมถอยได้มากยิ่งขึ้นในวัยสูงอายุ 3) การขาดความสนใจ (disinterest) เนื่องจากไม่ค่อยมีแรงจูงใจที่สูงมากพอจึงมักจะทำให้ไม่ค่อยเกิดความสนใจในกิจกรรมต่างๆ

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาท ผู้สูงอายุจะเกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ การบรรลุถึงจุดสุดยอดในอาชีพการงาน ช่วยให้ลูกเป็นอิสระและเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อไป การยอมรับสภาพชีวิตครอบครัวที่ลูกๆ จะต้องแยกตัวออกไป แต่บางครั้งผู้สูงอายุก็เกิดความสับสนในบทบาทฐานะทางสังคม หรือระดับฐานะทางสังคม เศรษฐกิจและระดับชั้นทางสังคมได้เสมอ การเปลี่ยนแปลงบทบาทจะมีความความสัมพันธ์โดยตรงกับบุคลิกภาพและการพัฒนาตนเอง จึงอาจมีความตึงเครียดทางอารมณ์ได้

3. วุฒิกวาระ เป็นสิ่งที่มีความหมายและเป็นประโยชน์มากต่อวงการการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งหมายถึง มนุษย์สามารถที่จะพัฒนาไปในทิศทางที่อาจคาดการณ์ได้แน่นอน โดยเฉพาะคือจะมีความเป็นอิสระมากยิ่งขึ้น เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบตนเองได้

4. ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการเรียนรู้คือการมีประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุนำเอาคุณค่าเหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ อาจจำแนกได้เป็น 3 ด้านคือ 1) ผู้สูงอายุ จะมีประสบการณ์อยู่อย่างมากมาย ที่เกิดขึ้นตามแต่ละช่วงวัย สะสมเป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ การศึกษาและการทำงานมาช่วงระยะเวลาหนึ่งและนำมาใช้ในการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ 2) ผู้สูงอายุจะมีประสบการณ์ที่แยกออกเป็นประเภทๆ ได้แตกต่างกันไป เช่น การใช้ชีวิต การทำงานและการปรับตัว เป็นต้น 3) ผู้สูงอายุ จะมีการจัดเรียงลำดับแตกต่างกันไปในแต่ละคน อาจจะเอาเหตุการณ์หรือสถานการณ์เป็นตัวตั้ง หรืออาจจะเอาวันเวลาที่เกิดขึ้นตามลำดับแต่ละ

ช่วงวัยเป็นตัวตั้ง เป็นต้น ซึ่งแล้วแต่มุมมองและวิธีคิดที่แตกต่างกัน ไป

5. การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาประเภทใดๆ ก็ตาม มีความมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเกิดการเรียนรู้จากภายในตัวของผู้เรียนเอง ซึ่งการที่ผู้เรียนจะทำเช่นนั้นได้เขาควรจะเป็นนักคิดเป็นนักสร้างสรรค์ และขยายสมรรถภาพหรือศักยภาพการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตด้วย และสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้เรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ดีก็คือ บทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ

จากความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ การเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ดังกล่าวนั้น จึงควรมีกระบวนการที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจตนเอง เข้าใจโลก ตลอดจนเข้าใจสังคมและสามารถพัฒนาตนเองได้ ด้วยการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้เชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าของผู้สูงอายุ

ความเป็นมาและการพัฒนาของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร (2550) ได้ค้นคว้าความเป็นมาของปรัชญาแนวคิดเรื่อง “Contemplative Education” เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยเชอเกียม ตรุงปะ-รินโปเช แต่เริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ในหมู่นักการศึกษาในทุกระดับ ซึ่งการปฏิบัติเชิงจิตตปัญญาในการศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการสืบค้นสำรวจภายในตนเอง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการรับฟังด้วยใจที่เปิดกว้างซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้จักตนเอง การหยั่งรู้และความเปิดกว้างยอมรับความหลากหลายและอุดมของโลกทั้งนี้จากการตระหนักเข้าใจตนเองและส่งผลให้เกิดความชื่นชมในคุณค่าของประสบการณ์ของผู้อื่นด้วยเช่นกัน คำว่า “Contemplative Education” ในช่วงแรกนั้นใช้คำภาษาไทยว่า “การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ”

กระทั่งศาสตราจารย์กิตติคุณสมน อมรวิวัฒน์ ได้แปลและนำเสนอแนวคิดนี้เป็นภาษาไทยว่า “จิตตปัญญาศึกษา” จึงได้มีการใช้คำนี้แทนอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา

สำหรับประเทศไทยกลุ่มจิตวิวัฒน์ได้นำเสนอแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานี้ออกสู่สาธารณะเป็นกลุ่มแรกและมีการกระจายกันออกไปเป็นผู้บุกเบิกในสังคมไทยเช่น สถาบันอาศรมศิลป์ เสมสิกขาลัย อาศรมวงศ์สนธิ เสด็จธรรมวิทยาลัย สถาบันขวัญเมือง โครงการก่อสร้างสรรค์ เครือข่ายจิตอาสา เสด็จธรรมสถาน เครือข่ายพุทธิกา สถาบันสันติศึกษา สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข ด้านความเคลื่อนไหวที่เป็นทางการในวงการอุดมศึกษาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 มีการตั้งศูนย์จิตตปัญญาศึกษา และเปิดหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล ต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นมีโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายคุณธรรมในระบบการศึกษา: การอบรมภาวะผู้นำทางจิตตปัญญาศึกษาสู่มหาวิทยาลัย ของสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงปีพ.ศ.2550-2551 ถัดจากนั้นในปี พ.ศ.2552 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา 25 แห่งทั่วประเทศ จัดทำโครงการเพิ่มขีดความสามารถของครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สู่การเป็นสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่งผลให้มีการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งพัฒนารายวิชาจิตตปัญญาศึกษาขึ้นในหลายมหาวิทยาลัย กล่าวได้ว่ากระแสความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าวได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ (ศิริประภา พุทธิกุล, 2553)

ปรัชญาพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา (ประเวศ วะสี, 2554)

1. ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (humanistic

value) คือ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความจริง ความดี และความงามในตนเองมีการสร้างเงื่อนไขให้ศักยภาพภายในที่มีอยู่แล้ว สามารถพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดการเติบโตจากภายใน

2. กระบวนทัศน์องค์รวม (holistic paradigm) คือ ทศนะที่มองเห็นว่าธรรมชาติ สรรพสิ่ง คือการเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้การปฏิบัติต่อสรรพสิ่งไม่แยกส่วนจากชีวิตด้วย ทศนะที่มองเห็นว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสรรพสิ่ง เน้นความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างการเปลี่ยนแปลงตนเองและการเปลี่ยนแปลงโลก

หลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา

หลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา สามารถสังเคราะห์ออกมาได้เป็น “หลักจิตตปัญญาศึกษา 7 ประการ” หรือเรียกในชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า 7 C’s ได้แก่ (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ, 2550)

(1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือการเข้าสู่ภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และนำจิตใจดังกล่าวไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญทั้งในด้านพุทธิปัญญา (cognitive) ด้านระหว่างบุคคล (interpersonal) และด้านภายในบุคคล (intrapersonal)

(2) หลักความรักความเมตตา (Compassion) คือ การส่งพลังออกเพื่อโอบอุ้มดูแลกลุ่มของกระบวนการและการจัดกระบวนการด้วยสิ่งแวดล้อมและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้ (สัปปายะ)

(3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection) คือ การช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิตได้ นำไปสู่การทำให้กระบวนการเข้ามาสู่ภายใน (internalization) บุรณาการสู่วิถีชีวิต และการเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน เชื่อมโยงกับชุมชน และจักรวาล

(4) หลักการเผชิญหน้า (Confronting) คือ การเปิดให้ผู้เข้ารับการอบรมออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเอง

เพื่อเข้าเผชิญกับพื้นที่เสี่ยงเพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ๆ และเข้าใจถึงข้อจำกัดและศักยภาพของตนเองต่อการเรียนรู้และพัฒนา

(5) หลักความต่อเนื่อง (Continuity) คือ การสร้างความไหลลื่นของกระบวนการ อันช่วยให้เกิดพลังพลวัตต่อการเรียนรู้เพื่อช่วยเอื้อให้ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมได้รับการปลดปล่อย และสามารถเข้าทำงานเพื่อบ่มเพาะพัฒนา

(6) หลักความมุ่งมั่น (Commitment) คือ การเอื้อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอากระบวนการกลับไปใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากการเข้าร่วมการอบรม เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

(7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันของผู้เข้ารับการอบรมรวมทั้งกระบวนการที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิต โดยมีเหตุผลในแง่มุมต่างๆ 4 ประการ คือ 1. เป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งซึ่งบนพื้นฐานของการยอมรับซึ่งกันและกัน 2. เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดมุมมอง ความรู้สึก และแง่มุมความเป็นจริงที่แตกต่างกันออกไป 3. ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกกลุ่ม และ 4. ความรู้สึกเป็นชุมชนที่มีเป้าหมาย ความสนใจและ อดมการณ์ร่วมกัน

กระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ศศิลักษณ์ ขยันกิจและคณะ (2558) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ต้องสร้างให้เกิดความสมดุลขององค์รวมในความ เป็นมนุษย์ นั่นคือ กาย ใจ และหัว หรือที่เรียกว่า ปัญญา สามฐาน ดังนั้นจึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เรียนรู้ผ่านฐานกายคือการลงมือกระทำ ผ่านฐานใจคือความรู้สึก หรือการสร้างความสัมพันธ์ และฐานหัวคือการคิด โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 3+1 ได้แก่ การฟังอย่างลึกซึ้ง สนทนา และการสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการ

หลักตามแนวคิดปัญญาศึกษา ร่วมกับการผ่อนคลายซึ่งเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการเรียนรู้ดังนี้

1. การผ่อนคลาย เป็นการปลดคลายความตึงเครียด ในทุกส่วนของร่างกายและน้อมนำความรู้สึกปล่อยวาง ความสบายกลับเข้ามาในตัว ละวางความคิดความกังวลต่างๆ สร้างให้เกิดสภาวะของการเปิดรับและพร้อมเรียนรู้

2. การฟังอย่างลึกซึ้ง เป็นการรับฟังอย่างตั้งใจ มีสติ เปิดรับโดยพยายามละวางการ ตัดสิน วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อฟังให้ได้ยินเสียงและความหมายที่แท้จริงของผู้พูด ทั้งนี้ อาจเป็นการรับฟังผ่านช่องทางการรับรู้อื่นๆ เช่น การมองเห็น การอ่าน การสัมผัส โดยพยายามรับรู้ สิ่งนั้นๆ ตามความเป็นจริงเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกับประสบการณ์นั้นๆ

3. สนทนาสนทนา เป็นการพูดคุยกันอย่างให้เกียรติ มีสติตลอดช่วงเวลาของการพูดคุย อาจมีวาระหรือไม่มีวาระของการสนทนา โดยมีผู้พูดเพียงคนเดียว ที่เหลือเป็นผู้ฟัง ผู้พูดมีหน้าที่พูดเรื่องของตนเองอย่างตั้งใจเมื่อต้องการแลกเปลี่ยน ไม่ยึดครองเวลาในการพูดนานเกินไป เปิดโอกาสให้ทุกคนในวงสนทนาได้แลกเปลี่ยนกันอย่างทั่วถึง โดยไม่รีบตัดสินสิ่งที่ได้ยิน ไม่คาดคั้น ไม่ตั้งคำถาม สิ่งสำคัญคือการเคารพในบรรยากาศของความสงบ ความผ่อนคลายและความ เป็นอิสระไปพร้อมๆ กับการเผ่าสังเกตอารมณ์และความรู้สึกของตนเองตลอดกระบวนการ

4. การสะท้อนการเรียนรู้ เป็นการย้อนกลับเข้ามาสังเกตปฏิกิริยาการตอบสนองของตน ต่อประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ใคร่ครวญถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ต่างๆ ที่มาพร้อมกับการตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ และพยายามค้นหาว่า ประสบการณ์นั้น มีความหมายต่อตนเองอย่างไร รู้สึกอย่างไรและมีความคิดใหม่เกิดขึ้นหรือไม่ โดยจัดให้มีการสะท้อนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

ความสัมพันธ์ของปรัชญาพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษากับมิติภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

1. ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์สัมพันธ์กับมิติการมองตนของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ คือ เชื่อผู้สูงอายุทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความจริง ความดี และความงามในตนเอง มีการสร้างเงื่อนไขให้ศักยภาพภายในที่มีอยู่แล้วสามารถพัฒนาขึ้น เพื่อให้เกิดการเติบโตจากภายใน การที่ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและยอมรับตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ค้นพบด้านที่ดีและไม่ดีของตนเองโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Self-Centeredness) น้อยลง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับความเสื่อมถอยและความเจ็บป่วยของร่างกาย ดูแลรักษาสุขภาพแต่ไม่ลุ่มหลงกับรูปลักษณ์ภายนอกมีการระลึกถึงเรื่องราวในวัยเด็กของตนและมีความมั่นคงทางใจ เข้าใจและยอมรับได้ต่อเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีตด้วยความภาคภูมิใจ ในความสำเร็จของตน และสามารถทำใจยอมรับได้ต่อความล้มเหลวในชีวิตที่ผ่านมา เพราะถือว่าตนเองได้พยายามทำในสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว เสมือนว่าทุกสิ่งในอดีตนั้นเป็นชีวิตที่ผสมผสานกลมกลืนอย่างลงตัว

2. การมีกระบวนการทัศน์องค์รวมสัมพันธ์กับมิติการมองโลกและมิติการมีสัมพันธ์ภาพต่อผู้อื่นและสังคมของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ คือ ทัศนะที่มองเห็นว่า ธรรมชาติ สรรพสิ่ง คือการเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้การปฏิบัติต่อสรรพสิ่งไม่แยกส่วนจากชีวิตด้วย ทัศนะที่มองเห็นว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสรรพสิ่ง เน้นความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างการเปลี่ยนแปลงตนเองและการเปลี่ยนแปลงโลก การที่ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและยอมรับว่า ทุกสิ่งและทุก เหตุการณ์ในโลกมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตลอดเวลาทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตจะเชื่อมโยงกันและมีความต่อเนื่องกัน สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตจะมีผลต่อปัจจุบัน ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับบรรพบุรุษมากขึ้น เห็นความจำเป็นที่ต้องสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุตรหลาน มองว่าความตาย เป็นเพียงสิ่งธรรมดาของชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

ผู้สูงอายุที่มีภาวะธรรมทัศน์ในระดับสูงพบว่า การกลัวความตายจะหายไปและมีการเตรียมพร้อมที่จะเผชิญความตาย ผู้สูงอายุจะมีความเข้าใจและยอมรับการกระทำและความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งมั่นใจในการกระทำของตน จึงมีความกล้าในการเลือกทำในสิ่งที่ตนพึงพอใจ สนใจความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความหมายและลึกซึ้งมากกว่าความสัมพันธ์แบบผิวเผิน ขณะเดียวกันก็รักความสันโดษ มีการเข้าถึงสังคมลดลงเพื่อพิจารณาไตร่ตรองเรื่องราวในชีวิตที่ผ่านมา เข้าใจในความแตกต่างระหว่างตนเองและบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตและใช้ชีวิตให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด

การบูรณาการหลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา กับปัจจัยที่มีผลต่อภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

ปัจจัยภายในที่มีผลต่อภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ คือการที่ผู้สูงอายุเข้าสู่สภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และนำจิตใจดังกล่าวไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญทั้งในด้านพุทธิปัญญา ด้านระหว่างบุคคล และด้านภายในบุคคลโดยคำนึงถึงปัจจัยของตนเองในด้าน อายุ เพศ และสภาพที่พังกาล เพื่อเข้าใจช่วงเวลาของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุซึ่งมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับมิติการมองตน

หลักความรักความเมตตา คือ การส่งพลังออกเพื่อโอบอุ้มดูแลกลุ่มของกระบวนการ และการจัดกระบวนการด้วยสิ่งแวดล้อมและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้โดยสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมของผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วย การกระทำกิจกรรมได้แก่ การไปเยี่ยมเยียนผู้อื่น การได้รับการเยี่ยมเยียนจากผู้อื่น การติดต่อกับเพื่อน การติดต่อกับญาติ พี่น้อง โดยไม่รวมกับการติดต่อกับบุตรหลาน เพราะไม่ใช่การกระทำที่เป็นการตัดสินใจเลือกของผู้สูงอายุ ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ มีความพึงพอใจมากขึ้นกับการที่ตนได้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคมที่ตนตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง และจะ

ให้ความสำคัญลดลงต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผาสุกในชีวิตของตน ก่อให้เกิดความรักความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์สอดคล้องกับมิติการมีสัมพันธ์ภาพต่อผู้อื่นและสังคม

หลักความต่อเนื่อง คือการสร้างความไหลลื่นของกระบวนการ อันช่วยให้เกิดพลังพลวัตต่อการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือให้ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมได้รับการปลดปล่อย และสามารถเข้าทำงานเพื่อบำเพ็ญพัฒนา ซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยด้านสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุหญิงที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีระดับของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูงที่สุด ส่วนผู้ชายและผู้หญิงที่มีสถานภาพสมรสหย่าหรือหย่าร้างหรือโสด จะมีระดับของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกไม่แตกต่างกัน สำหรับผู้ที่โสด หรือผู้ที่มีสถานภาพสมรสหย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ จะมีระดับของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองตนที่มีระดับต่ำกว่าที่มีสถานภาพสมรสหย่าร้าง ดังนั้นสถานภาพสมรสจึงสามารถทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นความสัมพันธ์ช่วงชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ คือ การช่วยให้ผู้สูงอายุเชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิตได้ นำไปสู่การทำให้กระบวนการเข้ามาสู่ภายใน บูรณาการสู่วิถีชีวิต และการเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน เชื่อมโยงกับชุมชน และจักรวาลโดยมีผลต่อปัจจัยด้านอาชีพของผู้สูงอายุที่เคยทำงานอยู่ในหน่วยงานต่างๆ และผู้สูงอายุที่เคยประกอบอาชีพที่เป็นธุรกิจส่วนตัวก่อนปลดเกษียณ จะมีภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกและมีหลักการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในดี

หลักการเผชิญหน้า คือ การเปิดให้ผู้สูงอายุออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเองเพื่อเข้าเผชิญกับพื้นที่เสี่ยงเพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ๆ และเข้าใจถึงข้อจำกัดและศักยภาพของตนเองต่อการเรียนรู้และพัฒนาโดยเฉพาะภาวะวิกฤติในชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้ที่เคยมีประสบการณ์เรื่องความสูญเสียได้แก่ การตายของคู่สมรส การตายของบุคคลสำคัญในชีวิต

หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าเป็นภาวะวิกฤติของชีวิต จะมีภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยประสบกับภาวะวิกฤติในชีวิต และผู้ที่มีความรู้สึกว่าเป็นชีวิตของตนอยู่ในภาวะวิกฤติเนื่องจากมีการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ นั้น มีสาเหตุจากการที่บุคคลนั้นมีความเข้าใจชีวิตน้อยลง จัดการกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้น้อย และรู้สึกว่าชีวิตจะมีความหมายน้อยลง มีความต้องการที่จะแยกตัวอยู่ตามลำพังมากขึ้น ซึ่งความต้องการที่จะแยกตัวอยู่ตามลำพังนั้น เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมีสัมพันธภาพต่อผู้อื่นและสังคม

หลักความมุ่งมั่น คือ การเอื้อให้ผู้สูงอายุสามารถนำเอากระบวนการกลับไปใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากการเข้าร่วมการอบรม เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งส่งผลต่อบัจจัยด้านระดับชนชั้นในสังคมของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับชนชั้นสูง จะมีระดับของภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองโลกในระดับสูง ผู้มีรายได้สูงจะมีระดับภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุด้านมิติการมองตน เกี่ยวกับการเข้าใจชีวิตมากขึ้นและสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ของชีวิตได้มากขึ้น และรู้สึกว่าชีวิตของตนเป็นชีวิตที่มีความหมายมากขึ้น ย่อมมีความมุ่งมั่นและเข้าใจในภาวะธรรมทัศน์ได้

หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันของผู้เข้ารับการอบรมรวมทั้งกระบวนการ ที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิต โดยมีเหตุผลในแง่มุมต่างๆ 4 ประการ คือ 1. เป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งบนพื้นฐานของการยอมรับซึ่งกันและกัน 2. เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เกิดมุมมอง ความรู้สึก และแง่มุมความเป็นจริงที่ แตกต่างกันไป 3. ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกกลุ่ม และ 4. ความรู้สึกเป็นชุมชนที่มีเป้าหมาย ความสนใจและอุดมการณ์ร่วมกัน ส่งผลต่อความเข้าใจในปัจจัยด้านค่านิยมของสังคม และวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม

คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ตามอุดมคติของคนในสังคม และการมองโลกว่าทุกสิ่งต้องมีเหตุผลเป็นเกณฑ์ในการตัดสินคนในสังคม โดยยึดถือทัศนคติว่าผู้สูงอายุที่สนใจเฉพาะเรื่องของตนเองและมีการถอยหนีออกจากสังคม จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม ซึ่งผู้สูงอายุตระหนักว่ากิจกรรมในสังคมและการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมเป็นบรรทัดฐานของการดำเนินชีวิตในสังคม จึงทำให้ผู้สูงอายุที่มีพัฒนาการเข้าสู่ภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ มีความรู้สึกผิดต่อการมีมุมมองใหม่ในเรื่องชีวิตและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากวัยกลางคน เช่น การให้ความสนใจเฉพาะเรื่องของตน การแยกตัวตามลำพังเพื่อทำให้สิ่งที่ตนชอบ เป็นต้น ดังนั้น ค่านิยมและวัฒนธรรมในสังคม จะต้องใช้หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเข้าสู่ภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

แนวทางการใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาเพื่อ ความเข้าใจภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

แนวทางการใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาเพื่อความเข้าใจภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ สามารถนำไปปรับใช้กับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

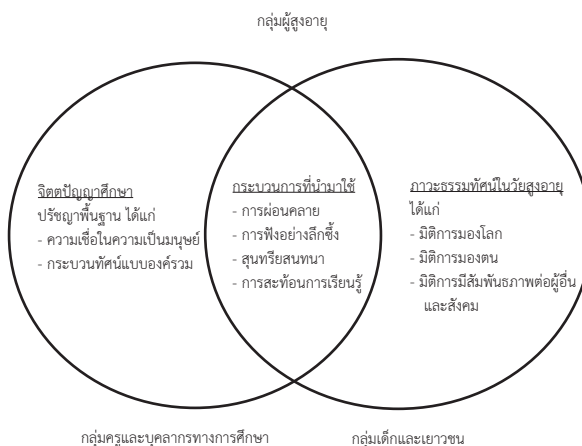
กลุ่มผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยของตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ควรใช้กระบวนการสุนทรียสนทนาในการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องราวเพื่อทบทวนตนเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการนี้จะช่วยให้ลดข้อจำกัดในการพูดคุยของผู้สูงอายุให้รู้สึก/ผ่อนคลาย ผู้สูงอายุได้เข้าใจและยอมรับมิติการมองโลก ยอมรับในมิติการมองตน ลดอัตตาในตนเอง และที่สำคัญ จะช่วยสร้างการมีสัมพันธภาพต่อผู้อื่นและสังคม ส่งผลให้มีความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์และมีความเข้าใจกระบวนการทัศน์แบบองค์รวมได้

กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นกลุ่มที่สำคัญที่จะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างช่วงวัยเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุให้เห็นความสำคัญซึ่งกันและกันในสังคมนี้ได้ ควรใช้กระบวนการ

จิตตปัญญาศึกษา ดังนี้ 1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการเริ่มต้นกระบวนการที่จะ ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการของแต่ละช่วงวัยไม่รู้สึกรัดอึดกับการต้องร่วมสนทนากับผู้อื่นที่ต่างวัยกว่า การสร้างกติกา ร่วมกันและเคารพกติการ่วมกัน จะทำให้เกิดบรรยากาศของ ความเป็นมิตรมากที่สุด 2) สนทริยสนทนา โดยการจัดกลุ่ม พุดคุยแลกเปลี่ยนผสมผสานระหว่างเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่และ ผู้สูงอายุให้บอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์ของตนเองที่ผ่านมา ทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดในอดีต อันจะเป็นองค์ความรู้ ที่เกิดจากความแตกต่างโดยธรรมชาติและเป็นสัจธรรมของ มนุษย์ที่จะ เกิด แก่ เจ็บ และตาย ผ่านช่วงวัยต่างๆ ก่อให้ เกิดคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมอนาคต ดังนั้นบทบาท ของครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมเพื่อฝึกกระบวนการให้สามารถเป็นกระบวนการตาม แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้ได้

กลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุดที่ เด็กและเยาวชนต้องรับรู้และปรับตัวของตนเองให้เข้าใจใน สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุเพื่อการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะ ทักษะคิดของเด็กและเยาวชนที่มีต่อภาวะธรรมทัศน์ในวัย สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลต่างวัยสามารถอยู่ร่วม กันได้ สามารถใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาได้ดังนี้ 1)

การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกระบวนการแรกที่จะ ละเลยไม่ได้เนื่องจากสังคมไทยปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน เคารพและเชื่อฟังผู้สูงอายุ ดังนั้นการสร้างบรรยากาศที่ ผ่อนคลายของการเริ่มกิจกรรมใดๆ ของคนต่างวัยจึงเป็น เรื่องสำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกฝ่ายสามารถเปิดใจ เรียนรู้และ ยอมรับความคิดที่แตกต่างกันได้ 2) การฟังอย่างลึกซึ้ง เป็น กระบวนการลำดับต่อมาที่ต้องฝึกให้เด็กและเยาวชนเป็น ผู้ฟังที่ดี โดยไม่ตั้งคำถาม ไม่วิพากษ์และตัดสินผู้อื่นในทันที จะต้องฟังและห้อยแขวนความคิดนั้นๆ เนื่องจากประสบการณ์ ของผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน มีความแตกต่างกันมาก การ ไม่เข้าใจเรื่องราวที่ผ่านมาย่อมเกิดขึ้นได้ ดังนั้นกระบวนการ ดังกล่าวนี้อาจจะช่วยจัดปัญหาจากความไม่เข้าใจเรื่องราวหรือ ประสบการณ์ที่ผ่านมาของแต่ละคนได้ 3) สนทริยสนทนา เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน มีโอกาสที่จะได้ฟังความคิดของแต่ละคนอย่างอิสระและช่วย สร้างบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันของสังคมได้จริง 4) การ สะท้อนการเรียนรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชน ได้ สะท้อนการเรียนรู้ของตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจภาวะธรรม ทัศน์ในวัยผู้สูงอายุ ผ่านทั้งความรู้ ความคิด ทักษะคิด และ สถานการณ์การอยู่ร่วมกันจริงในสังคมที่แตกต่าง โดยการ จัดบันทึกการเรียนรู้ของตนเองไว้อย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของแนวทางการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อความเข้าใจภาวะธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ

บทสรุป

จากที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นเห็นได้ว่าแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองโดยการเรียนรู้ด้วยใจที่ใคร่ครวญเพื่อการสร้างความเข้าใจภาวะธรรมชาติในวัย

สูงอายุให้เกิดการยอมรับและอยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและต้องการนำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาวิจัยเพื่อสร้างโมเดลสำหรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2550). *การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล. (2557). การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 7(2), 15-27.
- ธนยศ สุมาลัยโรจน์ และฮานานมุฮิบบะตุตติน นอจิ สุขไสว. (2558). ผู้สูงอายุในโลกแห่งการทำงานมุมมองเชิงทฤษฎีทางกายจิตสังคม. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 7(1), 242-254.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ. (2550). รายงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นงา งามเหมาะ, วิราพรรณ วิโรจน์รัตน์ และนารีรัตน์ จิตรมนตรี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐาน ความเชื่อการปฏิบัติทางศาสนา ความหมายของชีวิตกับภาวะธรรมชาติในวัยสูงอายุของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย. *วารสารสภากาชาดไทย*, 30(1), 58-71.
- ประเวศ วะสี. (2554). ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. ใน *จิตตปัญญาศึกษา: ทางเลือก หรือทางรอดของสังคม?* (หน้า 20-70). นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2556). *มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลดารัตน์ สาภินันท์. (2545). *ภาวะธรรมชาติในวัยสูงอายุและการเตรียมตัวเกี่ยวกับความตายของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรกร ทรัพย์วิระพรรณ. (2557). ภาพสะท้อนผ่านประสบการณ์การจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์: กรณีศึกษารายวิชาจิตวิทยาเพื่อคุณภาพชีวิต. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 25(3), 15-26.
- ศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2558). จิตตปัญญาศึกษา. ใน บังอร เสรีรัตน์, ชาริณี ดิวิรัญญู, และเรวณี ชัยเขาวรัตน์ (บรรณาธิการ). *9 วิธีสร้างครูสู่ศิษย์ เอกสารประมวลแนวคิดและแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับคณะทำงาน* (หน้า 146-158). กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน.
- ศิริประภา พงษ์ทิกุล. (2553). จิตตปัญญาศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 22(1), 1-13.
- ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2558). *รวมบทความการประชุมวิชาการประจำปีจิตตปัญญา*

ศึกษาครั้งที่ 7 จิตตปัญญาศึกษา สู่ชีวิตที่ดีงาม. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

McClusky, H. Y. (1963). The course of the adult life span. In W. C. Hallenbeck (Ed.). *Psychology of adults*. Washington DC: Adult Education Association of the USA.

Tornstam, L. (2005). *Gerotranscendence: A developmental theory of positive aging*. New York: Springer Publishing Company.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน
อำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พิษณุโลก เขต 3*

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN
COMMUNITY SCHOOL CHATTRAKARN DISTRICT UNDER THE
JURISDICTION OF PHITSANULOEK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 3

ชพรวิช พรหมบ่อ**

ดร.ประภาพรณ รักเลี้ยง***

ดร.ประวดี ยงบุตร****

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ และศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน และครูผู้สอน 159 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างวุฒิการศึกษาและขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ไม่ได้ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ วิธีการของ Scheffe มีความแตกต่างกันจำนวน 1 คู่ คือ ระหว่างประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี และประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา 1) ด้านการประเมินนักเรียน ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญในการประเมินผลนักเรียนให้ประเมินจากสภาพจริงและเป็นปัจจุบัน สนับสนุนให้ครูจัดเอกสารเกี่ยวกับการวัดผล เพื่อรายงานผลแก่ผู้ปกครองทุกภาคเรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน และให้ครูศึกษาค้นคว้าวิจัยนวัตกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลนักเรียน 2) ด้านการจัดโครงการ

*วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

**นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนต้องประสานพันธ์การจัดการเรียนร่วมทั้งในและนอกหน่วยงานเพื่อให้ผู้ปกครอง และชุมชนรับรู้เกี่ยวกับการจัดศึกษานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียน และขอรับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้เด็กได้ร้อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ห่างไกล จะต้องรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียน และควรมีครูพี่เลี้ยงเด็กพิเศษในโรงเรียน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The Purpose of this research aims to study the academic leadership, to compare administrators' academic leadership classified by their education backgrounds, working experience and school sizes. And study of development of a academic leadership of school administrators in community school Chattrakarn district under the jurisdiction of Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3. The samples population of this study were 9 school administrators and 159 teachers, the sample groups were randomly selected from Krejcie & Morgan's table. Tools used 5 Rating questionnaires, data analysis were percentage, mean, standard deviation t-test and F-test, the research results were found that:

All 5 aspects of academic leadership were in high level on overall with an average of 3.69 Comparative analysis between education and school size doesn't affected by comments about the academic leadership of school administrators in community School Chattrakarn district. Comparative analysis between the experience to work in the planning for the development of a professional teacher difference was statistically significant at 0.05 compared to the pair by means of Scheffe's technique the difference between the pair is number one partner is less than five years experience and more than 10 years of experience as a whole is no different. The guidelines for developing 1)The assessment of students, administrators should create an understanding of the importance of student assessment, evaluate the real and currents and administrators should be encouraged to form a document, report the results to parents every semester and support teachers to innovative research on the assessment of students to apply classroom. 2) The program for children with special needs. Schools must promote inclusive education both inside and outside agencies to parents and community awareness about students with special needs to attend school and support budget Facilities media services and support to children with special needs to the relevant authorities and allow the children to get, especially children in remote areas must get a students with special enrolled in school and should have nanny teachers in schools.

Keywords: Academic leadership of school administrator

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและค่านิยมของสังคมยุคใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์การภาครัฐและภาคเอกชนและองค์การทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวง ศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เร่งรัดมาตรการในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาและกำหนดกลยุทธ์ สถานศึกษาในทุกประเภททุกระดับซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ กระแสการปฏิรูปการศึกษาทำให้สังคมอยากเห็นคุณลักษณะของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในมิติใหม่มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริหาร ปรับเปลี่ยนแนวคิดการสอนของครู วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพจะต้องมีกระบวนการในหลายมิติโดยจะต้องมององค์รวมเชิงบูรณาการในการบริหารสถานศึกษา จะต้องเข้าใจแนวคิดการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ สู่การบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และใช้ความเชี่ยวชาญของตนเอง เพื่อการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการเป็นผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องที่ท้าทายผู้บริหารการศึกษามีอาชีพเป็นอย่างมาก

จากผลการดำเนินงานสภาพปัจจุบันของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ปีการศึกษา 2558 ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ.2554-2559) ผลการประเมินในมาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และสังคมศึกษา ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-Net) จากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่าคะแนนเฉลี่ยรวมทุกสาระการเรียนรู้ของนักเรียน ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนกำหนด ซึ่งจะเห็นว่าผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาดังกล่าว ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับสถานศึกษา และระดับผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดำเนินการ

พัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการ บริหารการมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้มีพัฒนาการทางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการบริหารการศึกษาของประเทศ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาคือความสามารถในการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ สู่การบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น และใช้ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและมาตรการของกระทรวงศึกษาธิการในการเร่งรัดพัฒนาให้มีการศึกษาสู่เกณฑ์มาตรฐานและมีคุณภาพ ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของปัญหา ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 มีดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยนำหลักการของเซย์ฟาร์ธ (Sayfarth, 1999, pp. 165-273) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร 2) ด้านการประเมินนักเรียน 3) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4) ด้านการประเมินผลการสอนของครู 5) ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ

2. ขอบเขตพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีทั้งหมด 29 โรงเรียน

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 29 คนและครูผู้สอนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 จำนวน 268 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 159 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากร 268 คน จากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา (ปริญญาตรีหรือต่ำกว่า และสูงกว่าปริญญาตรี) ประสบการณ์ในการทำงาน (น้อยกว่า 5 ปี, ตั้งแต่ 5-10 ปี และ มากกว่า 10 ปี) และขนาดของสถานศึกษา (ขนาดเล็ก นักเรียนน้อยกว่า 120 คน ขนาดกลาง นักเรียน 120-300 คน และขนาดใหญ่ นักเรียนมากกว่า 300 คน)

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร 2) ด้านการประเมินนักเรียน

3) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4) ด้านการประเมินผลการสอนของครู 5) ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ

5. ขอบเขตด้านเวลา ดำเนินการศึกษาช่วง ปีการศึกษา พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป

ขอบเขตการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 มีดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 (Sayfarth, 1999, pp. 165-273) ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดสองอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการประเมินผลนักเรียน และด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 9 คน โดยการใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sample) โดยใช้เกณฑ์การเลือกคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

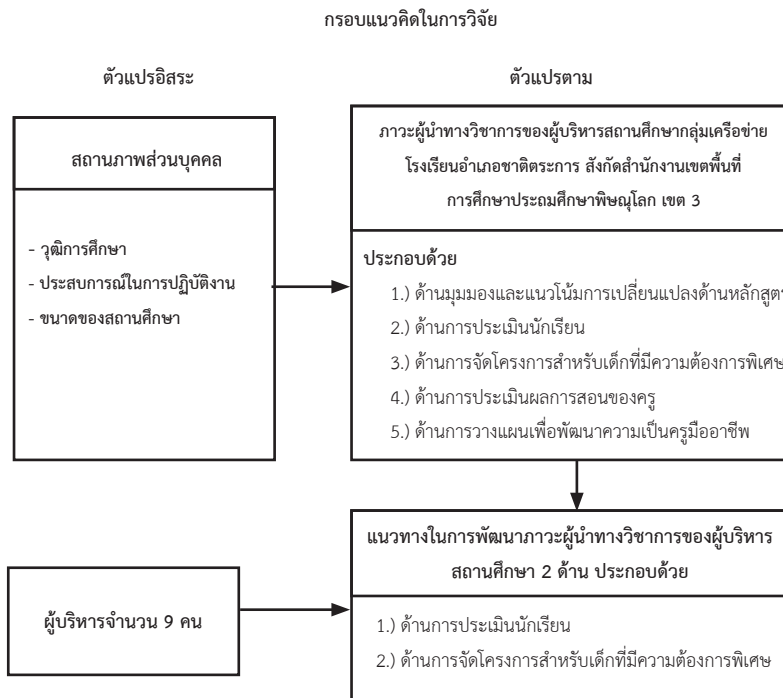
3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการประเมินนักเรียน และด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4. ขอบเขตด้านเวลา ดำเนินการศึกษาช่วงปีการศึกษา พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป

กรอบแนวคิดวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและเปรียบเทียบ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการ
ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษากับครูผู้สอนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอ
ชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พิษณุโลก เขต 3

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ

ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน
อำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้น
ตอนที่ 1 ที่พบว่ามีความเฉลี่ยน้อยที่สุดในแต่ละด้านนำมาสร้าง
เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแล้วดำเนินการสัมภาษณ์
ผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรและกลุ่ม

ตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่

ผู้บริหาร 29 คน และครูผู้สอนจำนวน 268 คน กลุ่มตัวอย่าง
ที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร 29 คน และครูผู้สอน
จำนวน 159 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก
การเปิดตาราง Krejcie & Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น
ร้อยละ 95

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่

ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอ
ชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ปีการศึกษา 2558 จำนวน
9 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง
(Purposive Sample)

เครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิดทางทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างเป็นคำถามในแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 คำถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ใน 5 ด้าน ดังนี้ ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ด้านการประเมินนักเรียน ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการประเมินผลการสอนของครู และด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized interview) จากการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการประเมินนักเรียน และด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มาสร้างแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย, ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบค่าที t-test แบบ Independent Sample และการทดสอบเอฟ (F-test) ถ้าพบความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) โดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าสถิติ การแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

3. การวิเคราะห์การศึกษาระดับผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4. ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบระดับการศึกษาระดับผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามลักษณะที่แตกต่างกันในด้านวุฒิการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) (แบบ Independent Sample) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-way ANOVA) และเมื่อพบค่าความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธี Scheffe (Scheffe's method)

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 1 ที่พบว่ามีความถี่ในแต่ละด้านน้อยที่สุด นำมาเป็นกรอบแนวคิดสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแล้วดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ออกจากการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้ออกจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางเพื่อรวบรวมเป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสรุปผลการวิจัยได้ผลดังนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในขั้นตอนที่ 1

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 62.90 และวุฒิการศึกษากว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.10 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.20 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.42 และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 21.38 และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางคิดเป็นร้อยละ 43.40 สถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 41.51 และสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 15.09

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยภาพรวมและรายข้อ

2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการประเมินผลการสอนของครู ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และด้านการประเมินนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

2.1.1 สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนให้มีการนำสื่อเทคโนโลยีและทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอนมาใช้ในการศึกษา

2.1.2 สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการประเมินผลนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลตามหลักเกณฑ์และระเบียบการวัดประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ

2.1.3 สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สนับสนุนให้โรงเรียนรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนทุกคน

2.1.4 สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการประเมินผลการสอนของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เปิดโอกาสให้ผู้ถูกประเมินซักถามข้อสงสัย และ กำหนดรูปแบบและมิติของงานที่ประเมิน

2.1.5 สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของครูหลังการเข้าประชุมหรือสัมมนา

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

3.1 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ด้านการประเมินนักเรียน ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการประเมินผลการสอนของครู และด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ พบว่าไม่แตกต่าง

ต่างกันอย่างมากมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ แตกต่างกันอย่างมากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความแตกต่างกันจำนวน 1 คู่คือ ระหว่างประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี กับประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ด้านการประเมินนักเรียน ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการประเมินผลการสอนของครู และด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จากการได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังเกตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างซึ่งประเด็นที่นำมาสัมภาษณ์ได้จากการนำผลวิจัยในแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 โดยนำข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือด้านการประเมินนักเรียนและการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มากำหนดเป็นกรอบในการทำแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 9 ท่าน

ด้านการประเมินผลนักเรียน พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นร้อยละ 100 มากที่สุดในด้านการสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญในการประเมินผลนักเรียนโดยให้ประเมินจากสภาพจริงและเป็นปัจจุบัน และ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูจัดเอกสารแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลอย่างเพียงพอ

เพื่อรายงานผลการประเมินนักเรียนแก่ผู้ปกครองทุกภาคเรียน มีความถี่ในการตอบแบบสัมภาษณ์เท่ากับจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ผู้บริหารต้องกำกับดูแลควบคุมและนิเทศครูให้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการประเมิน มีความถี่ในการตอบแบบสัมภาษณ์เท่ากับจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และ กำหนดนโยบายวางแผนกำหนดเวลาการวัดประเมินผลนักเรียนร่วมกับคณะครูให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและส่งเสริมและสนับสนุนคณะครูให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยนวัตกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลนักเรียนเพื่อนำมาปรับใช้ในชั้นเรียนมีความถี่ในการตอบแบบสัมภาษณ์เท่ากับจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 80

ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้บริหารมีความคิดเห็นร้อยละ 100 มากที่สุดในเรื่องโรงเรียนต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนร่วมทั้งในและนอกหน่วยงานเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนรับรู้เกี่ยวกับการจัดศึกษานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียน โรงเรียนต้องขอรับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรให้เด็กได้รับอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ห่างไกล มีความถี่ในการตอบแบบสัมภาษณ์เท่ากับจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ โรงเรียนต้องรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียน มีความถี่ในการตอบแบบสัมภาษณ์เท่ากับจำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 90 และผู้บริหารต้องส่งครูเข้าอบรมให้มีความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และควรมีครูพี่เลี้ยงเด็กพิเศษในโรงเรียนมีความถี่ในการตอบแบบสัมภาษณ์เท่ากับจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 70

อภิปรายผลและสรุปผล

จากการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังเกตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่าโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร รองลงมาคือด้านการประเมินผลการสอนของครู และด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารัตน์ พวงเงินและอาคม มหามาศ (2551) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ตามทัศนะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกถึงภาวะผู้นำทางวิชาการอันดับแรกของการจัดการศึกษาจะต้องเห็นความสำคัญและเข้าใจในหลักสูตร ต้องแสดงให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ในการเป็นผู้นำเชิงริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างหลักสูตรใหม่ๆ สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ตามข้อมูล สภาพจริงและความต้องการของชุมชน สนับสนุนให้ครูมีการนำสื่อเทคโนโลยีและทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอนมาใช้ในจัดการศึกษาให้กับนักเรียนเพื่อให้ครูเป็นครูมืออาชีพ และผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Murphy (1999) กล่าวว่า ภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารควรจะทำให้ความ สำคัญในเรื่องของหลักสูตร เหมือนกับการสอน ในการบริหารงานด้านการศึกษาได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของหลักการบริหารที่ยึดเอาหลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นตัวจักรหลักแห่งความสำเร็จ เพื่อแก้ไขปัญหการจัดการเรียนการสอนที่ด้อยคุณภาพให้หมดไปส่งผลสำเร็จในการปฏิบัติงานวิชาการของบุคลากรและการบริหารงาน

วิชาการอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับวิโรจน์ สารัตนะ(2551, หน้า 186-197)ที่เกี่ยวกับโครงการพัฒนาครูและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ที่ให้ความสำคัญกันมากคือ การพัฒนาครูแล้วส่งผลถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ แผนพัฒนาครูโดยให้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดผลดีต่อครูและผู้เรียน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของครูด้วยการเป็นครูมืออาชีพ

2. ผลการวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 พบว่าภาวะ และขนาดสถานศึกษาไม่ได้ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe มีความแตกต่างกันจำนวน 2 คู่ คือ ระหว่างประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป กับประสบการณ์ตั้งแต่ 5-10 ปี และประสบการณ์ตั้งแต่ 5-10 ปีกับประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารัตน์ พวงเงินและอาคม มหามาศ (2551) ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลวิจัยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe มีความแตกต่างกันจำนวน 2 คู่ คือ ระหว่างประสบการณ์มากกว่า 10 ปีกับประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี และประสบการณ์มากกว่า 10 ปีกับประสบการณ์ตั้งแต่ 5-10 ปี เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ด้านการประเมินนักเรียนและด้านการจัดโครงการ

สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในด้านการประเมินผลนักเรียนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมมือกันประเมินผล และด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กำหนดขั้นตอนในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ชัดเจนเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการพูดคุยกับคณะครู ยังไม่มีความรู้ที่ชัดเจนในการกำหนดนโยบายของรัฐและข้อกำหนดในหลักสูตรเกี่ยวกับการวางแผนการวัดประเมินผลนักเรียนร่วมกับคณะครูให้ชัดเจนและสอดคล้องกับการวัดผลตามหลักเกณฑ์และระเบียบการวัดและการประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ และยังขาดการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมมือกันประเมินผล ครูส่วนมากจะเป็นผู้ประเมินผลนักเรียนจากสภาพจริงโดยนักเรียนอาจจะไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลเท่าที่ควรและใช้วิธีการประเมินที่ไม่หลากหลายส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนประเมินได้ไม่ครบตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการในด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กำหนดขั้นตอนในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ชัดเจนเหมาะสม อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษายังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมทั้งในและนอกหน่วยงาน หรือครูอาจจะยังขาดความรู้ในการประเมินและคัดกรองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทำให้ไม่สามารถจัดแผนการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะยังขาดการนิเทศและติดตาม การสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดว่า ในด้านการประเมินผลนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย

ของ วันเผด็จ มีชัย (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนร่วม และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ตามลำดับอันดับสุดท้าย คือ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (Y) ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.867 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำทางวิชาการแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมากที่สุดคือด้านการพัฒนาครู ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจด้านการส่งเสริมบรรยากาศวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องสร้างความเข้าใจให้คณะครูเห็นถึงความสำคัญในการประเมินผลนักเรียนโดยให้ประเมินจากสภาพจริงและเป็นปัจจุบัน โดยมีการติดตามนิเทศอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูจัดเอกสารแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลอย่างเพียงพอเพื่อรายงานผลการประเมินนักเรียนแก่ผู้ปกครอง ทุกภาคเรียน รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำกับดูแลควบคุมและนิเทศครูให้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการประเมิน ผู้บริหารจะต้อง

ร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนกำหนดเวลาการวัดประเมินผล นักเรียนร่วมกับคณะครูให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน และ ส่งเสริมและสนับสนุน คณะครูให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยนวัตกรรมเกี่ยวกับการ ประเมินผลนักเรียนเพื่อนำมาปรับใช้ในชั้นเรียน เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cotton and Ashley (2003) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการในการพัฒนา วิชาชีพความเป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในมอนเวิลท์ รัฐเวอร์จิเนีย ผลการ วิจัยพบว่า ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมออกในด้านการส่งเสริม ความก้าวหน้าในอาชีพให้กับครูในด้านการให้ความสำคัญใน การเน้นการศึกษาด้านการเรียนการสอนการประเมินผลการ เรียนรู้ของผู้เรียน การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในคณะครู การพัฒนาการนิเทศการสอนในคณะครูการส่งเสริมสนับสนุน และปรับปรุงโครงการใหม่ๆ ให้ดีขึ้น กำกับติดตาม การปฏิบัติ งานของบุคลากร เอาใจใส่ต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ใช้ข้อมูล สารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนการสอน เพื่อให้ครู ได้พัฒนาวิชาชีพ

ส่วนในด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ ผู้บริหารมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด ในเรื่องที่โรงเรียนจะต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดการ เรียนร่วมทั้งในและนอกหน่วยงานเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชน รับรู้เกี่ยวกับการจัดศึกษานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้า เรียนในโรงเรียน ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเห็นความ สำคัญของการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในโรงเรียนจัดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนร่วมทั้ง ในและนอกหน่วยงานเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชน ขอรับการ สนับสนุนเรื่องงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง และควรให้เด็กได้รับอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะเด็กใน พื้นที่ห่างไกล ให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าเรียนภาคบังคับอย่าง ทั่วถึงทุกคน และ ผู้บริหารต้องส่งครูเข้าอบรมให้มีความรู้ด้าน การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และควรมีครูที่เลี้ยงเด็กพิเศษในโรงเรียนเพราะบางครั้งใน

การจัดการเรียนการสอนจะต้องมีครูผู้ช่วยดูแลเด็กที่มีความ ต้องการเป็นพิเศษ รวมถึงการจัดกิจกรรมเฉพาะสำหรับเด็ก รายบุคคล

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังเกตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน จึงควรมีการจัด อบรมเสริมความรู้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ให้กับครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน เพื่อให้ครูมีภาวะผู้นำ ทางวิชาการที่เหมือนกันเพื่อใช้พัฒนาความรู้ความสามารถ แก่ผู้เรียน

2. จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอำเภอชาติตระการ สังเกตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยเป็นสองอันดับสุดท้าย คือ ด้านการ จัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และด้านการ ประเมินนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรควรกำหนด นโยบายวางแผนกำหนดเวลาการวัดประเมินผลนักเรียนร่วมกับ คณะครูให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ ประเมินจากสภาพจริงและเป็นปัจจุบัน อีกทั้งยังต้องกำกับ ดูแลควบคุมและนิเทศครู ส่งเสริมและสนับสนุนคณะครูศึกษา ค้นคว้า วิจัยนวัตกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลนักเรียนเพื่อนำ มาปรับใช้ในชั้นเรียนจัดเอกสารแบบฟอร์มเกี่ยวกับการ วัดผลอย่างเพียงพอเพื่อรายงานผลการประเมินนักเรียนแก่ ผู้ปกครองทุกภาคเรียน

ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับนักเรียนที่มีความ ต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียน โดยที่โรงเรียนต้องเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนร่วมทั้งในและนอกหน่วยงาน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนรับรู้เกี่ยวกับการจัดศึกษานักเรียน ที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียน และต้องส่งครูเข้า อบรมให้มีความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็ก

ที่มีความต้องการพิเศษ และควรมีครูพี่เลี้ยงเด็กพิเศษใน ที่มีความต้องการพิเศษกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรให้โรงเรียนและให้สถานศึกษาขอรับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ เด็กได้รับอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ห่างไกล สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือกับเด็ก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วันเพ็ญ มีชัย. (2554). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิรุฬห์จิต ใบสี. (2549). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1-2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2548). ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สารัตน์ พวงเงิน และอาคม มหามาศย์. (2551). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Cotton, F., & Ashley, B. (2003). *Instruction Leadership Proficiencies of elementary*. WD: George Washington University.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Murphy, B. A. (1999). *Principle leadership for adult growth and development*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Seyfarth, J. T. (1999). *The principal: New leadership for new challenges*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Stogdill, R. M. (2004). *Handbook of Leadership: A Survey of Theory and Research*. New York: The Free Press.

การศึกษาความเข้มแข็งอดทนในนิสิตระดับปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

A Study of Hardiness in Undergraduate Students with Confirmatory Factor Analysis

ดร.ดลดาว ปุณณานนท์*

ดร.ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์*

ดร.อาวีพร ปานทอง*

อรสา เอี่ยมรัศมีโชติ**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้มแข็งอดทนในนิสิตระดับปริญญาตรีด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 1,166 คน (ชาย 504 คน, หญิง 661 คน) มีช่วงอายุเฉลี่ย $20.76 \pm .84$ อยู่ระหว่าง 20-25 ปีซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบวัดความเข้มแข็งอดทนของ Kobasa (1982) ที่ผู้วิจัยนำมาพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาไทย ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .55 - .73 ค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ .96 ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความเข้มแข็งอดทนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 581.97$, $df = 282$, $\chi^2 / df = 2.06$, GFI = .97, AGFI = .95, CFI = 1.00, RMSEA = .030, RMR = .016) มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการควบคุมสถานการณ์ ด้านการผูกมัดตนเอง และด้านความท้าทาย ค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละด้านเท่ากับ 0.94, 0.98 และ 0.92 ตามลำดับ และผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษามีระดับของความเข้มแข็งอดทนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = .67) ซึ่งแยกตามรายด้านดังนี้ ด้านควบคุมสถานการณ์ ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = .91) และด้านความท้าทายในระดับมาก ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = .88) ขณะที่ด้านการผูกมัดตนเองในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.25$, S.D. = 0.87) ซึ่งควรมีการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอดทนในด้านการผูกมัดตนเองของนิสิตในระดับปริญญาตรีให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป

คำสำคัญ : ความเข้มแข็งอดทน / การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน / นิสิตระดับปริญญาตรี

Abstract

This study aimed to investigate the hardiness of undergraduate student using confirmatory factor analysis. Participants were 1,166 undergraduates (604 male and 661 female). Their mean age

*อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

was 20.76 $\pm$ 84. $\pm$ years old with age range between 20-25 years old) were randomly selected by Multi-Stage-Sampling. Instruments were the Hardiness Scale developed from Kobasa's Hardiness Scale. The discrimination and the validity of the scale were (.55 - .73 and .96 respectively)

Findings showed that the model was valid and well-fitted the empirical data ($\chi^2 = 581.97$, $df = 282$, $\chi^2 / df = 2.06$, GFI = .97, AGFI = .95, CFI = 1.00, RMSEA = .030, RMR = .016) This model consisted of 3 factors : Control, Commitment, and Challenge. The results also exhibits high hardiness in undergrad students ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = .67) considering in each category, results showed high level of hardiness in the Control ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = .91); and the Challenge ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = .88); while the Commitment was found less level ($\bar{X} = 2.25$ S.D. = 0.87), Suggestions for this study was to develop the program for building hardiness of undergrad students to meet the appropriate level for everyday living.

Keywords : Hardiness/ Confirmatory Factor Analysis/ Undergraduate Student

บทนำ

ในการอุดมศึกษาไทยปัจจุบันได้มีการยกระดับเพื่อผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพ เพื่อได้มาซึ่งศักยภาพบัณฑิตให้เป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยความรู้ความสามารถ มีจริยธรรมและคุณธรรมเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมชาติในการสร้างความรู้และนวัตกรรมนั้นเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศนั้น ดังที่สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2551) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนนักศึกษาและบัณฑิตในอนาคตไว้นอกเหนือจากวิชาการแล้ว อุดมศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนและกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ การพัฒนาความเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม ฯลฯ เพื่อให้การผลิตบัณฑิตให้พร้อมสู่โลกของการแข่งขันและปรับตัวเข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมตลอดชีวิต ตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) จึงจำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาเสริมสร้างนักศึกษาให้เกิดสภาพจิตใจที่มีความเข้มแข็งอดทนต่อสภาพแวดล้อมในปัจจุบันและอนาคตต่อไป จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักศึกษาระดับปริญญาตรี

ตามกรอบแนวคิด Kobasa (1982) ได้กล่าวไว้ว่า ความเข้มแข็งอดทน (Hardiness) หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะที่สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ในระดับสูง และไม่เจ็บป่วย โดยบุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพเข้มแข็งจะแสดงออกทั้งทางความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำโดยองค์ประกอบของความเข้มแข็งอดทนนั้นมี 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ ด้านการผูกมัดตนเอง (Commitment) หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกถึงความสำคัญในสิ่งที่ตนสนใจ รู้สึกว่าตนมีส่วนร่วม หรือเป็นผู้รับผิดชอบงานหรือสถานการณ์นั้นๆ จึงแสดงออกโดยมุ่งมั่นลงมือกระทำกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบอย่างเต็มใจทุ่มเท การควบคุมสถานการณ์ (Control) หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกว่าตนเองสามารถควบคุมและมีอิทธิพลเหนือการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมองว่าสถานการณ์ต่างๆ นั้นเกิดจากการกระทำของตนเอง ซึ่งตนเองสามารถควบคุมทั้งตนเองทั้งสถานการณ์ให้เป็นไปตามเป้าหมายในชีวิตด้วยความรับผิดชอบของตนเอง ความท้าทาย (Challenge) หมายถึง ความเชื่อว่าชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นความท้าทายตนเอง ให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ทั้งทางบวกทั้งทางลบ ส่วน

คุณลักษณะของผู้ที่มีความเข้มแข็งอดทนนั้น Maddi และ Kobasa (1991) มีแนวคิดดังนี้

- มีระดับความเครียด ที่สามารถจัดการกับความเครียดได้

- มีระดับความเข้มแข็งสามารถใช้ในการจัดการกับความเครียดได้

- มีการเปิดกว้างสำหรับการเปลี่ยนแปลงตนเอง

- มีเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลง (เช่น การตกงาน)

มีมุมมองว่าเป็นความท้าทายมากกว่าความสูญเสีย โดยให้บุคคลจะตีความในเชิงบวกส่งผลให้ความเครียดลดลง

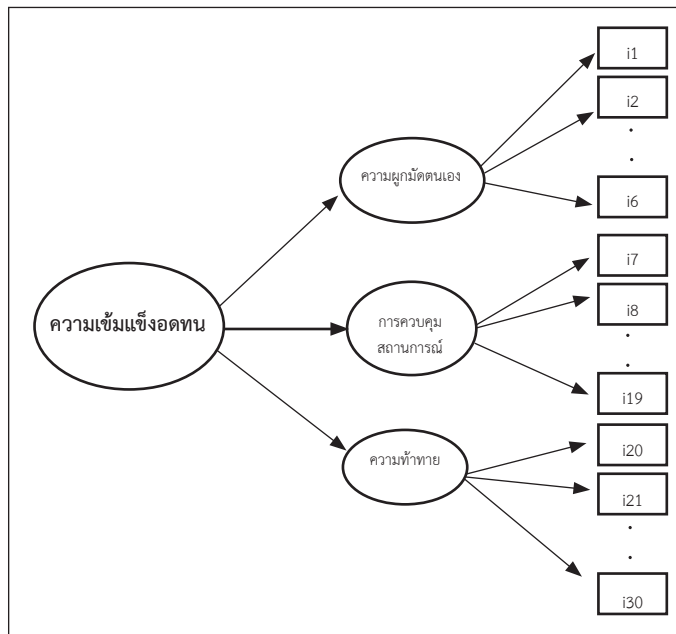
แบบวัดความเข้มแข็งอดทนที่สร้างขึ้นโดย Kobasa (1982) นั้นได้ถูกแปลเป็นภาษาไทยโดยผกาพันธุ์ ภูมิลักษณ์ (2541) ประกอบด้วยข้อคำถาม 50 ข้อ กลุ่มตัวอย่างคืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89 และอรสา เอี่ยมรัศมิโชติ (2556) ได้นำมาพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต โดยรวมกับแบบสำรวจปัญหาและวิธีการแก้ไข ปัญหาของนิสิตในหอพักประจำ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89 ซึ่งแบบวัดที่ถูกนำมาใช้กับนิสิตนั้น ไม่ได้มีการตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบตามแนวคิด ทฤษฎีว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบแบบวัด ที่มีแนวคิดทฤษฎีรองรับเช่นเดียวกับการศึกษานี้ ดังนั้นการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงต้องการตรวจสอบข้อคำถามที่พัฒนาปรับปรุงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของนิสิตนักศึกษาไทย นั้นมีโครงสร้างองค์ประกอบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3 องค์ประกอบตามแนวคิด ทฤษฎีหรือไม่ ซึ่งเป็นการยืนยันว่าแบบวัดที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีของประเทศไทย โดยศึกษา นิสิตของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียง และจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความเข้มแข็งอดทนของนิสิตใน ระดับปริญญาตรีโดยนำแบบวัดที่ผ่านการตรวจสอบความ ตรงเชิงโครงสร้างของแนวคิดเชิงทฤษฎีและของแบบวัดความ

เข้มแข็งอดทนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์และเมื่อนิสิตมีความ เข้มแข็งอดทนทั้ง 3 องค์ประกอบอันได้แก่ ความผูกมัดตนเอง (commitment) การควบคุมสถานการณ์ (Control) และ ความท้าทาย(Challenge) ซึ่งมีความสำคัญต่อสถานะทาง จิตใจที่ดำเนินชีวิตในการศึกษาให้ทำให้มีคุณภาพ ทั้งในเรื่อง สุขภาพกายและจิตใจ การเรียน การปรับตัว และการมี สัมพันธภาพระหว่างบุคคลดังที่ Pagana (1990) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งอดทนและการสนับสนุน ทางสังคมในการประเมินความเหนื่อยยากของนักศึกษาใน การฝึกปฏิบัติงานครั้งแรก ผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็ง อดทนสัมพันธ์กับการประเมินสถานการณ์ว่าเป็นความท้าทาย (Challenge) และสัมพันธ์ทางลบกับการประเมินสถานการณ์ ว่าเป็นการคุกคาม (Treat) ส่วนการสนับสนุนทางสังคม สัมพันธ์ทางบวกกับการประเมินสถานการณ์ว่าเป็นความท้าทาย เพียงอย่างเดียวเมื่อนิสิตเข้มแข็งอดทนในจิตใจแล้วก็จะ สามารถที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีสติและมีปัญญา ที่ตีรวมถึงมีกำลังใจในการจัดการอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน ชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ (อรสา เอี่ยมรัศมิโชติ และดลดา วบูรณานนท์, 2557) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า นิสิตในระดับปริญญาตรีนั้น มีความเข้มแข็งอดทนเป็นอย่างไร ทั้งภาพรวมและแยกตามองค์ประกอบเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ อาจารย์ นักจิตวิทยา หรือผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการ ดูแลนิสิตนักศึกษาผลจากการศึกษาค้นคว้าสามารถนำไปใช้เป็น แนวทางสำหรับครู นักจิตวิทยาในการพัฒนารูปแบบเพื่อช่วย เหลือให้การปริญานิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีแนวโน้ม ความเข้มแข็งอดทนจะอยู่ในระดับต่ำต่อไปด้วยเหตุที่ว่า การ พัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งอดทนต่อบุคคลนั้น เป็นการ เรียนรู้ พัฒนาจากทักษะและประสบการณ์ของบุคคล นั้น ไม่ได้เป็นการถ่ายทอดมาจากพันธุกรรมหรือสืบทอดมาจาก วัฒนธรรมของครอบครัว

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความ เข้มแข็งอดทน (Hardiness) ของนิสิตระดับปริญญาตรี

ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Kobasa (1982) จากการศึกษา การควบคุมสถานการณ์ (Control) และ 3) ความท้าทาย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นพบว่ามี 3 องค์ประกอบ (Challenge) แสดงดังภาพที่ 1 ด้วยกันดังนี้คือ 1) ความผูกมัดตนเอง (Commitment) 2)

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ประกอบของความเข้มแข็งอดทน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยของรัฐบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1/2559 ซึ่งประกอบด้วย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตศรีราชา) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก รวม 5 มหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage-Sampling) โดย

มีมหาวิทยาลัยทั้งสิ้นจำนวน 5 มหาวิทยาลัย กำหนดมหาวิทยาลัยที่เป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ได้มหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 2 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตศรีราชา) จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามหลักการใช้การวิเคราะห์โมเดลลิสเรล (LISREL) ซึ่งตามหลักของการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลของ Schumacker และ Lomax (1996, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) ซึ่งได้เสนอว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL) 10-20 คน ต่อตัวแปรในการวิจัย 1 ตัวแปร นอกจากนี้ Bentler and Chou (1987) ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมไม่ควรต่ำกว่า 5 หน่วยต่อ 1 ตัวแปรที่ใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์สำหรับโมเดลสมการโครงสร้างที่มีการแจกแจงแบบปกติ การวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 15 เท่าต่อ 1

พารามิเตอร์ซึ่งในงานวิจัยนี้มี 61 พารามิเตอร์ กลุ่มตัวอย่างจึงควรมีอย่างน้อย 915 ตัวอย่าง แต่เนื่องจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นการกำหนดขนาดขั้นต่ำ ผู้วิจัยจึงได้เก็บเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ครอบคลุมแบบวัดขาดความสมบูรณ์หรือสูญหายไปไม่ตอบกลับมา ผู้วิจัยจึงได้กำหนดการเก็บตัวอย่างเป็น 1,200 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 600 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตศรีราชา) จำนวน 600 คน แต่ผู้วิจัยได้รับแบบวัดกลับคืนมา จำนวนทั้งสิ้น 1,166 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 97.17% ซึ่งถือว่ามีความเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากอรสา เอี่ยมรัศมิโชติ (2556) โดยผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตใช้เพื่อการวิจัย ซึ่งแบบวัดมีจำนวนข้อคำถาม 46 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามแบบประมาณค่า 4 ระดับ (1 = มีความเข้มแข็งอดทนในระดับน้อยที่สุด และ 4 = มีความเข้มแข็งอดทนในระดับมาก) และนำแบบวัดไปทดลองใช้กับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนก .40 ขึ้นไปเหลือแบบวัดจำนวนทั้งสิ้น 30 ข้อ ค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ .96 และค่าความเที่ยงรายองค์ประกอบตั้งนี้้องค์ประกอบที่ 1 ด้านการผูกมัดตนเอง (Commitment) จำนวน 6 ข้อ มีค่าความเที่ยง เท่ากับ .85 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .57 - .73 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการควบคุมสถานการณ์ (Control) จำนวน 13 ข้อ มีค่าความเที่ยง เท่ากับ .94 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .64 - .76 และองค์ประกอบที่ 3 ด้านความท้าทาย (Challenge) จำนวน 11 ข้อ มีความเที่ยงเท่ากับ .91 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .58 - .73

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยนำแบบวัดไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่ม

ตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตศรีราชา) รวม 1,166 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติพื้นฐานบรรยายค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และค่าความโด่งของตัวแปรสังเกตได้ แต่ละตัวที่ใช้ในการศึกษาด้วยโปรแกรม SPSS และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Confirmatory Factor Analysis Second order) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของทฤษฎีและแบบวัดความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรี ด้วยโปรแกรม LISREL 8.72

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยืนยันความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่า ความเข้มแข็งอดทน มี 3 องค์ประกอบย่อย 30 ตัวแปรสังเกตได้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถาม 30 ข้อ พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 581.97; $p = .0000$ ที่องศาอิสระเท่ากับ 282 และดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .97 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .95 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .030 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (RMR) เท่ากับ .016 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์มากนั้นแสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบพบว่า เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีข้อคำถาม 30 ข้อ มีค่า น้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .61 ถึง .76 ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และภาพที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของ 3 องค์ประกอบ ข้อคำถาม 30 ข้อ

ข้อ	Commitment			Control			Challenge			R ²
	β	SE	t	β	SE	t	β	SE	t	
i1	.64	-	-	-	-	-	-	-	-	.42
i2	.64*	.02	24.27	-	-	-	-	-	-	.41
i3	.70*	.03	19.82	-	-	-	-	-	-	.49
i4	.61*	.03	17.58	-	-	-	-	-	-	.37
i5	.64*	.03	18.61	-	-	-	-	-	-	.41
i6	.63*	.03	18.03	-	-	-	-	-	-	.40
i7	-	-	-	.66	-	-	-	-	-	.44
i8	-	-	-	.71*	.03	23.39	-	-	-	.51
i9	-	-	-	.72*	.03	22.59	-	-	-	.52
i10	-	-	-	.73*	.03	22.18	-	-	-	.54
i11	-	-	-	.68*	.03	20.81	-	-	-	.47
i12	-	-	-	.67*	.03	20.55	-	-	-	.45
i13	-	-	-	.67*	.03	20.33	-	-	-	.44
i14	-	-	-	.68*	.03	20.37	-	-	-	.47
i15	-	-	-	.73*	.03	21.98	-	-	-	.54
i16	-	-	-	.71*	.03	21.45	-	-	-	.50
i17	-	-	-	.69*	.03	20.06	-	-	-	.47
i18	-	-	-	.75*	.03	22.72	-	-	-	.57
i19	-	-	-	.70*	.03	21.35	-	-	-	.49
i20	-	-	-	-	-	-	.76	-	-	.58
i21	-	-	-	-	-	-	.69*	.03	21.20	.48
i22	-	-	-	-	-	-	.69*	.03	21.35	.47
i23	-	-	-	-	-	-	.67*	.03	21.02	.45
i24	-	-	-	-	-	-	.66*	.03	21.23	.44
i25	-	-	-	-	-	-	.63*	.02	2220	.39
i26	-	-	-	-	-	-	.66*	.03	22.10	.43
i27	-	-	-	-	-	-	.66*	.03	22.27	.43
i28	-	-	-	-	-	-	.70*	.03	23.58	.48
i29	-	-	-	-	-	-	.73*	.03	24.94	.53
i30	-	-	-	-	-	-	.72*	.03	23.77	.52

$\chi^2=581.97$, $df=282$, $\chi^2/df= 2.06$, P-value = .00000, RMSEA =.030, GFI=.97, CFI=1.00

*p-value <.05

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ จำนวนข้อคำถาม 30 ข้อ โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 581.97; $p = .0000$ ที่องศาอิสระเท่ากับ 282 และดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .97 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .95 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .030 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (RMR) เท่ากับ .016 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์มากนั้นแสดงว่า โมเดลมีความ

สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์องค์ประกอบมาตรฐาน ในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า

องค์ประกอบด้านการผูกมัดตนเอง (Commitment) มีข้อคำถาม 6 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง .61 ถึง .70

องค์ประกอบด้านการควบคุมสถานการณ์ (Control) มีข้อคำถาม 13 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง .66 ถึง .75

องค์ประกอบด้านความท้าทาย (Challenge) มีข้อคำถาม 11 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง .63 ถึง .76

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ของความเข้มแข็งอดทน

องค์ประกอบ	สปส. องค์ประกอบ	SE	t	R^2
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่ 2				
1. องค์ประกอบด้านการผูกมัดตนเอง	.94*	.04	22.16	.88
2. องค์ประกอบด้านการควบคุมสถานการณ์	.98*	.04	24.05	.96
3. องค์ประกอบด้านความท้าทาย	.92*	.03	27.07	.85

$\chi^2=581.97$, $df=282$, $\chi^2/df = 2.06$ P-value = .00000, RMSEA=0.030, GFI = .97, CFI = 1.00, AGFI= 0.95, RMR= .016

*p-value <.05

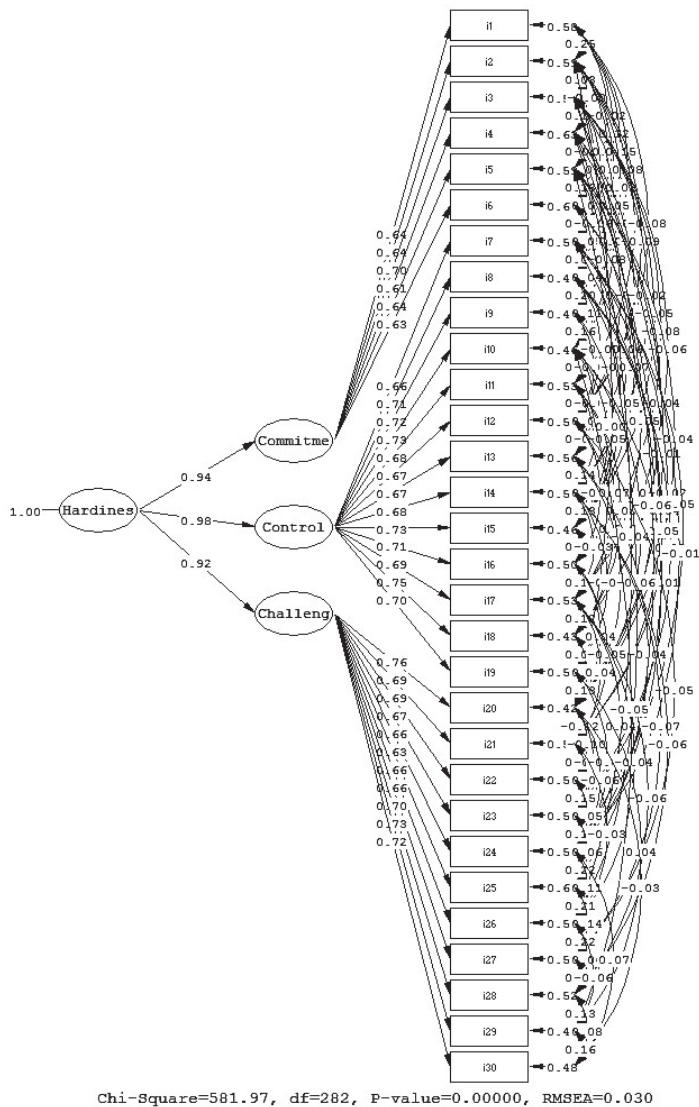
ผลการวิเคราะห์เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์องค์ประกอบพบว่า จำแนกได้ดังนี้ องค์ประกอบด้านการผูกมัดตนเอง (Commitment) มีข้อคำถาม 6 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบมาตรฐาน 0.94 องค์ประกอบด้านการควบคุมสถานการณ์ (Control) มีข้อคำถาม 13 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบมาตรฐาน 0.98 และองค์ประกอบด้านความท้าทาย (Challenge) มีข้อคำถาม 11 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์

องค์ประกอบมาตรฐาน 0.92

ผลการวิเคราะห์พบว่าความเข้มแข็งอดทนของนิสิต ระดับปริญญาตรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.63$, $SD = .42$) โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรีดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าการวิเคราะห์ความเข้มแข็งของนิสระดับปริญญาตรี

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. องค์ประกอบด้านการผูกมัดตนเอง (Commitment)	2.25	.87
2. องค์ประกอบด้านการควบคุมสถานการณ์ (Control)	2.74	.91
3. องค์ประกอบด้านความท้าทาย (Challenge)	2.64	.88
รวม	2.63	.67

$\chi^2 = 452.68$, $df = 328$, $\chi^2/df = 1.38$ P-value= .00001, RMSEA = .026, GFI = .95, CFI=1.00

ภาพที่ 2 โมเดลผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ของ 3 องค์ประกอบ หลังปรับโมเดล

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเข้มแข็งอดทนของนิสิต ระดับปริญญาตรีมีประเด็นค้นพบและมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของความเข้มแข็งอดทน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรีในการวิจัยเป็นไปตามโครงสร้างทางทฤษฎีความเข้มแข็งอดทน (Kobasa, 1982) และแบบวัดความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรีที่พัฒนาในการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 30 ข้อ นั้น แบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการควบคุมสถานการณ์ (Control) ด้านการผูกมัดตนเอง (Commitment) และด้านความท้าทาย (Challenge) ซึ่งมีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ .98 .93 และ .92 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งอดทน ทั้ง 3 องค์ประกอบนั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ว่า ความเข้มแข็งอดทน (Hardiness) เป็นบุคลิกภาพหรือหลักทั่วไปของความคิด อารมณ์และพฤติกรรมจะแสดงออก 3 ลักษณะดังนี้ (1) ความผูกมัดตนเอง (Commitment) (2) การควบคุมสถานการณ์ (Control) และ (3) ความท้าทาย (Challenge) และเชื่อว่าการทำงานของทั้งสามองค์ประกอบนี้สามารถกำหนดเป็นรูปแบบความคิดของตนเองในการปฏิสัมพันธ์กับสภาพสิ่งแวดล้อม โดยเกิดจากการปรับตัวของบุคคลเมื่อเผชิญกับสภาพการณ์ และเมื่อจัดการได้ก็เปรียบเหมือนบุคคลได้เผชิญกับปัญหาได้มากขึ้นและทำให้มีจิตใจและร่างกายที่พัฒนาขึ้น เป็นความเข้มแข็งอดทนต่อสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ตลอดชีวิต (Kobasa, 1982; Bartone, 2006; สิริกาญจน์ ส่ง, 2551) ได้ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการยืนยันความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่ดีวิธีหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับบงลักษณ์ วิรัชชัย (2555) ที่ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า ขั้นตอนที่สำคัญในการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลอีกขั้นตอนหนึ่ง คือ การตรวจสอบ ความตรงของโมเดลลิสเรลที่เป็นสมมติฐานการวิจัยหรือการประเมินผล

ความถูกต้องของโมเดล หรือการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดล จากผลการวิเคราะห์ที่ยืนยันที่แสดงข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งอดทน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความตรงที่สามารถนำไปใช้วัดความเข้มแข็งอดทนในนิสิตนักศึกษาได้

ประเด็นที่สอง ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความเข้มแข็งอดทนในระดับอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.63, SD=.42$) มาก ซึ่ง Kobasa (1982) พบว่า บุคคลที่มีความเข้มแข็งในระดับสูงจะมีแนวโน้มที่จะควบคุมสภาวะความเครียดได้ดีกว่า เป็นผลจากการประเมินผลกระทบในเชิงบวกของสถานการณ์ความเครียดและผลเสียที่เกิดกับสุขภาพจิตน้อยลง ซึ่งแยกตามรายด้านดังนี้ ด้านควบคุมสถานการณ์ในระดับมาก ($\bar{X}=2.74, SD=.91$) ด้านความท้าทายในระดับมาก ($\bar{X}=2.64, SD=.88$) และด้านการผูกมัดตนเองในระดับน้อย ($\bar{X}=2.25, SD=.87$) จากผลการศึกษาความเข้มแข็งอดทนของนิสิตระดับปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่า นิสิตมีความเข้มแข็งอดทนด้านควบคุมสถานการณ์ในระดับมาก ที่แสดงออกซึ่งสามารถในควบคุมและมีอิทธิพลเหนือการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ โดยจะมองว่าสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากการกระทำของตนเองไม่ได้เกิดจากโชคชะตาหรืออำนาจของผู้อื่นซึ่งตนเองต้องรับผิดชอบ แม้สถานการณ์อาจจะนำความยุ่งยากความเสียหายมาสู่ตนจะรับรู้ว่าเป็นผลมาจากการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ และสามารถวางแผนเพื่อเผชิญกับสถานการณ์นั้นได้ (สิริกาญจน์ ส่ง, 2551) นอกจากนี้และนิสิตมีความเข้มแข็งอดทนด้านความท้าทายอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นิสิตมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีความสามารถจัดการการสภาวะการณ์ที่เข้ามาท้าทายได้ในระดับมาก และมีการจัดการสภาพจิตใจต่อสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสมในระดับมาก

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ นิสิตยังไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความผูกมัดตนเอง ความเชื่อมั่นมั่นในสิ่งที่ตนสนใจ รู้สึกว่าตนมีส่วนร่วม หรือเป็นผู้รับ

ผิดชอบงานหรือสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็นความมุ่งมั่นที่ลงมือกระทำกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบอย่างเต็มใจทุ่มเท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ในที่สุดจะสามารถควบคุมสถานการณ์ที่เข้ามาท้าทายในชีวิตและจัดการกับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญได้ แต่ก็ขาดความผูกมัดตนเอง ความรู้สึกที่มีส่วนร่วมในสภาพการณ์ จนบางครั้งทำให้ความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตอ่อนแรงลงถ้าเกิดบ่อยๆ ขึ้นก็จะเกิดความรู้สึกที่ว่าภาระกระทำของตัวนั้นทำเพื่อบุคคลอื่นทำตามความถูกต้องที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์ ซึ่ง Kobasa (1979) ได้กล่าวไว้ว่าความผูกมัดตนเอง (Commitment) เป็นแนวโน้มที่บุคคลจะถูกกำหนดเกี่ยวข้องกับตัวเอง และกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตด้วยความสนใจอยากรู้อย่างแท้จริง อาทิ ความคิด กิจกรรม บุคคลอื่นๆ และ ความผูกมัดตนเองหรือ ความมุ่งมั่นในตนเองนั้น เป็นการควบคุมพฤติกรรม ตนเองนำไปสู่ความรู้สึกของการกำหนดตนเองในการเลือกทำกิจกรรม ที่นำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่ต่อเนื่องยาวนาน (Palmeira, Teixeira, Silva, & Markland, 2007) ประกอบเป็นความเข้มแข็งอดทนขึ้น และเมื่อนิสิตในระดับปริญญาตรีมีความเข้มแข็งอดทนแล้ว ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งความเข้มแข็งอดทนบุคคลที่มีบุคลิกภาพทั้งสามองค์ประกอบ ด้านความผูกมัดตนเอง (Commitment) ด้านการควบคุมสถานการณ์ (Control) และด้านความท้าทาย (Challenge) มีความสำคัญต่อสภาวะทางจิตใจในทางบวกของบุคคลทั้งในด้านสุขภาพด้านจิตใจด้านการเรียน การปรับตัว และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เมื่อมีจิตใจที่เข้มแข็งอดทน สามารถควบคุมสติเพื่อที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้ดีมีกำลังใจในการสู้และฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้อาจเป็นแนวทางให้อาจารย์ นักจิตวิทยา ครูแนะแนวและนักจิตวิทยาการปรึกษาได้มีการตระหนักในความสำคัญของความเข้มแข็งอดทนของนิสิตนักศึกษา ตลอดจนสามารถใช้ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางที่จะศึกษาพัฒนาโปรแกรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งอดทน

ในนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. แบบวัดความเข้มแข็งอดทนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในลักษณะ ได้แก่ การนำไปใช้วัดความเข้มแข็งอดทนของบุคคลทั่วไปเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น และผลของการศึกษาช่วยให้ได้แนวคิดมาพัฒนาระดับความเข้มแข็งอดทนให้นักเรียนนักศึกษา ก่อให้เกิดความสามารถมุ่งมั่นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิตในการศึกษาในระดับปริญญาตรี นำมาสู่การเรียนรู้ การใช้ชีวิตได้เต็มศักยภาพ และช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาใช้ประเมินความเข้มแข็งอดทนของนักศึกษาในรูปแบบดังกล่าวเพื่อช่วยเป็นแนวทางในการฝึกฝนตนเองเกี่ยวกับความเข้มแข็งอดทนตามองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ รวมถึงการพัฒนาสุขภาพจิตโดยพัฒนาอารมณ์เชิงบวกด้วยการสร้างความเข้มแข็งอดทนเพื่อช่วยให้นักศึกษาและบุคคลนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งอดทนและการดำเนินชีวิตในสังคมด้วยสุขภาพจิตที่ดีต่อไป

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการหาค่าคะแนนมาตรฐาน (Normalization) ในระดับประเทศ เพื่อที่จะได้นำแบบวัดความเข้มแข็งอดทนนี้เทียบกับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั่วประเทศเพื่อจะได้เกิดความกว้างขวางในการประเมินมากขึ้น

3. นักจิตวิทยาและนักวิชาการ ผู้สนใจสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดความเข้มแข็งอดทนได้และหาความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ เป็นต้น หรืออาจวิเคราะห์คุณภาพของมาตรวัดเพิ่มเติม เช่น ความไม่แปรเปลี่ยนของมาตรวัด (Invariance measurement) และอาจเก็บข้อมูลโดยการศึกษายาววัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์ทางสถิติเพิ่มเติมเช่นการสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับใช้วัดและประเมินความเข้มแข็งอดทนให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมมากขึ้น

4. ผลการศึกษานี้ทำให้ทราบถึงกรอบมโนทัศน์และองค์ประกอบของความเข้มแข็งอดทนในนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งอดทนโดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการผูกมัด (Commitment) ในนิสิตให้

มีความเข้มแข็งอดทนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการ
ดำเนินชีวิตดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย Linear Structural Relationship*. ชลบุรี: ภาควิชาวิจัยและการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกาพันธุ์ วุฒิลักษณ์. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างความยุ่งยากประจำวันกับความเข้มแข็งอดทนของอาจารย์มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). *กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (2551-2565)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริกาญจน์ สง่า. (2551). *ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อความเข้มแข็งอดทนของนักศึกษา มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรสา เอี่ยมรัศมีโชติ และตลดาว ปุณณานนท์. (2557). ผลของการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมปัญญานิยมต่อความเข้มแข็งอดทนของนิสิตหญิง ชั้นปีที่ 1 ในหอพักประจำมหาวิทยาลัย. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 10(1), 46-55.
- Bartone, P. T. (2006). Resilience Under Military Operational Stress: Can Leaders Influence Hardiness? *Military Psychology*, 18(3), 131-148.
- Bentler, P. M., & Chou, C. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological Methods and Research*, 16, 78-117.
- Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality, and health-Inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(1), 1-11.
- _____. (1982). The hardy personality: Toward a social psychology of stress and health. In G. S. Sanders, & J. Sule (Eds.), *Social psychology of health and illness*. London: Lawrence Erlbaum Associates. (pp.3-32). New York: The State University of New York Press.
- Maddi, S. D., & Kobasa, S. C. (1991). The Development of Hardiness, In a Monat, & R. S. Lasarus (Eds.), *Stress and Coping an anthology*. (3rd ed., pp. 245-257). New York: Columbia University Press.
- Pagana, K. D. (1990). The relationship of hardiness and social support to student appraisal of stress in an initial clinical nursing situation. *Nursing Education*, 29(6), 255-61.

Palmeira, A., Teixeira, P., Silva, M., & Markland, D. (2007). Confirmatory Factor Analysis of the Behavioral Regulation in Exercise Questionnaire - Portuguese Version. In: *Paper presented at the 12th European Congress of Sport Psychology*, Halkidiki, Greece, 4-9 September, 2007.

รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี*

THE EDUCATIONAL PERSONEL PREPARATION MODEL FOR ENTERINGASEAN COMMUNITY OF UDONTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICEAREA OFFICE

สุภาพ ศิริบุญพัชนี**

ดร.เด่น ชะเนติยง***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี และสร้างรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวการวิจัย 2) สร้างรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) 3) ประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ศึกษาในเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 120 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านอาเซียนทั้ง 21 คน เห็นด้วยกับองค์ประกอบของรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี คือ 1) ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) ด้านการเมืองและความมั่นคง 4) ด้านภาษาต่างประเทศ 5) ด้านศิลปะและดนตรี ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ศึกษาในเทศก์ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทั้ง 120 คน พบว่าผู้บริหารการศึกษาและศึกษาในเทศก์ มีความเห็นว่า รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ดังกล่าวมีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$)

คำสำคัญ : รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษา/ ประชาคมอาเซียน

*คุณภิญโญประยูรคุณฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Abstract

The purposes of the study were: 1) to determine the elements of the educational preparation model for entering ASEAN COMMUNITY of Udonthani primary educational service area office ; 2) to create the educational personnel preparation model for entering ASEAN COMMUNITY of Udonthani primary educational service area office. The research methodology consisted of three steps: 1) analyzing the documents concerning the educational personnel preparation model for entering ASEAN COMMUNITY in order to set up the conceptual framework; 2) developing educational personnel preparation model with Delphi technique by 21 experts; 3) evaluating the opinions of educational administrators and school superintendents. The study sample was accomplished by computation of percentage, mean, and standard deviation. The median and interquartile range were also computed to test each of the agreement postulated in the study.

Based upon the findings of the study, it was concluded that:

1. The 21 experts was strongly agreed with the five elements of the educational personnel preparation model for entering ASEAN COMMUNITY of Udonthani primary educational service area office
2. The opinions of the 120 educational administrators and superintendents toward the educational personnel preparation model for entering ASEAN COMMUNITY of Udonthani primary educational service area office, in overall, the opinions of 120 educational administrators and superintendents agreed with the five elements of the educational preparation model for entering ASEAN COMMUNITY of Udonthani primary educational service area office.

Keywords : the human resource preparing model/ ASEAN Community

บทนำ

การเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: SEAN) เป็นองค์กรระหว่างประเทศระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น เป็นเรื่องที่ถูกหน่วยงาน ได้ร่วมกันในการขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ของการเป็นประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก คือ 1) ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่นๆประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจึงเป็นเสาหลักความร่วมมือ 1 ใน 3

เสาหลัก ที่เน้นการรวมตัวของอาเซียนเพื่อสร้างความมั่นใจในเสถียรภาพ และสันติภาพในภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนในอาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปราศจากภัยคุกคามด้านการทหาร และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น ปัญหายาเสพติด และปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันสูง อันส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับตัวเองเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลก รวมถึงการรวมกลุ่มการค้ากันของประเทศต่างๆ อาทิ สหภาพยุโรปและเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural

Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยมีแผนปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ซึ่งประกอบด้วย ความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนามนุษย์ (Human Development) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building and ASEAN Identity) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

อย่างไรก็ตามการเกิดของประชาคมอาเซียน ย่อมจะส่งผลกระทบต่อทุกหน่วยงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดการแข่งขันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน บุคลากรทางการศึกษาจึงควรมีการปรับตัวและการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ต้องพัฒนาศักยภาพของตนเอง การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาคอาเซียนในการเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมอาเซียน สามารถติดต่อสื่อสารอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของความสงบสุข ร่วมมือกันเสริมสร้างความมั่นคง ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมของภูมิภาคอาเซียนให้ยั่งยืนตลอดไป ดังนั้น การให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ประชาคมอาเซียนทั้ง 3 ด้านที่สำคัญ หรือ 3 เสาหลัก จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก เพื่อให้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพและเป็นพลเมืองอาเซียนที่มีศักยภาพเพื่อเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่ประชาคมอาเซียนในอนาคตและรองรับเป้าหมายการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งอาเซียนได้ทำความตกลงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและความมั่นคงและด้านสังคมและวัฒนธรรมการพัฒนาการศึกษา

และความสามารถ ประสพการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่างๆ อันจะนำไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกันของอาเซียน ดังคำขวัญร่วมคือ หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม (One Vision, One Identity, One Community) ของประชาคมอาเซียน

ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายทางการศึกษาเพื่อเตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนที่สำคัญๆ 5 นโยบาย

นโยบายที่ 1 การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนัก และเตรียมความพร้อมของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558

นโยบายที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษาและประชาชนให้มีทักษะ ที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญการที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม และการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของประชาชน รวมทั้งการพิจารณาแผนผลิตกำลังคน

นโยบายที่ 3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษาและครูอาจารย์ในอาเซียน รวมทั้งเพื่อให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่างๆ และการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาด้านอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมทางอาชีพ ในขั้นต้น และขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน

นโยบายที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ

ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่างๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

นโยบายที่ 5 การพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน สำหรับโครงการ และภารกิจสำคัญที่องค์กรหลักต่างๆ ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการอยู่แล้ว เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระบบ การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาศักยภาพประชาชนคนไทยให้เข้าสู่การสร้างประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558

เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเตรียมความพร้อมรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 6 ประการดังนี้ 1) พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่สำคัญ ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2) พัฒนาศักยภาพด้านภาษาไทย อังกฤษ อาเซียน และภาษาต่างประเทศคู่ค้า 3) พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายผู้บริหารการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น 4) เพิ่มขีดความสามารถในการใช้ ITC 5) พัฒนาโครงการความร่วมมือในอาเซียน ระดับบริหารนักปฏิบัติ และนักเรียน 6) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการอาเซียนประชาคมอาเซียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคูธาราเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักที่จะต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบาย ให้สอดคล้องตามแผนของหน่วยงานต้นสังกัด ดังนั้น การที่จะให้บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องอาเซียน และกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และมีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจะต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนที่ถูกต้องและเหมาะสม สามารถใช้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารได้ และควรรู้ภาษาอาเซียนอย่างน้อยสองภาษา ทั้งต้องมีความสนใจและตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการรวมตัวของประเทศต่างๆ ต้องศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง สภาพการศึกษาของแต่ละประเทศ ต้องรู้เขารู้เรา จึงต้องศึกษาเกี่ยวกับประเทศอาเซียน แล้วนำมาปรับกระบวนการปฏิบัติงาน ปรับทัศนคติและกระบวนทัศน์

การเรียนรู้สำหรับยุคภูมิภาคอาเซียน รู้เท่าทันสถานการณ์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างวัฒนธรรม เรียนรู้ประเทศเพื่อนบ้าน มีความเข้าใจอันดีระหว่างกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล บุคลากรทางการศึกษาควรต้องมีการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้ 1) เราต้องรู้จักตนเองและเรียนรู้เพื่อนบ้าน โดยเฉพาะภูมิหลังและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ 2) เพิ่มทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษเพราะอาเซียนกำหนดให้เป็นภาษากลางของประชาคม 3) ต้องเข้าใจภาษา รู้กฎหมายทั่วไปและวัฒนธรรม ของประเทศอาเซียนที่เราจะไปทำงาน และถ้าจะไปทำธุรกิจ ต้องรู้กฎหมายเฉพาะ รวมทั้งระเบียบท้องถิ่นด้วย 4) ในฐานะเจ้าบ้าน เราต้องปฏิบัติต่อกันธุรกิจอาเซียนและแรงงานอาเซียนที่มาทำงานบ้านเราเหมือนปฏิบัติต่อคนไทยด้วยกัน 5) แรงงานไทยต้องพัฒนาไปเป็นแรงงานฝีมือ ให้เหนือกว่าแรงงานต่างด้าวที่เข้ามา เพื่อหนีภาวะการว่างงาน ดังนั้น การพัฒนาตนเองให้ก้าวทันสู่ประชาคมอาเซียน จำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เสมอ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ จีระ หงส์ถาวร (2555, หน้า 68) ได้เขียนเกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวคิดใหม่ ที่มีความเหมาะสม เพื่อการเตรียมพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยให้รองรับการเปิดเสรีอาเซียน ได้นำแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ 8K's มาเป็นแนวทางเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับประเทศ ระดับชุมชน ระดับองค์กร จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับสังคมไทยและควรเริ่มทำทันที เพื่อเตรียมเข้าร่วมเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมอาเซียน สามารถติดต่อสื่อสาร อยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของความสงบสุข ร่วมมือกันเสริมสร้างความมั่นคง ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมของภูมิภาคอาเซียนให้ยั่งยืนตลอดไป

จะเห็นได้ว่าการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน ภายใต้คำขวัญ “อาเซียนรวมตัวกันเป็นหนึ่ง” ภายใน ปี พ.ศ. 2558 หากพิจารณาอย่างรอบด้านจะพบว่า มีทั้งผลดีและผลกระทบหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและประชากรไทย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าคนไทยให้ความสำคัญและเตรียมการในเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด ประเด็นที่ควรให้ความสนใจ คือ การมอง

เห็นและตระหนักในสถานการณ์ประชาคมอาเซียนเพียงใด ถ้าหากตระหนัก ปรับตัวและเตรียมการ ก็เชื่อได้แน่ว่า ประเทศไทยต้องมือนาคที่สดใส แต่หากไม่ตระหนักและไม่เห็นความสำคัญ นอกจากจะส่งผลต่อตัวเราเอง ยังอาจส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ และของประชาคมอาเซียนอีกด้วย ดังนั้นจึงต้องเรียนรู้และวางเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน เพื่อให้ตนเองมีความพร้อมต่อการที่ประเทศไทย ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษา 1) รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีมีอะไรบ้าง 2) รูปแบบการเตรียมบุคลากรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเตรียมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และผลของการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อก้าวสู่อาเซียนอย่างสมบูรณ์ในปี 2558 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี มีอะไรบ้าง
2. รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อนำไปพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพพร้อมรับสถานการณ์เมื่อสถานการณ์ของประชาคมอาเซียนมาถึง ในปี พ.ศ. 2558 รวมทั้งเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

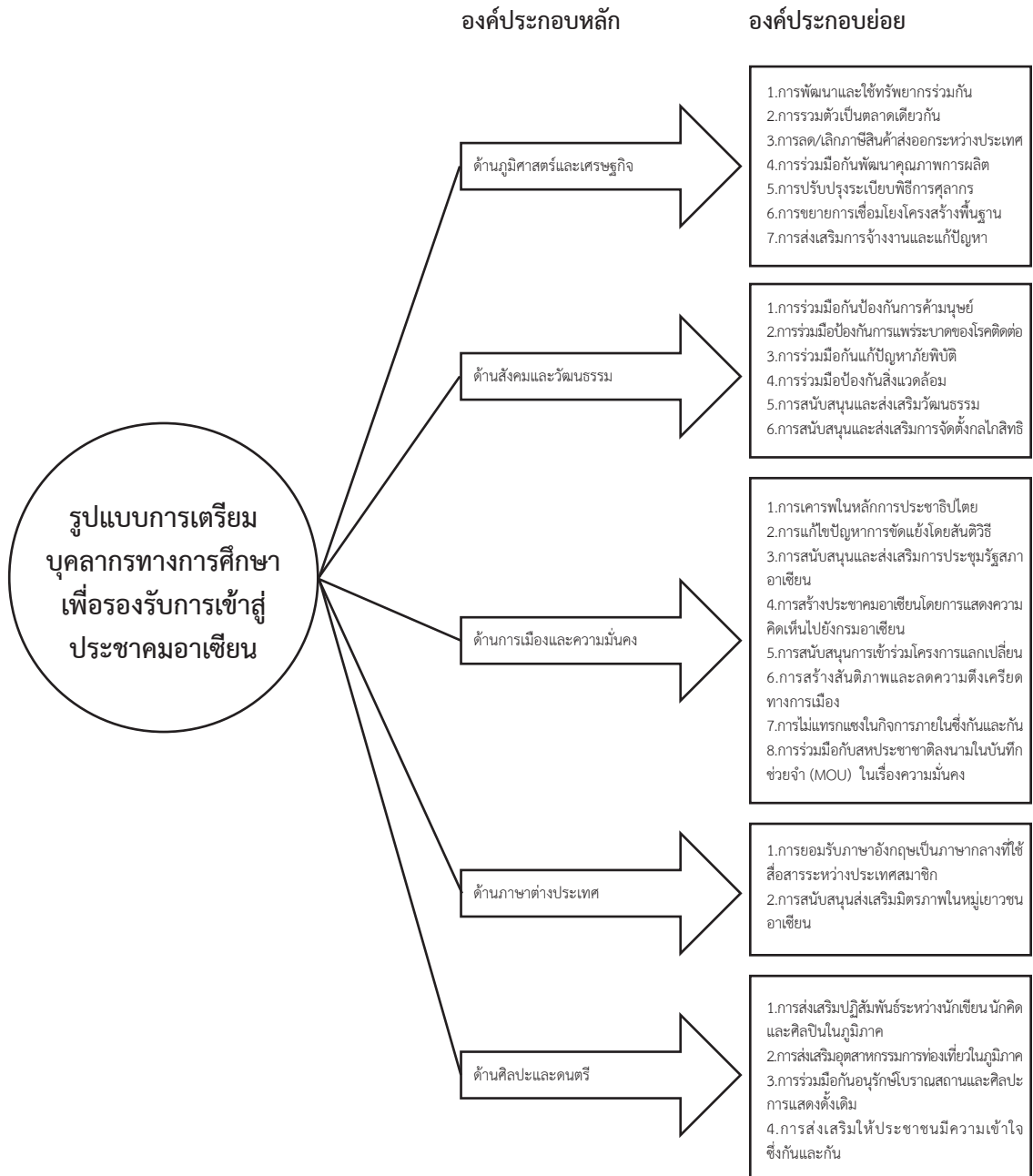
1. ด้านเนื้อหา ศึกษาประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของอาเซียน กำเนิดอาเซียน กฎบัตรอาเซียนและประชาคมอาเซียนในองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ

- 1.1 ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ
- 1.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม
- 1.3 ด้านการเมืองและความมั่นคง
- 1.4 ด้านภาษาต่างประเทศ
- 1.5 ด้านศิลปะและดนตรี

2. ด้านประชากรและกลุ่มที่ศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ ในด้านประวัติความเป็นมา ความสำคัญและวิวัฒนาการของกลุ่มอาเซียน สู่การพัฒนาเป็นประชาคมอาเซียน จำนวน 21 คน วิธีเลือกผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีวิพากษ์ประเด็นปัญหา (Critical incident technique) คือเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยพิจารณาว่ามีความเชี่ยวชาญจริงๆ มา 1 คน ก่อนแล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญนั้นระบุรายชื่อ ผู้เชี่ยวชาญต่อไปอีกท่านละ 3 ชื่อหรือมากที่สุดเท่าที่จะมากได้นั้นขอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านนั้นระบุชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อไปอีกท่านละ 3 ชื่อ ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ไปจนได้จำนวนผู้เชี่ยวชาญมากพอ จึงนำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นมานับความถี่ที่ซ้ำๆ กันเรียงลำดับที่ซ้ำกันจากมากไปหาน้อยจนได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตามที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการศึกษาคนแรกได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์
ที่มีประสบการณ์ด้านอาเซียนจากนั้นใช้เทคนิคการบอกต่อ
(Snowball) จนครบ 21 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมแบบเตรียมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกแบบบอกต่อ (Snowball Technique) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล 3 รอบ ดังนี้

รอบที่ 1 นำแบบสอบถามฉบับที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญด้านประชาคมอาเซียน จำนวน 21 คน เกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำหรับสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี 5 ด้าน คือ ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านภาษาต่างประเทศ ด้านศิลปะและดนตรี

รอบที่ 2 นำความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาสร้างเป็นคำถามปลายปิดแบบประมาณค่า (Rating Scale Questionnaire) โดยดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามไปหาค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา ก่อน โดยส่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำผล

มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ได้เท่ากับ 1.00

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) และอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ด้านอาเซียน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน นำมาหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อโดยใช้ t-test เพื่อพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า t มากกว่า 1.761 ขึ้นไป (Ferguson, 1981, p. 180)

3. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1960, pp. 201-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9492

รอบที่ 3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากรอบที่ 2 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญครั้งนี้มีการแสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่มพร้อมทั้งคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ผ่านมา แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้าย โดยพิจารณาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำตอบของตนเองและของกลุ่ม แล้วยืนยันว่าจะเอาคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลง หากผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบเดิมที่มีค่าอยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นต้องให้เหตุผลประกอบด้วย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 คำร้อยละและอันดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในเขตจังหวัดอุดรธานีโดยภาพรวม

ข้อที่	รูปแบบการเตรียมบุคลากร	ความคิดเห็น	
		ร้อยละ	อันดับ
1	ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ	87.74	1
2	ด้านสังคมและวัฒนธรรม	86.31	5
3	ด้านการเมืองและความมั่นคง	86.79	3
4	ด้านภาษาต่างประเทศ	86.19	4
5	ด้านศิลปะและดนตรี	87.62	2

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คน พบว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในเขตจังหวัดอุดรธานีโดยภาพรวมดังนี้ อันดับ 1 ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ อันดับ 2 ด้านศิลปะและดนตรี อันดับ 3 ด้านการเมืองและความมั่นคง อันดับ 4 ด้านภาษาต่างประเทศและอันดับ 5 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ตารางที่ 2 คำร้อยละค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่อาเซียนในภาพรวม

ข้อที่	รูปแบบการเตรียมบุคลากร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	แปลผล
		5	4	3	2	1			
1	ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ	35.00	61.00	4.00	-	-	4.31	0.54	มาก
2	ด้านศิลปะและดนตรี	49.00	48.00	3.00	-	-	4.46	0.56	มาก
3	ด้านการเมืองและความมั่นคง	36.00	55.00	9.00	-	-	4.27	0.62	มาก
4	ด้านภาษาต่างประเทศ	58.00	39.00	3.00	-	-	4.55	0.56	มากที่สุด
5	ด้านสังคมและวัฒนธรรม	44.00	56.00	-	-	-	4.44	0.50	มาก
เฉลี่ย		44.00	51.80	3.38	-	-	4.41	0.55	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ควรมีรูปแบบดังนี้

อันดับ 1 ด้านภาษาต่างประเทศ อันดับ 2 ด้านศิลปะและดนตรี
อันดับ 3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม อันดับ 4 ด้านภูมิศาสตร์
และเศรษฐกิจ อันดับ 5 ด้านการเมืองและความมั่นคง

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธธานี คือ 1) ด้านภาษาต่างประเทศ 2) ด้านศิลปะและดนตรี 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 4) ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ 5) ด้านการเมืองและความมั่นคง

2. ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธธานี พบว่าผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์มีความเห็นว่า รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธธานี มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์รูปแบบการเตรียมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุทธธานีผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับ 4 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภูมิภาคอาเซียนมีคุณลักษณะภูมิอากาศคล้ายคลึงกัน คือ ร้อนชื้นจึงมีผลผลิตทางการเกษตรที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะข้าว, ยางพารา, เครื่องเทศ และปศุสัตว์ เป็นต้น เมื่อมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันประชาชนของประชาคมอาเซียน สามารถติดต่อสื่อสารค้าขายระหว่างกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล (2553) ได้ศึกษาเรื่องวิจัยอาเซียน ผลการวิจัย พบว่า ทั้งหน่วยงาน

ภาครัฐและภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่ยังขาดการรับรู้ในเรื่องการรวมเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หัวใจหลักของแผนยุทธศาสตร์ชาติมุ่งเน้นสร้าง “เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์” ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนา “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกด้าน แรงงานของไทยไม่มีปัญหาเรื่องทักษะของงาน แต่ประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การแข่งขันในเวทีภูมิภาคและเวทีโลกได้ต้องพัฒนาผู้นำทุกระดับทุกสาขาวิชาชีพให้มีทักษะด้านการใช้ภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์โดยปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายการรวมตัวกันเป็นเศรษฐกิจอาเซียน

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พลเมืองของประชาคมอาเซียนมีหลากหลายภาษาและวัฒนธรรม ฉะนั้นก่อนที่จะเข้าเป็นประชาคมอาเซียน จำเป็นที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้ภาษาวัฒนธรรมของกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัญดา ยอดแก้ว (2547) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้เกิดเป็นรูปธรรมและสื่อความหมายได้ชัดเจน ถูกต้อง สามารถสื่อความหมายได้ตรงประเด็นที่สุดในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้านต่างๆ

3. ด้านการเมืองและความมั่นคง ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับ 5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเมืองและความมั่นคงของแต่ละประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง เพราะถ้าการเมืองไม่มั่นคงต่างประเทศย่อมจะไม่กล้ามาลงทุน และคบค้าสมาคมด้วย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อดิภูณ เชื้อไทย (2555, หน้า 56) กล่าวว่าความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงว่าประชาคมอาเซียนได้ให้คำมั่นสัญญาที่จะพึงพากระบวนการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีและคำนึงถึงความมั่นคงของประเทศสมาชิกจะเกี่ยวโยงกันตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ วิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ร่วมกันและโครงสร้างของอาเซียนที่มีวิวัฒนาการมาช้านาน

4. ด้านภาษาต่างประเทศ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาษาเป็นปัจจัยสำคัญของทุกชาติในประชาคมอาเซียน จึงมีความจำเป็นที่ต้องเตรียมความพร้อมด้านภาษาคือจัดให้มีเรียนการสอน การอบรมระยะสั้น โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารได้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรพล วังศ์บุญสิน และคณะ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรและผลิตภาพบุคลากรเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเร่งปรับตัวในเชิงลึกมากขึ้น โดยมีจุดยืน (Position) สำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทยทุกระดับเพื่อเตรียมประชากรเข้าสู่ประชาคมอาเซียนให้คนไทยมีความสามารถในการแข่งขันมีทักษะในการทำงาน โดยเฉพาะทักษะทางภาษา ทักษะชีวิต ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น

5. ด้านศิลปะดนตรี ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแต่ละประเทศมีศิลปะและดนตรีเป็นของตนเอง ศิลปะและดนตรีเป็นเครื่องประดับโลกดังพระราชนิพนธ์แปลในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 แปลมาจากบทประพันธ์ของเช็กสเปียร์ ว่า “ชนใดไม่มีดนตรีกาล ในสันดาลเป็นคนชอบกลนัก” ซึ่งสอดคล้องกับ (แผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวอาเซียน 2011-2015) ได้กำหนดโครงสร้างการดำเนินงานของ ASEAN NTOs กำหนดจุดแข็งด้านทรัพยากรและประสบการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียน 11 แหล่ง shopping ในภูมิภาคอาเซียนมีเพียงประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์ที่มีความโดดเด่นของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทช้อปปิ้ง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น แคมเปญ “Amazing Thailand Grand Sale” ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องกว่า 12 ปี เป้าหมายมิใช่แค่เพียงต้องการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาใช้จ่าย แต่ยังเป็นการเสริมภาพลักษณ์การเป็นแหล่งสินค้าคุณภาพของภูมิภาคอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 การสร้างและพัฒนารูปแบบในเรื่องต่างๆ ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพัฒนาไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาวะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะด้านภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดการองค์ความรู้ในองค์กร สามารถใช้กระบวนการเช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ได้ กล่าวคือ มีการสร้างกรอบ ยกร่างรูปแบบและพัฒนารูปแบบ

1.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้ความสำคัญต่อรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม โปร่งใส และมีคุณธรรม โดยไม่มีจิตอคติ สร้างความเท่าเทียมในองค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการฝึกทักษะภาษาต่างประเทศให้มากขึ้นเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและดนตรีของประเทศเพื่อนบ้าน ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศในอาเซียนให้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเตรียมบุคลากร และควรมีการทบทวนบทบาทของบุคลากรในแต่ละกลุ่มและกลุ่มงานให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยน รับฟังความคิดเห็น ระหว่างกลุ่มงาน และบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อแสวงหาความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะด้านภาษา ศิลปะดนตรี สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศให้มากขึ้น

1.2.2 ควรพัฒนาบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาด้านแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมในการทำงาน โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจ วิสัยทัศน์เกี่ยวกับประเทศในอาเซียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยรูปแบบการเตรียมบุคลากรทาง การศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกันเกี่ยวกับ เรื่องราวของประเทศในกลุ่มอาเซียนมีอิทธิพลรวมต่อ ประสิทธิภาพขององค์กรมาก จึงควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มี อิทธิพลต่อสมรรถนะองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้กับ

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งผลของการวิจัย น่าจะเป็นประโยชน์ในภาพรวม ทั้งระดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา

2.2vในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้ บุคลากรเฉพาะในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงควรมี การศึกษาวิจัย ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยใช้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและ ผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ เพื่อเป็นแนวทาง ให้เกิดการพัฒนา ประสิทธิภาพขององค์กรอย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). ตอนที่ 26 ยุทธศาสตร์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วันที่ค้นข้อมูล 15 มีนาคม 2556, เข้าถึงได้จาก www.tm.mahidol.ac.th/asean/ASEAN26-korSorNor1.docx
- จิระ หงส์ดามรงค์. (2555). *ทุนมนุษย์ของคนไทยรองรับประชาคมอาเซียน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอเชียแปซิฟิก คอนซัลแตนท์.
- ธัญดา ยอดแก้ว. (2547). *การศึกษาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรารวลัย วงศ์บุญสิน. (2552). *ประชาคมอาเซียน การศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. วันที่ค้นข้อมูล 30 พฤษภาคม 2556, เข้าถึงได้จาก www.mfa.go.th/internet/information/21799.pdf
- สมเกียรติ วัฒนศิริกุล. (2556). *วิจัยอาเซียน*. วันที่ค้นข้อมูล 30 พฤษภาคม 2556, เข้าถึงได้จาก http://elib3.ect.go.th/Multim/Aped/Aped01_62.pdf
- อนณณ เชื้อไทย. (2555). *AEC ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- Ferguson, G. A. (1981). *Statistical Analysis in Psychology & Education*. Singapore: McGraw-Hill, Inc.
- Kemmis, S. and R.
- Cronbach, L. J. (1960). *Essentials of psychological testing* (2nd ed.). In Books, Antiquarian & Collectible.

การพัฒนาวิธีการปรับเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยการขจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน และใช้คะแนน
ผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานเป็นคะแนนเชื่อมโยง*

The Development of the Calibration Methods for
High School Grade Point Average by Adjusted School Size Effect
and O-NET Linking Score

อรรถัย เจริญสิทธิ์**

ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม***

ดร.สมพงษ์ ปันพูน****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาวิธีการปรับเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยการขจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน และใช้คะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานเป็นคะแนนเชื่อมโยง ด้วยวิธีการปรับเทียบสเกล 5 วิธี 2) เปรียบเทียบความตรงเชิงพยากรณ์ด้วยวิธีการปรับเทียบสเกล 5 วิธี กับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2556 และ 3) ศึกษาความเหมาะสมของการกำหนดสัดส่วนของคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมในการใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) คะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2554 และ 2555 (O-NET) และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2556 (FGPA) โดยขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสมาคมอธิการบดีแห่งประเทศไทย สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษาเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของ GPA ของโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ย GPA สูงที่สุด และโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ย GPA ต่ำที่สุด และค่าเฉลี่ยของคะแนน O-NET ของโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยของคะแนน O-NET สูงที่สุด และโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยของคะแนน O-NET ต่ำที่สุด และ GPA และคะแนนรวม O-NET และคะแนน O-NET รายวิชา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และความสัมพันธ์เป็นไปในเชิงบวก

*คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2. การเปรียบเทียบความตรงเชิงพยากรณ์ พบว่า เกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการปรับเทียบสเกลด้วยวิธีกำหนดสัดส่วน มีความตรงเชิงพยากรณ์สูงสุด รองลงมาคือวิธีวิเคราะห์การถดถอย และอันดับสามคือวิธีอควิเปอร์เซ็นไทล์แบบลูกโซ่ โดยที่การปรับเทียบสเกลทั้ง 3 วิธีมีความตรงเชิงพยากรณ์สูงกว่าเกรดเฉลี่ยสะสมที่ไม่ได้รับการปรับเทียบ ส่วนเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากวิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุระดับ และการปรับเทียบเชิงเส้นแบบลูกโซ่ มีความตรงเชิงพยากรณ์ต่ำกว่าที่ได้จากเกรดเฉลี่ยสะสมที่ไม่ได้รับการปรับเทียบ โดยความตรงเชิงพยากรณ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.394 – 0.447 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. การกำหนดสัดส่วนของคะแนน O-NET ที่เหมาะสมในการใช้เป็นส่วนหนึ่งการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร พบว่าสัดส่วนของ GPA และคะแนน O-NET ที่ 50:50 มีความตรงเชิงพยากรณ์สูงสุด โดยการใช้คะแนนรวมของ O-NET 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีผลการวิจัยไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: การปรับเทียบสเกล/ความตรงเชิงพยากรณ์/คะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน/คะแนนเชื่อมโยง

Abstract

This objectives of this research are to develop the calibration methods for grade point average by adjusted school size effect using O-NET linking score, to compare the predictive validity of the calibrated score by using freshman grade point average as a criterion and to investigate the appropriate of O-NET proportion calibration as graduation requirement.

The data included high school grade point average, O-NET score in academic year 2011 and 2012 courtesy request from the Association of University President office of Thailand, and freshman grade point average in academic year 2013, courtesy request from the targeted higher education universities. The finding were as follows

1. The average of GPA of each school sizes had different significance at a 0.01 level the most was the extra-large school and the minimum was the large school. The average of O-NET score of each school sizes had different significance at a 0.01 level the most was the extra-large school and the minimum was the small school. The relationship between the GPA and O-NET score is 0.604 with significance at a 0.01 level.

2. The calibrated score from the proportion calibration method was the highest predictive validity. The second was the regression calibration method, and the third was equipercentile chain calibration method. All of methods showed predictive validity higher than GPA. But the calibrated scores from multilevel regression calibration method and linear chain calibration method had predictive validity lower than GPA. The predictive validity was 0.394 to 0.447 with significance at 0.01 level.

3. The proportion of high school GPA and O-NET score for GPA is calculated by the Ministry

of Education in 2012 was 50:50, the total scores obtained from 8 subjects and from 5 subjects led to the same direction.

KEYWORDS : Calibration/ Predictive Validity/ O-NET/ Linking Score

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยได้ประกาศระบบการคัดเลือกสำหรับการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยกำหนดองค์ประกอบ คือ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสม (GPAX) ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (GPA) ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) และผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นสูง (A-NET) ซึ่งการคัดเลือกด้วยระบบการรับเข้าดังกล่าวได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายว่า ให้สัดส่วนของผลการเรียนสูงเกินไป (GPAX และ GPA รวมกันเท่ากับร้อยละ 30) อีกทั้งการนำผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายที่นำมาเป็นองค์ประกอบยังมีข้อทักท้วงเสมอว่าไม่ได้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นต้น จึงเกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้สมัคร ดังนั้นในปี 2555 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการนำคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมสามัญ (O-NET) มาเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยให้ใช้ผลการประเมินระดับโรงเรียนร่วมกับคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน เนื่องจากยังมีความเห็นที่ไม่ตรงกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดสัดส่วนของผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) และคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมสามัญ (O-NET) ดังนั้นผลการเรียนที่คำนวณด้วยวิธีดังกล่าวจึงยังมิได้ถูกนำมาใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในระบบกลาง โดยยังคงใช้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าแบบเดิม ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ส่งผลต่อมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน คือ ขนาดโรงเรียน เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณ

ให้กับโรงเรียนต่างๆ เป็นการจัดสรรงบประมาณในลักษณะให้เงินอุดหนุนรายบุคคล ทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่ได้รับเงินงบประมาณในภาพรวมจำนวนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลต่อการบริหารงาน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีคุณภาพ และมาตรฐานต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยจากงานวิจัยของนางลักขณ์ วิรัชชัย (2545) พบว่า ปัจจัยด้านขนาดโรงเรียนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อผลสำเร็จของการปฏิรูปโรงเรียน และการศึกษานโยบาย ศิริเหรียญ (2546) ที่พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้นักเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน ดังนั้นขนาดของโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

จากแนวคิดของ Flanagan (1951 อ้างถึงใน Angoff, 1984) ที่กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลการศึกษาขึ้นอยู่กับกลุ่มประชากรหรือกลุ่มของผู้สอบ ดังนั้นผลการเรียนที่มาจากแต่ละโรงเรียนย่อมมีมาตรฐานแตกต่างกันไปตามลักษณะของประชากรหรือนักเรียนในการเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจึงไม่สามารถพิจารณาจากผลการประเมินระดับโรงเรียนเพียงอย่างเดียว เนื่องจากโรงเรียนแต่ละแห่งมีบริบทที่แตกต่างกัน เช่น นโยบายการบริหาร คุณลักษณะของครูผู้สอน คุณลักษณะของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2551) ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนไม่มีความแตกต่างกัน แต่ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานของโรงเรียนแต่ละแห่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งความไม่สอดคล้องกันระหว่างเกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและแบบสอบมาตรฐาน

จากการที่มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อ

ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นการนำเกรดเฉลี่ยสะสมมาใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการรับเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระบบกลาง จึงควรมีการเปรียบเทียบเกรดเฉลี่ยสะสมให้อยู่บนมาตรฐานเดียวกันก่อน โดยการเปรียบเทียบนี้ใช้แนวคิดของการเชื่อมโยงคะแนน (Score Linking) ซึ่งการเชื่อมโยงคะแนนนี้ เป็นการหาความสัมพันธ์ของแบบสอบสองชุดที่มุ่งวัดคุณลักษณะเดียวกัน โดยมีแบบสอบร่วมหรือสเกลอ้างอิงเป็นตัวเชื่อมโยง โดยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) การเปรียบเทียบ (Equating) เป็นการเชื่อมโยงคะแนนระหว่างแบบสอบสองฉบับที่วัดคุณลักษณะเดียวกัน ความยากง่าย เท่าเทียมกัน และมีการแจกแจงของคะแนนเหมือนกัน 2) การเทียบสเกล (Calibration) เป็นการเชื่อมโยงคะแนนระหว่างแบบสอบสองฉบับที่วัดคุณลักษณะเดียวกัน แต่มีความยากง่าย และการแจกแจงของคะแนนแตกต่างกัน 3) การหาความสอดคล้อง (Concordance) เป็นการเชื่อมโยงคะแนนระหว่างแบบสอบสองฉบับที่วัดคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน และมีการแจกแจงของคะแนนคล้ายคลึงกันด้วย และ 4) การฉายภาพหรือการพยากรณ์ (Projection / Prediction) เป็นการเชื่อมโยงคะแนนระหว่างแบบสอบสองฉบับที่วัดคุณลักษณะต่างกัน โดยผ่านแบบสอบฉบับที่สามหรือแบบสอบร่วม

การนำผลการเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ซึ่งได้มาจากแบบสอบที่วัดคุณลักษณะเดียวกัน เพราะต่างก็ใช้หลักสูตรเดียวกัน มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เหมือนกัน แต่มีความยากง่าย และการแจกแจงของคะแนนแตกต่างกัน ซึ่งสถานการณ์นี้สอดคล้องกับคุณลักษณะของการเชื่อมโยงแบบการเทียบสเกล (Calibration) ดังนั้นในกรณีการเทียบเกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ที่อาจมีมาตรฐานแตกต่างกัน จึงควรใช้การเชื่อมโยงคะแนนแบบการเทียบสเกล ซึ่งการศึกษาของกนิษฐา แสนแก้ว (2541) ที่ทำการเปรียบเทียบคุณภาพของวิธีการปรับแก้เฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยคะแนนความถนัดทางการเรียนด้วยวิธีปรับเทียบอิกวิเปอร์เซ็นต์ เชิงเส้นตรง และไออาร์ที โดยใช้เกรดเฉลี่ยภาคการ

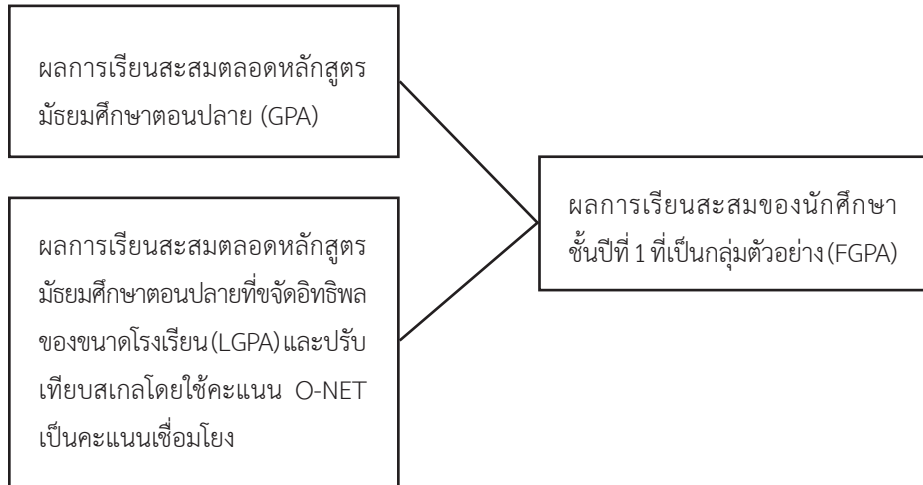
เรียนที่ 1 ระดับอุดมศึกษาและคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นเกณฑ์ พบว่า แก้เฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ปรับเทียบแล้วด้วยวิธีการปรับเทียบทั้ง 3 วิธี มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยภาคการเรียนที่ 1 และคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัยสูงกว่าแก้เฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ได้รับการปรับเทียบ โดยสอดคล้องกับการศึกษาของอัมพิกา อุปแก้ว (2548) ที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการปรับเทียบ 3 วิธี คือ วิธีคะแนนสะสมอิกวิเปอร์เซ็นต์ไทล์ วิธีปรับเทียบคะแนนสะสมเชิงเส้นตรง Design IV และวิธีปรับเทียบโดยใช้ทฤษฎีตอบสนองข้อสอบภายใต้ Grade response model มีความตรงเชิงทำนายสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ได้รับการปรับเทียบ

จากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการใช้เกรดเฉลี่ยสะสม มาพิจารณาเป็นองค์ประกอบในระบบการรับเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระบบกลาง และอิทธิพลของขนาดโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาวิธีการปรับเทียบเกรดเฉลี่ยสะสม ด้วยการจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน โดยใช้หลักการเชื่อมโยงคะแนน (Linking score) เพื่อให้ผลการเรียนของนักเรียนทุกคนมีมาตรฐานเดียวกัน และสามารถเปรียบเทียบกันได้ และหากมีการนำไปใช้ได้จริงก็ย่อมเกิดความเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาวิธีการปรับเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยการจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน และใช้คะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานเป็นคะแนนเชื่อมโยงด้วยวิธีการปรับเทียบสเกล 5 วิธี
2. เพื่อเปรียบเทียบความตรงเชิงพยากรณ์ ด้วยวิธีการปรับเทียบสเกล 5 วิธีกับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2556
3. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการกำหนดสัดส่วน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ของคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานในการใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

สมมติฐานการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยของผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน

2. ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่มีการปรับเทียบสเกลทั้ง 5 วิธี มีความตรงเชิงพยากรณ์สูงกว่าผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่ไม่มีการปรับเทียบ เมื่อใช้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรีเป็นเกณฑ์

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) หมายถึง ผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2554 และ 2555 ของนักเรียนที่ได้รับจากโรงเรียน มีค่าระหว่าง 1.00 – 4.00

ผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary Nation Education Test : O-NET) หมายถึง การทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2554 และ 2555

ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี หมายถึง คะแนน/เกรดเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2556 ของนิสิตนักศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนด มีค่าระหว่าง 0.00 – 4.00

การปรับเทียบสเกล (Calibration) เป็นสร้างความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ระหว่างแบบสอบสองฉบับโดยแบบสอบสองฉบับนั้นมุ่งวัดในคุณลักษณะเดียวกันแต่มีการแจกแจงของคะแนนแตกต่างกัน การวิจัยนี้ปรับเทียบคะแนนโดยใช้หลักการเชื่อมโยงคะแนนระหว่างแบบสอบ (Score Linking)

ความตรงเชิงพยากรณ์ (Predictive Validity) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของเครื่องมือวัดที่ต้องการหาความตรงกับตัวเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรทำนายกับตัวแปรเกณฑ์ ในการวิจัยนี้หมายถึง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเดิม ผลการเรียนสะสมที่มีการปรับเทียบสเกลทั้ง 5 วิธี และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2556

ขนาดโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ คือ 1) ขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 500 คน 2) ขนาดกลาง มีนักเรียน 500 - 1,500 คน 3) ขนาดใหญ่ มีนักเรียน 1,501- 2,500 คน และ 4) ขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนตั้งแต่ 2,501 คนขึ้นไป

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2554 และ 2555 และสมัครเข้ารับการคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระดับกลาง (Admissions) ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 112,602 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อหาความตรงเชิงพยากรณ์ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2554 และ 2555 ที่เข้าเป็นนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2556 ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หรือสถาบันอุดมศึกษากำกับของรัฐ จำนวน 4 แห่ง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selection) จำนวน 13,309 คน

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขออนุเคราะห์ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (GPA) และคะแนน O-NET จากสมาคมอธิการบดีแห่งประเทศไทย
2. ผู้วิจัยขออนุเคราะห์ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ระดับชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี (FGPA) ขอความอนุเคราะห์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การศึกษาอิทธิพลของขนาดโรงเรียนที่มีผลต่อ GPA และคะแนน O-NET 2) คำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยการจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน (LGPA) และ 3) การเปรียบเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอด

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 5 วิธี โดยมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาอิทธิพลของขนาดโรงเรียนที่มีผลต่อ

GPA และ คะแนน O-NET

ศึกษาอิทธิพลของขนาดโรงเรียนที่มีผลต่อ GPA และ คะแนน O-NET ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

การจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน

การคำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดอิทธิพลของขนาดโรงเรียน กำหนดให้คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนของโรงเรียนแต่ละขนาดเป็นกลุ่ม X และคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนทั้งหมดเป็นกลุ่ม Y จากสมการดังนี้

$$T_{(GPA_{ij})} = LGPA_i = \bar{Y} + (GPA_{ij} - \mu_j) \frac{S_Y}{S_{X_j}}$$

การคำนวณคะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 เป็นต้นไป กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการปรับลดวิชาในการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานให้คงเหลือ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำเสนอการคำนวณผลรวมของคะแนน O-NET เป็น 4 รูปแบบ คือ

- 1) คะแนน O-NET 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (ONET) เนื่องจากข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นข้อมูลในปีการศึกษา 2555 ซึ่งยังคงทำการสอบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการคำนวณนี้ให้แต่ละกลุ่มฯ มีน้ำหนักของคะแนนเท่ากัน ดังนี้

$$ONET_i = Thai_i + Social_i + English_i + Math_i + Science_i + Health_i + Art_i + Tech_i$$

ONET หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทาง

การศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

Thai หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาภาษาไทย

Social หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

English หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาภาษาต่างประเทศ

Math หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์

Science หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาวิทยาศาสตร์

Health หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา

Art หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาศิลปะ

Tech หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

2) คะแนน O-NET 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีการถ่วงน้ำหนัก (ONETW) กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีน้ำหนักเท่ากันคือ 1.00 และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีน้ำหนักเท่ากับ $\frac{4}{3}$ เนื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้เป็นการรวมวิชาสังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ส่วนสุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะและ การงาน และเทคโนโลยี มีน้ำหนักเท่ากัน คือ $\frac{1}{3}$ อนึ่งการกำหนดค่าน้ำหนักให้แต่ละกลุ่มฯ ผู้วิจัยอ้างอิงการคำนวณค่าในการใช้คะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานในการใช้เป็นองค์ประกอบการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระบบกลาง (2556) ดังนั้น

$$ONETW_i = Thai_i + (Social_i \times \frac{4}{3}) + English_i + Math_i + Science_i + (Health_i + Art_i + Tech_i)/3$$

ONETW หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีการถ่วงน้ำหนัก

3) คะแนน O-NET 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (ONET5) นำคะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานของ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศมารวมกันโดยที่แต่ละกลุ่มฯ มีน้ำหนักเท่ากัน

$$ONET5_i = Thai_i + Social_i + English_i + Math_i + Science_i$$

ONET5 หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้

4) คะแนน O-NET 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีการถ่วงน้ำหนัก (ONET5W) โดยให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีค่าน้ำหนักเท่ากันคือ 1.00 และสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีค่าน้ำหนัก เท่ากับ $\frac{4}{3}$ ดังนั้น

$$ONET5W_i = Thai_i + (Social_i \times \frac{4}{3}) + English_i + Math_i + Science_i$$

ONET5W หมายถึง คะแนนรวมผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีการถ่วงน้ำหนัก

การเปรียบเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

การเปรียบเทียบสเกลผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 5 วิธี มีรายละเอียดดังนี้

การปรับเทียบด้วยวิธีกำหนดสัดส่วน (Proportion Calibration Method : PCM)

1. นำคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานมาคำนวณเป็นเกรด ($GRADE_{onet}$) ตามเกณฑ์ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

2. นำคะแนน LGPA และ $GRADE_{onet}$ แทนค่าในสมการดังนี้

$$PCM_i = 0.8 \times LGPA_i + 0.2 \times Grade_{oneti}$$

PCM หมายถึง ผลการเรียนรู้สะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายที่ปรับเทียบสเกลด้วยวิธีกำหนดสัดส่วน (Proportion Calibration Method)

การปรับเทียบสเกลด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอย (Regression Calibration Method: RCM)

นำเกรดเฉลี่ยสะสมที่จัดอธิพลของขนาดโรงเรียนแล้ว (LGPA) นำมาปรับเทียบสเกลด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอย โดยสมการทำนาย เป็นดังนี้

$$RCM_i = A + \beta ONET_i$$

เมื่อ RCM_i คือ ผลการเรียนรู้สะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ปรับเทียบสเกลด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยของนักเรียนคนที่ i นักเรียนคนที่ i

$ONET_i$ คือ คะแนนผลสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนคนที่ i

การปรับเทียบสเกลด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุระดับ (Multilevel Regression Calibration Method: MRCM)

นำเกรดเฉลี่ยสะสมที่จัดอธิพลของขนาดโรงเรียนแล้ว (LGPA) นำมาปรับเทียบสเกลด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุระดับ โดยสมการทำนาย เป็นดังนี้

$$MRCM_{ij} = G00 + G10SONET_j + B1PONET_j + U0_j + R_{ij}$$

$MRCM_i$ คือ ผลการเรียนรู้สะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ปรับเทียบสเกลด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุระดับของนักเรียนคนที่ i

$PONET_{ji}$ คือ คะแนนผลสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานนักเรียนคนที่ i โรงเรียนที่ j

$SONET_j$ คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานโรงเรียนที่ j

$U0_j$ คือ อธิพลสุ่มของ $G10_j$

R_{ij} คือ อธิพลสุ่มของ $B1_j$

การปรับเทียบสเกลเชิงเส้นแบบลูกโซ่ (Linear Chain Calibration Method: LCM)

การปรับเทียบแบบลูกโซ่ ถูกพัฒนาขึ้นในปี 1990 โดย Livingston, Dorans, and Wright (cited in Albano, 2011) ปรับเทียบ GPA กับคะแนน O-NET ด้วยสมการดังนี้

$$LC_i = \frac{\hat{\sigma}(GPA)}{\hat{\sigma}(ONET)} \left[\frac{\hat{\sigma}(ONET_j)}{\hat{\sigma}(GPA_j)} GPA_{ij} - \frac{\hat{\sigma}(ONET_j)}{\hat{\sigma}(GPA_j)} \hat{\mu}(GPA_j) + \hat{\mu}(ONET_j) \right] - \frac{\hat{\sigma}(GPA)}{\hat{\sigma}(ONET)} \hat{\mu}(ONET) + \hat{\mu}(GPA)$$

LC คือ ผลการเรียนรู้สะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ปรับเทียบสเกลเชิงเส้นแบบลูกโซ่

μ คือ ค่าเฉลี่ย

σ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การปรับเทียบสเกลอิควิเปอร์เซ็นต์ไทล์แบบลูกโซ่ (Equipercentile Chain Calibration Method: ECCM)

การปรับเทียบสเกลอิควิเปอร์เซ็นต์ไทล์แบบลูกโซ่ มีขั้นตอนการปรับเทียบดังนี้

1. ปรับเทียบคะแนนจาก GPA และคะแนน O-NET ของโรงเรียนแต่ละขนาด โดยใช้การปรับเทียบแบบอิควิเปอร์เซ็นต์ไทล์ ด้วยสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$EONET_{ij} = L_o + \left[\frac{\frac{kn}{100} - F_b}{f} \right] (C)$$

2. จากนั้นปรับเทียบคะแนนผลสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (EONET) และเกรดเฉลี่ยสะสมที่จัดอธิพลของขนาดโรงเรียนแล้ว (LGPA) โดยใช้การปรับเทียบสเกลแบบอิควิเปอร์เซ็นต์ไทล์

ผลการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยของ GPA ของโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ยของ GPA สูงที่สุด รองลง

มาคือโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนโรงเรียน รองลงมาคือโรงเรียนขนาดใหญ่ อันดับสามคือโรงเรียนขนาด
ขนาดใหญ่มีค่าต่ำที่สุด กลาง และโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวม O-NET ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน พิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเฉลี่ยสะสม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 โดยโรงเรียนขนาด ระดับชั้นปีที่ 1 และเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการเปรียบเทียบ
ใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของ O-NET สูงที่สุด สเกล ซึ่งผลการวิจัยแสดงเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความตรงเชิงพยากรณ์ของ GPA) และคะแนน ONET และเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการเปรียบเทียบสเกล
ทั้ง 5 วิธี

	FGPA	GPA	ONET	PM	RM8	MR8	LC8	ECT8
FGPA	1	.411**	.426**	.445**	.426**	.393**	.410**	.413**
GPA		1	.604**	.987**	.604**	.644**	.984**	.982**
ONET			1	.713**	1.000**	.941**	.626**	.624**
PM				1	.713**	.740**	.975**	.973**
RM8					1	.941**	.626**	.624**
MR8						1	.650**	.644**
LC8							1	.997**
ECT8								1

ตารางที่ 2 แสดงความตรงเชิงพยากรณ์ของ GPA และคะแนน ONETW และเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการเปรียบเทียบสเกล
ทั้ง 5 วิธี

	FGPA	GPA	ONET	PM	RM8W	MR8W	LC8W	ECT8W
FGPA	1	.411**	.426**	.445**	.429**	.400**	.409**	.413**
GPA		1	.604**	.987**	.610**	.651**	.984**	.982**
ONET			1	.713**	.991**	.933**	.627**	.624**
PM				1	.719**	.747**	.976**	.973**
RM8W					1	.944**	.633**	.629**
MR8W						1	.658**	.650**
LC8W							1	.996**
ECT8W								1

ตารางที่ 3 แสดงความตรงเชิงพยากรณ์ของ GPA และคะแนน ONET5 และเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการปรับเทียบสเกล ทั้ง 5 วิธี

	FGPA	GPA	ONET5	PM5	RM5	MR5	LC5	ECT5
FGPA	1	.411**	.422**	.447**	.422**	.394**	.409**	.413**
GPA		1	.608**	.985**	.608**	.648**	.985**	.983**
ONET5			1	.728**	1.000**	.945**	.630**	.625**
PM5				1	.728**	.754**	.974**	.972**
RM5					1	.945**	.630**	.625**
MR5						1	.656**	.648**
LC5							1	.996**
ECT5								1

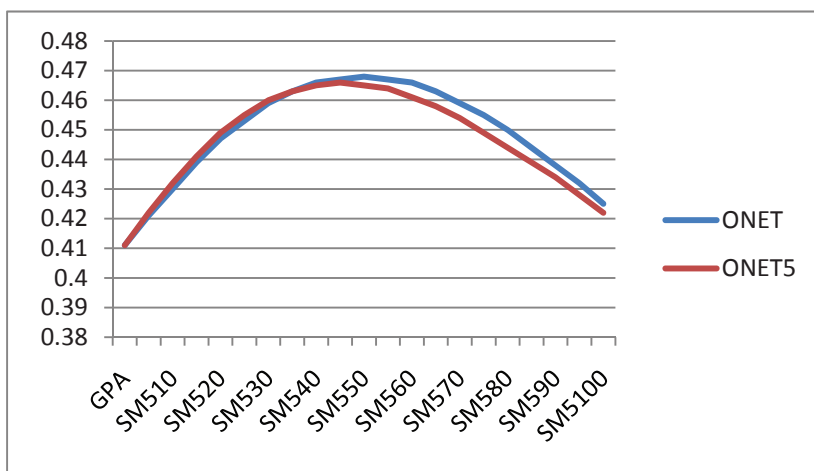
ตารางที่ 4 แสดงความตรงเชิงพยากรณ์ของ GPA และ ONET5W และเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการปรับเทียบสเกล ทั้ง 5 วิธี

	FGPA	GPA	ONET5	PM5	RM5W	MR5W	LC5W	ECT5W
FGPA	1	.411**	.422**	.447**	.426**	.399**	.409**	.413**
GPA		1	.608**	.985**	.608**	.648**	.985**	.983**
ONET5			1	.728**	.999**	.945**	.630**	.625**
PM5				1	.729**	.754**	.974**	.972**
RM5W					1	.946**	.631**	.626**
MR5W						1	.656**	.648**
LC5W							1	.996**
ECT5W								1

จากตารางที่ 1-4 พบว่าเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการเปรียบเทียบสเกลด้วยวิธีกำหนดสัดส่วนมีความตรงเชิงพยากรณ์สูงสุด โดยมีค่าเท่ากับ 0.445 และ 0.447 มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 รองลงมาคือวิธีวิเคราะห์การถดถอย มีค่าความตรงเชิงพยากรณ์อยู่ระหว่าง 0.422 – 0.428 มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และอันดับสามวิธีคือวิธีเปอร์เซ็นต์ไทล์แบบลูกโซ่มีความตรงเชิงพยากรณ์เท่ากับ 0.413 มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 โดยเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการเปรียบเทียบสเกลทั้ง 3 วิธี มีความตรงเชิงพยากรณ์สูงกว่า GPA ที่ไม่ได้รับการเปรียบเทียบ ส่วนเกรดเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการเปรียบเทียบสเกลด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุระดับ และวิธีเปรียบเทียบเชิงเส้นแบบลูกโซ่ มีความตรงเชิงพยากรณ์ต่ำกว่า GPA ที่ไม่ได้รับการเปรียบเทียบ ซึ่งการใช้คะแนน O-NET รวมของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งที่มีการถ่วงน้ำหนัก และไม่มีการถ่วงน้ำหนัก มีผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การหาสัดส่วนของคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมในการใช้เป็นส่วนหนึ่งการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงจำลองรูปแบบการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 และเกรดเฉลี่ยสะสมที่คำนวณด้วยวิธีการคำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสมตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2555 โดยทำการปรับสัดส่วนของ GPA และคะแนน O-NET ที่สัดส่วน 100:0, 95:5, 90:10 จนกระทั่งถึง 0:100 พบว่าที่สัดส่วน 100:0 มีความตรงเชิงพยากรณ์เท่ากับ 0.411 เมื่อเพิ่มสัดส่วนของคะแนน O-NET ครั้งละ 5% ความตรงเชิงพยากรณ์มีค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งที่สัดส่วน 50:50 มีความตรงเชิงพยากรณ์สูงสุดจากนั้นเริ่มมีค่าลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งสัดส่วน 0:100 มีค่าเท่ากับ 0.425 การจำลองรูปแบบการหาค่าสหสัมพันธ์นี้ ทั้งคะแนนรวม O-NET 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ดังรูปที่ 1)

ภาพที่ 1 กราฟแสดงการเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 และเกรดเฉลี่ยสะสมที่คำนวณตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2555

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยได้นำเสนอ 3 ประเด็น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานของโรงเรียนแต่ละขนาด

ผลการวิจัยนี้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนแต่ละขนาดมีมาตรฐานที่แตกต่างกัน เนื่องจากการสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติเป็นการทดสอบที่มีแบบทดสอบมาตรฐานเดียวกัน คะแนนที่ได้รับจึงสามารถเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายและผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานต่างก็เป็นการทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นการแจกแจงของคะแนนทั้งสองจึงควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่จากการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานไม่ได้มีค่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งค่าเฉลี่ยผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายมีการเรียงลำดับดังนี้

$$\mu_{GPA\_L} < \mu_{GPA\_M} = \mu_{GPA\_S} < \mu_{GPA\_XL}$$

ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนรวมของผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานมีการเรียงลำดับ ดังนี้

$$\mu_{ONET\_S} < \mu_{ONET\_M} < \mu_{ONET\_L} < \mu_{ONET\_XL}$$

จากแนวคิดของ Flanagan (1951 cited in Angoff, 1984) ที่กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลการศึกษาขึ้นอยู่กับกลุ่มประชากรหรือกลุ่มของผู้สอบ ดังนั้นผลการเรียนที่มาจากแต่ละโรงเรียนย่อมมีมาตรฐานแตกต่างกันไปตามลักษณะของประชากรหรือนักเรียนในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจึงไม่สามารถพิจารณา

จากผลการประเมินระดับโรงเรียน (School Assessment) เพียงอย่างเดียว เนื่องจากโรงเรียนแต่ละแห่งมีบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Lui (1985 อ้างถึงใน วิรุพหิจิต ไบลี, 2547) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐจอร์เจียของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก และการศึกษาของนริศ สวัสดิ์ (2550) ที่ได้ข้อสรุปว่า ขนาดโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของประสบการณ์สอนของครูผู้สอนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนความไม่สอดคล้องกันระหว่างผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานนั้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2551) ที่พบว่าค่าเฉลี่ยผลการเรียนสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนไม่มีความแตกต่างกัน แต่ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานของโรงเรียนแต่ละแห่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และ American College Test Inc (2005) ศึกษาปัญหาเกรตเพื่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยทำการเปรียบเทียบเกรตเฉลี่ยสะสมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับคะแนน ACT พบว่า เกรตเฉลี่ยสะสมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นถึง 12.5 % ขณะที่คะแนน SAT ไม่มีความเปลี่ยนแปลง

2. การเปรียบเทียบความตรงเชิงพยากรณ์ระหว่างคะแนน GPA กับเกรตเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการปรับเทียบสเกลด้วยวิธีทั้ง 5 วิธี

ผลการวิจัยพบว่า เกรตเฉลี่ยสะสมที่ได้จากการปรับเทียบสเกลการปรับเทียบสเกลด้วยวิธีกำหนดสัดส่วนมีความตรงเชิงพยากรณ์สูงที่สุด รองลงมาคือวิธีวิเคราะห์การถดถอย อันดับสามคือวิธีอิกคิวเปอร์เซ็นต์แบบลูกโซ่ โดยมีค่าความตรงเชิงพยากรณ์อยู่ระหว่าง 0.398 – 0.447 ในความเป็นจริงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับชั้นปีที่ 1 มีมากมาย เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านของครอบครัว ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม งานวิจัย

นี้ นำคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และขนาดโรงเรียนมาพิจารณาเพียงสองตัวแปร และมีความตรงเชิงพยากรณ์สูงถึง 0.398 – 0.447 ก็ถือว่าความเพียงพอที่จะสามารถอธิบายได้ และ Klappan and Sacuzzo (1997 cited in Miller & Rudner, 2008) ที่กล่าวว่า หากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายและตัวแปรเกณฑ์อยู่ระหว่าง 0.30 – 0.40 ก็มีความเพียงพอที่จะยอมรับความตรงเชิงพยากรณ์นั้นได้

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของกนิษฐา แสนแก้ว (2541) ที่ทำการเปรียบเทียบคุณภาพของวิธีการปรับแก้คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยคะแนนความถนัดทางการเรียนด้วยวิธีปรับเทียบคิวเปอร์เซ็นต์ไทล์เชิงเส้นตรง และโออาร์ที โดยใช้เกรดเฉลี่ยภาคการเรียนที่ 1 ระดับอุดมศึกษาและคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นเกณฑ์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ปรับเทียบแล้วด้วยวิธีการปรับเทียบทั้ง 3 วิธี มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยภาคการเรียนที่ 1 และคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ได้รับการปรับเทียบ และสอดคล้องกับการศึกษาของอัมพิกา อุปแก้ว (2548) ที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการปรับเทียบ 3 วิธี คือวิธีคะแนนสะสมคิวเปอร์เซ็นต์ไทล์ วิธีปรับเทียบคะแนนสะสมเชิงเส้นตรง Design IV และวิธีปรับเทียบโดยใช้ทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ ภายใต้ Grade response model มีความตรงเชิงทำนายสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ได้รับการปรับเทียบ

3. การนำเสนอรูปแบบการสัดส่วนของคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานในการใช้เป็นส่วนหนึ่งการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่เหมาะสมที่ที่เหมาะสมโดยพิจารณาจากค่าความตรงเชิงพยากรณ์

จากการวิจัย พบว่า ค่าความตรงเชิงพยากรณ์จะมีค่าสูงสุดที่สัดส่วนของคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและคะแนนรวมของผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติชั้นพื้นฐานเท่ากับ 50:50 โดยการใช้

คะแนนรวมของผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติชั้นพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า คะแนนของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้มีค่าความตรงเชิงพยากรณ์สูงกว่าคะแนนของ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้เพียงเล็กน้อย คือมีค่าความต่างอยู่ระหว่าง 0.001 – 0.006 ดังนั้นหากใช้ความตรงเชิงพยากรณ์เป็นเกณฑ์ การใช้คะแนนรวมของผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติชั้นพื้นฐาน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้นั้นก็มีความเพียงพอที่จะสามารถอธิบายได้ ทั้งนี้ การปรับลดวิชาสอบลง 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จะทำให้ประหยัดทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการสอบลงได้มาก โดยผลลัพธ์ที่ได้มีความแตกต่างจากการสอบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่มากนัก

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรมีการปรับเทียบสเกลของคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนการนำไปใช้เป็นองค์ประกอบของการรับบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระบบกลาง และใช้ผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติชั้นพื้นฐานมาเป็นส่วนร่วมในการปรับเทียบสเกล เนื่องจากการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติชั้นพื้นฐานเป็นการสอบมาตรฐานเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา คะแนนที่ได้นั้นสามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง

2. การกำหนดสัดส่วนของคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานที่เหมาะสมในการใช้เป็นส่วนหนึ่งการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรอยู่ที่ 50:50 ที่สัดส่วนดังกล่าวมีค่าความตรงเชิงพยากรณ์สูงที่สุด ซึ่งกรณีของการใช้คะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน 8 กลุ่มและ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีค่าความตรงเชิงพยากรณ์ต่างกันไม่มากนัก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการปรับเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบ

ร่วมที่เป็นการทดสอบระดับชาติ เช่น การใช้การทดสอบวิชา
ความถนัดทั่วไป (GAT) หรือการทดสอบวิชาความถนัดทาง
วิชาการและวิชาชีพ (PAT) เนื่องจากคะแนนที่ได้จากการ
ทดสอบระดับชาติสามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง

2. ควบคู่กับความตรงเชิงพยากรณ์ของเปรียบเทียบ
คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดยพิจารณาตามรายคณะวิชา เพื่อศึกษาความเหมาะสมของ
วิธีการเปรียบเทียบในแต่ละคณะวิชา หรือเพื่อศึกษาคุณสมบัติ
ความไม่แปรเปลี่ยน (Invariance) ของการเปรียบเทียบ

3. ศึกษาการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสะสมของ
นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ผลการสอบ
ทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน ร่วมกับการศึกษาตัวแปร

ทางสังคมศาสตร์ หรือปัจจัยแวดล้อมต่างๆ โดยใช้ความตรง
เชิงพยากรณ์เป็นเกณฑ์ในการวัดคุณภาพของวิธีการเปรียบเทียบ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณสมาคมอธิการบดี
แห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน สำนักงานการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ
และมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง อันประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูล
ที่ใช้ในงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา แสนแก้ว. (2541). *การเปรียบเทียบคุณภาพของวิธีการปรับแก้คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้วย
คะแนนความถนัดทางการเรียนระหว่างวิธีปรับเทียบอิกวิเปอร์เซนไทล์ เชิงเส้นตรง และไออาร์ที*. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
*การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระบบคัดเลือกรวม (Central University Admissions System:
CUAS)*. (2555). เข้าถึงจาก <http://www.cuas.or.th/info.html>
- นริศ สวัสดิ์. (2550). *การวิเคราะห์หุ้ระดับของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). *กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้: การประเมินและการประกัน*. กรุงเทพฯ:
วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- บุญเรือง ศรีเหรียญ. (2546). *การศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้และ
ประสิทธิผลของโรงเรียนโดยใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎี
บัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรุฬห์จิต ใบลี. (2548). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู
เขต 1-2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเลย.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ และคณะ. (2551). *การพัฒนาวิธีการเปรียบเทียบผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดย
ใช้คะแนน O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย*. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 21(3), 313- 339.

อัมพิกา อุปแก้ว. (2548). *การเปรียบเทียบความตรงเชิงทำนายของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระดับปริญญาตรีที่ควบคุมปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับเขาว์ปัญญา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

American College Test Inc. (ACT Inc.). (2005). *Are high school grades inflated*. Retrieved from <https://forms.act.org/research/policymakers/pdf/issues.pdf>

Anthony, A. (2011). *Statistical equating methods*. Retrieved from <http://www.idg.pl/mirrors/CRAN/web/packages/equate/vignettes/equatevignette.pdf>

Eileen, T. M., & Lawrence, M. R. (2008). Graduate Management Admission Council (2008). The validity of graduate management admission test scores a summary of studies conducted from 1997 to 2004. *Educational and Psychological Measurement*, 68(1), 129-138.

Kaliski, P. K., & Godfrey, K. E. (2012). *Does the level of rigor of a high school science course matter? An Investigation of the Relationship between Science Courses and First-Year College Outcomes*. Research Report 2014-2, The College Board.

William, H. A. (1984). *Scales norms and equivalent scores*. Retrieved from <https://www.ets.org/Media/Research/pdf/Angoff.Scales.Norms.Equiv.Scores.pdf>

การพัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้า ด้วยสีธรรมชาติที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6*

Development of a Curriculum to Enrich Science Learning on
Wisdom of Fabric Dye with Natural Color by Emphasizing the
Community-Based Learning Source For Fifth and Sixth Graders

ปิยวรรณ ศิริสวัสดิ์**

ดร.พจมาน ชำนาญกิจ***

ดร.ประยูร บุญใช้****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 2) พัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 3) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร 4) เปรียบเทียบเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร 5) ศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรที่สร้างขึ้นของนักเรียนที่ผ่านการทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนท่าแร้งวิทยา ปีการศึกษา 2558 จำนวนชั้นละ 30 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ แบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติใช้ทดสอบสมมติฐานใช้ การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ต้องการให้พัฒนาหลักสูตรเสริมขึ้น 2) หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.12$) และ ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.23$) ตามลำดับ 3) นักเรียนมีผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนมีเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

*คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ที่ระดับ .05 5) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 89.90, SD = 2.86$) และ ($\bar{X} = 91.93, SD = 2.39$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา/ สัทธิรรมชาติ/ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

Abstract

The purposes of this study were: 1) to investigate the state and need of developing a curriculum to enrich science learning on wisdom of fabric dye with natural color by emphasizing the community-based learning source for fifth and sixth graders, 2) to develop a curriculum to enrich science learning on wisdom of fabric dye with natural color by emphasizing the community-based learning source for fifth and sixth graders, 3) to compare the learning results of knowledge, science process skill, and spiritual science between before and after experiment in using the curriculum, 4) to compare the attitude toward conserving of the wisdom of fabric dye with natural color between before and after experiment in using the curriculum, and 5) to examine students' satisfaction with the created curriculum after the experiment in using it. The sample used were 30 fifth graders and 30 sixth graders, who were enrolled at Tha-Rae Withaya School in academic year 2015 selected by cluster random sampling. The instruments in experiment of using the curriculum were: a test of learning achievement in knowledge, a test of science process skill, an inventory for measuring spiritual science, and an inventory for measuring the attitude toward conserving the wisdom of fabric dye with natural color, and a form for assessing satisfaction. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test for hypothesis testing.

The findings revealed as follows. 1) Most people in the sample needed to have an enrichment curriculum developed. 2) The developed curriculum for fifth and sixth graders had its appropriateness at the highest level ($\bar{X} = 4.59, SD = 0.12, \bar{X} = 4.53, SD = 0.23$ respectively). 3) The students had significantly higher learning results of knowledge, science process skill, and spiritual science after experiment in using the curriculum than those before treatment at the .05 level. 4) Students had significantly higher attitude toward conserving wisdom of fabric dye with natural color after experiment in using the curriculum than that before treatment at the .05 level. 5) Students in fifth grade and sixth grade were satisfied with the curriculum at the highest level ($\bar{X} = 89.90, SD = 2.86$) and ($\bar{X} = 91.93, SD = 2.39$) consecutively.

Keywords : Wisdom/ Natural Color/ Community Based Learning Source

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการของตนเองการพัฒนาหลักสูตรในส่วนนี้ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนชุมชนผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการระดมความคิด วางแผน ระดมทรัพยากรด้านต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา. 2558)

จากผลการสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2557 ค่าเฉลี่ยคะแนน O-Net วิชาวิทยาศาสตร์เท่ากับ 42.13 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2557) ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู นักเรียนมีการเชื่อมโยงองค์ความรู้น้อย หากครูสามารถให้นักเรียนมีทักษะการเชื่อมโยงองค์ความรู้และสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะและนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น การเชื่อมโยงองค์ความรู้และสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่นี้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ 2 แนวคิดคือ 1) แนวคิดเชิงปัญหาเป็นแนวคิดของ Jean Piaget มีแนวคิดที่ว่า มนุษย์เราต้องสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยผ่านทางประสบการณ์ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างโครงสร้างทางปัญญา 2) แนวคิดโซเชี่ยลคอนสตรัคติวิสต์เป็นแนวคิดของ Lev Vygotsky เชื่อว่าเด็กจะพัฒนาในกลุ่มของสังคมที่จัดขึ้น การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกันมากกว่าที่จะแยกผู้เรียนจากคนอื่นๆ ครูควรสร้างบริบทสำหรับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถได้รับการส่งเสริมในกิจกรรมที่น่าสนใจที่กระตุ้นและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ควรแนะนำเมื่อผู้เรียนประสบปัญหา กระตุ้นให้เขาปฏิบัติงาน

แนะนำให้พวกเขาต่อสู้กับปัญหา และเกิดความท้าทายนั้นเป็นรากฐานของสถานการณ์ในชีวิตจริง ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และได้รับความพึงพอใจในผลของงานที่พวกเขาได้ลงมือกระทำ ดังนั้นครูจะคอยช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดความเจริญทางด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556) แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ยังเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พร้อมทั้งจิตวิทยาศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความมีระเบียบรอบคอบ ความมีใจกว้าง และความซื่อสัตย์ ให้กับนักเรียน ในการนำทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มาใช้ในการเรียนวิทยาศาสตร์Schulte(1996)เชื่อว่านักเรียนจะนำประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วเข้าไปในห้องเรียนด้วยและจะพัฒนาขึ้นเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครูและสภาพแวดล้อม มีการสร้างความรู้ความเข้าใจความคิดขึ้นมาด้วยตัวนักเรียนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของวรารักษ์ พิศณาวงษ์ (2557) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์โดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิซึมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์สูงขึ้น

ในจังหวัดสกลนครมีการใช้สื่อธรรมชาติมาล้อมเส้นใยจากฝ้ายและไหมอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการมาช้านาน สื่อธรรมชาติส่วนใหญ่ได้จากเปลือกไม้ ใบไม้ รากไม้ และดิน มีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทรงคุณค่าที่ต้องอนุรักษ์ไว้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ฝ้ายอมสีครามธรรมชาติ จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้มีการใช้สีเคมีในการย้อมผ้ามากขึ้น นักเรียนจึงได้รับอิทธิพลจากสังคมที่นิยมเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มที่ย้อมด้วยสีเคมีสีสดใสสวยงาม มีสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติน้อยเยาวชนรุ่นใหม่ไม่รู้จักภูมิปัญญาดั้งเดิมในถิ่นฐานของตนเอง ไม่สนใจสืบสานองค์ความรู้ที่มีคุณค่าเนื่องจากขาดการปลูกฝังจิตสำนึกจึงไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาเหล่านี้ การฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะ มีความรู้

ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญา ในท้องถิ่นของตนนั้น ควรจะใช้รูปแบบการจัดการเรียน การสอนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้นักเรียน ได้เห็นของจริง ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับอุมพร สวัสดิ์ศรี (2557) ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การย้อมผ้าฝ้ายด้วยสีธรรมชาติโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่านักเรียนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะการ ย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้อง กับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ประกาศให้ปี 2556 เป็นปีแห่งการรวมพลังยกระดับคุณภาพ การศึกษาและ ได้กำหนดเป้าหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

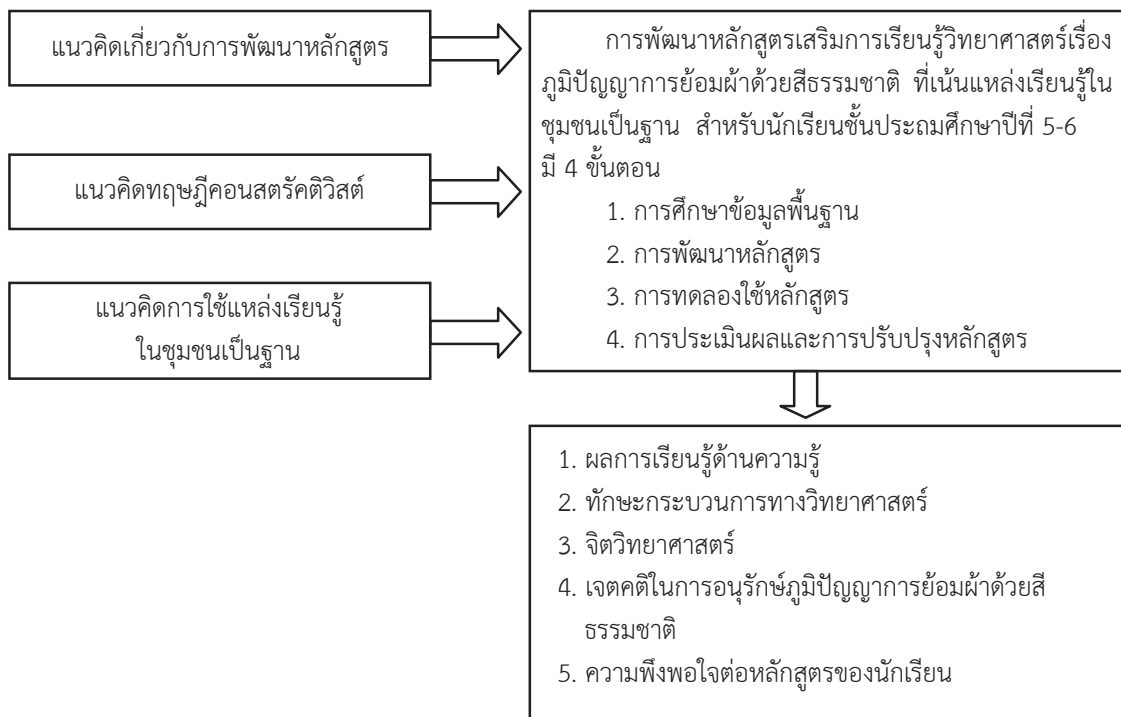
ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จึงมีความ สนใจในการพัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่เน้นแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดยเป็นหลักสูตรต่อเนื่องที่นักเรียนต้องเรียนเนื้อหาพื้นฐาน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนที่จะเรียนในชั้นประถม ศึกษปีที่ 6 ฝึกให้นักเรียนมีการเชื่อมโยงองค์ความรู้และ สรุปลงเป็นองค์ความรู้ใหม่ เสริมสร้างทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้ทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มี ผลการสอบระดับชาติ (O-NET) ที่ดีขึ้นต่อไป และเป็นการ พัฒนาการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในท้องถิ่นส่งเสริมความ สัมพันธ์ที่ีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เน้นการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ กระบวนการพัฒนาของหลักสูตร ที่เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ฝึกปฏิบัติจริง ชุมชนมีส่วนร่วม มีการถ่ายทอด องค์ความรู้ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ของคนในชุมชนทั้งในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและนักเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการ เกี่ยวกับการ พัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญา การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่เน้นแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
3. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้าน ความรู้ ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และด้าน จิตวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อหลักสูตร ที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร ของ Tyler (1949) Taba (1962) Saylor, Alexander and Lewis (1981) และอึ้ง บัศรี (2542) ได้แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรโดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนคือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้ หลักสูตร และการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้คือแนวคิด ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556) และ (Schulte, 1996) แนวคิดการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นฐาน (สงัด อุทรานันท์, 2532) แนวคิดและวิธีการสร้าง แบบวัดความตระหนัก แบบวัดความพึงพอใจ แบบวัดทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์(เนติกุล บุญหล้า, 2555) ผู้วิจัยได้นำ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้านจิตวิทยาศาสตร์หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. เจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อหลักสูตรที่สร้างขึ้นหลังทดลองใช้หลักสูตรมีความพึงพอใจในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการโดยศึกษาและสำรวจความต้องการและความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

เป็นฐาน ด้วยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ได้แก่ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ในกลุ่มโรงเรียนศูนย์เครือข่ายไตรศิวา จำนวน 16 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพในการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ และปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้านจิตวิทยาศาสตร์และความต้องการหลักสูตรเสริมและข้อเสนอแนะ ส่วนกลุ่มที่ใช้ในการสนทนากลุ่มได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้อำนวยการโรงเรียน ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 12 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง สนทนาในประเด็น ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริม การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวบรวมเนื้อหาหลักสูตรและข้อเสนอแนะ

ตารางที่ 1 เนื้อหาหลักสูตร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง	เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง
1. ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสี ธรรมชาติ	2	1. เส้นใยธรรมชาติ	4
2. ชนิดของสีย้อม	6	2. เทคนิคในการย้อม	3
3. คุณสมบัติของสีย้อม	2	3. การตรวจสอบคุณสมบัติของสีย้อมธรรมชาติ	3
4. กระบวนการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ	8	4. สีครามธรรมชาติ	8
5. ข้อดีและข้อจำกัดของการย้อมผ้าด้วย สีธรรมชาติ	2	5. คุณค่าของภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสี ธรรมชาติ	2
รวม	20	รวม	20

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ดำเนินการโดย

2.1 การสร้างโครงสร้างหลักสูตร โดย 1) ยก ร้างหลักสูตร จากข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 ได้องค์ ประกอบหลักสูตร คือ ความเป็นมา วิสัยทัศน์ หลักการ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สารการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างหลักสูตร แนวทางการจัดการ เรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ และการวัดผล และประเมินผล 2) ประชุมพิจารณาโครงสร้างหลักสูตร นำ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา 3) ตรวจสอบคุณภาพของโครงสร้าง หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน 4) การปรับปรุง หลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบประเมินความ เหมาะสมมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 34 ข้อ และแบบประเมินความ สอดคล้องของร่างหลักสูตร ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า โครงร่างหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59, SD = 0.12$) และ ($\bar{X} = 4.53, SD = 0.23$) ตามลำดับ มีดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร เป็นนักเรียนโรงเรียนท่า แร่วิทยา ปีการศึกษา 2558 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 108 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 102 คน จำนวนชั้นละ 3 ห้องเรียน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถม ศึกษปีที่ 5/3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวนชั้นละ 30 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม ซึ่งโรงเรียนจัดชั้นเรียนแบบ คละความสามารถ

3.2 เครื่องมือในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่

3.2.1 แบบทดสอบผลการเรียนรู้ด้านความ รู้ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ มีวิธีสร้างดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย ผลการเรียนรู้ของ หลักสูตรและวิธีสร้างแบบทดสอบที่ดี 2) สร้างแบบทดสอบ วัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้แบบอิงเกณฑ์ นำเสนออาจารย์ ที่ปรึกษาและปรับปรุง 3) ประเมินค่าความเหมาะสมและ ความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านแล้วจัดพิมพ์เป็นแบบ ทดสอบฉบับทดลองนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 5 และ 6 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนชั้นละ 30 คน 5) นำคะแนนที่ได้จากการตรวจมาวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อคัดเลือกข้อสอบไว้ชั้นละ 30 ข้อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าความยากระหว่าง 0.31 - 0.63 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.30 - 0.70 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าความยากระหว่าง 0.33 - 0.67 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25 - 0.88 หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เท่ากับ 0.89 และ 0.92 ตามลำดับ

3.2.2 แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ใช้นับเดียวกัน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ มีวิธีสร้างเช่นเดียวกับแบบทดสอบผลการเรียนรู้ด้านความรู้ เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์รายข้อได้คัดเลือกข้อสอบไว้ 30 ข้อ มีค่าความยากระหว่าง 0.33 - 0.73 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 - 0.60 หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ได้เท่ากับ 0.88

3.2.3 แบบวัดจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ใช้นับเดียวกัน เป็นแบบทดสอบที่ได้รับการหาคุณภาพและมีคุณภาพแล้วของ นิตกุล บุญหล้า (2555) เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก มีเกณฑ์ให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์วัดระดับความรู้สึกลดน้อยที่สุด (1) น้อย (2) มาก (3) มากที่สุด (4) จำนวน 64 ข้อ ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความสนใจใฝ่รู้ ด้านความรับผิดชอบมุ่งมั่นอดทนและเพียรพยายาม ด้านความมีระเบียบรอบคอบ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีใจกว้าง และด้านความซื่อสัตย์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 ค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อกับโดยรวม (Item Total Correlation) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.41-0.93 หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

3.2.4 แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ใช้นับเดียวกัน มีวิธีสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและวิธี

การสร้างแบบวัดเจตคติของนักเรียน 2) นำแบบวัดเจตคติที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบวัดเจตคติเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ 4) นำแบบวัดเจตคติที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนชั้นละ 30 คน นำมาตรวจให้คะแนน หาค่าอำนาจจำแนก คัดเลือกข้อสอบไว้ 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.31 - 0.58 หาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาใช้วิธีของครอนบาค ได้เท่ากับ 0.82

3.2.5 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อหลักสูตรที่สร้างขึ้น มีวิธีสร้างดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย ตำรา แนวคิดการประเมินหลักสูตรและวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยกำหนดแบบประเมินแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ 2) กำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของแบบประเมิน 3) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน 4) นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา 5) นำแบบประเมินเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ 6) นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวนชั้นละ 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อกับโดยรวม (Item Total Correlation) คัดเลือกข้อสอบไว้ 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.21 - 0.74 หาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ใช้วิธีของ ครอนบาคได้เท่ากับ 0.85

3.3 การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรได้ทำการทดลองใช้หลักสูตรของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 และ 6/1 จำนวนชั้นละ 30 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม ซึ่งโรงเรียนจัดชั้นเรียนแบบคละความสามารถ ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คนเป็นผู้ทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาาสตร์ และเจตคติของนักเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

และ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 89.90$, $SD = 2.86$) และ ($\bar{X} = 91.93$, $SD = 2.39$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนและเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร โดยการทดสอบค่าที แบบ Dependent Samples ศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียนเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2540) ผลการทดลองแสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดลองใช้หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5				ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6			
		ก่อนทดลองใช้หลักสูตร		หลังทดลองใช้หลักสูตร		ก่อนทดลองใช้หลักสูตร		หลังทดลองใช้หลักสูตร	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. ด้านความรู้	30	14.07	2.53	25.03	1.83	14.53	4.11	25.23	3.39
2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	30	14.13	2.50	25.67	2.44	16.80	2.99	25.93	3.53
3. จิตวิทยาาสตร์	256	177.97	20.11	226.07	8.97	177.47	22.41	233.80	14.26
4. เจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา	100	50.13	8.82	90.07	2.65	52.07	7.76	93.43	3.47
5. ความพึงพอใจของนักเรียน	100	-	-	89.90	2.86	-	-	91.93	2.39

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	การทดลอง	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ด้านความรู้	30	30	ก่อน	14.07	2.53	29.41*	.00
			หลัง	25.03	1.83		
ทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์	30	30	ก่อน	14.13	2.50	32.82*	.00
			หลัง	25.67	2.44		
จิตวิทยาาสตร์	30	256	ก่อน	177.97	20.11	14.66*	.00
			หลัง	226.07	8.97		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาณิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ข้าราชการบำนาญ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการเรียนรู้	N	คะแนน เต็ม	การทดลอง	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ด้านความรู้	30	30	ก่อน	14.53	4.11	25.24*	.00
			หลัง	25.23	3.39		
ทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์	30	30	ก่อน	16.80	2.99	21.20*	.00
			หลัง	25.93	3.53		
จิตวิทยาศาสตร์	30	256	ก่อน	177.47	22.41	11.50*	.00
			หลัง	233.80	14.26		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 และ 5 พบว่าหลังทดลองใช้หลักสูตร นักเรียนมีผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตารางที่ 6 แสดงผลการวัดเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของนักเรียน

ผลการเรียนรู้	N	คะแนน เต็ม	หลังเรียน		ก่อนเรียน		t	Sig
			$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ประถมศึกษาปีที่ 5	30	100	90.07	0.13	82.33	0.44	26.02*	.00
ประถมศึกษาปีที่ 6	30	100	93.43	1.17	84.10	0.39	28.06*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่าหลังทดลองใช้หลักสูตร นักเรียนมีเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

ตารางที่ 7 แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้

ความพึงพอใจ	เกณฑ์กำหนด	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
นักเรียนชั้น ป. 5	80.00	89.90	2.86	มากที่สุด
นักเรียนชั้น ป. 6	80.00	91.93	2.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่า หลังทดลองใช้หลักสูตร นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุง หลักสูตร พิจารณาจากค่าเฉลี่ยคะแนนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์ ค่าเฉลี่ยการประเมินเจตคติหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้ หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการจากการสัมภาษณ์ครูและสนทนากลุ่มพบว่า กลุ่มโรงเรียนศูนย์เครือข่ายไตรศิวา ในเขตจังหวัดสกลนคร ไม่เคยมีหลักสูตรเสริมด้านภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ และภูมิปัญญาด้านการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติกำลังจะเลือนหายไปจากชุมชน เนื่องจากขาดผู้สืบทอด อีกทั้งผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญ และต้องการให้จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่น ด้านการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ คาดหวังให้นักเรียนได้ศึกษา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง มีผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นวิทยากรร่วมจัดการเรียนรู้

2. หลักสูตรที่สร้างขึ้นเป็นหลักสูตรเสริมการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เป็นหลักสูตรต่อเนื่องที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ในการจัดการเรียนรู้ ร่วมกับการใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยองค์ประกอบของหลักสูตรชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.59, SD = 0.12$) และ ($\bar{X} = 4.53, SD = 0.23$) ตามลำดับ

3. นักเรียนมีผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์หลังทดลอง ใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนมีเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการ

ย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อน ทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีความ พึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 89.90, SD = 2.86$) และ ($\bar{X} = 91.93, SD = 2.39$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการจากการ สัมภาษณ์ครูและสนทนากลุ่มพบว่า กลุ่มโรงเรียนศูนย์เครือข่ายไตรศิวาไม่เคยมีหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาการย้อมผ้า ด้วยสีธรรมชาติมาก่อนและนักเรียนมีผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าร้อยละ 50 (สถาบัน ทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2557) จาก การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดจากนักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ได้ จึงทำข้อสอบระดับชาติ (O-NET) แบบ เชิงวิเคราะห์ไม่ได้เต็มที่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงต้องการให้ พัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องภูมิปัญญา การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติที่เป็นหลักสูตรตามแนวคิดทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและมีความคาด หวังให้นักเรียนมีความรู้ได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองเกี่ยว กับภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินผลและปรับปรุง หลักสูตร ทั้งนี้เป็นไปตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) Taba (1962) Saylor, Alexander, and Lewis (1981) สัจ จูทรานันท์ (2532) และอึ้ง บัศรี (2542) หลักสูตรที่สร้างขึ้นทุกองค์ประกอบของหลักสูตร มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกัน โดยจากการ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์แล้วจัดทำเป็น หลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนชุมชน ทดลองใช้หลักสูตร ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขสอดคล้อง กับงานวิจัยของ อนุรัตน์ สายทอง (2555) ได้พัฒนาหลักสูตร

ท้องถิ่นเรื่องกรรมและการย่อมกรรม ในโครงการสืบสาน ภูมิปัญญาครามสู่ลูกหลาน มีการสำรวจบริบทของชุมชน ข้อมูลพื้นฐาน สร้างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตรและประเมิน ผลและปรับปรุงหลักสูตร

3. นักเรียนมีผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์หลังทดลอง ใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์โดยใช้ขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเชื่อมโยงประสบการณ์ ขั้นสร้างผลงาน และขั้นนำเสนอ นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้อภิปราย ศึกษาออก สถานที่ ได้ความรู้จากวิทยากรท้องถิ่น ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้อง กับอุมารพร สวัสดิ์ศรี (2557) ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เรื่อง การย้อมผ้าสีผ้าฝ้ายด้วยสีธรรมชาติโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการย้อมผ้าฝ้ายด้วยสีธรรมชาติ และมีคะแนนทักษะการย้อมผ้าสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรัตน์ สายทอง (2555) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องกรรมและการย่อม กรรมในโครงการสืบสานภูมิปัญญาครามสู่ลูกหลาน พบว่า หลังทดลองใช้หลักสูตรนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรและมีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญา ครามและสอดคล้องกับ Heron (1997) ที่พบว่านักเรียนที่ เรียนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์มีเจตคติทางบวกต่อวิชา วิทยาศาสตร์

4. นักเรียนมีเจตคติในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการ ย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อน ทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การส่งเสริมให้ปราชญ์ท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้น ให้นักเรียนเกิดความรักความหวงแหน ภาคภูมิใจ ตระหนัก ในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน สอดคล้องกับ Good (1973) ที่กล่าวว่าเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือ รับสัมผัสสิ่งเร้าแล้วจะเกิดความรู้เข้าใจสิ่งนั้น คือเกิดความรู้ ความคิดรวบยอดและนำไปสู่การเรียนรู้และนำไปสู่การเกิดความรู้ ทัศนคติในที่สุด

5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีความ พึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 89.90$, $SD = 2.86$) และ ($\bar{X} = 91.93$, $SD = 2.39$) ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุขจากการได้ศึกษา จากแหล่งการเรียนรู้จริง สถานที่จริง ได้ปฏิบัติจริง ได้พูด ได้สรุปองค์ความรู้ ได้คิด ได้ทำงานเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับ งานวิจัยของอนุรัตน์ สายทอง (2555) ที่พัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นเรื่องกรรมและการย่อมกรรมในโครงการสืบสาน ภูมิปัญญาครามสู่ลูกหลานหลังจากทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ได้ศึกษาความพอใจของนักเรียน ครูผู้สอนและภูมิปัญญา ที่สอนพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพครูผู้สอน ควรใช้แหล่งเรียนรู้จริง ปฏิบัติจริง และเชิญวิทยากรที่เป็น ผู้ปฏิบัติการย้อมผ้าจริงที่มีในชุมชนของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ในรูปของโครงการ วิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่า เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความรู้ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เช่น การใช้สีจากธรรมชาติมาเป็นสีในการทำขนม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). เอกสารสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน.
- จรัส บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ: เอราวันการพิมพ์.
- นิติกุล บุญหล้า. (2555). การพัฒนารูปแบบการประเมินจิตวิทยาาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญเลี้ยง ทมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เอส.พรินต์ไทย แฟคตอรี.
- วรารณ พิศนาวงษ์. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2540). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: พชรกานต์พับลิเคชั่น.
- สจต์ อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2557). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www./niets.or.th/>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. ม.ป.ท.
- อนรัตน์ สายทอง. (2555). โครงการสืบสานภูมิปัญญาครูมอสุลุลหุลาน. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อุมาพร สวัสดิ์ศรี. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง การย้อมสีผ้าฝ้ายด้วยสีธรรมชาติโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(2), 210-218.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book.
- Heron, L. E. (1997). *Using constructivist teaching strategies in high school Science Classrooms to cultivate positive attitudes toward science*. Ed. D. Dissertation, University of Nevada, Reno.
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum Planning for The Better Teaching and Learning* (4thed.). New York: Holt Rinehart and Winston.
- Schulte, P. L. (1996, November-December). Definition of Constructivism. *Science Scop*. 25-27.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace and world Inc.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

การพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง: ผลกระทบและแนวทางแก้ไข*

COMMUNITIES IN MAP TA PHUT MUNICIPALITY: IMPACT AND SOLUTION GUIDELINES

ณัฐวัฒน์ วิเศษสุวรรณ**

ดร.ศรัทธา ยอดนิล***

ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์งานวิจัยผลกระทบต่อชุมชน ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม จากการพัฒนาอุตสาหกรรม 2) ตรวจสอบผลกระทบต่อชุมชน จากงานวิจัยกับสภาพจริงในชุมชน 3) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยองโดยการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ จำนวน 22 เรื่องสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนจำนวน 402 คน และการสนทนากลุ่มกับผู้ร่วมสนทนาซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดจำนวน 13 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. การสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าราคาที่ดินสูงขึ้นเกิดอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค คนต่างถิ่นมากขึ้น ครอบครัวมีความห่างเหิน ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง การจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุมากขึ้นได้รับผลกระทบจากกลิ่น ฝุ่นละออง เสียง และก๊าซพิษ ส่งผลให้คนในชุมชนมีโอกาสเป็นโรคระบบทางเดินหายใจ สัตว์น้ำจืดสูญหาย น้ำผิวดิน น้ำบ่อน้ำใต้ดิน และน้ำฝนไม่สามารถนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคได้ และเกิดการกัดเซาะชายฝั่งเป็นบริเวณกว้าง

2. ผลตรวจสอบผลกระทบสภาพจริงในชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินการแก้ไข โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ

3. แนวทางการแก้ไขปัญหา ได้แก่ เทศบาลควรจัดทำแผนและกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรมควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารการรับสมัครงาน อย่างทั่วถึง ควรสร้างแรงจูงใจให้คนต่างถิ่นย้ายมาเช่าเพียบบ้านเข้ามาอยู่ในชุมชน ควรจัดทำป้ายจราจรในชุมชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้มงวดในระเบียบการขนส่งและวินยจราจร ปัญหาเยาวชน ครอบครัวและชุมชนต้องเสริมสร้างทักษะชีวิตแก่บุตรหลาน จัดตั้งกองทุนสุขภาพในชุมชน และควรกำหนดพื้นที่มาบตาพุดเป็นเขตปกครองพิเศษ

*คุณภิญโญปรัชญาคุณภักดิ์ สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

****รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชน / เทศบาลเมืองมาบตาพุด

Abstract

The purposes of this research were to 1) synthesize the researches on the impact of industry's development on health, economic, social and environment. 2) Compare between the proven impacts, that have been stated in the researches, and the actual situation in the communities. 3) Study the solution guideline responded to health, economic, social and environment's impacts of Map Ta Phut Municipality. The study synthesizes 22 researches and theses as well as collecting 402 samples by using questionnaire. Moreover, 13 key informants, who live in Map Ta Phut Municipality, have been included in focus group discussion. The results showed that:

1. Land prices were gradually increased and the infrastructures were developed due to the industry sector. The number of internal migration was expanded. Family relationship has been loosened and elderly were left behind. An excessive of accident causes a traffic jam in the area. The developed industry sector in Map Ta Phut leads to health problems for example a respiratory syndrome. Noise and air pollution was widely found. The number of freshwater animals has been declined. Surface water sources and rain water have been contaminated and unable to use. The erosion of sea cost was broadened.

2. The study compared between the previous research results and the actual situation in the community. The study found that degree of harm can be considered as severely impact was on environment disadvantaged. Moderated severe was economic disadvantaged, social disadvantaged and health disadvantaged. The management process that respond to all those problems was fairly conducted considering with health issues, social issues, environment issues and economic issues.

3. The solution guideline was the Map Ta Phut Municipality has to developed master plan and action plan on empowering the part-time job or self employed for the local villages. Furthermore, factory has to increase a number of vacancies for local villagers in order to persuade internal migration to set up permanent residency. In addition, the traffic sign should be installed adequately as well as impose strictly traffic preventive measures. Human development project should be imposed. Health development fund should be established as well as Map Ta Phut should be considered as a special district.

KEYWORDS : Communities / Map Ta Phut Municipality

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่มาบตาพุดมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก มีค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำ ปลูกพืชไม่ต้องลงทุนมาก ฝนตกตามฤดูกาล ส่วนชุมชนที่อาศัยติดชายฝั่งทะเลมีอาชีพประมงพื้นบ้านเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเล (พีระ รัตนวิจิตร, 2536, หน้า 118) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) พื้นที่มาบตาพุดถูกกำหนดไว้ให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบการผลิต รวมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ และรัฐบาลบริการโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534, หน้า 97) แผนพัฒนาฯ ดังกล่าว จึงก่อให้เกิดนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ต่อมาภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พัฒนาพื้นที่บริเวณใกล้เคียงให้เป็นนิคมอุตสาหกรรมเพิ่มอีก 4 แห่งคือ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก นิคมอุตสาหกรรมผาแดง นิคมอุตสาหกรรมเอเชีย และนิคมอุตสาหกรรมอาร์ไอแอล รวมเรียกว่า มาบตาพุดคอมเพล็กซ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 15) เทศบาลเมืองมาบตาพุดมีชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองจำนวน 38 ชุมชน ในอดีตช่วงปี พ.ศ. 2535 มีประชากรทั้งสิ้น 23,455 คน ในปี พ.ศ. 2557 ประชากรในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดมีประชากรเพิ่มขึ้นเกินกว่า 1 เท่าตัว พบว่ามีประชากรทั้งสิ้น 58,245 คน (เทศบาลตำบลมาบตาพุด, 2535, หน้า 16; เทศบาลเมืองมาบตาพุด, 2557, หน้า 20) ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดในช่วงปี พ.ศ. 2529 ถึงปี พ.ศ. 2554 ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านคือ การมีงานทำ การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การพัฒนาระบบสาธารณสุข การค้าขายกับคนในโรงงาน ราคาที่ดินสูงขึ้น กิจกรรมบ้านเช่าและหอพักคนงาน ส่วนในด้านปัญหาที่เกิดขึ้น

ขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่ ด้านสุขภาพ พบว่า ประชาชนมีแนวโน้มของความเจ็บป่วยเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะโรคมะเร็งทางเดินหายใจ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ป่วยด้วยโรคมะเร็งมากขึ้น (ฉวีวรรณ สายบัว, 2554, หน้า 155) ด้านเศรษฐกิจ พบว่าเกิดภาวะเงินเฟ้อในชุมชน ค่าครองชีพของชุมชนสูงขึ้น สินค้าและบริการทุกชนิดมีราคาแพง ทำให้ประชาชนต้องแบกรับภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้น ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมพบว่าเกิดการล่มสลายของชุมชนแบบดั้งเดิม เนื่องจากประชากรแฝงที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการอพยพของแรงงานต่างถิ่นเข้ามาเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ความแปลกหน้านำมาสู่ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความขัดแย้งทางสังคมจากการจัดการมลพิษทางอากาศของโรงงาน การกีดเซาะชายฝั่ง และการทิ้งขยะพิษ ฯลฯ เป็นต้น (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ, 2550, หน้า 45) ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด มีการศึกษาวิจัย ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาก่อนที่เกิดขึ้นกับชุมชนจำนวนมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบและแนวทางแก้ไขที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา จากการสังเคราะห์งานวิจัย และศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนที่ยังคงอยู่หรือที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) รวมทั้งศึกษาระดับความรุนแรงของผลกระทบดังกล่าว เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหายังคงส่งผลกระทบต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อนำสู่การอยู่ร่วมกันได้ของประชาชนในชุมชนและโรงงานในสังคมอุตสาหกรรม

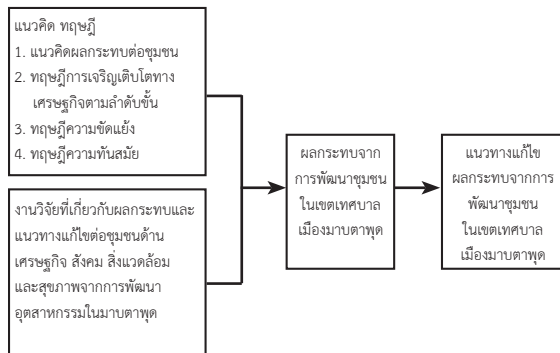
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบต่อชุมชน ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม จากการพัฒนาอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
2. เพื่อตรวจสอบผลกระทบต่อชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยองจากงาน

วิจัยกับสภาพจริงในชุมชน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบ ต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัด ระยอง

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดจำนวน 38 ชุมชน แบ่งเป็น 3 เขต ตามการกำหนดเขตการจัดการชุมชนของเทศบาลเมืองมาบตาพุด

2. ขอบเขตของปัญหาวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ในพื้นที่มาบตาพุด ในช่วง พ.ศ. 2536 ถึง พ.ศ. 2557 ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ 2) ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง จากการศึกษาภาคสนาม 3) ศึกษาแนวทางการแก้ไขผลกระทบจากการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง จากการศึกษาภาคสนาม

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดจำนวน 58,245 คน กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดจำนวน 402 คน จากการสุ่มแบบสัดส่วน

4. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน

13 คน เป็นบุคคลที่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด และอาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 10 ปี ที่เป็นผู้นำชุมชนข้าราชการ และประชาชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์งานวิจัยผลกระทบด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ในพื้นที่มาบตาพุด มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานระดับประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับ ผลกระทบ และแนวทางแก้ไขด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ จากการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด เป็นวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 7 เรื่อง งานวิจัยของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานระดับประเทศ จำนวน 12 เรื่อง และเอกสารวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 22 เรื่อง ผลการศึกษาอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2536 ถึงปี พ.ศ. 2557 2. สังเคราะห์งานวิจัยและสรุปรายละเอียดของงานวิจัย และบันทึกรายละเอียดของงานวิจัยตามแบบสรุปรายละเอียดของงานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ระยะที่ 2 การตรวจสอบผลกระทบต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จากงานวิจัยกับสภาพจริงในชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างและการพัฒนาแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำผลการสังเคราะห์งานวิจัยผลกระทบและแนวทางแก้ไข มาสร้างแบบสอบถาม ที่มีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา 2) ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข 3) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนในชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

4) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นด้าน ผลกระทบ 0.97 และค่าความเชื่อมั่นแนวทางแก้ไข 0.96 5) นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงและเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. ขอบหนังสือจากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงนายกเทศมนตรีเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนใน เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จำนวน 38 ชุมชน

3. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 402 คน

4. นำแบบสอบถามที่จัดเก็บได้ มาตรวจสอบความ สมบูรณ์ ทำการบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูล ผลกระทบ และแนวทางแก้ไข ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ ต่อชุมชนในเขตเทศบาล เมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง

ระยะที่ 3 การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา ผลกระทบต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัด ระยอง มีขั้นตอนดังนี้

นำประเด็นจากการศึกษาผลกระทบ และแนวทาง การแก้ไข ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้าน สุขภาพ จากการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยองในระยะที่ 2 ที่พบว่ายังไม่ได้รับการแก้ไข มากำหนดเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อศึกษาผลกระทบ และให้ข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ และสรุปผลการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยาย

ระยะที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการ บรรยาย ผลกระทบ และแนวทางแก้ไข ด้านเศรษฐกิจ

ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ ซึ่งข้อมูลทั้งหมด ที่ได้ นำมาวิเคราะห์ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ระยะที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนา กลุ่ม ตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวคิดของ สุภากร จันทรวานิช (2552, หน้า 129-130) คือการตรวจสอบด้านข้อมูล (Data triangulation) ทำการตรวจสอบแหล่งบุคคล โดยตรวจสอบว่าถ้าต่างบุคคลข้อมูลที่ได้เหมือนกัน และ ซ้ำกันถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้และเป็นจริงแล้วทำการจด บันทึก และตรวจสอบด้านวิธีวิทยา (Methodological triangulation) โดยการตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูลถ้าข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ผลของข้อมูลภาค สนาม และการสนทนากลุ่มตรงกันแล้วนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอในรูปแบบการอธิบายตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปและอภิปรายผล

1. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบ ต่อชุมชนจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลเมือง มาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ด้านเศรษฐกิจ และสังคมพบว่าการพัฒนาพื้นที่ มาบตาพุดจากภาคเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ทำให้ พื้นที่เกษตรกรรมลดลง คนในชุมชนมีค่าครองชีพและหนี้สินเพิ่มขึ้น ราคาที่ดินสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาระบบ สาธารณูปโภคต่างๆ และเกิดอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภาค อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและ ชุมชนห่างเหินกันมากขึ้น ผลต่างๆที่เกิดขึ้น สาเหตุเนื่องมา จากพื้นที่มาบตาพุดถูกกำหนดเป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักที่ เกี่ยวเนื่องกับการใช้ก๊าซธรรมชาติและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อื่นๆ จำนวนโรงงานจึงเพิ่มมากขึ้นบนพื้นที่เกษตรกรรมเดิม ภายได้ราคาที่ดินที่สูงขึ้นจากการซื้อขายเกร็งกำไรของนาย หน้าค้าที่ดิน คนต่างถิ่นจำนวนมากเข้ามาพักอาศัยเช่าบ้าน ในชุมชนเพื่อมาทำงานในโรงงาน และประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง

กับอุตสาหกรรมในรูปแบบต่างคนต่างอยู่ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับคนในชุมชนเดิม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น(The stage of economic growth theory) ขั้นเข้าสู่กระบวนการพัฒนา (Take-off stage) ของรอสทาว์น (Rostow, 1990, pp. 4-16) กล่าวว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก โครงสร้างทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจพัฒนามากขึ้น สังคมเมืองเกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความสัมพันธ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากความสัมพันธ์นับถือใกล้ชิดเหมือนเครือญาติ มาเป็นความสัมพันธ์กันตามการหน้าที่ ความคุ้นเคยสนิทสนมในชุมชนลดลง

ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าน้ำฝนมีคุณภาพเสื่อมโทรม ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค คนในชุมชนมาบตาพุดต้องเผชิญกับปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สาเหตุเนื่องมาจากโรงงานอุตสาหกรรมโดยรอบชุมชนปล่อยมลพิษออกสู่บรรยากาศ และลงสู่แหล่งน้ำต่างๆโดยขาดความรอบคอบ ความรู้และความเข้าใจในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของเกษม จันทรแก้ว (2541, หน้า 539) ที่กล่าวว่าสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมคือ ผู้ใช้ทรัพยากรขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ จะทำให้ขาดความระมัดระวังในการใช้ นอกจากจะนำมาใช้มากและไม่เหมาะสมแล้วยังอาจมีส่วนสร้างของเสีย และมลภาวะเกิดขึ้นได้

ด้านสุขภาพ พบว่ากลิ่นจากโรงงานอุตสาหกรรมรอบๆชุมชนมีผลต่อระบบทางเดินหายใจ และร่างกายเกิดอาการต่างๆ เช่น แสบจมูก แสบตา หายใจไม่ออก วิงเวียนศีรษะ คันขึ้นผื่น ตาบวม แ่น้ำออก เกิดอาการเครียด สร้างความรำคาญ วิตกกังวล ขาดสมาธิ หลงลืมง่าย มีผลทำให้คนในชุมชนมีโอกาสป่วยทางสุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตเสื่อมโทรมลงได้ สาเหตุเนื่องมาจากโรงงานรอบๆชุมชนขาดการจัดการปัญหามลพิษโดยเฉพาะเรื่องกลิ่น ซึ่งคนในชุมชนได้รับกลิ่นบ่อยมาก และบางช่วงเวลากลิ่นเหม็นมาก ส่วนเสียงจากยานพาหนะที่มีเสียงรบกวนตลอด

ทั้งวันทั้งคืนของคนงานในช่วงเวลาเร่งด่วน และรถบรรทุกสินค้าที่มีเพิ่มมากขึ้นและวิ่งตลอดทั้งวัน นอกจากนี้ภาวะความกดดันทางเศรษฐกิจจากรายได้ที่ลดลงและปัญหาหนี้สิน ก็มีผลสำคัญเช่นกัน อีกทั้ง คนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตนเองจากปัญหามลภาวะที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พงศ์ราม รามสูตร (2552, หน้า 25) นงคณัฐ สวาทจันทร์ (2552, หน้า 12-14) และบุษยา เตียรประเสริฐ (2541, หน้า 17-24) ที่กล่าวว่าผลกระทบจากอุตสาหกรรมของมลภาวะทางอากาศเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ โดยเฉพาะระบบหายใจ มะเร็งผิวหนัง ระบบประสาท และอาจสะสมในเนื้อเยื่อร่างกาย ซึ่งมลสารแต่ละชนิดจะเป็นผลกระทบต่อสุขภาพต่างกัน รวมถึง ความเครียด และความผิดปกติของร่างกาย

2. การตรวจสอบผลกระทบต่อชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยองจากงานวิจัยกับสภาพจริงในชุมชน

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ พบว่าน้ำฝน และน้ำจากห้วย หนอง คลอง บึง ที่อยู่ในชุมชนไม่สามารถนำมาใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภคได้ สาเหตุเนื่องมาจากการปล่อยน้ำเสียโรงงานลงสู่แหล่งน้ำต่างและการปล่อยมลพิษ ฝุ่นควันสู่บรรยากาศ สอดคล้องกับการศึกษาของณัฏฐศักดิ์ พลายนพล (2557) ที่ศึกษาปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต่อชุมชนโดยทฤษฎีขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำที่รองรับน้ำเสียจากกิจกรรมอุตสาหกรรม และแหล่งน้ำที่ชุมชนใช้อุปโภคบริโภคมีค่าเกินมาตรฐาน ส่วนคุณภาพอากาศมีค่าเกินมาตรฐานในมลพิษประเภท ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ฝุ่นละออง ก๊าซโอโซน และสารอินทรีย์ระเหยง่าย ส่งผลให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งนี้เพราะแนวทางในการบริหารจัดการและการตรวจวัดคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมยังขาดประสิทธิภาพ

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่าพื้นที่

มาบตาพุดที่ดินมีราคาสูงขึ้น ธุรกิจ กิจการบ้านเช่า อาชีพค้าขายต่างๆในชุมชน และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมมีเพิ่มมากขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากพื้นที่มาบตาพุดมีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ถูกกำหนดเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม มีการขยายตัวของธุรกิจสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ ที่เกี่ยวเนื่องกับภาคอุตสาหกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของอดิศักดิ์ ตั้งปมชาติ (2541) ที่ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมชุมชนจากการผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณี การผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าบางปะกงพบว่า การก่อตั้งโรงไฟฟ้าบางปะกงส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจมีการขยายตัว มีการจ้างงานประชาชนมีรายได้เพิ่ม และโรงไฟฟ้าเป็นส่วนหนึ่งของสุนทรียภาพและการท่องเที่ยว โดยมีประชาชน และข้าราชการ มาทัศนศึกษาอยู่เป็นประจำ

3. แนวทางการแก้ไขปัญหผลกระทบต่อชุมชน
ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
ด้านเศรษฐกิจ เทศบาลจะต้องจัดทำแผนและกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน ผ่านการทำแผนชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด ควรมีประชาสัมพันธ์ข่าวสารการรับสมัครงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนและโรงงานในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด ในสิทธิพิเศษกับบุตรหลานในการทำงานในโรงงาน สาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องจาก คนในชุมชนขาดโอกาสการสร้างรายได้จากอาชีพเสริมต่างๆที่สามารถใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ร่วมกับทักษะของคนในชุมชน มาเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้คนในชุมชนยังขาดโอกาสในการทำงานในโรงงานในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดจากข้อจำกัดการสื่อสาร และการให้โอกาสการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของกิตติกร จามรดุสิต และคณะ (2555, หน้า 239-240) กล่าวว่าควรมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมและชุมชน เพราะภาคอุตสาหกรรม มาใช้พื้นที่ของคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ควรมีการตอบแทนคนในชุมชนเพื่อชดเชยในสิ่งที่ชุมชนได้รับ

ผลกระทบในรูปแบบต่างๆที่เหมาะสม ทั้งด้านสาธารณสุข โภชนาการ สุข และการสร้างงานให้คนในชุมชน

ด้านสังคม การแก้ไขการสัญจรในชุมชนมีหลายวิธี คือ ชุมชนจัดทำลูกกระนวดหรือเส้นจราจรชะลอความเร็ว จัดทำป้ายจราจรบอกความหมายสากล และป้ายจำกัดความเร็วในชุมชน สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรมการขนส่งทางบก และเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้มงวด ในระเบียบการขนส่งและวินัยจราจร ส่วนแนวทางแก้ไข ปัญหาเยาวชนคือ สมาชิกในครอบครัวต้องเสริมสร้างทักษะความรู้แก่บุตรหลานด้านการใช้ชีวิตประจำวัน ชุมชนต้องสร้างกิจกรรมให้เด็กมีทักษะชีวิตของการอยู่ร่วมกับคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมทำงานอย่างบูรณาการ และร่วมกับชุมชนเพื่อนำไปสู่การสร้างเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในชีวิตมากขึ้น สาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องมาจากการสัญจรบนท้องถนนในชุมชนมีปริมาณรถ ทั้งรถจักรยานยนต์ของคนโรงงาน รถรับส่งพนักงาน รถบรรทุกสินค้าประเภทต่างๆทั้งตั้งแต่หกล้อขึ้นไปที่มีเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ถึงแม้วิ่งผ่านชุมชนที่มีความแออัดก็ไม่ชะลอความเร็ว และไม่คอยรักษากฎจราจรสร้างความไม่ปลอดภัยกับชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน โดยเฉพาะเขตโรงเรียนในช่วงเวลารับ-ส่งนักเรียนทั้งเช้า และเย็น และช่วงเวลาเร่งด่วน ส่วนด้านเยาวชนในชุมชนไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่ เพราะต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ทิ้งให้บุตรหลานใช้ชีวิตกับสื่อสังคมเสียเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งชุมชนขาดการเอาใจใส่ดูแล และเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการแก้ไขอย่างจริงจัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญแข อ่างทอง (2554) ทำการศึกษาปัญหาและ มาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดของแรงงานภาคอุตสาหกรรมเครือข่ายพัฒนา ในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่าปัญหาที่อยู่อาศัยของแรงงานในเขตโรงงานสวนอุตสาหกรรมเครือข่ายพัฒนา ได้แก่ ปัญหาการจราจรติดขัด ทำให้จราจรติดขัด ในช่วงเวลาเร่งด่วน ปัญหาอุบัติเหตุจากการจราจรในเวลา

เร่งด่วน เมื่อพิจารณามาตรการการแก้ไขที่อยู่อาศัยของแรงงานในเขตโรงงานสวนอุตสาหกรรมศรีสุพรรณ พบว่าประชาชนอยากให้มาตรการเร่งด่วน 2 ข้อ ได้แก่ 1) การจัดอบรมเด็กและเยาวชนและ 2) อยากให้เทศบาลบังคับใช้ พรบ. การจัดการจราจรมิให้เกิดขบวนการจราจรอย่างจริงจังและควรมีค่าปรับสำหรับผู้ทำผิดกฎหมายจราจร พื้นที่มาบตาพุดมีปัญหาเกิดขึ้นทุกด้านโดยเฉพาะด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อมแต่การที่จะแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และไม่ล่าช้า เทศบาลเมืองมาบตาพุดต้องมีเอกภาพในการจัดการ แก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนั้นจึงควรมีการจัดตั้งเขตปกครองพิเศษที่เป็นกลไกในการจัดการปัญหาในพื้นที่มาบตาพุด สาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องมาจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มีความล่าช้าในการจัดการและแก้ไข เพราะมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เป็นหน่วยงานที่ไม่ใช่หน่วยงานในท้องถิ่น และขาดการบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งด้วยบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายที่กำกับและควบคุมไว้เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ดังนั้นการจัดตั้งเขตปกครองพิเศษ จะเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่มาบตาพุดตามความต้องการของชุมชน ตามกรอบกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 284 การปกครองท้องถิ่น วรรค 9 การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่แตกต่างจากที่บัญญัติไว้ให้กระทำได้ตามกฎหมาย อย่างมีส่วนร่วม (วุฒิสาร ตันไชย 2555, หน้า 13) ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ เดชรัต สุขกำเนิด (2552, หน้า 236) ที่ว่าควรจัดตั้งจังหวัดระยองเป็นเขตการปกครองพิเศษ เนื่องจากจังหวัดระยองมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมีศักยภาพ และมีความพร้อมที่ทำให้อุตสาหกรรมเข้ามาเป็นจำนวนมาก เศรษฐกิจมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างก้าวกระโดด แต่ในขณะเดียวกันปัญหาต่างๆ ก็เพิ่มมากขึ้นแต่การบริหารจัดการต่างๆ ต้องผ่านหน่วยงานส่วนกลางทำให้เกิดความล่าช้า และแก้ปัญหาไม่ตรงกับความต้องการของคนในพื้นที่ หากมีการ

บริหารจัดการแบบบูรณาการ มีโครงสร้างเป็นของตนเอง โดยจัดตั้งเป็นเขตการปกครองพิเศษให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมจะเป็นทางออกที่ช่วยให้การบริหารจัดการของจังหวัดเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

ด้านสิ่งแวดล้อม สัตว์น้ำจืดลดลงและบางชนิดสูญหายไปต้องสำรวจแหล่งน้ำในชุมชนและกำหนดพื้นที่อนุรักษ์สัตว์น้ำ พื้นที่จับสัตว์น้ำ และสร้างข้อตกลงร่วมกันในแต่ละชุมชน นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อขยายพันธุ์ และสร้างข้อตกลงร่วมกันในแต่ละชุมชนมีการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์สัตว์น้ำ พื้นที่จับสัตว์น้ำในแต่ละชุมชน สาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องมาจากสัตว์น้ำจืดตามแหล่งน้ำธรรมชาติลดน้อยลงและบางชนิดสูญหายไป จากคนต่างถิ่นที่มีทักษะการจับสัตว์น้ำอย่างเชี่ยวชาญเพื่อนำมาบริโภคและค้าขาย ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำลดน้อยลงและบางชนิดได้สูญหายไปจากชุมชน ซึ่งคนในชุมชนมีความพยายามให้สัตว์น้ำจืดคงอยู่ในแหล่งน้ำธรรมชาติและมีสัตว์น้ำจืดบริโภคร่วมกันภายในชุมชน แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านสิทธิและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือสิทธิชุมชนตามมาตรา 66 ที่กล่าวว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิการมีสิทธิและอำนาจร่วมกับรัฐเพื่อการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555, หน้า 31-37)

การรับผิดชอบต่อสุขภาพชุมชนต้องจัดตั้งกองทุนสุขภาพเพื่อดูแลคนในชุมชน สร้างหลักประกันความปลอดภัยในรูปแบบบัตรประกันสุขภาพที่รักษาพยาบาลได้อย่างทั่วถึง และกองทุนสุขภาพ สาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องมาจาก คนในชุมชนรอบโรงงานในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดได้รับผลกระทบต่อสุขภาพจากการปล่อยมลพิษของโรงงานทั้งปล่อยออกสู่บรรยากาศ และลงสู่

แหล่งน้ำสาธารณะทำให้คนในชุมชนเจ็บป่วยเรื้อรัง ทั้งระบบทางเดินหายใจ อาการผื่นคัน และภูมิแพ้ ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมควรมีการสร้างหลักประกันความปลอดภัยและความพร้อมในการรับมือกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพให้คนในชุมชน สอดคล้องกับงานศึกษาของ กระทรวงสาธารณสุข (2554, หน้า 20-26) กมลศักดิ์ ตรีศุภพันธ์ (2549, หน้า 101) เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (2546, หน้า 113-114) เจริญ สุก่อเนต (2552, หน้า 171, 233) มหาวิทยาลัยมหิดล (2553, หน้า 107) ซึ่งระบุว่าภาคอุตสาหกรรมควรดำเนินการจัดตั้งกองทุนเพื่อสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนโดยให้ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเป็นผู้บริหารจัดการ ควรจัดให้มีแพทย์เคลื่อนที่ให้บริการรักษาพยาบาลหมุนเวียนไปยังชุมชนต่างๆ อย่างทั่วถึง

นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูล และการแจ้งเตือนด้านมลภาวะควรมีการแจ้งเตือน และให้ข้อมูลข่าวสารด้านมลภาวะที่เป็นจริง ต้องมีช่องทางการสื่อสารสื่อสารสังคมกับชุมชนในรูปแบบ LINE กลุ่ม เพื่อเป็นเครือข่ายแจ้งเตือนด้านมลภาวะ ให้ความรู้เกี่ยวกับมลภาวะและวิธีการป้องกันมลภาวะ กับคนในชุมชน มาบตาพุดสาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องมาจากคนในชุมชนขาดความน่าเชื่อถือ ในการให้ข้อมูลแจ้งเตือนด้านมลภาวะ ของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นอกจากนี้คนในชุมชนยังขาดความรู้เกี่ยวกับมลภาวะและวิธีการป้องกันมลภาวะที่เกิดขึ้นในชุมชน และข้อมูลสารตั้งต้นสารเคมีในโรงงาน ขาดช่องทางการสื่อสารสื่อสารสังคมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของเวียร์เจียร สุขชื่น (2545, หน้า 99-100) ที่กล่าวว่าต้องนำหลักการป้องกันไว้ก่อน (Precaution principle) มาใช้และการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ (Public disclosure) ให้สาธารณชนเข้าถึงได้

ด้านสุขภาพ มลภาวะที่เกิดขึ้นในชุมชนควรมีการปรับแก้ค่ามาตรฐานรวมของการปล่อยมลพิษร่วมกันของทุกโรงงาน คนในชุมชนควรมีส่วนร่วม และเรียนรู้ในการกำหนดค่ามาตรฐานการปล่อยมลพิษ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบมลพิษ ควรพัฒนาประสิทธิภาพในการตรวจสอบ

มลพิษ สาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องมาจาก คนในชุมชนรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต การปล่อยมลพิษของโรงงานที่ไม่คำนึงถึงค่ามาตรฐานรวมของทุกโรงงาน ที่เกินมาตรฐาน และมีผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน นอกจากนี้โรงงานมีการแอบปล่อยมลพิษลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ และออกสู่บรรยากาศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบมลพิษให้ข้อมูลด้านมลพิษที่ไม่เป็นจริงขาดความน่าเชื่อถือ และไว้วางใจจากชุมชน และคนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดค่ามาตรฐานการปล่อยมลพิษออกจากโรงงานสู่บรรยากาศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เวียร์เจียร สุขชื่น (2545, หน้า 99-100) และเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง (2546, หน้า 92-117) กล่าวว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลดและจัดปัญหามลพิษ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลด้านมลพิษให้แก่ประชาชนให้มากขึ้น ควรมีวิธีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้ ควรปรับค่ามาตรฐานของคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมเนื่องจากค่ามาตรฐานบางชนิด ทำให้คนในชุมชนเป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจมากขึ้น

โรงงานอุตสาหกรรมที่จัดทำเวทีประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EHIA) และสุขภาพ ควรจัดทำเวทีดังกล่าวในชุมชนและไม่ควรกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน สาเหตุที่ต้องมีแนวทางแก้ไขแบบนี้เนื่องมาจาก การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ (EHIA) ที่ผ่านมา คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เพราะการจัดทำเวทีประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ เชิญเพียงตัวแทนคนในชุมชนมาร่วมเวที และสถานที่จัดไม่ได้อยู่ในชุมชน ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในกิจกรรมดังกล่าว เพราะเป็นเรื่องใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยมหิดล (2533, หน้า 107) และ (ธงชัย พรรณสวัสดิ์, 2554, หน้า 11) ที่ระบุว่า ในมาตรา 67 สิทธิของบุคคล เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความ

เหมาะสม การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์กรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว และร่วมผลักดันให้ประชาชนและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) มากขึ้น และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรที่จะเพิ่มบทบาทควบคุม กำกับการทำรายงานผลการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ร่วมกับภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลเมืองมาบตาพุดควรมีแผนการพัฒนาอาชีพเสริมกับคนในชุมชน และแผนการการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะชีวิตชีวิตเพิ่มขึ้น
2. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ และสร้างความร่วมมือกับคนในชุมชนมาบตาพุดเพิ่มขึ้น ในด้านการให้ความรู้ และข้อมูลด้านมลภาวะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความเป็นไปได้ ในการเป็นเขตปกครองพิเศษมาบตาพุด
2. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดตั้งกองทุนสุขภาพชุมชนมาบตาพุด

เอกสารอ้างอิง

- กมลศักดิ์ ตรีศุภพันธ์. (2549). *การศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างรัฐ ชุมชนและกลุ่มผลประโยชน์: กรณีศึกษา นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *รายงานการศึกษามลผลกระทบต่อสุขภาพจากปัญหามลพิษในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กิติกร จามรดุสิต และคณะ. (2555). *รายงานฉบับสมบูรณ์แนวทางการพัฒนาจังหวัดระยองสู่เมืองนิเวศเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกษม จันทรแก้ว. (2541). *เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โครงการสหวิทยาการ สาขาวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉวีวรรณ สายบัว. (2554). *การกำหนดและดำเนินการตามนโยบายเพื่อสาธารณะประโยชน์: กรณีนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมมาบตาพุด*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2550). *รายงานสถานการณ์มลพิษในเขตมาบตาพุด และศักยภาพในการป้องกันและแก้ไข* ปัญหา. ม.ป.ท.

ณัฏศักดิ์ พลายพล. (2557). การศึกษาปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต่อชุมชนโดยทฤษฎีขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

เดชรัต สุขกำเนิด, ศุภกิต นันทะวรการ, วิภาวา ชื่นชิต และสุพรรณิ ศฤงฆาร. (2552). อนาคตระยะของเส้นทางสู่สังคมสุขภาพ. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

เทศบาลเมืองมาบตาพุด. (2535). แผนพัฒนาเทศบาลตำบลมาบตาพุด ระยะปานกลาง พ.ศ. 2536-2539. ระยอง: เทศบาลตำบลมาบตาพุด.

เทศบาลเมืองมาบตาพุด. (2557). แผนพัฒนาเทศบาลสามปี (พ.ศ. 2557-2561). วันที่ค้นข้อมูล 10 เมษายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.mth.go.th>

ธงชัย พรรณสวัสดิ์. (2554). การขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อรองรับมาตรา 67 วรรคสองในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.

นงคันชู สวาทจันทร์. (2552). ผลของมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมต่อสุขภาพของประชาชนในบริเวณนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุษยา เตียรประเสริฐ. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ ศึกษากรณี: อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

พงศ์ราม รามสูตร. (2552). การจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: คณะเวชศาสตร์เขตร้อนมหาวิทยาลัยมหิดล.

พีระ รัตนวิจิตร. (2536). ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคของครอบครัว: กรณีเทศบาลตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญแข อ่างทอง. (2554). ปัญหาและมาตรการแก้ไขปัญหาคายของแรงงานภาคอุตสาหกรรมเครือข่ายพัฒนาในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง. (2546). รายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และพื้นที่ใกล้เคียง. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2553). รายงานการประเมินผลกรณีศึกษาโครงการแก้ไขปัญหามลพิษ และเสริมสร้างคุณภาพในพื้นที่ จังหวัดระยอง. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

วุฒิสาร ตันไชย. (2555). เมืองพิเศษ: แนวคิดและความเป็นไปได้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

เวียรเจียร สุขชื่น. (2545). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่พักอาศัยใกล้นิคมอุตสาหกรรม กรณีศึกษาชุมชนในเขตฝั่งเมืองรวมมาบตาพุด จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคเมืองมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2534). *การพัฒนาพื้นที่บริเวณ ชายฝั่งทะเลตะวันออก*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *การศึกษาเบื้องต้นศักยภาพในการรองรับอุตสาหกรรมของพื้นที่มาบตาพุด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ. (2555). *สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ.

สุรางค์ จันทวานิช. (2552). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดิศักดิ์ ตั้งปทุมชาติ. (2541). *ผลกระทบสิ่งแวดล้อมชุมชนจากการผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณี การผลิตไฟฟ้าของโรงงานไฟฟ้าบางปะกง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Rostow, W. R. (1990). *The stages of economic growth; non communist manifesto*. (3rd ed.). New York : Cambridge University.

กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Strategies for Encouraging to obtain Academic Position of
Instructors in Faculty of Education, Burapha University

สมชาย พัทธเสน*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่ง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์ โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาจำนวน 164 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มี 3 ระดับ ประกอบด้วย 1.1 กลยุทธ์ระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ สร้างศักยภาพการเป็นมหาวิทยาลัยที่เข้มแข็งทางด้านวิจัยเพื่อพัฒนางานวิจัยที่ทันสมัยสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการในสาขาที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานภาคตะวันออกและเชื่อมโยงสู่เครือข่ายสากล และสร้างระบบการดูแลคณาจารย์หลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเพื่อสร้างสรรคงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง 1.2 กลยุทธ์ระดับคณะได้แก่ สนับสนุนการเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่เน้นวิจัยและสนับสนุนการเผยแพร่ตีพิมพ์ผลงานวิจัยทั้งของคณาจารย์และนิสิตส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติ หรือนานาชาติเป็นประจำทุกปี 1.3 กลยุทธ์ระดับบุคคล ได้แก่ สร้างเจตคติต่อตนเองในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการการสร้างความเชื่อมั่น และความตระหนักในตนเองต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ และสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการด้วยคำตอบแทน และการยอมรับนับถือเพิ่มมากขึ้น

2. ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่ามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์/ เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

Abstract

The purpose of this research was to find out the strategies to obtain academic position of instructors in Faculty of Education, Burapha University. The research methodology divided into 2 phases; the first phase was constructing strategies to obtain academic position by interviewing 10 specialists, the second phase was to find out the feasibility of strategies practices by using 5 rating-scale questionnaire. The samples who answered the questionnaires were 164 instructors in Faculty of Education, Burapha University. The statistical devices used in this study were mean and standard deviation.

The results were as follows:

1. University level; constructing for Research Excellence University which will be academically leader in South East Asia potentials, as well as connecting to international countries; constructing supported systems for graduates students (after received doctorate degree) to create researches continually.

Faculty level: Supporting new research oriented curriculum in graduate level; supporting the research publishing, both students and instructors, in academic journals; supporting instructors to develop effective teaching – learning innovations; supporting research publishing both at national and international level.

Personnal level: Constructing instructors' self-efficacy to obtain academic position; constructing self-confidence and self-realization of instructors to obtain academic position; constructing self-motivation, money incentive and recognition, to obtain academic position.

2. As a results of feasibility study of these strategies, the finding revealed that there was high Recommendation from faculties in applying these strategies in Burapha University.

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาถือเป็นชุมปัญญาของประเทศ และมีความรับผิดชอบที่จะต้องส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบัน ทำการวิจัยเพื่อแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขา วิชาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ การดำรงตำแหน่ง ทางวิชาการเป็นสิ่งสะท้อนการปฏิบัติงานความเป็นเลิศทาง วิชาการของสถาบันอุดมศึกษาจะเกิดขึ้นได้ต้องให้ความสำคัญ ในการพัฒนาอาจารย์อันจะส่งผลไปสู่การเรียนรู้ของ ผู้เรียน ผลที่ตามมาคือการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียน การสอนให้ดียิ่งขึ้น (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2545, หน้า 5)

อาจารย์ที่มีคุณภาพจะช่วยชี้แนะบัณฑิตให้คิดได้อย่าง มีเหตุผลมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการ ประกอบอาชีพ มหาวิทยาลัยของรัฐเป็นองค์กรที่ได้รับมอบ หมาย และความเชื่อถือไว้วางใจจากสังคมให้ปฏิบัติภารกิจ หลัก 4 ประการ คือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ แก่สังคม และการทำนุศิลปวัฒนธรรม (จรัส สุวรรณเวลา, 2546, หน้า 197-198) แต่เท่าที่ผ่านมามหาวิทยาลัยจะเน้น ในด้านการสอนเป็นหลัก ไม่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ในการค้นคว้าวิจัย อาจารย์จำนวนไม่น้อยที่คิดว่าการสอน และการถ่ายทอดความรู้เป็นหน้าที่หลักเพียงอย่างเดียว โดย ในภาพรวมมีน้อยมากของอาจารย์ทั้งหมดในระดับอุดมศึกษา

ที่ทำงานวิจัย ดังนั้น จึงต้องมีการกระตุ้นให้อาจารย์สร้างความรู้ใหม่แล้ว นำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน จึงต้องมีการสนับสนุนให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพสูงอันจะส่งผลต่อตำแหน่งทางวิชาการผู้ที่ได้ตำแหน่งทางวิชาการต้องผ่านกระบวนการตามกฎและระเบียบที่มีอยู่ และเกิดความภาคภูมิใจว่าได้มาอย่างถูกต้องเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีตลอดจนความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์อีกด้วย (มนัส สุวรรณ, 2543, หน้า 5-6)

ผลงานทางวิชาการเป็นข้อมูลที่สำคัญในการแสดงให้เห็นว่าอาจารย์ประจำและนักวิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการ และการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นผลงานที่มีคุณค่า สมควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงวิชาการ และการแข่งขันวิชาการของประเทศได้ การผลิตผลงานทางวิชาการเป็นสิ่งสำคัญของการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่จะต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง โดยเริ่มตั้งแต่การจูงใจให้อาจารย์รักงานและมีจิตสำนึกในการทุ่มเทความรู้ ความสามารถ เนื่องจากต้องใช้ความมุ่งมั่น ความเพียรพยายามและความมานะอดทน การพัฒนาอาจารย์ให้เกิดเจตคติ ความรู้ ความสามารถ ด้านการผลิตผลงานทางวิชาการจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ปัจจัยส่วนที่หนึ่ง คือตัวอาจารย์เอง ส่วนที่สองคือ การสนับสนุนของสถาบัน (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2541, หน้า 8)

คณะศึกษาศาสตร์เป็นคณะหนึ่งที่สังกัดในมหาวิทยาลัยบูรพา มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตออกมารับใช้สังคม อาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการในปีการศึกษา 2558 ประกอบไปด้วย ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ จำนวน 5 คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 24 คน และตำแหน่งอาจารย์ จำนวน 217 คน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554-2558 กลยุทธ์ที่ 12 กำหนดให้มีพัฒนาคุณภาพและบุคลากรสายสนับสนุนให้มีขีดความสามารถสูง สอดคล้องกับภารกิจและแผนยุทธศาสตร์การ

พัฒนา ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายของกลยุทธ์คือในปี พ.ศ. 2558 ให้คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มีตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้นร้อยละ 55 ของอาจารย์ทั้งหมด (คณะศึกษาศาสตร์, 2557, หน้า 49) จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์ ยังสามารถขอเสนอผลงานทางวิชาการได้อีกในระดับหนึ่ง

จากสภาพของการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ว่าจะมีกลยุทธ์ใดช่วยในการพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการ ความน่าเชื่อถือและคุณภาพการศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำถามการวิจัย

1. กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีอย่างไร
2. ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อยู่ในระดับใด

ความสำคัญของการวิจัย

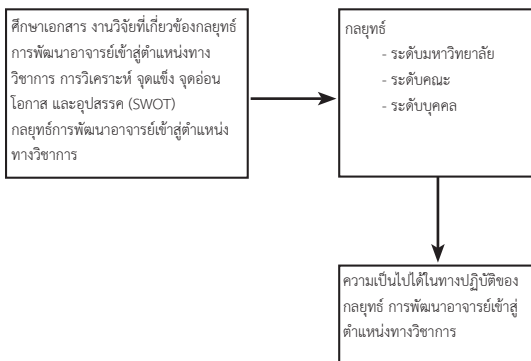
1. ได้ทราบถึงกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและบริหารงานเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

2. ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย สามารถนำกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการไปใช้ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานการบริหารจัดการ และสนับสนุนให้อาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการอันจะส่งผลต่อคุณภาพของคณาจารย์และคุณภาพการจัดการศึกษาของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยต่อไป

3. ผู้บริหารได้แนวทางในการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ และเอื้ออำนวยต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเพื่อตอบสนองเจตนารมณ์และนโยบายให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษากลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามระดับกลยุทธ์การบริหารงาน 3 ระดับ ประกอบด้วย กลยุทธ์ระดับมหาวิทยาลัย กลยุทธ์ระดับคณะ และกลยุทธ์ระดับบุคคล (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2556) ซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังภาพ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 10 คน จากนั้นนำไปศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์โดยคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ได้จากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในคณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 264 คน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 164 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเป็นไปตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยยึดหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาสภาพปัจจุบันของคณะศึกษาศาสตร์ รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน โดยวิธีเลือกเจาะจง คุณสมบัติคือเป็นคณาจารย์ที่มีตำแหน่งระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารซึ่งเป็นที่ยอมรับในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2. นำข้อมูลจากข้อที่ 1 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นประเด็นรายชื่อกลยุทธ์ การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3. นำข้อมูลข้อที่ 2 ไปศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์โดยสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างจากคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 164 คน

4. สรุปและนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดที่สร้างขึ้นโดยนำเอาทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ได้กรอบแนวคิด 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ และระดับบุคคล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปมาวิเคราะห์ผลเป็นความถี่ และอันดับ จากนั้นนำข้อมูลไปสร้างเป็นแบบสอบถาม แบบสอบถามฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ฉบับที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ กลยุทธ์มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 1 ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยโดยการแจกแจงความถี่ และจัดอันดับ จากนั้นนำไปสร้างเป็นแบบสอบถาม แบบสอบถามฉบับที่ 2 การตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาโดยดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอนคือขั้นตอนที่ 1 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่ง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์ โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาจำนวน 164 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความ

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มี 3 ระดับ ประกอบด้วย 1.1 กลยุทธ์ระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ สร้างศักยภาพ การเป็นมหาวิทยาลัยที่เข้มแข็งทางด้านวิจัยเพื่อพัฒนางานวิจัยที่ทันสมัยสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการในสาขาที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานภาคตะวันออกและเชื่อมโยงสู่เครือข่ายสากล และสร้างระบบการดูแลคณาจารย์หลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเพื่อสร้างสรรค์งานวิจัยอย่างต่อเนื่อง 1.2 กลยุทธ์ระดับคณะได้แก่ สนับสนุนการเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่เน้นวิจัยและสนับสนุนการเผยแพร่ตีพิมพ์ผลงานวิจัยทั้งของคณาจารย์และนิสิตส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติ หรือนานาชาติเป็นประจำทุกปี 1.3 กลยุทธ์ระดับบุคคล ได้แก่ สร้างเจตคติต่อตนเองในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการการสร้างเชื่อมั่น และความตระหนักในตนเองต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ และสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการด้วยค่าตอบแทนและการยอมรับนับถือเพิ่มมากขึ้น

2. ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่ามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนออภิปรายผลการศึกษาความเป็นไปได้จากคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเป็นหลักในการอภิปรายดังนี้

1. ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติกลยุทธ์การพัฒนา

อาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งทางวิชาการมีความสำคัญมากต่อวิชาชีพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เพราะตำแหน่งทางวิชาการแสดงถึงความเป็นผู้รู้ แสดงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา และยังเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้มีวิชาความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพ การมีคณาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการสูงๆจำนวนมาก จึงถือเป็นเกียรติของมหาวิทยาลัยทำให้มหาวิทยาลัยมีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนทั่วไปด้วยการผลิตผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพตามระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานที่กำหนด อีกทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการนับเป็นการพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความลุ่มลึกทางวิชาการ วิสัยทัศน์ ความพากเพียร รวมทั้งใช้ความอดทน เพียรพยายาม เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตผลงานทางวิชาการยาวนาน ดังที่ อำนวยพร มโนวงศ์ (2552, หน้า 2-3) กล่าวว่า การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการจึงเป็นเสมือนหนึ่งรางวัลของความก้าวหน้าและความสำเร็จในวิชาชีพผู้ที่ได้รับกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ และระดับตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้นย่อมได้รับความคาดหวังว่าจะต้องทำการ ศึกษา และผลิตผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ และนอกจากนี้ยังเป็นสิ่งบ่งชี้วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยเป็นดัชนีชี้คุณภาพ และความสำเร็จของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ หากมหาวิทยาลัยมีปริมาณของอาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการสูงก็จะสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ ความน่าเชื่อถือ การได้รับการยอมรับตลอดจนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึง ความมีคุณภาพและศักยภาพของสถาบัน

และเมื่อพิจารณาประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

กลยุทธ์ระดับมหาวิทยาลัย มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์จะเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือร้อยละ

ของอาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการต่อจำนวนอาจารย์ทั้งหมดเป็นไปตามเกณฑ์หรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายของมหาวิทยาลัยที่จะกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ดังนั้น การส่งเสริมและการพัฒนาอาจารย์ให้มีตำแหน่งทางวิชาการ มีความจำเป็นที่จะต้องมีการเสริมสร้างเจตคติ ความเชื่อมั่น และสร้างความตระหนักของอาจารย์ในขั้นตอนการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้นว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น ประโยชน์ ดีมีคุณค่า และเป็นความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ได้รับการยอมรับในวงวิชาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกนั้น มหาวิทยาลัยยังได้การกระตุ้นให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการและการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามในการดำเนินการตามกลยุธินั้น มหาวิทยาลัยต้องเลือกกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันโดยอาศัยความร่วมมือ ความยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับมหาวิทยาลัยควรมีแผนพัฒนาคุณภาพด้านการผลิตบัณฑิต และการวิจัยโดยการจัดทำแผนพัฒนาอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ให้มีตำแหน่งทางวิชาการให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย สุภมิต ฦ เชียงใหม่ (2541) ได้ศึกษาสภาพทั่วไปกับความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ พบว่า ตำแหน่งทางวิชาการสร้างความภูมิใจแก่ผู้ขอ มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายอย่างเหมาะสม จัดสรรผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณากำหนดตำแหน่งที่เหมาะสม และได้รับคำตอบแทนเหมาะสมกับเวลาและความยากง่ายของผลงาน นอกจากนั้นการสัมมนาเกี่ยวกับเกณฑ์ในการขอตำแหน่งทางวิชาการอย่างต่อเนื่องทุกระยะ 1-2 ปี จะสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้ผลิตผลงานทางวิชาการรวมทั้งต้อง มีงบประมาณสนับสนุนการทำผลงานวิจัย และในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

กลยุทธ์ระดับคณะ มีความเป็นไปได้สูงในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งทางวิชาการมีความสำคัญต่อวิชาชีพของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลในระดับปัญญาชน ดังนั้นอาจารย์จึงต้องพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ด้วยการวิจัย เขียนเอกสารทางวิชาการ ผลิตตำราหรือผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่นๆ เพื่อประกอบการขอตำแหน่งทางวิชาการ อันเป็นตำแหน่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพของอาจารย์ ส่งผลให้อาจารย์ได้รับเกียรติและศักดิ์ศรีต่อวิชาชีพของการสอนเนื่องจากมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพย่อมบ่งบอกถึงอาจารย์ที่มีคุณภาพ (ศรุตฯ ชัยสุวรรณ, 2550, หน้า 32) การสนับสนุนการวิจัย ทุนผลผลิตผลงานทางวิชาการ ตลอดจนการสนับสนุนอุปกรณ์การวิจัยและการผลิตผลงานทางวิชาการ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาควิชาและสาขาวิชาที่มีอาจารย์อาวุโส/ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการแล้ว จะสามารถทำให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพและขอตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเป็นไปตามกรอบระยะเวลาการเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัย ปรีชา เติงศิริวัฒนา (2543) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพายัพ พบว่า การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริม การพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อีกทั้งสร้างความตระหนักแก่บุคลากร เพื่อให้มีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัย อำนวย มโนวงศ์ (2552) ได้ศึกษาการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยพายัพ พบว่าการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ โดยผู้บังคับบัญชาในระดับคณะ/ภาควิชา/สาขาวิชาต้องส่งเสริม คอยกระตุ้น ให้คำแนะนำ ปรึกษา และทำการประเมินจึงควรสนับสนุนโดยลดภาระงานสอนลง สร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงานทางวิชาการ รวมทั้งสร้างบรรยากาศด้านการวิจัยขึ้นภายในคณะ/ภาควิชา/

กลยุทธ์ระดับบุคคล มีความเป็นไปได้สูงในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการนั้นคณาจารย์ทุกคน จำเป็นต้องมีความสามารถในการจัดทำ เอกสาร คำสอน เอกสารประกอบ การสอน และผลงานงานวิชาการอื่นๆซึ่งประกอบด้วย ผลงานวิจัย บทความวิชาการ ตำรา หนังสือ และงานวิจัยสอดคล้องกับงานกับจรรยาบรรณ และวัฒน์ ศิริกุล (2546) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาการพัฒนาบุคลากรสู่ตำแหน่งทางวิชาการสูงขึ้น กรณีศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้ พบว่า อาจารย์ต้องมีความตั้งใจมากขึ้นในการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองให้มีตำแหน่งทางวิชาการ สอดคล้องกับ อำนวยพร มโนวงศ์ (2552) ได้ศึกษาการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยพายัพ พบว่า การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์เป็นภารกิจหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากการพัฒนางานวิชาการ การเลื่อนขั้นตำแหน่งทางวิชาการ และสายทางก้าวหน้า ในอาชีพของอาจารย์ โดยอาจารย์จะต้องผลิตผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และคณาจารย์เองต้องตระหนักถึงภาระหน้าที่เพราะการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเป็นการพัฒนาทางวิชาการ พัฒนาความรู้ และความสามารถของอาจารย์แสดงถึงความเป็นคนชั้นนำในวงวิชาการของผู้ที่มีอาชีพเป็นอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เป็นอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่ง ศรุตฯ ชัยสุวรรณ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านอาจารย์ ได้แก่ การพัฒนาตนเองด้านวิชาการ อาจารย์ทุกคนต่างก็ตั้งเป้าหมายและมีการวางแผนในการขอตำแหน่งทางวิชาการ และศึกษาระเบียบข้อบังคับให้เข้าใจและปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาใช้ความรู้ความสามารถ กระตือรือร้นในการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ตลอดจนการศึกษาระเบียบและกฎเกณฑ์ในการยื่นเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ

อาจารย์ควรตระหนักและเห็นความสำคัญของการเข้าสู่ ตำแหน่งทางวิชาการ รวมถึงการสร้างศักยภาพให้กับตนเอง
ตำแหน่งทางวิชาการว่ามีความสำคัญ ในการปฏิบัติงานตามพันธกิจด้านการสอน วิจัย และบริการ
วิชาการแก่สังคมให้สอดคล้องกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุน

1. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ ให้คณาจารย์สร้างผลงานทางวิชาการ
คณาจารย์สร้างผลงานทางวิชาการ โดยใช้กระบวนการเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนและการวิจัยเป็นฐานเพื่อ
การสอนและการวิจัยเป็นฐานเพื่อนำไปสู่การขอตำแหน่ง นำไปสู่การขอตำแหน่งทางวิชาการ
ทางวิชาการ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

2. คณะควรส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ ของการจัดทำผลงานทางวิชาการ
ทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ 3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนะนำในการจัดทำผลงานทางวิชาการของคณาจารย์คณะ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอ

3. คณาจารย์ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
เข้าใจในเรื่องการสร้างผลงานทางวิชาการในการเข้าสู่

เอกสารอ้างอิง

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม. (2541). *มหาวิทยาลัยกับการสนับสนุนผลงานทางวิชาการ*. ข่าวสารสำนักหอสมุดกลาง
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 20(3), 7-11.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2557). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557*.
- จรัส สุวรรณเวลา. (2546). *กระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการอุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำรูญ สมบูรณ์ และวัฒน์ ศิริกุล (2546). *รายงานวิจัยเรื่อง ปัญหา และแนวทางแก้ไขการพัฒนาบุคลากรสู่ตำแหน่งทาง
วิชาการที่สูงขึ้น กรณีศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้*. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตภาคใต้.
- ปรีชา เตังศิริวัฒนา. (2543). *การพัฒนาบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพายัพ*. การค้นคว้าอิสระ
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มนัส สุวรรณ. (2543). *แนวทางสำหรับการผลิตผลงานและการกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ*. ข่าวกองบริการการศึกษา, 11(86), 5-6.
- ศรุต ชัยสุวรรณ. (2550). *ปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์เอกชน*. วารสารศึกษาศาสตร์, 18(2), 85-98.
- ศุภมิต ฌ เชียงใหม่. (2541). *การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2545). รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อำนวย มโนวงศ์. (2552). การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยพายัพ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .

Krejcie, R.V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(30), 608.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ที่มีต่อแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

The Effects of the 4mat Learning Management with TGT
Techniques on Achievement Motivation and Mathematics
Problem Solving Abilities of Eighth Grade Students.

สุวารี ศรีอำไพวัฒน์**

ดร.ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี***

ดร.สุณิสา สุมิตรณะ****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน เขตจตุจักร จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest – Posttest Design เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ t -test for dependent samples และ t -test for one sample

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 17.90 คิดเป็นร้อยละ 74.58

*วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบ 4MAT/ เทคนิคทีจีที (TGT)/ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์/ ความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์

Abstract

This research aimed to compare the achievement motive in learning mathematics and the ability to solve mathematical problems before and after learning 4MAT learning management with TGT techniques and to compare it with the criteria. The sample group was eighth grade students in the 1st semester in 2016 in Satrivoranart Bangkhen School, Chatuchak district in the amount of 33 students in 1 classroom selected by using cluster random sampling. The trial period was 16 periods of 50 minutes. The research was One-Group Pretest – Posttest Design. The tools used for data collection were math lesson plans on the 4MAT model with TGT learning techniques. The instruments used for ratio and percentage were mathematics achievement motive and tests on the ability to solve mathematical problems. The statistics used in this study was the arithmetic mean and standard deviation. The statistics used to test the hypothesis was t-test for dependent samples and t-test for one sample.

The results were concluded as follows:

1. Achievement motive in Mathematics of Eighth grade students in the aspects of ratio and percentage by learning 4MAT learning management with TGT technique, it was found to be higher after than before with the statistical significance at . 05.
2. The ability to solve mathematical problems of Eighth grade students in the aspects of ratio and percentage by learning 4MAT learning management with TGT technique, it was found to be higher after than before with the statistical significance at . 05.
3. The ability to solve mathematical problems of Eighth grade students in the aspects of ratio and percentage by learning 4MAT learning management with TGT techniques , it was found to be 70% after than before with the statistical significance at.05 with the average score was at 17.90, 74.58 %.

Keywords : 4MAT/ TGT/ motive in learning mathematics/ ability to solve mathematical Problems

บทนำ

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551, หน้า 2) โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 3)

จากผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขนพบว่า วิชาคณิตศาสตร์ในสาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ เมื่อเทียบขนาดโรงเรียนจากคะแนนเต็ม 100 พบว่า มีค่าเฉลี่ย 21.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 41.08 เมื่อเทียบขนาดจังหวัด มีค่าเฉลี่ย 38.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 48.56 และเทียบขนาดประเทศ มีค่าเฉลี่ย 33.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 47.05 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 50 (รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน, 2558) จากทั้งผลการประเมินในระดับนานาชาติ (TIMSS) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งระดับประเทศและระดับโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขนต่างมีสาเหตุเหมือนกัน คือ ครูขาดความสามารถในการสอนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ตัวนักเรียนขาดแรงจูงใจ ความสนใจและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน การขาดทรัพยากรการ

เรียนที่มีคุณภาพ ได้แก่ สื่อการเรียน ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นว่าควรมีการพัฒนาทางด้านการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อจะให้นักเรียนสนใจการเรียนรู้มากขึ้น

การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหา แสดงเหตุผลทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆได้ เพราะยังมีนักเรียนจำนวนมากที่ด้อยความสามารถเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การแสดงหรืออ้างอิงเหตุผล การสื่อสารหรือการนำเสนอแนวคิดทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงระหว่าง เนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ต่างๆ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปัญหาเหล่านี้ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้คณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551, หน้า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นทักษะและกระบวนการที่สำคัญ เพราะเป็นมาตรฐานที่ทุกเนื้อหาต้องนำไปใช้ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ การเชื่อมโยงความรู้ต่างๆทางคณิตศาสตร์ และการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 13) และปรีชา เนาว์เย็นผล (2537, หน้า 62) ให้ความสำคัญการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไว้ว่าการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นการหาวิธีการเพื่อให้ได้คำตอบของปัญหา ซึ่งผู้แก้ปัญหาจะต้องใช้ความรู้ ความคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีอยู่มาผสมผสานกับข้อมูลต่างๆที่กำหนดในปัญหาเพื่อกำหนดวิธีการหาคำตอบของปัญหา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องกำหนดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ การคิด ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมองและความแตกต่างระหว่างบุคคล (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2552, หน้า 34-95)

ตามแนวความคิดของแมคคาร์ธี (McCarthy) การเรียนการสอนแบบ 4MAT สามารถที่ระบุถึงรูปแบบการเรียนรู้เรื่องกระบวนการรับรู้ข้อมูลโดยการใช้สมองซีกขวาและ

ซิกซายด้วยวิธีต่างๆ รูปแบบการใช้สมองซิกซาย เป็นการใช้การวิเคราะห์และรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เราสามารถอธิบายออกมาได้อย่างแม่นยำ สมองส่วนนี้จะตรวจสอบถึงเหตุและผล แบ่งสิ่งต่างๆ ออกมาได้เป็นส่วนๆ และจัดประเภทให้กับสิ่งเหล่านั้นได้ การเรียนการสอนแบบ 4MAT ได้นำแนวความคิดของแมคคาร์ธี (McCarthy) ที่ระบุถึงรูปแบบการเรียนรู้เรื่องกระบวนการรับรู้ข้อมูลโดยการใช้สมองซิกซายและซิกซายด้วยวิธีต่างๆ เรียกกระบวนการทำงานของสมองทั้งสองซีกว่า รูปแบบการใช้สมองซิกซาย (Left Mode) และรูปแบบการใช้สมองซิกซาย (Right Mode) รูปแบบการใช้สมองซิกซาย เป็นการใช้การวิเคราะห์และรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เราสามารถอธิบายออกมาได้อย่างแม่นยำ สมองส่วนนี้จะตรวจสอบถึงเหตุและผล แบ่งสิ่งต่างๆ ออกมาได้เป็นส่วนๆ และจัดประเภทให้กับสิ่งเหล่านั้นได้ สมองส่วนนี้จะเสาะหาและใช้ภาษา กับสัญลักษณ์ใช้ประสบการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจจิตทฤษฎีและสร้างรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการจัดลำดับและการทำงานตรงเวลารูปแบบการใช้สมองซิกซาย เป็นส่วนที่รับรู้ได้มากกว่าที่คิด สมองซิกซายนี้จะเติมเต็มช่องว่างและใช้จินตนาการ สมองจะใช้สัญชาตญาณในการรับรู้ มีการรับรู้โดยใช้ความรู้สึก สามารถรับรู้เป็นภาพรวมเสาะหาและใช้รูปแบบต่างๆ ได้ ใช้ความสัมพันธ์ทางมิติในการรับรู้รวมถึงการใช้ความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ได้ดี สมองซิกซายนี้จะใช้รูปทรง ระยะและพื้นที่ในการวิเคราะห์ (McCarthy, 1997, pp. 6-8)

ความสามารถทางด้านสมองหรือสมรรถภาพทางสมองเป็นองค์ประกอบสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนการสอน เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาวิชาการต่างๆ ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายปลายทางของการศึกษานั้นๆ ได้ ธรรมชาติได้สร้างให้แต่ละบุคคลมีสมรรถภาพสมองที่แตกต่างกันเพื่อสนองกับงานที่ต้องอาศัยความสามารถที่แตกต่างกัน (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2542, หน้า 1) ดังนั้นสมองของมนุษย์ มีหน้าที่สำคัญหลายประการได้แก่ การควบคุมความรู้สึก การรับรู้ การเรียนรู้ระบบการคิด การจำ การแสดงพฤติกรรมตลอดจนควบคุมการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย สมองซิกซายทำงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์

แยกแยะ การจัดลำดับ รายละเอียด เหตุผล การแสดงออก ภาษา อักษร ตัวเลขและจำนวน สมองซิกซายทำงานเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ คิดสังเคราะห์คิดสร้างสรรค์ ภาพรวม เคลื่อนไหวตลอดถึงมิติสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการทำงานของสมองทั้งสองซีกจะประสานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ยึดหยุ่น เสริมต่อซึ่งกันและกัน สมองจะมีประสิทธิภาพต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กันอย่างสมดุล (กิตติชัย สุธาสีโนบล, 2546, หน้า 1-4) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางคณิตศาสตร์ที่จะทำให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งร่างกายและสมองและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้วยังคำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นความคิด ความสนใจสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน การเรียนแบบร่วมมือ คือ วิธีสอนแบบหนึ่งโดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันทำงานพร้อมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก โดยทุกคนมีความรับผิดชอบงานของตนเองและงานส่วนรวมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันและกัน มีทักษะการทำงานกลุ่ม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดความพอใจอันเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มร่วมมือ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2544, 6) ในกรณีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคทีจีที (TGT) นั้นถือว่าเป็นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน กลุ่มละประมาณ 4-5 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้แข่งขันกันในเกมการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ ทำการทดสอบความรู้โดยใช้เกม การแข่งขัน คะแนนที่ได้จากการแข่งขันของสมาชิกแต่ละคน ในลักษณะการแข่งขันตัวต่อตัวกับทีมอื่นๆ นำเอามาบวกเป็นคะแนนรวมของทีม ผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่น ให้รางวัล คำชมเชย เป็นต้น ดังนั้นสมาชิกกลุ่มจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2546, หน้า 163)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาการเรียนด้านคณิตศาสตร์ที่ต่ำดังกล่าว่า จึงมีความสนใจที่จะแก้ปัญหา

การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ที่จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคทีจีที (TGT) เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละเพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้และนำผลการเรียนไปแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคทีจีที (TGT) มาช่วยเพื่อให้ นักเรียนได้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของสมองตลอดจนสอดคล้องกับกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ตามสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี; และ ไพเราะ พุ่มม้น, 2543, หน้า 7)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT)
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT)
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) กับ เกณฑ์ร้อยละ 70

สมมติฐานในการวิจัย

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) สูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) สูงกว่าก่อนเรียน
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest – Posttest Design (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ, 2543, หน้า 150)

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 99 คน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขนจำนวน 1 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน 33 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) จากงานวิจัยบทความวารสารวิชาการ คู่มือครูของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงศึกษาธิการที่ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยมีรูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) จำนวน 7 แผน โดยมีขั้นตอนการหาคุณภาพ ดังนี้

3.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ภาษา เนื้อหา รูปแบบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลา แล้วแก้ไขปรับปรุงตามที่อาจารย์เสนอแนะ ตามรูปแบบต่อไปนี้

1) มาตรฐานการเรียนรู้

- 2) ตัวชี้วัด
- 3) สารสำคัญ
- 4) จุดประสงค์การเรียนรู้
- 4.1) ด้านความรู้และทักษะ
- 4.2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 4.3) ด้านสมรรถนะ
- 5) สารการเรียนรู้
- 6) กิจกรรมการเรียนรู้
- 6.1) ขั้นสร้างประสบการณ์ (สมองซีกขวา) นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ 5 - 6 คน แบบละความสามารถ กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน โดยใช้สื่อที่น่าสนใจ ใช้สื่อที่เชื่อมโยงกับจริงในปัจจุบันสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกต
- 6.2) ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (สมองซีกซ้าย) ให้ผู้เรียนวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากสื่อ ได้จากสถานการณ์ที่ตนเองได้เข้าไปมีส่วนร่วม โดยการให้ผู้เรียนออกมาเขียนตอบสิ่งที่เห็นจากสื่อ จากสถานการณ์บนกระดาน ครูสร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับสื่อ สถานการณ์ในตอนแรกอีกข้อหนึ่งแล้วให้นักเรียนช่วยกันคิดและตอบคำถาม เพื่อที่ผู้เรียนได้มีความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น
- 6.3) ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (สมองซีกขวา) ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาสร้างเป็นตัวอย่างโจทย์ แล้วสังเกต เปรียบเทียบ หากคำตอบให้กับตัวอย่างโจทย์ที่ตนเองสร้างขึ้น ด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่งไม่จำกัดวิธี เป็นการให้ผู้เรียนได้นำความรู้จากที่ครูจัดให้มาเขียนหรือแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาโดยการสร้างจากความคิดของตนเอง
- 6.4) ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด (สมองซีกซ้าย) ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มคัดเลือกตัวอย่างโจทย์ที่ดีที่สุดในกลุ่มออกมาเขียนแสดงวิธีคิดบนกระดานทุกกลุ่ม จากนั้นครูและผู้เรียนทั้งห้องร่วมกันอภิปราย ทำความเข้าใจกับวิธีการหาคำตอบที่ถูกต้อง ในขั้นนี้ครูเป็นผู้ให้ความรู้ทฤษฎีหลักการ โดยเฉพาะรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ โดยการเพิ่มเติมประสบการณ์ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและพัฒนาความคิดรวบยอดของตนเองซึ่งขั้นนี้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมจากการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาวิชา และสามารถวิเคราะห์สรุปความคิดรวบยอดจากเนื้อหาสาระที่เรียน
- 6.5) ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบความคิดที่กำหนด (สมองซีกซ้าย) เป็นการทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการลงมือปฏิบัติ ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยกิจกรรมที่ใช้คือการแข่งขันเกม เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนตามที่ครูกำหนด ครูเป็นผู้วางแผนและจัดการให้เกิดการเรียนรู้ และคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด
- 6.5.1) ให้นักเรียนสลับกลุ่มกันโดยให้มีความสามารถแตกต่างกันไปแยกย้ายกันไปแข่งขันในโต๊ะที่จัดไว้ตามความสามารถ โดยมีการจัดดังนี้
- กลุ่มที่ 1 เป็นโต๊ะผู้แข่งขันสำหรับที่มีความสามารถเก่ง
- กลุ่มที่ 2 เป็นโต๊ะผู้แข่งขันสำหรับผู้มีความสามารถปานกลาง
- กลุ่มที่ 3 เป็นโต๊ะผู้แข่งขันสำหรับผู้มีความสามารถปานกลาง
- กลุ่มที่ 4 เป็นโต๊ะผู้แข่งขันสำหรับผู้มีความสามารถอ่อน
- 6.5.2) ขั้นตอนการดำเนินการแข่งขัน
- 1) ครูชี้แจงรูปแบบของเกมโดยให้กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลางกลุ่มอ่อนได้ทำการแข่งขันทีละกลุ่ม และครูชี้แจงคะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดในแต่ละโต๊ะจะได้คะแนนเพิ่ม 10 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนรองอันดับ 1 จะได้คะแนนเพิ่ม 8 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนรองอันดับ 2 จะได้คะแนนเพิ่ม 6 คะแนนและผู้ที่ได้คะแนนรองอันดับ 3 จะได้คะแนนเพิ่ม 4 คะแนน
- 6.5.3) การแข่งขันเกม แต่ละกลุ่มต้องผลัดกันแข่งโดยให้กลุ่มเก่งได้เล่นก่อน เมื่อกลุ่มเก่งเสร็จ

แล้ว จึงดำเนินการแข่งขันในกลุ่มต่อไปคือกลุ่มปานกลางและกลุ่มอ่อน ครูชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงคะแนนที่ได้โดยจะนำคะแนนของกลุ่ม เก่ง ปานกลางและอ่อนมารวมกันหลังจากเสร็จสิ้นแล้ว

6.5.4) ให้ทุกคนรวมคะแนนของตนเอง โดยมีสมาชิกรับรองในกลุ่มว่าถูกต้อง

6.5.5) ยกย่องกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ นักเรียนที่ไปทำการแข่งขันกลับเข้ากลุ่มเดิม นำคะแนนการแข่งขันแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม ครูแจ้งผลการแข่งขันพร้อมกับกล่าวชมกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด

6.6) ขั้นสร้างชิ้นงานเพื่อสะท้อนความเป็นตัวเอง (สมองซีกขวา) เป็นการเสริม เดิม แต่ง ผักผ่นจนให้ผู้เรียนได้ช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่ม ช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัยก่อนปฏิบัติกิจกรรม โดยผู้สอนจะเป็นพี่เลี้ยง ในขั้นนี้ผู้สอนได้นำเทคนิคทีจีที (TGT) คือการแข่งขันเกมเข้ามาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมโดยกิจกรรมเป็นขั้นตอนตามที่ครูกำหนดครูเป็นผู้วางแผนและจัดการให้เกิดการเรียนรู้

6.7) ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ (สมองซีกซ้าย) เป็นการตรวจทาน ประเมิน สร้างชิ้นงานประยุกต์ผลงานให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ชิ้นงานของตนเองและปัญหาอุปสรรคในการทำงาน สามารถปรับปรุงผลงานของตนเองและให้ข้อเสนอแนะข้อคิดกับผู้อื่นได้และมีวิธีการแก้ไขโดยบูรณาการการประยุกต์ใช้เพื่อเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและอนาคต

6.8) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น (สมองซีกขวา) เพื่อสะท้อนความเป็นตนเอง ให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเองตามความถนัด ความสนใจเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานตามจินตนาการของตนเองที่แสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนให้เห็นเป็นรูปธรรมในรูปแบบต่างๆ และให้ผู้เรียนได้นำผลงานของตนเองมานำเสนอหรือจัดแสดงในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เพื่อนๆ ได้ชื่นชมเป็นการสะท้อนความรู้ที่ได้รับทั้งหมดตั้งแต่เริ่มสอน ถือเป็นการแบ่งปันโอกาสทางด้านความรู้และประสบการณ์ให้ผู้อื่นได้รับรู้

7) ชิ้นงาน/ภาระงาน

8) เกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงาน/ภาระงาน

9) สื่อ / อุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้

10) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

10.1) พฤติกรรม

10.2) วิธีการ

10.3) เครื่องมือ

10.4) เกณฑ์การประเมิน

11) บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

3.1.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุง

แก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดกับการประเมินผล การเรียนรู้และการใช้ภาษาที่ถูกต้อง จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งได้นำแผนการ

จัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุง

แล้วไปหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองแต่มีลักษณะของนักเรียนคล้ายกลุ่มทดลองโดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้จำนวน 7 แผน เพื่อหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับเวลาในการจัดกิจกรรม สื่อการเรียน และปริมาณสาระการเรียนรู้ ที่นำมาจัดกิจกรรมในวัน เวลาที่กำหนด ผลการทดลองใช้ พบว่ากิจกรรมเสริมทักษะวิชาการ (TGT) ใช้เวลามากเกินกว่าเวลาที่กำหนดไว้ จึงนำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขให้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

3.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุง

เรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำไปพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองใช้จริงต่อไป

3.2 แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีขั้นตอนการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

3.2.2 กำหนดรูปแบบของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 40 ข้อ โดยใช้แนวคิดของพินทริช และชังก์ (Pintrich; & Schunk, 1996, pp. 13-15)

3.2.3 สร้างข้อความที่แสดงถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 40 ข้อ โดยมีทั้งข้อความที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ

3.2.4 นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

3.2.5 นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ต้องการวัด ได้ค่าเท่ากับ IOC 0.67 - 1.00 แล้วนำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ คือ ให้ใช้คำถามที่ไม่เป็นการชี้นำให้ตอบ ไม่ควรใช้คำนำหน้าซ้ำๆ หลากๆ ข้อ เช่น อดทนและใช้คำถามที่ตรงประเด็นในแผนการจัดการเรียนรู้

3.2.6 นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองแต่มีลักษณะของนักเรียนคล้ายกลุ่มทดลอง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

3.2.7 นำผลการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (t) โดยวิธีแจกแจงแบบที (t - distribution) แล้วคัดเลือกข้อ

คำถามที่ค่าอำนาจจำแนก (t) เท่ากับ 0.074 - 0.710 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 20 ข้อ

3.2.8 หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าเท่ากับ 0.71

3.2.9 นำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มาแก้ไขปรับปรุงและเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทพิจารณาความถูกต้องอีกครั้ง แล้วจึงนำไปพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ มีขั้นตอนการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี หลักการเขียน การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แบบเลือกตอบ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ

3.3.2 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของโพลยา (ปรีชา เนาว่าเย็นผล, 2544, หน้า 18-19 อ้างอิงจาก Polya, 1957, How To Solve It: A New Aspect of Mathematical Method, pp. 16-17) จำนวน 48 ข้อ

3.3.3 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทและปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

3.3.4 นำเสนอแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ได้ค่า IOC 0.67 -1.00 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้เขียนคำถามในลักษณะไม่มีการชี้นำ ทำให้อ่านแล้วเข้าใจ แล้วนำแบบ

ทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดสอบ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขนที่เรียนเรื่อง อัตราส่วนและร้อยละผ่านมาแล้ว และไม่ใช้กลุ่มทดลองแต่มีลักษณะของนักเรียนคล้ายกลุ่มทดลองจำนวน 1 ห้องเรียนทั้งหมด 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ

3.3.6 นำผลการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ หาค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อสอบแบบเลือกตอบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป แล้วคัดเลือกข้อที่มีความยาก (p) ระหว่าง คือ 0.27 – 0.88 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.25 ขึ้นไปได้แบบทดสอบจำนวน ทั้งหมด 24 ข้อ

3.3.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ มาหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (Reliability) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าเท่ากับ 0.86 นำแบบทดสอบเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งแล้วนำไปพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อไปใช้จริงกับกลุ่มทดลองต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 24 ข้อ และทำแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 20 ข้อทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t-test for dependent samples เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ t-test for dependent sample และเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ t-test for one sample

6. สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้ t-test for dependent samples

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ t-test for dependent samples

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	SD	ΣD	ΣD^2	t	p
ก่อนการทดลอง	33	3.37	0.33	10.65	113.42	4.05*	0.00*
หลังการทดลอง	33	3.69	0.43				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) โดยใช้ t -test for dependent samples ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	SD	ΣD	ΣD^2	t	p
ก่อนการทดลอง	33	7.73	2.73	336	112,896	14.39*	0.00*
หลังการทดลอง	33	17.90	2.89				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ t -test for one sample ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	SD	$\mu_0(70\%)$	t	p
หลังการทดลอง	33	17.90	2.89	16.80	2.19*	0.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ หลังเรียนโดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 17.90 คิดเป็นร้อยละ 74.58

อภิปรายผลการวิจัย

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาร่วมกันและร่วมมือกันทำกิจกรรมการเรียนรู้ภายในกลุ่มโดยใช้เทคนิคทีจีที (TGT) เข้ามาาร่วมด้วย ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่คำนึงถึงการเรียนของผู้เรียน เน้นการพัฒนาทำให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้ตามความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม มีการจัดกิจกรรมเกมทักษะทางวิชาการ คือ การแข่งขันกันตอบปัญหาในกลุ่มซึ่งแต่ละกลุ่มได้ตัวแทนมาจากคนเก่ง ปานกลางและอ่อน เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ การนำเทคนิคทีจีที (TGT) เข้ามาร่วมด้วยนั้น ทำให้นักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมเกมเป็นทักษะที่นักเรียนมีความสนใจมากเป็นพิเศษจึงทำให้มีแรงจูงใจที่จะร่วมกิจกรรมและทำกิจกรรมอย่างตั้งใจ โดยการนำเทคนิคทีจีที (TGT) มาร่วมจัดกิจกรรมในขั้นที่ 5 ของ 4MAT ด้วย โดยผู้วิจัยได้วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งมีลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ 4 ลักษณะ คือ การเลือกงานที่ทำ ความพยายามมานะ บากบั่น ความอดทน และผลสัมฤทธิ์ เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น เพราะนักเรียนสนุกสนาน มีความสุขในการเรียนจึงมีความรู้สึกที่ดีและมีแรงจูงใจ อยากรจะเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น และมีความรู้สึกที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ดังผลงานวิจัยของ ธนวัฒน์ คำบัวเมือง (2553, หน้า 108-109) ได้ทำการศึกษาผลของการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องรูปสี่เหลี่ยมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าโป่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 62 คน ผลการทดลองพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ

โดยการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 17.90 คิดเป็นร้อยละ 74.58 เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาอย่างสมดุลและผู้เรียนได้ร่วมมือกันในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ภายในกลุ่มคือเกมทักษะทางวิชาการ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลัก ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งการจัดกิจกรรมแบบ 4MAT มีการเชื่อมโยงเนื้อหาไปสู่สถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน เทคนิคทีจีที (TGT) เป็นการทำกิจกรรมความรู้เป็นเกมทักษะทางวิชาการโดยดึงเกมที่คุณครูรู้จัก มาจัดกิจกรรมร่วมด้วย ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญและความสามารถในการเรียนรู้อยู่ซึ่งในขั้นประสบการณ์จะทำให้สิ่งที่เรียนมีความหมายโดยตรงกับผู้เรียน โดยผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่เรียนมาในรูปแบบต่างๆ เช่น แผนผังความคิด (mind mapping) แผนภาพป้ายนิเทศ สมุดเล่มเล็ก เป็นต้น ดังผลงานวิจัยของ วรณิ แสนคำภา. (2553, หน้า 94-95) ได้ศึกษาผลจากการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ 4MAT เรื่องอัตราส่วน ร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ 4MAT เรื่องอัตราส่วน และร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.75/80.08 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และมีคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 24.60 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.33 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 82.0 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิกร รัตนวารินทร์ชัย (2556, หน้า 65-66) ได้ศึกษา เรื่อง ผลของโปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้โดยบูรณาการรูปแบบการเรียนรู้แบบ TGT (Teams Games Tournaments) ที่มีต่อ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลบางแพ (ชุมชนวัดบางแพใต้) การวิจัยเป็นแบบกึ่งทดลองโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ TGT (Team Games Tournaments) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาโดยสร้างกิจกรรมเป็นการใช้วิธีการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญด้วยการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบการแข่งขัน (Team Games Tournaments หรือ TGT) มาใช้กับการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยจับคู่กับกิจกรรมพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกับนักเรียนกลุ่มควบคุมและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์กันทางบวก

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) เป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้ทักษะของนักเรียน

ตลอดเวลา ครูควรชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม และผลการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับก่อนเริ่มสอนเพื่อให้ขั้นตอนดำเนินการได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้อย่างประสบความสำเร็จและครูผู้สอนควรบริหารจัดการเวลาดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่วางแผนไว้ให้เสร็จสิ้นภายในคาบเรียน เพื่อการจัดกิจกรรมได้บรรลุวัตถุประสงค์และทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) เป็นการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มอาจปฏิบัติกิจกรรมได้ไม่เท่ากัน ครูควรใจเย็นและอดทนรอเวลาที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมให้ครบทุกคนทุกกลุ่ม และครูควรเดินดูนักเรียนแต่ละกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

3. ครูผู้สอนควรสร้างโจทย์ที่เป็นตัวเลขที่ง่ายต่อการคำนวณ เพื่อสะดวกให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมได้เร็วขึ้น และควรสร้างกิจกรรมที่เป็นเรื่องในปัจจุบันและใกล้ตัว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ไปทำวิจัยในวิชาและระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

2. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ไปวิจัยเปรียบเทียบกับเทคนิคการสอนแบบอื่นๆ เช่น การสอนแบบโมเดลซิปปา การสอนแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้

3. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ไปพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น พัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านเจตคติ

4. ควรนำรูปแบบการจัดกิจกรรมแบบอื่นๆ มาร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT กับเทคนิคทีจีที (TGT) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2546). 4MAT การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- ธนวัฒน์ คำเบาเมือง. (2553). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องรูปสี่เหลี่ยมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ*. ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2542). *การวัดประเมินการเรียนรู้ (การวัดประเมินแนวใหม่)*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด(ฉบับปรับปรุงใหม่) (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิก พรินตติ้ง.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2537). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. *วารสารคณิตศาสตร์*, 38(434-435), 62-74
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธีและเทคนิคการสอน 1*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณิ์ แสนคำภา. (2553). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ 4MAT เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มม้น. (2543). *วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม คุณลักษณะดี เก่ง มีสุข (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: แวนแก้ว.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษา. (2558). *สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติปีการศึกษาปี 2558*. เข้าถึงได้จาก <http://www.onetresult.niets.or.th>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สิทธิกร รัตนวารินทร์ชัย. (2556). *ผลของโปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้โดยบูรณาการรูปแบบการเรียนรู้แบบ TGT (Teams Games Tournaments) ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลบางแพ (ชุมชนวัดบางแพใต้)*. ปริญญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2546). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

McCarthy. (1997). A Tale of Four Learner: 4 MAT's Learning Styles. *Educational Leadership*.

Pintrich, P. R., & Schunk, D. H. (1996). *Motivation in education*. Research and Applications. New York: Springer.

Polya, G. (1957). *How To Solve It: A New Aspect of Mathematical Method* (2nd ed.). New York: Doubleday and Company.

การเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้*

ROYAL THAI NAVY PREPARATION FOR MISSION IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCE

โสภิตา ล่อใจ**

ดร.ศรียรรณ ยอดนิล***

ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพการปฏิบัติหน้าที่ของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลกระทบ การปรับตัวและแนวทางการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-พฤษภาคม พ.ศ. 2559 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้ คือ 1) สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ 2) สภาพการปฏิบัติงาน 3) สภาพพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน 4) อันตรายจากการปฏิบัติงาน และ 5) อุปสรรคสำหรับการปฏิบัติหน้าที่

2. ผลกระทบของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า ผลกระทบต่อทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มี 3 ประเด็นหลัก 1) ด้านทางสุขภาพ ประกอบด้วย สุขภาพกาย คือ ได้รับบาดเจ็บและมีความเจ็บป่วย ด้านสุขภาพจิต คือ เกิดความกดดันความเครียด ความวิตกกังวล และรู้สึกเสียใจที่เพื่อนร่วมงานได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต 2) ด้านเศรษฐกิจ ผลทางบวก คือ ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ และได้รับสวัสดิการ ผลกระทบทางลบ คือ การเดินทางกลับภูมิลำเนาไม่คุ้มค่าใช้จ่ายสูง 3) ด้านสังคม ผลทางบวก คือ ได้รับประสบการณ์ตรงและทักษะการทำงาน ครอบครัวได้รับการดูแล มีโอกาสเลื่อนขั้น และมีเวลาที่ได้กลับไปดูแลครอบครัว ผลทางลบ คือ ห่างไกลครอบครัว มีอุปสรรคในการทำงาน ความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และอุปสรรคขาดหรือไม่เพียงพอ การปรับตัวของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถปรับตัวได้โดยมีการปรับตัวทั้ง 4 ด้าน คือการปรับตัวทางด้านสรีระ ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และ ด้านการพึ่งพาห่วงกัน

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การเตรียมความพร้อมทางการทหาร ประกอบด้วย ความรู้วัฒนธรรมในพื้นที่และความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร 2) การเตรียมความพร้อมส่วนบุคคล ประกอบด้วยด้านร่างกาย จิตใจและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ

*คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

****รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ด้านความรู้และอุปกรณ์หรือใช้ส่วนบุคคล ด้านทัศนคติในการทำงาน และ 3) การเตรียมความพร้อมของครอบครัว มีการวางแผนด้านเศรษฐกิจและการมอบหมายหน้าที่ของตนเองให้ผู้อื่นทำแทน

คำสำคัญ : การเตรียมความพร้อม/ ทหารเรือ/ จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

Objective of this research is to study impact, adaptation and guidance about Royal Thai Navy personnel preparation for mission in the Southern province. This study conducted to collect data during February-May in 2016 by in-depth interview and focus group discussion. Analysis results were below.

The results were as follows:

1. Conditions of working in the southern province can be divided into 5 issues i.e. 1) livelihood 2) characteristics of duty 3) characteristics of working place 4) danger from mission and 5) equipment for working

2. Impact on Royal Thai Navy working in the Southern border provinces found that there were 3 main issues i.e. 1) health impact as negative impacts consisting of physical that means pain and illness and mental impact that means stress, anxiety and regret in pain and illness of colleagues, 2) economic impact consisting of positive impacts from compensation and welfare and a negative impact from high expense from transportation to home town and 3) social impact consisting of positive impacts that are from direct working experiences and skill, family care, probability from promotion and having time to return to their families and a negative impact from being far from their families, difference of language and local culture and broken or insufficient equipments. Adaptation of Royal Thai Navy working in the Southern border provinces found that they can adapt. There were 4 sides of adaptation i.e. physiological needs, self concept, role function and interdependence relations.

3. There were 3 main issues of guidance about Royal Thai Navy personnel preparation for mission in the Southern province i.e. 1) Royal Thai Navy preparation; consisting of perception in local culture and specialized operating military knowledge, 2) physical and mental personnel preparation consisting of body, heart and mental restraints in sided of knowledge and personnel devices and 3) family preparation, economic plan and job assignment to others.

Keywords : Preparation / Royal Thai Navy / The Southern Provinces

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทหารเป็นผู้ที่มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับจากสังคมว่าต้องเป็นบุคคลที่มีความเสียสละและรับผิดชอบต่อสังคมหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของทหารคือการป้องกันรักษาประเทศและพร้อมที่จะเสียสละชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างไรก็ตามภารกิจของทหารนั้นยังมีอีกมากมาย ครอบคลุมหลายมิติหลายด้าน เพื่อความสงบสุขของสังคมและประเทศชาติ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2538 (สำนักราชเลขาธิการ, 2539, หน้า 534) ความตอนหนึ่งว่า “ทหารมีหน้าที่หลักอยู่ที่การป้องกันประเทศและการธำรงรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติไว้ด้วยแสนยานุภาพ นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ด้านอื่นอีกซึ่งมีความสำคัญเท่าเทียมกัน คือการบำบัดบรรเทาความทุกข์ยากและการปฏิบัติพัฒนาให้บังเกิดความเจริญร่มเย็นแก่บ้านเมืองและประชาชน หน้าที่นี้ดูกันอย่างผิวเผินจะเห็นว่าไม่จำเป็นนัก แต่ถ้าพิจารณาดูให้กระจ่างชัดแล้ว จะเห็นตามความเป็นจริงว่าความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนั้นนอกจากจะมีกำลังรบและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เข้มแข็งพร้อมมูลแล้วยังจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีชีวิตอยู่ ด้วยความร่มเย็นเป็นปรกติสุขปลอดภัย ภัยอันตรายและความเดือดร้อนยากเข็ญต่างๆ ด้วย เมื่อความสำคัญและจำเป็นมีอยู่ดังนี้ ทหารจะต้องเตรียมตัว เตรียมใจ และเตรียมการให้พร้อมทุกเมื่อเพื่อจะสามารถปฏิบัติภารกิจได้พร้อมเพรียง คล่องตัวมีประสิทธิภาพ” สอดคล้องกับ บทบาทและความรับผิดชอบหลักตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 มาตรา 77 “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ ต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็นและเพียงพอเพื่อพิทักษ์รักษาเอกราชอธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือประชาชน รวมถึงการปฏิบัติการทางทหารอื่นๆ” กองทัพเรือเป็นหนึ่งใน

ใน 3 เหล่าทัพ ที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันประเทศและความมั่นคงของรัฐ โดยเฉพาะความมั่นคงด้านเกาะแก่งและชายฝั่งทะเล ซึ่งครอบคลุมไปถึงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย จากเหตุการณ์รุนแรงนับตั้งแต่ปี.ศ. 2547 เป็นต้นมา กลุ่มคนบางกลุ่มมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายนำไปสู่ความรุนแรงจนทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก จากสถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าว กองทัพเรือได้มีการปฏิบัติการทางทหารและจัดกำลังพลหมุนเวียนเพื่อปฏิบัติราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยที่จะมีการฝึกกำลังพลก่อนลงไปปฏิบัติหน้าที่ใน โดยฝึกทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ความไม่สงบให้มีประสิทธิภาพ เพื่อลดการสูญเสียของกำลังพล ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นตอนการฝึกอบรมก่อนการฝึก ขั้นการฝึกในที่ตั้ง และขั้นการฝึกในภาคสนาม รวมถึงกระบวนการยุติธรรมและงานนิติเวชในเรื่องของการเก็บหลักฐานและวัตถุพยานด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่ากองทัพเรือได้ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านการฝึกของกำลังพลก่อนไปปฏิบัติราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ อย่างเป็นระบบและมีความสม่ำเสมอในด้านการเตรียมความพร้อมให้กับข้าราชการกองทัพเรื่อนั้นครอบคลุมหลายมิติเพื่อให้กำลังพลมีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงาน แม้จะมีการฝึกทักษะต่างๆ แต่การปฏิบัติงานก็ยังผลกระทบต่อร่างกายและสภาพจิตใจ ดังที่ผู้วิจัยทำการศึกษานำร่องโดยการสัมภาษณ์ข้าราชการทหารเรือที่ได้รับมอบหมายให้ลงไปปฏิบัติงานชายแดนภาคใต้ พบประเด็นในด้านการเตรียมความพร้อมดังนี้ 1) มีการเตรียมด้านร่างกายเพื่อให้มีความพร้อมมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความพร้อมตลอดเวลา การเตรียมทักษะทางทหารเพื่อให้มีทักษะและความชำนาญ ด้านการใช้อาวุธ มีการฝึกทบทวนทักษะต่างๆอย่างสม่ำเสมอ เช่นการฝึกยิงปืน การฝึกทำงานเป็นทีมกับหน่วยต่างๆ เพื่อพร้อมจัดการกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นทุกรูปแบบ 2) ด้านจิตใจ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และต้องรู้เป้าหมายและหน้าที่ในการลงไปปฏิบัติหน้าที่ที่มีกำลังใจเข้มแข็ง และมีความปลอดภัยในการทำงาน 3) ครอบครัวยังต้องรับรู้และเข้าใจ และมีการพูดคุยอธิบายถึง

ความจำเป็นที่ต้องมาปฏิบัติหน้าที่ 4) การเตรียมด้านสังคม และวัฒนธรรม ความแตกต่างดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้ นอกจากนี้สภาพการปฏิบัติหน้าที่ที่อันตรายยังมีและเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิตด้วยจากการศึกษานำร่องทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงข้อเท็จจริง สภาพความเป็นอยู่ ลักษณะงานและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทหารเรือที่ไปปฏิบัติหน้าที่ชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง ข้อเท็จจริงดังกล่าวจำเป็นต้องได้จากผู้ปฏิบัติหน้าที่จริงในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีประสบการณ์ตรง อันจะเป็นประโยชน์อย่างมาก แก่กองทัพเรือ และข้าราชการทหารสังกัดกองทัพเรือที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถนำมาพัฒนาเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ไปปฏิบัติหน้าที่ชายแดนภาคใต้ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และครอบครัว ซึ่งส่งผลดีทั้งด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของทหารเอง นำมาซึ่งความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง สังคม และกองทัพ ผลลัพธ์ดังกล่าวจะส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของกองทัพและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพการปฏิบัติหน้าที่ของทหารเรือในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
2. ศึกษาผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของทหารเรือในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
3. ศึกษาการปรับตัวและแนวทางการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ศึกษาตามแนวคิดการปรับตัวของ Roy (1984) ซึ่งอธิบายการปรับตัวในด้านต่างๆ ดังนี้ การปรับตัวด้านสรีระ การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่และการปรับตัวด้านการพึ่งพา

และแนวความคิด การปรับตัวในการทำงานของ Dawis & Lofquist (1984) ประกอบด้วย การปรับตัวให้เข้ากับความต้องการขององค์กรและการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการส่วนบุคคลเพื่ออธิบายการทำงานโดยมีการพิจารณาปัจจัยทั้งด้านสภาพแวดล้อมในงาน ปัจจัยด้านบุคคล รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้แก่ ความพึงพอใจในงานและความคงอยู่ในงาน แนวคิดการปรับตัวในการทำงานของ Kammeyer-Mueller and Wanberg (2003) อธิบายแนวคิดการปรับตัวของผู้เข้ามาใหม่ในองค์กรเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นสมาชิกขององค์กร ด้านความเครียดจากการปฏิบัติงานศึกษาตามแนวคิดของ Lazarus and Folkman (1984) ประกอบด้วยการใช้สติปัญญา ความรู้ประสบการณ์ที่มีมา และการตัดสินใจจากเหตุการณ์เพื่อเลือกการเผชิญปัญหาอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ในประเด็นผลกระทบด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. นำผลการวิจัยไปปรับปรุงเพื่อให้เกิดการปรับตัว และเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ได้วิธีการปรับตัวและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. หน่วยงานของกองทัพเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อม มีการให้ความรู้ ปรับทัศนคติของทหาร และการดูแลกำลังพลที่เหมาะสม จากการปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในความรับผิดชอบของหน่วยเฉพาะกิจนาวิกโยธิน (ฉก.นย.ทร/ ฉก.นย.ภต.) กองทัพเรือ รับผิดชอบพื้นที่ จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย อำเภอไม้แก่น

อำเภอสายบุรี และจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอเยื่อ และอำเภอบาเจาะ

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลและผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ข้าราชการทหารชั้นสัญญาบัตร และ ข้าราชการทหารชั้นประทวน สังกัดกองทัพอากาศ ซึ่งได้จากการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่หรือเคยปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัว ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ของข้าราชการทหารสังกัดกองทัพอากาศที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาสภาพการปฏิบัติหน้าที่ ผลกระทบ การปรับตัวและการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการปฏิบัติหน้าที่และผลกระทบของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ มีเครื่องมือประกอบ ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หากคุณภาพแบบสัมภาษณ์โดยศึกษานำร่อง โดยนำไปสัมภาษณ์ข้าราชการสังกัดกองทัพอากาศที่ได้รับมอบหมายให้ลงไปปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 คน และนำมาปรับข้อคำถามให้ครอบคลุมและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย 3) แบบบันทึกการสังเกต ด้านผู้ให้ข้อมูล มีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ข้าราชการทหาร สังกัดกองทัพอากาศที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 13 คน ผู้เกี่ยวข้อง คือ ครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานของผู้ให้ข้อมูลหลัก รวม 19 คน

ตอนที่ 2 ศึกษาการปรับตัว และแนวทางการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ของประเทศไทย โดยการสนทนากลุ่ม กำหนดผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ดังนี้ 1) จิตแพทย์ จำนวน 1 คน 2) พยาบาลที่ได้รับการอบรมเฉพาะทางสาขาจิตเวชศาสตร์ จำนวน 1 คน 3) พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 2 คน 4) นักจิตวิทยาคลินิก จำนวน 1 คน 5) ครูฝึก จำนวน 1 คน 6) ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 4 คน โดยสนทนากลุ่ม ณ สโมสร ร่มเกล้า ค่ายจุฬาภรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติหน้าที่ของทหารเรือในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการสัมภาษณ์ สภาพการปฏิบัติหน้าที่แบ่งได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้ คือ 1) สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ 2) สภาพการปฏิบัติงาน 3) สภาพพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน 4) อันตรายจากการปฏิบัติงาน และ 5) อุปสรรคสำหรับการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติหน้าที่ของทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย ความเป็นอยู่หลับนอน การรับประทานอาหารอย่างง่าย ๆ หรือที่ทางหน่วยจัดให้ไว้รับประทาน เนื่องจากการปฏิบัติงานที่ต้องมีความพร้อมตื่นตัวตลอดเวลา เมื่อปฏิบัติหน้าที่จะมีการทำงานเป็นทีม โดย การศึกษาของ ชิตชนก ชัยธนาธิ (2552) พบว่าทหารที่ทำงานชุดลาดตระเวนเส้นทาง ชุดคุ้มครองครูและประชาชน และชุดมวลชนสัมพันธ์มีการสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกปฏิบัติงาน และจะทำงานเป็นทีม การปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงอันตรายนั้นทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อการร้าย เช่น เกิด เหตุการณ์การลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ การลอบวางระเบิดรายวัน เป็นต้น การทำงานเพื่อให้เกิดความปลอดภัยนั้น จำเป็นที่ทหารจะต้องมีอุปกรณ์ป้องกันตนเอง เช่น เสื้อเกราะกันกระสุน อาวุธปืน ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้มีน้ำหนักมากส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพทางกายตามมา

2. ผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของทหารเรือ

ที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ผลกระทบที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยมี 3 ด้าน คือ 1) ผลกระทบด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ผลกระทบต่อสุขภาพกาย คือ การปฏิบัติงานในสิ่งแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคยและเสี่ยงต่ออันตราย การที่ต้องพร้อมเคลื่อนที่ตลอดเวลา และมีโอกาสเผชิญกับภัยคุกคามต่างๆ ได้แก่ ภัยคุกคามจากการกระทำของฝ่ายตรงข้าม ภัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม เช่น เสียงดัง อุณหภูมิอากาศที่สูง หรือต่ำเกินไป ภัยจากสารเคมี เช่น ระเบิด ภัยที่เกิดจากลักษณะการทำงานในการฝึกการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร เช่น ข้อพลิก กระตุกหัก เป็นต้น (เอกสารอ้างอิงกองทัพเรือ ทางด้านการแพทย์ อพร. 9301, 2556, หน้า 1-3) ผลกระทบต่อสุขภาพจิต คือ ผลกระทบที่มีผลต่อความผาสุกของบุคคลและสัมพันธภาพที่ติงามกับบุคคลอื่น ซึ่งเป็นศักยภาพของบุคคลต่อการจัดการกับความเครียดในชีวิตประจำวัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต มีทั้งปัจจัยภายนอก เช่น การลาดตระเวนในสภาพอากาศที่ร้อน และในที่มืดมองเห็นสิ่งต่างๆ ไม่ชัด และสิ่งกระทบกระเทือน ปัจจัยภายใน เช่น ความรู้สึกนึกคิด, ความรู้สึกโดดเดี่ยว, ความรู้สึกเหงา, ความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ, ความรู้สึกสิ้นหวัง, การแยกจากครอบครัว, ความรู้สึกเสียใจเมื่อผู้ร่วมงานหรือคนรู้จักเสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่, รู้สึกเสียใจต่อการกระทำของตนเองที่ทำให้ผู้อื่นต้องเสียชีวิต และเกิดความกดดันรู้สึกไม่พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่เป็นต้น ปัจจัยจากลักษณะงานสภาพการทำงาน คือ ผู้ร่วมงาน และการจัดสภาพงานเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของคนที่มีต่อลักษณะงาน กระบวนการทำงานและสิ่งแวดล้อม เช่น งานที่เร่งรัดทำแข่งกับเวลาการทำงานที่มีชั่วโมงการทำงานยาวนาน การทำงานหนักเกินไป การทำงานที่จำเจซ้ำซาก การทำงานที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของร่างกายและจิตใจ การใช้เครื่องมือที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น บุคคลจะมีกลไกการตอบสนองความเครียดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ส่วนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ ส่วนที่เป็นประสบการณ์ที่คนยอมรับได้ อีกทั้งยังช่วยเป็นประสบการณ์ที่ดีของบุคคล เกิดทักษะ เกิดประสบการณ์การระวังป้องกันอันตราย ในกรณีเช่นนี้ถ้าความเครียดเพิ่มขึ้นจะทำให้ได้ผลลัพธ์ดีเพิ่ม

ขึ้น สำหรับความเครียดที่ก่อให้เกิดโทษ จะเป็นส่วนที่บุคคลยอมรับไม่ได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเจ็บป่วย, การมีสุขภาพไม่ดี, ผลลัพธ์จากการปฏิบัติงานลดลง 2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ มีผลกระทบทางบวก คือ ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคใต้จะได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ได้รับสวัสดิการ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายและมีเงินออม ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ และการได้รับพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน ผลกระทบทางลบ คือ มีค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทางกลับไปดูแลครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดด้านเศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจของบุคคลประกอบด้วยรายได้และรายจ่าย ที่สามารถประเมินมูลค่าออกมาเป็นหน่วย เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน รายจ่ายที่เป็นของตนเองและการใช้จ่ายเพื่อดูแลครอบครัว เศรษฐกิจจึงมีความสำคัญต่อบุคคล ถ้าบุคคลใดมีเศรษฐกิจดี สามารถทำงานมีรายได้เพียงพอที่จะหาซื้อสิ่งที่มีความจำเป็นไม่มีหนี้สิน มีเงินออมและทรัพย์สิน การดำเนินชีวิตก็จะมีความสุข แต่ถ้าเศรษฐกิจไม่ดี มีรายได้ไม่เพียงพอ มีหนี้สิน ไม่มีงานทำ การดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นจึงไม่มีความสุข (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554; จีรพรรณ ชีรานนท์, 2545; สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2533) 3) ผลกระทบด้านสังคม พบว่าการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มี ผลกระทบทางบวก คือ การได้รับประสบการณ์และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน ทำให้การทำงานราบรื่น และเกิดความปลอดภัย ทำให้ครอบครัวได้รับการดูแลจากหน่วยงาน เช่น บุตรได้รับทุนการศึกษา มีโอกาสกลับไปดูแลครอบครัว และเกิดความภาคภูมิใจในงานผู้บังคับบัญชาเห็นผลงาน เป็นต้น ผลทางลบ คือ อุปสรรคในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เช่น การพลัดเปลี่ยนบุคคลากรทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ขาดความชำนาญและยังไม่คุ้นเคยกับพื้นที่ ความไม่พร้อมของอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานหรืออุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำงาน การปฏิบัติงานที่ไม่ตรงกับ ความชำนาญ อุปสรรคทางด้านภาษา และวัฒนธรรมในการสื่อสารกับประชาชน เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิด ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มี 2 ลักษณะ คือ ผลกระทบทางบวก มีหลายประการ หากมองจากแง่ของการพัฒนาตนเอง บุคคลอาจจะมีคุณสมบัติอยู่

ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค ได้แก่ อาหาร การกิน บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย รวมทั้งการได้รับการบริการ ทางด้านสาธารณสุขต่างๆ อย่างเพียงพอ ส่วนในแง่อื่นๆ นั้น บุคคลอาจได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น มีความรู้ ความคิด กว้างไกลกว่าเดิม มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและได้รับการ ยอมรับนับถือในวงสังคม มีผลต่อมนุษยและสังคม อาทิเช่น ทำให้มนุษย์เกิดความสะอึกส่าย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคม มีผล ให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม เป็นต้น ผลกระทบทางลบ เป็นผลที่เกิดจากการปรับตัวไม่ทันรวม ทั้งไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นการ ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ได้ และถ้าหากผู้ที่ไม่ยอมรับ ความเปลี่ยนแปลงนั้น ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือ เป็นรอยร้าวที่ ไม่อาจเชื่อมต่อกันได้ นำสู่ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาความขัดแย้งในหน่วยงาน และปัญหาความเสื่อมโทรมของครอบครัว เป็นต้น (วราคม ทีสุกะ, 2527, หน้า 72; สนธยา พลศรี, 2541, หน้า 120)

3. การปรับตัวของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสำคัญมากเนื่องจาก เป็น พื้นที่ที่มีความเสี่ยงและอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน ทั้งความ เสี่ยงต่อการชู้มโจมตี การลอบยิง และการลอบวางระเบิดทั้ง โดยการทำงานจะต้องพร้อมทำงานตลอดเวลา เมื่อมีการกิจ หรือเมื่อมีการร้องขอ ทั้งยังมีความรู้สึกคิดถึงครอบครัวที่อยู่ ห่างไกล แม้ว่าขณะออกไปปฏิบัติงานจะเกิดความวิตกกังวล ทำให้ไม่มีสมาธิในการทำงานก็จำเป็นต้องตัดความกังวลออก ไปและต้องปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการปฏิบัติงานเมื่อ ปฏิบัติงานไประยะหนึ่งเกิดประสบการณ์การทำงานมากขึ้น เกิดการปรับตัวต่อลักษณะงานที่ท่าก็จะเกิดทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการสังเกตเมื่อมีสิ่งผิดปกติการสังเกตสิ่งแวดล้อมและ บริบทของพื้นที่ทำให้การทำงานเกิดความคล่องตัวปลอดภัย มากยิ่งขึ้น ซึ่ง Dawis and Lofquist (1984) ได้กล่าวถึง ความต้องการของบุคคลที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมของ งานที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในงาน ความสอดคล้องนี้เป็น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของงาน (Work Personality)

กับสิ่งแวดล้อมของงาน (Work Environment) ปัจจัย ทั้งสองนี้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยบุคคลมีการ ตอบสนองความต้องการของงานและงานตอบสนองความ ต้องการของบุคคลกระบวนการจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและไม่ หยุดนิ่งเนื่องจากบุคคลจะปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ตลอดเวลา การเพิ่มความสอดคล้องจึงเป็นการเพิ่มความ พึงพอใจ หากลดความสอดคล้องเป็นการก่อให้เกิดความไม่ พึงพอใจในงานได้ สอดคล้องกับผลการศึกษา พบว่า ความ พึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลต่อการปรับตัว ส่งผลทางบวก ต่อการปฏิบัติงานของทหารและยังส่งผลทางตรงกับความ ผูกพันกับองค์กรทหารด้วย รวมถึงปัจจัยด้านความสำเร็จ ในงาน ความรับผิดชอบที่มีต่อประเทศชาติและประชาชน การได้รับโอกาสในการทำงาน การได้รับยุทธโศปกรณ์พิเศษ เพิ่มเติม ด้านสิทธิกำลังพล ด้านการตรวจเยี่ยมของผู้ บังคับบัญชาชั้นสูง ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และด้าน สถานการณ์ในพื้นที่ปฏิบัติงาน (ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร, 2551; กมล สดมณี, 2551; ดิเรก พรหมบาง, 2551) สอดคล้องกับแนว ความคิดของ Roy (1984) กล่าวถึงบุคคลว่า บุคคลเป็น ระบบของการปรับตัว (Adaptive system) บุคคลเป็นระบบ ของสิ่งมีชีวิต (Living system) บุคคลเป็นระบบเปิด (Open system) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและ ภายนอกบุคคลตลอดเวลา ดังนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีการปรับ ตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ระบบการปรับตัวของบุคคลประกอบด้วย สิ่งนำเข้า (Input), ตัวควบคุมกระบวนการ (Control Process), สิ่งนำออก (Output) และปฏิกิริยาย้อนกลับ (Feedback) จากการสัมภาษณ์ พบการปรับตัวของทหาร เรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 4 ด้าน คือ 1) การปรับตัวทางด้านสรีระ คือ การออกกำลังกายอย่าง สม่าเสมอ เพื่อให้ร่างกายมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างต่อเนื่อง และพร้อมตลอดเวลาเมื่อต้องปฏิบัติงานใน ภาวะเร่งด่วน และเมื่อต้องสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานก็จะ ปฏิบัติอยู่ในกรอบและไม่ขัดต่อการปฏิบัติงานของทางราชการ เมื่อถึงเวลาพักผ่อนก็จะพยายามพักผ่อนอย่างเต็มที่เพื่อให้ สามารถทำงานได้และไม่เป็นภาระเพื่อนร่วมงานหรือผู้บังคับ

บัญชา สอดคล้องกับ Roy (1984) กล่าวว่า คนเป็นระบบชีวิตแบบระบบเปิด ที่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงทำให้บุคคลต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การที่บุคคลจะปรับตัวได้หรือไม่ได้นั้นขึ้นอยู่กับระดับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม 2) การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ พบว่าทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้สึกคิดถึงครอบครัวที่อยู่ห่างไกล แม้ว่าขณะออกไปปฏิบัติงานจะเกิดความวิตกกังวลทำให้ไม่มีสมาธิในการทำงานก็จำเป็นต้องตัดความกังวลออกไปและต้องปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และประสบการณ์ที่ได้รับการบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานหรือบุคคลใกล้ชิดเคยได้รับอันตรายจากการทำงานมีผลทำให้ตนเองเกิดความหวาดระแวงและความกลัวขึ้นมา โดยจะพยายามปรับความคิดของตนเองให้มองอันตรายที่เกิดกับเพื่อนร่วมงานหรืออันตรายที่อาจเกิดกับตนเองว่าเป็นเรื่องธรรมดา และคิดว่าเราไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกปัญหาเพียงแต่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด และการทำงานของตนเองเป็นงานเพื่อประเทศชาติมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ ยาวชนและสังคมให้ความสำคัญ สอดคล้องกับ Roy (1984) ที่กล่าวว่า การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์เป็นการปรับความเชื่อหรือความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นการประเมินทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับตนเองตามสภาวะการณ์เกิดขึ้นทำให้เกิดความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตนเอง สัมพันธ์กับ วีระ ไชยศรีสุข (2539) ที่กล่าวว่า วัยผู้ใหญ่มักพบกับปัญหาความยากลำบากต่างๆ และเกิดความกดดันจากสิ่งแวดล้อมจนไม่สามารถควบคุมความคิด อารมณ์ พฤติกรรม และการทำงานตามปกติ ได้แก่ ความตึงเครียดของชีวิตครอบครัว ความตึงเครียดของการเลี้ยงชีพ เช่น รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้เกิดการกั๊กหนี้ยืมสิน สอดคล้องกับแนวคิดของ Lazarus and Folkman (1984) ได้กล่าวถึง สาเหตุความเครียดว่าแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านตัวบุคคล คือ บุคลิกลักษณะประจำตัว และ ปัจจัยด้านสภาพเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อม คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นจึงก่อให้เกิดความเครียด เช่น การหย่าร้าง การเปลี่ยนแปลงสภาพการทำงานหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

เป็นต้น 3) การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่อันตรายมีความเสี่ยงสูง จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับ ซึ่ง Robbins (2000) กล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียดในการทำงาน คือ ปัจจัยด้านองค์กร ประกอบด้วย 1) ปัจจัยในงาน คือ งานที่บุคคลได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเงื่อนไขในการปฏิบัติงานและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ห้องที่แคบ อากาศที่ร้อนเกินไป จะทำให้เกิดความเครียดได้ 2) บทบาทในการทำงาน การทำงานเกินบทบาทหรือขัดแย้งกับบทบาทที่ได้รับ ทำให้เกิดความเครียดในการทำงาน 3) ความสัมพันธ์กับบุคลากรในหน่วยงาน หากความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กรไม่ดีจะก่อให้เกิดความเครียดในการทำงานสูง การปรับตัวต่อความเครียดในการทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดย Dawis and Lofquist (1984) ได้กล่าวถึงการปรับตัวในการทำงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การปรับตัวให้เข้ากับความต้องการขององค์กร เป็นความสามารถในการปรับตัวในการทำงานโดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ ทักษะในการทำงาน และบุคลิกภาพที่เหมาะสม ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังขององค์กร และ 2) การปรับตัวให้เข้ากับความต้องการส่วนบุคคล หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะปฏิบัติงานอย่างมีความมุ่งมั่นและให้ความสนใจในความสำเร็จของงาน และมีโอกาสได้ใช้ความเป็นตัวของตัวเองเข้าไปเสริมการทำงาน การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม, การมีเกียรติและศักดิ์ศรี, การมีความเข้าใจและรู้จักตนเอง เป็นไปตาม แนวคิดการปรับตัวของ Roy (1984) ที่กล่าวว่า บุคคลต้องมีการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคม บุคคลจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น จึงขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีบทบาทหรือตำแหน่งอะไรในสังคม และสามารถแสดงบทบาทของตนเองได้มากน้อยเพียงไร เป็นที่ยอมรับของสังคมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ซึ่งบทบาทของแต่ละบุคคลในสังคมจะแตกต่างกันออกไป 4) การปรับตัวด้านความสัมพันธ์ด้านการพึ่งพา กัน การปรับตัวด้านความ

สัมพันธ์ด้านการพึ่งพากัน เป็นการได้รับการสนับสนุนทางสังคมทั้งด้านการทำงาน ในด้านของการทำงานมีการทำงานแบบเป็นพี่น้องทำให้สามารถพูดคุยทำความเข้าใจกันได้ง่าย มีการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากครอบครัว ทำให้เกิดความรู้สึกคิดถึงครอบครัวจึงพยายามติดต่อกลับอยู่เสมอ แม้นตนเองจะไม่สามารถดำรงบทบาทหัวหน้าครอบครัวได้แต่มีผู้ดำรงบทบาทแทน เช่น ภรรยาทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือ เมื่อตนเองไม่อยู่ ภรรยาและบุตรได้รับการดูแลจากญาติพี่น้องเพื่อนสนิท หรือผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ยังมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากร เกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (เสด็จเตี่ย) พระเครื่อง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองเคารพนับถือ โดยจะนำติดตัวไปเมื่อปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้รู้สึกอุ่นใจและมีกำลังใจ สอดคล้องกับ Roy (1984) ที่กล่าวว่า การปรับตัวด้านความสัมพันธ์ด้านการพึ่งพากัน เป็นการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคม โดยธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันบุคคลจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้น บุคคลจึงต้องการผู้รู้ใจหรือสนิทสนมเป็นพิเศษ เพื่อให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลนี้ หมายถึง การให้ความรัก ความเคารพ การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องเป็นผู้ให้และผู้รับพร้อมๆกันด้วยความเต็มใจ ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างสมดุลงกล่าว การอยู่ร่วมกันในสังคมจะเป็นไปอย่างราบรื่น

4. แนวทางการเตรียมความพร้อมของทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เหมาะสม คือ 1) การเตรียมความพร้อมทางการทหาร ก่อนปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กองทัพเรือได้จัดการฝึกทบทวนกำลังพลโดยมีการฝึกคือ ชัยการฝึกภาคที่ตั้งและชัยการฝึกภาคสนามแก่กำลังพลเพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบให้ ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนกำลังพลที่เข้าร่วมการฝึกได้มีขวัญและกำลังใจ เกิดความเชื่อมั่น เมื่อจะต้องเผชิญกับสถานการณ์จริง หน่วยงานมีการปรับปรุง

การฝึกของกำลังพลเพื่อให้ทันสมัยต่อสถานการณ์และจัดให้มีการฝึกทบทวนอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการฝึกในเรื่องของการรบในเมืองและการรบในป่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การเข้าใจภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานและเป็นความรู้ที่สำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งสรรพชณะ (2550) กล่าวว่า มีปัจจัยที่บ่งชี้ได้ว่าการปฏิบัติการให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมต่อการปฏิบัติงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ปัจจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจในบริบทการทำงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งทหารส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่สอดคล้องกับลักษณะผู้นำทางทหารที่พึงประสงค์ของกองทัพไทย (ภักพล สนิทสม และญัฐพล จารัตน์, 2558) คือ จะต้องมีความรู้และความสามารถ ความรอบรู้ในวิชาชีพของตน มีความสามารถทางเทคนิค และยุทธวิธีของตนเมื่ออยู่กลางสมรภูมิ มีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ การจะนำมาซึ่งความรู้มีหลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย การฝึกปฏิบัติจริง การถ่ายทอดจากการเล่าประสบการณ์เพื่อให้ทหารได้เรียนรู้เข้าใจได้มากที่สุด และสามารถนำไปใช้เมื่อปฏิบัติงานจริงได้ ซึ่ง สอดคล้องกับวิธีสอนผู้ใหญ่ตามหลักการศึกษของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Knowles (1984) ประกอบไปด้วย 1) มโนทัศน์ของผู้เรียน ควรคำนึงถึง บรรยายภาคการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ การวางแผนร่วมกัน การนำประสบการณ์การเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ 2) ประสบการณ์ของผู้เรียน ควรคำนึงถึง ความสำคัญของประสบการณ์มาใช้ในการเรียนการสอน และการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ 3) ความพร้อมที่จะเรียน คือ เวลาในการเรียนรู้ และการจัดกลุ่มในการเรียนรู้ และ 4) แนวทางการเรียนรู้ คือ ควรมีแนวทางของการเรียนรู้ในแบบต่างๆ นอกจากนี้ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2555) กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การได้รับลักษณะนิสัย ความรู้ และ ทักษะคิดทั้งหลาย การเรียนรู้จึงทำให้บุคคลมีการปรับตัวทั้งในด้านส่วนตัว และทางด้านสังคม หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ จึงควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับ แรงจูงใจในการเรียน สภาพแวดล้อมในการ

เรียนรู้ มีความเหมาะสม ตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน การคำนึงถึง ความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล และรูปแบบ ของการเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย คำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์อันมีคุณค่า มีให้มีเวลาอย่างพอเพียงในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ ข้อมูลใหม่ๆ ที่กะใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ให้โอกาสในการ ฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้ 2) การเตรียมความพร้อมส่วนบุคคลและครอบครัว ดังนี้ 2.1) การเตรียมด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ 2.2) การเตรียมความรู้และอุปกรณ์หรือของใช้ส่วนบุคคล 2.3) การเตรียมทัศนคติในการทำงาน สร้างความภูมิใจในอาชีพทหาร 2.4) การจัดการเกี่ยวกับเอกสารและการเตรียมการด้านมรดก 2.5) การวางแผนด้านเศรษฐกิจของครอบครัว จะเห็นได้ว่า การเตรียมความพร้อมที่ดีจำเป็นต้องตอบสนองต่อความต้องการของบุคคล Maslow (1970) ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ โดยที่มองเห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น ซึ่งความต้องการของมนุษย์นี้ มีมากมายหลายอย่างด้วยกัน ความต้องการความปลอดภัย ถ้าความต้องการทางด้านร่างกาย ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์ก็จะมีความต้องการในเรื่องอื่นต่อไปอีก คือ ความต้องการความปลอดภัย ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความต้องการการคุ้มครองปกป้อง ความรู้สึกที่ปลอดภัยจากการคุกคาม ปลอดภัยจากความวิตกกังวล ความต้องการที่จะอยู่ในระเบียบ ความต้องการกฎหมายคุ้มครอง ล้วนแต่ต้องการความมั่นคงปลอดภัย การที่แต่ละคนมุ่งทำงาน เพื่อสะสมเงินทองเอาไว้ก็ด้วยความรู้สึก ที่ต้องการความมั่นคงปลอดภัย ต้องการเป็นปึกแผ่นเช่นกัน การเตรียมความพร้อมที่ดีจะสร้างความสามารถในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยอาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ภูมิทางร่างกาย จิตใจ ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ประกอบกัน (เอมอร์เสียงใหญ่, 2541, หน้า 12; รวีนาฏโพธิ์ทอง, 2547, หน้า 20; รัตยา พัฒนารักษ์, 2549, หน้า

36-37) ความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ การบรรลุนิติภาวะทางด้านร่างกาย รวมถึงความคล่องแคล่วว่องไว และอวัยวะที่ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ดี ความพร้อมทางสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล 3) ความพร้อมทางจิตใจ อารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสนใจที่จะเรียนรู้ และความกระตือรือร้น 4) ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการอบรม การได้รับประสบการณ์ทางสังคม และความมั่นคงในครอบครัว สัมพันธ์กับกองทัพเรือที่มีแนวคิดด้านความพร้อมรบ นอกจากการมีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่พร้อม และมีกำลังรบที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญศึกแล้วยังมีองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพของกำลังรบ การบริการสุขภาพเพื่อความพร้อมของกองทัพเรือ มีเป้าหมายหลักคือ การดำรงรักษาพลกำลังและพลังใจของกำลังรบให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้จนบรรลุวัตถุประสงค์ ตามยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือ มีการสร้างเสริมสุขภาพ การมีสุขภาพดีทั้ง ทางกาย ทางใจ ทางเศรษฐกิจ สังคม และทางภูมิปัญญาจะเป็นพื้นฐานที่ทำให้กำลังพลของกองทัพเรือสามารถพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งด้านอื่นๆ ได้อย่างดี ซึ่งสัมพันธ์กับการให้ความหมายของความพร้อมคือการที่บุคคลมีลักษณะความคล่องตัว กระตือรือร้นในการทำงานมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งโดยองค์ประกอบของความพร้อม (วิมลฉวีวงศ์พงษ์เดช, 2545, หน้า 31; พงษ์ศรี นวลสาร, 2550) ได้แก่ 1) ความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ การบรรลุนิติภาวะทางด้านร่างกาย รวมถึงความคล่องแคล่วว่องไว และอวัยวะที่ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ดี 2) ความพร้อมทางสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล 3) ความพร้อมทางจิตใจ อารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสนใจที่จะเรียนรู้ และความกระตือรือร้น และ 4) ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการอบรม การได้รับประสบการณ์ทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านการทหาร ความรู้วัฒนธรรมในพื้นที่ และเตรียมความพร้อมส่วนบุคคลอย่างครบถ้วน

2. ทหารเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการปรับตัวทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้เข้มแข็ง และหน่วยงานต้นสังกัดต้องมีระบบการให้คำปรึกษาอย่างทั่วถึง

3. กองทัพเรือควรออกแบบหรือจัดหา อาวุธ

ยุทโธปกรณ์ที่มีความทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน และไม่ส่งผลกระทบต่อกำลังพล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการเตรียมความพร้อมของทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนของประเทศไทยทั้ง 3 เหล่าทัพ เพื่อบูรณาการ การเตรียมความพร้อมให้เป็นแนวทางร่วมกัน

2. ควรศึกษาความต้องการของข้าราชการทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนของประเทศไทย

3. ควรศึกษานโยบายในการจัดการสวัสดิการแก่ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ชายแดนให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคม

เอกสารอ้างอิง

กมล สดมณี. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กองพลทหารราบที่ 2 กองพันทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโครงการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กองทัพเรือ. (2556). เอกสารอ้างอิงกองทัพเรือทางด้านการแพทย์ อพร. 9301.

จิรพรรณ ชีรานนท์ และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยทางการคลังเพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อมชายฝั่งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชิดชนก ชัยธนาณี. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับกำลังขวัญในการปฏิบัติงานราชการสนาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส) ของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน กองบังคับการสนับสนุนทางอากาศ (ค่ายนเรศวร) กรณีศึกษา กองกำกับการสนับสนุนทางอากาศ. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดิเรก พรหมบาง. (2551). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อขวัญของกำลังพลกองทัพบกที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

นนุช บุญยัง, ประไพพรรณ ศิริพันธ์บุญ และศศิธร พุ่มดวง. (2549). รายงานการวิจัยผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อความเครียด การปรับตัวต่อความเครียด คุณภาพชีวิตและการบริหารการพยาบาลตามการรับรู้ของผู้บริหารการพยาบาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ภาควิชาบริหารการศึกษา

พยาบาลและบริการการพยาบาล, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร. (2551). *สภาพแวดล้อมในการทำงานและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการปรับตัวในการทำงานของนายทหารชั้นประทวนของกองทัพบกที่บรรจุเข้ารับราชการใหม่สังกัดเหล่ากำลังรบ : การศึกษา 3 ระยะ*. ดุษฎีนิพนธ์วิทยาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พงษ์ศรี นวลสาร. (2550). *การศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีต่อการเตรียมความพร้อมด้านการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังพ้นโทษ*. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภัคพล สนิทสม และญัฐพล จารัตน์. (2558). คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่พึงประสงค์ของกองทัพไทย.

วารสารนักบริหาร, 35(1), 75-86.

รวีนาฏ โพธิ์ทอง. (2547). *แนวทางพัฒนาการเตรียมความพร้อม ในการประกอบอาชีพในสถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชน สังกัดป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตยา พัฒนภักษ์. (2549). *ความพร้อมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน : ศึกษากรณีเฉพาะชุมชนบ้านนาหว้า อำเภอยะนะ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรารคม ทิสุกะ. (2527). *สังคมวิทยาเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.

วิมล ฉวีวงศ์พงษ์เดช. (2545). *ความพร้อมในการดำเนินชีวิตภายนอกของผู้ต้องขังเรือนจำกลางคลองเปรมก่อนได้รับการปล่อย*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีระ ไชยศรีสุข. (2539). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี.

สนธยา พลศรี. (2541). *สังคมวิทยาเบื้องต้น*. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2533). *แนวคิดมาร์กซิสต์กับการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในสังคมขาวนาประเทศโลกที่สาม*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

สรุฑ ขวนะ. (2550). *ทหารกับการแก้ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะสำหรับนักบริหาร, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจและสังคมไทยที่สำคัญ พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักสถิติพยากรณ์.

สำนักราชเลขาธิการ. (2539). *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อภินันท์ แจ่มแจ้ง. (2553). *การพัฒนาสมรรถนะและตัวชี้วัดของอาสาสมัครทหารพรานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เอมอร เสี่ยงใหญ่. (2541). *การเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังเพื่อกลับเข้าสู่สังคมปกติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล

Dawis, R. V. (1994). *The Minnesota Theory of Work Adjustment. The Major Theories of Career Development, Choice, and Adjustment*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Kammeyer-Mueller & Wanberg. (2003). Unwrapping the Organization entry Process: Disentangling Multiple Antecedents and Their Pathways to adjustment. *Journal of apply psychology*, 88(5), 779-794.
- Knowles, M. (1984). *The adult Learner: A Neglected species*. Houston: Gulf Publishing Company.
- Lasarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress appraisal and coping*. New York: Springer Publishing Company.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Robbins, S. P. (2000). *Organization Behavior* (9th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Roy, C. (1984). *Introduction to nursing: An adaptation model* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย*

A Study of Individual Transition Model From School to Workplace For Persons with Mild Intellectual Disabilities

กัลยาณี อินตะสิน**

ดร.ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์***

ดร.ไพฑูรย์ โพธิสาร****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 2) สร้างรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 3) ศึกษาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 3 ชนิดได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอนงานอาชีพ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้ปกครองของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานประกอบการ จำนวน 68 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling พบว่า การจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ ด้านการวางแผน มีการกำหนดแผนการดำเนินงานร่วมกับนักเรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ ด้านการเตรียมการ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับบุคลากร ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ ด้านการจัดตำแหน่งงานที่เหมาะสม มีการพิจารณาเลือกอาชีพที่เหมาะสมให้กับนักเรียน โดยสำรวจความถนัด ความสนใจ ศักยภาพ ความสามารถเฉพาะและทักษะพื้นฐานของนักเรียน ด้านการจัดบริการสนับสนุน มีการส่งนักเรียนออกไปฝึกงาน ได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการ จัดพี่เลี้ยงดูแลและอธิบายงาน ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติ โรงเรียนนิเทศติดตาม นำข้อมูลที่สถานประกอบการรายงานมาแก้ไขปัญหา 2) แบบสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่าน พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสำรวจความต้องการ การประเมินสมรรถภาพ แผนการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล การประเมินความพร้อมในการทำงาน และการประเมินความพึงพอใจ ความร่วมมือ การสนับสนุนของโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบการที่มีต่อรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล 3) แบบสำรวจความคิดเห็นรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมินผล ด้านการศึกษาพิเศษ ด้านแนะแนวการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนอาชีพ จำนวน 5 คน ได้มาจากการ

*ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ข้าราชการบำนาญ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พบว่า มีค่าร้อยละความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล ร้อยละ 100 ในทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : การจัดการเปลี่ยนผ่าน/ รูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่าน/ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

Abstract

This research has objectives in order to 1) Study the state of managing of individual transition model from school to workplace for persons with mild intellectual disabilities, 2) Create the managing form of individual transition model from school to workplace for persons with mild intellectual disabilities, 3) Study the quality of the managing form of individual transition model from school to workplace for persons with mild intellectual disabilities.

Tools that are used in gathering 3 types of information are 1) Interviewing forms, Target groups that are used in this research, are executives or teachers who have taught about careers, persons with mild intellectual disabilities, parents of persons with mild intellectual disabilities, unit managers or workplace executives for 68 persons that are selected from purposive sampling. This is found that in managing of individual transition model from school to workplace, For planning, there is defining of operating plans with students, parents and workplaces. For preparing, there is defining of job responsibilities for personnel, parents and workplaces. For suitable job positioning, there is consideration of suitable careers for students by surveying from skills, interests, capacities, specific capacities and basic skills of students. For rendering servicing support, there are sending of students for job training and this has received the cooperation from workplaces, there are providing of job trainers to take care of students and there are job explaining. For adapting with the normal society, the school supervision group would bring the reported information from workplaces to solve problems, 2) There are 5 elements of synthetic forms of individual transition model that are, surveying of demands, evaluating of capacities, planning for individual transition model, evaluating of the readiness in working and evaluating of the satisfactory, the cooperation, the support of schools, parents and workplaces for managing forms of individual transition model, 3) Surveying forms of opinions of individual transition model via the target group to be used in researching to be professionals in measuring and evaluating, special education, education guidance, curriculum and teaching, careers teaching for 5 persons that are selected from purposive sampling. This is found that the percentage of opinions for the element of the structure of the form of individual transition model for 100% in all elements. There is suitable in bringing to use in very good level.

Keywords : Managing of Individual Transition Model/ The form of Individual Transition Model/ Persons with Mild Intellectual Disabilities.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

คนพิการมักถูกมองว่าเป็นภาระของสังคม เป็นผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต้องอาศัยการสงเคราะห์ดูแลจากครอบครัว ด้านการจ้างงานคนในสังคมมองว่าคนพิการไม่ใช่ประชากรที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ แต่เป็นผู้อยู่ในฐานะที่ได้รับการสงเคราะห์ จากข้อมูลของโครงการวิจัยติดตามและประเมินผล แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554) โดยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าในด้านการมีงานทำและรายได้ ผู้พิการที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนมากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหว เนื่องมาจากระบบการฟื้นฟูอาชีพ มีสถานที่รองรับจำนวนมาก และผู้พิการกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่มีระดับสติปัญญาปกติ เมื่อเข้ารับการฟื้นฟูอาชีพจึงจัดเป็นแรงงานที่มีฝีมือในข้อเสนอแนะจากรายงานสถานการณ์คนพิการปี พ.ศ. 2551 (วิชัย รูปขำดี, 2551) ได้เสนอความต้องการให้แก่ภาครัฐไว้ว่า ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลออทิสติก ซึ่งเป็นกลุ่มคนพิการที่ยังไม่เข้มแข็งในด้านการรวมกลุ่ม ทำให้ขาดโอกาส เข้าไม่ถึงสิทธิและบริการทางสังคม ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือ โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรคนพิการ ตลอดจนภาคธุรกิจที่มีความสนใจในการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ในประกาศรับสมัครงานผ่านทางโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารจัดหางาน บนเว็บไซต์ อาทิ ห้องตลาดงานคนพิการของมูลนิธิคนพิการไทย Facebook: จ้างงานคนพิการภาครัฐ เป็นต้น พบว่า คนพิการที่ใ้ทำงานทำเป็นส่วนมากคือ กลุ่มบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหว กลุ่มบกพร่องทางสายตา ส่วนการจ้างงานในกลุ่มบกพร่องทางสติปัญญาไม่พบการประกาศจ้างงานอย่างชัดเจน กลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นอกเหนือจากการถูกปฏิเสธการจ้างงานแล้ว บุคคลกลุ่มนี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านข้อจำกัดและอุปสรรค

หลายประการ เนื่องจากความไม่เข้าใจในศักยภาพของบุคคลกลุ่มนี้อย่างแท้จริง กลุ่ม บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ผ่านการฝึกอาชีพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อย (Mild) และระดับปานกลาง (Moderate) มีศักยภาพในการช่วยเหลือตนเอง สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ (Educable Mentally Retarded: EMR) และฝึกฝนได้ (Trainable Mentally Retarded: TMR) หากได้รับการฝึกฝนอย่างถูกต้องและฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ (ดารณี ธนะภูมิ, 2540, หน้า 210)

แม้ว่าประเทศไทยมีการจัดการศึกษาให้กับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษทั้งในโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะทาง และมีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนจำนวนมากกว่า 244,222 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2555) แต่กลับไม่พบสถิติการมีงานทำของนักเรียน ไม่มีข้อมูลของนักเรียนหลังจบการศึกษา แสดงให้เห็นถึงคนพิการยังเข้าไม่ถึงการมีงานทำ แม้เราจะมีกฎหมายการจ้าง แต่ก็ยังไม่พบนโยบายเฉพาะที่ชัดเจนในการฝึกอาชีพแก่คนพิการ (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553) แนวทางในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้บุคคลที่มีบกพร่องทางสติปัญญา มีสิทธิมีโอกาสในการเข้าถึงอาชีพได้อย่างเท่าเทียมกับผู้ที่มีความพิการอื่นๆ และคนปกติ นั้น ต้องใช้วิธีการช่วยเหลือโดยการเตรียมพร้อมตั้งแต่ยังเรียนอยู่ในโรงเรียน ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดกฎหมายลูกเพื่อรองรับข้อกำหนดที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาว่าด้วยการศึกษาของผู้พิการ (IDEA) เกิดกฎหมายการศึกษาว่าด้วยการเตรียมนักเรียนก่อนจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการขึ้น (School-to-Work Opportunities Act 1994) เป็นการช่วยเหลือด้านอาชีพแก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยการเตรียมความพร้อมตั้งแต่อยู่ในโรงเรียน เรียกว่า การเตรียมนักเรียนก่อนออกจากโรงเรียนเข้าสู่สถานประกอบการ (School to work) มีการทำงานร่วมกัน 3 ส่วน คือ 1) การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการเรียนรู้ (school-based learning) 2) การใช้งานทำงานเป็นฐานในการเรียนรู้ (work-based learning) และ 3) กิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ (connecting activities)

(Center for Law and Education, ม.ป.ป.) โดยเรียกชื่อว่าการเปลี่ยนผ่าน เชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้จากชั้นเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้จากการทำงานเข้าด้วยกัน ผ่านการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน นายจ้างและชุมชน Wragaa (1998) ได้กล่าวถึงระบบการเตรียมการไว้ว่า ต้องช่วยให้นักเรียนค้นพบอาชีพที่หลากหลายและรู้ว่าจำเป็นต้องมีทักษะใดในการทำงานนั้นๆ ช่วยพัฒนาทักษะโดยการเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน และประสบการณ์เรียนรู้จากการทำงานเป็นฐาน รวมถึงทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องของทางด้านการศึกษา และความต้องการด้านอาชีพ

จากสภาพปัญหาข้างต้นจึงศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการว่าในโรงเรียนแต่ละแห่งมีการจัดหลักสูตรเพื่อการมีงานทำอย่างไร มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำอย่างไร สภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านมีการดำเนินการอย่างไร ซึ่งรวมไปถึงความสามารถของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในการออกไปสู่การมีงานทำ แต่ละโรงเรียนพบปัญหาอุปสรรคอะไรในการจัดเรื่องการทำ นำข้อมูลที่ได้มาสร้างรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่าน ไปวางแผน ช่วยเหลือในเรื่องการจัดการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนไปสู่การทำงานได้อย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในสถาบัน หรือโรงเรียน หรือศูนย์ที่จัดการศึกษาและให้บริการแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
3. เพื่อหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคล

ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน มีโครงสร้างและรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในสถาบัน หรือโรงเรียน หรือศูนย์ที่จัดการศึกษาและให้บริการแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จากโรงเรียนเชิงรายปัญญา นกุล โรงเรียนลพบุรีปัญญา นกุล โรงเรียนปัญญา ภูมิกร สถาบันราชานุกูล และศูนย์นวัตกรรมเพื่อคนพิการทางสติปัญญา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1. ผู้บริหารหรือครูผู้สอนงานอาชีพประจำจำนวน 21 คน
  2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่จำนวน 21 คน
  3. ผู้ปกครองของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 14 คน
  4. ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานประกอบการจำนวน 12 คน
- 2. ตัวแปรที่ศึกษา** สภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยศึกษาสภาพ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การเตรียมการ 3) การจัดตำแหน่งงานที่เหมาะสม 4) การจัดบริการสนับสนุน และ 5) การปรับตัวเข้ากับสังคมปกติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีทั้งหมด 4 ชุด รายละเอียดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร หรือครูผู้สอนงานอาชีพ

ประจำ ในประเด็นต่อไปนี้

โรงเรียน หรือสถาบัน หรือศูนย์ของท่านได้มีการวางแผนการเตรียมการมีหลักเกณฑ์อย่างไรในการจัดดำเนินงาน การจัดบริการสนับสนุน ความช่วยเหลือในการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติแก่นักเรียนที่เข้าสู่ระบบการเปลี่ยนผ่านบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการอย่างไร

2. แบบสัมภาษณ์บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในประเด็นต่อไปนี้

นักเรียนได้มีการวางแผน มีการเตรียมการ มีหลักเกณฑ์อย่างไรในการเลือกอาชีพให้กับตนเอง ต้องการบริการสนับสนุน ความช่วยเหลืออย่างไรจากโรงเรียน หรือสถาบัน หรือศูนย์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอย่างไร

3. แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในประเด็นต่อไปนี้

ผู้ประกอบการมีการวางแผน การเตรียมการ มีหลักเกณฑ์อย่างไรในการจัดดำเนินงานให้กับนักเรียน การจัดบริการสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือในการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติแก่นักเรียนอย่างไร

4. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานประกอบการที่รับบุคคลที่มีความ

ความบกพร่องทางสติปัญญาเข้าทำงาน ในประเด็นต่อไปนี้

สถานประกอบการมีการวางแผน มีการเตรียมการ มีหลักเกณฑ์ มีการจัดบริการสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือในการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติให้กับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย

การรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านจากขั้นตอนที่ 1 และการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกัน ใช้การวิเคราะห์เอกสาร เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 คุณภาพของรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย

1. **กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย** เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านด้านการวัดและการประเมินผล ด้านการศึกษาพิเศษ ด้านแนะแนวการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนอาชีพ ด้านการจัดการเปลี่ยนผ่าน จำนวน 5 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. **ตัวแปรที่ศึกษา** ได้แก่ คุณภาพของรูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือ 7 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสำรวจความพร้อม แบบประเมินศักยภาพ แผนการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล แบบประเมินความพร้อมในการทำงาน แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล แบบประเมินความร่วมมือต่อรูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล และแบบประเมินการสนับสนุนต่อรูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล

เครื่องมือ	ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง	ลักษณะเครื่องมือ	การหาคุณภาพเครื่องมือ
1. แบบสำรวจความต้องการแรงงาน	- การเข้าสู่ตลาดแรงงานเปิด (Open Labor Market) - การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based)	เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในสถานประกอบการ และด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจ้างงาน	นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ - ด้านการวัดและการประเมินผล - ด้านการศึกษาพิเศษ - ด้านแนะแนวการศึกษา
2. แบบประเมินศักยภาพ	- สมรรถนะพื้นฐานในการทำงาน (Basic work competencies) ของ J. Sowers (1983) - รายการตรวจสอบทักษะการวางแผนการเปลี่ยนผ่าน (Outcome/skill checklist for transition planning) ของ Richards Roessler (1988) - รายงานการวิเคราะห์งาน (Job Analysis Report) และรายการตรวจสอบการจับคู่งาน (Job-Match Checklist) ของ R. Bragman and J. C. Cole (1984)	แบ่งออกเป็น 4 ด้าน <u>ด้านทักษะวิชาการ</u> เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีข้อความจำนวน 22 ข้อ <u>ด้านทักษะในชีวิตประจำวัน</u> เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีข้อความจำนวน 10 ข้อ <u>ด้านทักษะทางสังคม</u> เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีข้อความจำนวน 11 ข้อ <u>ด้านทักษะด้านอาชีพ</u> เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีข้อความจำนวน 10 ข้อ	- ด้านหลักสูตรและการสอน - ด้านการสอนอาชีพ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้างและเนื้อหา
3. แผนการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล	- การสอนด้วยวิธีต่างๆ เช่น วิธีวิเคราะห์งาน วิธีสอนตรง วิธีการสอนโดยการกระตุ้นเตือน การสอนงานแบบ on the job training, job coach, mentors, การใช้ visual strategies เป็นต้น	ประกอบด้วย 12 กิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน	<u>ขั้นที่ 1</u> ขั้นเตรียมผู้เรียน <u>ขั้นที่ 2</u> ขั้นฝึกปฏิบัติ <u>ขั้นที่ 3</u> ขั้นการประเมินผล
4. แบบประเมินความพร้อมในการทำงาน	- ศึกษาการวัดและประเมินผลการทำงาน (Sample work performance evaluation) ของ Frank R. Rusch (2008) และ Hursh, Norman C. (1988)	แบ่งออกเป็น 2 ส่วน	<u>ส่วนที่ 1</u> โรงเรียน <u>ส่วนที่ 2</u> สถานประกอบการ เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีคำถามจำนวน 30 ข้อ

5. แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล	ศึกษาการประเมินความพึงพอใจจากเอกสารของ Frank R. Rusch (2008) และ Hursh, Norman C. (1988)	แบ่งออกเป็น 3 ส่วน <u>ส่วนที่ 1</u> โรงเรียน <u>ส่วนที่ 2</u> ผู้ปกครอง <u>ส่วนที่ 3</u> สถานประกอบการ เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีคำถามจำนวน 40 ข้อ	
6. แบบประเมินความร่วมมือต่อรูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล	ศึกษาการประเมินความพึงพอใจจากเอกสารของ Frank R. Rusch (2008) และ Hursh, Norman C. (1988)	แบ่งออกเป็น 3 ส่วน <u>ส่วนที่ 1</u> โรงเรียน <u>ส่วนที่ 2</u> ผู้ปกครอง <u>ส่วนที่ 3</u> สถานประกอบการ เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีคำถามจำนวน 40 ข้อ	
7. แบบประเมินการสนับสนุนต่อรูปแบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล	ศึกษาการประเมินความพึงพอใจจากเอกสารของ Frank R. Rusch (2008) และ Hursh, Norman C. (1988)	แบ่งออกเป็น 3 ส่วน <u>ส่วนที่ 1</u> โรงเรียน <u>ส่วนที่ 2</u> ผู้ปกครอง <u>ส่วนที่ 3</u> สถานประกอบการ เป็นแบบตรวจสอบรายการ 4 ตัวเลือก มีคำถามจำนวน 40 ข้อ	

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนในการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในสถาบัน หรือโรงเรียน หรือศูนย์ที่จัดการศึกษาและให้บริการแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

1. ด้านการวางแผน

โรงเรียน 1) ทำการวิเคราะห์ขั้นตอนการทำงาน

จากระบบการทำงานจริงในแต่ละอาชีพ 2) สร้างโปรแกรมการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ และจัดสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน (School based enterprises) 3) กำหนดแผนการดำเนินงานและการประเมินผล 4) ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็ก 5) ประเมินศักยภาพนักเรียนตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในแผนงาน

นักเรียน 1) ให้ข้อมูลส่วนตัวและรับการประเมิน

ศักยภาพเพื่อสังเคราะห์ความถนัด 2) นักเรียนเข้าสู่โปรแกรมการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ

การ 3) รับทราบแผนการดำเนินการ และให้ความร่วมมือ 4) นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง 5) รับทราบผลการประเมิน รวมถึงปรับปรุงแก้ไข ในกรณีที่ไม่ผ่านการประเมิน

ผู้ปกครอง 1) ผู้ปกครองให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัว ความถนัด และความชอบของนักเรียน 2) อนุญาตให้นักเรียน เข้าสู่โปรแกรมการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ 3) รับทราบแผนการดำเนินการ และให้ความร่วมมือ 4) ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติของนักเรียนที่บ้าน และแนวทางที่โรงเรียนแนะนำเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน 5) รับทราบผลการประเมินจากโรงเรียน

ผู้ประกอบการ 1) วางแนวทางร่วมกับโรงเรียน โดยเน้นการฝึกอาชีพแบบ On The job training 2) แลกเปลี่ยนข้อมูลจำเป็นหรือบุคลากรหรือสถานที่ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกการฝึกงานของนักเรียน 3) รับทราบแผนการดำเนินการ และให้ความร่วมมือ 4) ให้ข้อมูลลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับงาน กระบวนการ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และผลที่ต้องการได้จากการทำงานของนักเรียน 5) รับทราบผลการประเมินจากโรงเรียน

2. ด้านการเตรียมการ

โรงเรียน 1) แต่งตั้งคณะกรรมการ 2) กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับบุคลากรและคณะกรรมการตามแผนการดำเนินงาน 3) เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรผู้รับผิดชอบในด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับนักเรียน สังคม อาชีพ และการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ ลักษณะและทักษะการเรียนรู้ การสื่อสาร การคิด การปรับตัวของนักเรียน เป็นต้น 4) จัดสถานที่เพื่อการฝึกงาน หรือประสานงานกับชุมชน (community-based vocational education: CBVE) ในการหาแหล่งฝึกงานให้นักเรียน

นักเรียน 1) ปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ทางโรงเรียนแจ้งให้ทราบ 2) เตรียมความพร้อมนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่ดี เช่น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัวได้ เป็นต้น

ผู้ปกครอง 1) ร่วมเป็นคณะกรรมการ หากได้

รับการเชิญจากโรงเรียน 2) ปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ทางโรงเรียนแจ้งให้ทราบ 3) รับทราบข้อมูลต่างๆ ที่เอื้ออำนวยความสะดวกการพัฒนานักเรียนจากโรงเรียน รวมถึงให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ผู้ประกอบการ 1) ร่วมเป็นคณะกรรมการ หากได้รับการเชิญจากโรงเรียน 2) ปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ทางโรงเรียนแจ้งให้ทราบ 3) เตรียมความพร้อมบุคลากรในองค์กร ให้รับทราบเกี่ยวกับการมีบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเข้าร่วมในการทำงาน 4) ประสานงานกับโรงเรียน และให้โอกาสนักเรียนมาฝึกงาน

3. ด้านการจัดตำแหน่งงานที่เหมาะสม

โรงเรียน 1) สำรวจความถนัด ความสนใจ และความสามารถเฉพาะของนักเรียนตรวจสอบทักษะในการทำงาน เช่น การจับ การยก การขีด ความรอบคอบ ความถี่ถ้วน เป็นต้น 2) กำหนดเกณฑ์การพิจารณาเลือกอาชีพที่เหมาะสมให้กับนักเรียน โดยพิจารณาร่วมกับศักยภาพและทักษะพื้นฐานของนักเรียน 3) พัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะของนักเรียนที่เหมาะสมต่ออาชีพที่เลือกไว้

นักเรียน 1) ให้ข้อมูลจำเป็นกับโรงเรียน 2) พิจารณาความพึงพอใจต่ออาชีพที่ทางโรงเรียนเลือกให้ 3) พัฒนาตนเอง ตามแผนการเปลี่ยนผ่านที่กำหนดไว้

ผู้ปกครอง 1) ให้ข้อมูลจำเป็นกับโรงเรียน 2) ร่วมกับนักเรียนพิจารณาความพึงพอใจต่ออาชีพที่ทางโรงเรียนเลือกให้ 3) ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน

ผู้ประกอบการ 1) ให้ความร่วมมือในกำหนดเกณฑ์ หรือระดับศักยภาพที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานในสถานประกอบการของตน 2) ส่งบุคลากรเข้าร่วมเป็นพี่เลี้ยง (mentor) ให้กับนักเรียนในโปรแกรมฯ

4. ด้านการจัดบริการสนับสนุน

โรงเรียน 1) ส่งเสริมการเรียนรู้การทำงานจริงในสถานประกอบการ 2) ขอความร่วมมือจากสถานประกอบการ ในการจัดหาพี่เลี้ยงดูแลการทำงาน 3) ประเมินความพึงพอใจต่อการทำงานของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจาก

สถานประกอบการ

นักเรียน รายงาน/บันทึกสภาพการทำงาน เพื่อส่งให้โรงเรียนเป็นระยะ

ผู้ปกครอง เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสถานประกอบการและนักเรียน เพื่อส่งต่อให้กับโรงเรียน

ผู้ประกอบการ 1) อธิบายส่วนงานให้กับนักเรียน รวมถึงเตรียมความพร้อมบุคลากรในสถานประกอบการที่ต้องทำงานร่วมกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 2) จัดหาพี่เลี้ยงดูแลการทำงานให้กับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 3) สรุปผลการทำงาน และความพึงพอใจต่อการทำงานของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และรายงานต่อโรงเรียน

5. ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติ

โรงเรียน 1) นิเทศติดตาม และแก้ไขปัญหาที่พบ 2) นิเทศติดตาม และเพิ่มเติมทักษะการทำงานให้กับนักเรียน

นักเรียน 1) รายงานปัญหาที่พบกับโรงเรียนหรือผู้ปกครอง 2) รายงานปัญหาที่พบกับโรงเรียนหรือผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง 1) รายงานปัญหาที่บุตรหลานพบจากสถานประกอบการแก่โรงเรียน 2) รายงานปัญหาที่บุตรหลานพบจากสถานประกอบการแก่โรงเรียน

ผู้ประกอบการ รายงานปัญหา และร่วมแก้ไขปัญหากับโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตารางที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 คุณภาพของรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมินผล ด้านการศึกษาพิเศษ ด้านแนะแนวการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนอาชีพ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่สร้างขึ้น สรุปได้ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ร้อยละความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล (N = 5)

องค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบ การจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล	ความคิดเห็น		ร้อยละ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจความต้องการ	5	-	100
องค์ประกอบที่ 2 การประเมินสมรรถภาพ	5	-	100
องค์ประกอบที่ 3 แผนการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล	5	-	100
องค์ประกอบที่ 4 แบบประเมินความพร้อมในการทำงาน	5	-	100
องค์ประกอบที่ 5 แบบประเมินความพึงพอใจ ความร่วมมือ และการสนับสนุนต่อรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่าน	5	-	100

* เมื่อ N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นทั้งหมด

อภิปรายผล

ขั้นตอนที่ 1 จากการศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า

1. ด้านการวางแผน พบว่า มีการประเมินศักยภาพนักเรียนเพื่อสังเคราะห์ความถนัดและความชอบของนักเรียน กำหนดแผนการดำเนินงานร่วมกับผู้ปกครองโดยขอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัว มีการวิเคราะห์ขั้นตอนการทำงานจากระบบการทำงานจริง จัดสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน (School based enterprises) สถานประกอบการวางแผนทางการฝึกอาชีพร่วมกับโรงเรียนใช้การฝึกอาชีพแบบ On The job training สอดคล้องกับ McDonnell and Kiefer-O'Donnell (1995) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวางแผนว่า ต้องเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและบุคคลที่รับผิดชอบในการให้บริการ ต้องกำหนดการบริการและแหล่งให้ความช่วยเหลือในด้านการงานและการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน นักเรียนสามารถรับบริการได้จริงก่อนจบการศึกษาจากโรงเรียน

2. ด้านการเตรียมการ พบว่า มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับบุคลากร ผู้ปกครอง และสถานประกอบการมอบหมายให้กับบุคลากรในโรงเรียนรับผิดชอบในด้านต่างๆ

เช่น ความรู้เกี่ยวกับนักเรียน สังคม อาชีพ และการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการ มีการประสานงานกับชุมชน (community-based vocational education: CBVE) ในการขอโอกาสให้กับนักเรียนได้มาฝึกงาน ซึ่ง McDonnell and Kiefer-O'Donnell (1995) กล่าวถึงการเตรียมการไว้ว่า ควรพิจารณาถึงแหล่งที่พักอาศัยของบุคคลที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา การฝึกงาน ครูควรระบุโปรแกรมการฝึกงานและสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับบุคคลโดยครูและบุคลากรในโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในการประเมินความต้องการของบุคคล จัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลของนักเรียนแต่ละคน การวางแผนร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และชักจูงให้ผู้ปกครองเข้าร่วมการวางแผนด้วย

3. ด้านการจัดตำแหน่งงานที่เหมาะสม มีการพิจารณาเลือกอาชีพที่เหมาะสมให้กับนักเรียน ทำร่วมกับ การสำรวจความถนัด ความสนใจ ศักยภาพ ความสามารถเฉพาะและทักษะพื้นฐานของนักเรียน จากนั้นใช้การพัฒนา ศักยภาพและคุณลักษณะของนักเรียนโดยได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการ ซึ่งมีการเตรียมบุคลากรเพื่อเป็นพี่เลี้ยง (mentor) แก่นักเรียน ซึ่ง Brian Cobb และคณะ (1999) ได้รวบรวมขั้นตอนเกี่ยวกับการจัดตำแหน่งงานอาชีพ และฝึกอาชีพให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยเสนอ

4 ขั้นตอน คือ สำรวจอาชีพ (vocational exploration) การประเมินด้านอาชีพ (vocational assessment) การฝึกอาชีพ (vocational training) และ ความร่วมมือในการสอนด้านอาชีวศึกษา (cooperative vocational education) ผลที่ได้รับเมื่อสามารถสำรวจอาชีพได้ตรงกับความสามารถจริง นักเรียนจะสามารถบรรลุไปถึงยังเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนผ่าน

4. ด้านการจัดบริการสนับสนุน พบว่าโรงเรียนได้ขอความร่วมมือจากสถานประกอบการในการส่งนักเรียนออกไปฝึกงาน ขอให้มีการจัดหาพี่เลี้ยงดูแลการทำงาน ช่วยอธิบายส่วนงานให้กับนักเรียน รวมถึงเตรียมความพร้อมบุคลากรในสถานประกอบการที่ต้องทำงานร่วมกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อีกทั้งสถานประกอบการสรุปผลการทำงาน และความพึงพอใจต่อการทำงานของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และรายงานต่อโรงเรียน ซึ่ง Brian Cobb et al. (1999) ได้กล่าวว่าการฝึกงานเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและนายจ้างเพื่อดูความสามารถ ทักษะต่างๆ ว่านักเรียนสามารถทำงานยังสถานประกอบการจริงได้หรือไม่ หากพร้อมอาจมีการคุยกับนายจ้างเรื่องการทำงานหลังเรียนจบ หากไม่พร้อม ก็จะประเมินว่าขาดทักษะใด ควรมีการเพิ่มเติมด้านใด จะมีการฝึกเพื่อพัฒนาทักษะนั้นๆ อีกครั้ง

5. ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติ พบว่าโรงเรียนจะมีการนิเทศติดตาม และแก้ไขปัญหาก็พบ เพื่อเพิ่มเติมทักษะการทำงานให้กับนักเรียน ในส่วนของสถานประกอบการจะมีการรายงานปัญหา และร่วมแก้ไขปัญหากับโรงเรียน สอดคล้องกับ Brian Cobb et al. (1999) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกขั้นตอนนี้ไว้ว่า เพื่อเป็นการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ความสามารถในการทำงาน พฤติกรรมต่างๆ ที่นักเรียนแสดงออก การปรับตัว รวมถึงเป็นการยืนยันว่าตำแหน่งงานที่ทำนั้นเหมาะสมจริงหรือไม่ หากไม่เหมาะสมก็จะมีการค้นหาความถนัดความสนใจอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 2 จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่าน ทั้ง 13 รูปแบบ (ในตารางที่ 1) พบว่า NIMH Transition Model (1987), Paula Kohler's Taxonomy

of Transition Services (1996) The Essential Transition Process (1987) NTN (The National Transition Network, 1999, 2005), รูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียน เชียงรายปัญญานุกูล (2555) และรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านของศูนย์นวัตกรรมเพื่อคนพิการทางสติปัญญา (2555) มีการสร้างรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านที่ครอบคลุมการทำงานทางด้านการเตรียมการ ด้านการวางแผน ด้านการจัดตำแหน่งงานที่เหมาะสมด้านการจัดบริการสนับสนุนและด้านการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติรูปแบบที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านด้านอาชีพของ NTN (The National Transition Network, 1999, 2005) สถาบันการทำงานกับชุมชนของมหาวิทยาลัยมินนิโซตา (Institute on Community Integration at the University of Minnesota) และสภาพการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการในประเทศไทย สำหรับรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การสำรวจความต้องการ ได้แก่ การประเมินศักยภาพชุมชน และการขอโอกาสด้านการฝึกอาชีพในชุมชน

ขั้นที่ 2 การประเมินสมรรถภาพ ได้แก่ การสำรวจความสนใจในอาชีพและการประเมินทักษะพื้นฐานในการทำงาน

ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล ได้แก่ การประเมินทักษะเพื่อจัดตำแหน่งงานที่เหมาะสม การดำเนินการตามแผนการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลและการประเมินความพร้อมในการทำงาน

ขั้นที่ 4 การประเมินความพร้อมในการทำงานเป็นการรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนงานอาชีพ ผู้ปกครอง และสถานประกอบการ เพื่อสรุปความก้าวหน้าของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ การปฏิบัติงานในหน้าที่ การปฏิบัติงานได้สำเร็จในระยะเวลาที่กำหนด การใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน การปรับตัวต่อสถานที่ทำงาน การแก้ปัญหาในขณะปฏิบัติงาน การปรับตัวกับเพื่อนร่วมงาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และผลสัมฤทธิ์ของงาน

ขั้นที่ 5 การประเมินความพึงพอใจ ความร่วมมือ

และการสนับสนุนของโรงเรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบ ผ่านเฉพาะบุคคล ร้อยละ 100 ในทุกองค์ประกอบ มีความ การที่มีต่อรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล เหมาะสมในการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 พบว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการ เปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคลจากโรงเรียนสู่สถานประกอบการสำหรับ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (ตารางที่ 2) พบว่า แบบ สำรองความต้องการจ้างงาน แบบประเมินศักยภาพ แผนการ จัดการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล แบบประเมินความพร้อมใน การทำงาน แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเปลี่ยน ผ่านเฉพาะบุคคล แบบประเมิน ความร่วมมือต่อรูปแบบการ เปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล แบบประเมิน การสนับสนุนต่อรูป แบบการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล มีค่าร้อยละความคิดเห็น ที่มีต่อองค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบการจัดการเปลี่ยน

ข้อเสนอแนะ

ควรนำผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเปลี่ยนผ่าน และรูปแบบการจัดการเปลี่ยนผ่านที่สร้างขึ้น นำไปศึกษาหา ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเปลี่ยน ผ่าน และเสริมสร้างความพร้อมของบุคคลที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครอง สถานประกอบการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550 - 2554)*. ม.ป.ท.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2555-2559)*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: ตูลย์สตูดิโอกราฟฟิก.
- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2553). *ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา*. ศูนย์พัฒนาศักยภาพเด็ก (RICS) โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความต้องการพิเศษแห่งชาติ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดารณี ธนะภูมิ. (2542). *การสอนเด็กปัญญาอ่อน*. กรุงเทพฯ: สมใจการพิมพ์.
- วิชัย รูปชาติ และคณะ. (2551). *สถานการณ์คนพิการ ปี 2551*. สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550). *จำนวนประชากรพิการที่มีลักษณะความบกพร่อง จำแนกตามลักษณะความบกพร่อง กลุ่มอายุ เพศ และเขตการปกครองทั่วราชอาณาจักร พ.ศ.2550*. วันที่ค้นข้อมูล 20 กรกฎาคม 2555. เข้าถึงได้จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/disabilityRep_50.pdf.
- สำนักงานส่งเสริมและคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2555). *สถิติข้อมูลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ*. วันที่ค้นข้อมูล 20 กรกฎาคม 2555. เข้าถึงได้จาก <http://www.nep.go.th>
- Brian, C. (1999). *Improving Secondary Education and Improving Secondary and Transition for Youth With Disabilities*. University of Minnesota.

- Hursh, N. C., & Kerns, A. F. (1988). *Vocational Evaluation in Special Education*. California: College Hill Press.
- McDonnell, J., M. Hardman, A. McDonnell, & Kiefer-O'Donnell, R. (1995). *Introduction to Persons with Severe Disabilities*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Richards, T. R. (1988). *Implementing Career Education: Barriers and Potential Solutions*. *The Career Development Quarterly*, 37(1).
- Rusch, F. (2008). *Beyond high school. Preparing adolescents for tomorrow's challenges* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

วัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี: ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ*

The Funeral Culture of Chinese-Thai in Chonburi Thailand: Belief and Practice

Shi Lei **

ดร.ฉลอง ทับศรี***

ดร.บุญเชิด หนูอ้อม****

บทคัดย่อ

การวิจัยวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีเป็นการศึกษาในลักษณะพื้นที่ศึกษา (Area Study) ที่ศึกษาตรวจสอบ “ฟอสซิลทางสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีน และชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี รวมทั้งศึกษา ความแตกต่างของทั้งสองวัฒนธรรม และปัจจัยที่มีอิทธิพล การปรับตัวของชาวไทยเชื้อสายจีนในด้านวัฒนธรรมหลังความตายในจังหวัดชลบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) การเก็บข้อมูลหลักในหลักปฐมภูมิ (Primary data) คือการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) อันได้แก่การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์จากภาพนิ่งและเอกสารวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการให้รหัสข้อมูล จัดกลุ่มประเด็น และสรุป

ผลการวิจัยอธิบายถึงภาพรวมของวัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนจาก 6 ด้าน ได้แก่ 1)รูปแบบการฝังศพ 2) รูปแบบการปลงศพ 3) รูปแบบสุสาน 4) พิธีกรรมงานศพ 5) การเซ่นไหว้ และ 6)คุณค่าต่อสังคม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รูปแบบสังคม ความเชื่อเรื่องศาสนา และความเคยชินในการใช้ชีวิต ที่ประชาชนแต่ละชนเผ่า แต่ละพื้นที่ของจีนอาศัยอยู่ ล้วนมีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนได้แสดงให้เห็นความหลากหลายอุดมสมบูรณ์มาก ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมความเชื่อต่างๆ ของจีน เช่น วัฒนธรรมด้านความกตัญญู ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องข้อห้าม ความเชื่อเกี่ยวกับโลกของคนตาย เป็นต้น รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมทางสังคมไทย โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธในท้องถิ่น จากอิทธิพลของ 2 ปัจจัยดังกล่าว ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี มีวัฒนธรรมหลังความตายที่เป็นเอกลักษณ์ งานวิจัยอธิบาย 5 ขั้นตอนไว้อย่างละเอียด ได้แก่ 1) การจองฮวงซุ้ย เตรียมเสื้อและโลงศพ 2) เพิ่งเสียชีวิต (เพิ่งเสียชีวิต-เคลื่อนศพไปยังที่ตั้ง) 3) ขั้นตอนการกระทำศพ (ตั้งฉาก-พิธีงัดเตียง) 4) ขั้นตอนนอกศพ 5) ขั้นตอนการเซ่นไหว้ และการไว้ทุกข์

*คุชชินีพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

นอกจากนี้ วัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีน ยังมีคุณค่าต่อสังคมในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) สามารถบรรเทาความรู้สึกและปลอบประโลม 2) กระชับความปรองดอง ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสามัคคีภายในครอบครัวและวงศ์ตระกูลได้ 3) การสืบทอดวัฒนธรรมด้านความกตัญญู และ 4) ช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมหลังความตาย สรุปได้ว่า 1) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีสมัยใหม่ 2) อิทธิพลของการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้ความเชื่อและค่านิยมเกิดการเปลี่ยนแปลง 3) การแต่งงานกับคนท้องถิ่น จึงทำให้วัฒนธรรมเกิดการผสมผสาน สุดท้ายเรื่องการปรับตัวของชาวไทยเชื้อสายจีน สรุปได้ว่า 1) การปรับตัวด้านอาหารสำหรับเซ่นไหว้ 2) การปรับตัวด้านพิธีกรรม 3) การปรับตัวด้านสถานที่จัดงาน 4) การปรับตัวด้านดนตรีประกอบพิธีงเด็ก และ 5) การปรับตัวด้านผู้นำพิธีกรรม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมหลังความตาย/ คนไทยเชื้อสายจีน/ ความเชื่อ/ การปรับตัว/ การดำรงอยู่

Abstract

The Funeral Culture of Chinese-Thai in Chonburi was an Area Study in order to investigate "Social Fossil". The purpose of this research was to study the funeral culture of Chinese and Chinese-Thai in Chonburi, including study factors influencing towards adjusting of the funeral culture of Chinese-Thai in Chonburi. This study used a qualitative research design. The researcher analyzed the data qualitatively through coding categorizing and theming.

The results of the study explained the overall of the funeral culture of Chinese-Thai into six aspects; 1) Burial 2) Cremation 3) Cemetery 4) Funeral Ritual 5) Oblation and 6) Social Value. According to the differences of natural environment, social pattern, religion belief and familiarity of Chinese and tribes in each area, there were many varieties of the funeral culture. Meanwhile, the funeral culture of Chinese-Thai in Chonburi were influenced by cultural believe of Chinese such as beliefs of gratitude, ancestor, restricted rules, and place of death including influenced by environment, Thai culture especially local religion belief. From the above of these two influences resulted the identity of the funeral culture of Chinese-Thai in Chonburi. This research explained the 5 procedures 1) preparing the funeral, clothes and coffin 2) moving the dead body 3) Chinese funeral process (Gohng-Dtek) 4) Out of mourning and 5) morning and ritual respect

Moreover, the funeral culture of Chinese-Thai reflected social values; 1) console the sorrow 2) create utility, reduce conflict and establish good family relationship 3) carry on gratitude culture 4) support the people. Factors influenced the funeral culture could be summarized as follow; 1) the development of economic and technology 2) higher education - causing the changed of values and beliefs 3) cross culture of married. The adaptation of Chinese-Thai were 1) food for ritual 2) ritual ceremony 3) ritual place 4) ritual of music and 5) ritual leader

Keywords : funeral culture/ Chinese-Thai/ belief/ adjustment/existing

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จีนเป็นประเทศแห่งอารยธรรมเก่าแก่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 5000 ปี ก่อให้เกิดวัฒนธรรมอันรุ่งโรจน์สวยงาม เช่นวัฒนธรรมหลังความตายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน

วัฒนธรรมหลังความตายหมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น มีลักษณะหลากหลายซับซ้อน ซึ่งครอบคลุมด้วย วัตถุ ความเชื่อ จิตวิทยา จริยธรรม คุณธรรม และศิลปะ วัฒนธรรมหลังความตายไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดสังคมมนุษย์แต่เกิดขึ้นผ่านการวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน พร้อมกระบวนการพัฒนาของสังคม เมื่อวัฒนธรรมหลังความตายเกิดขึ้น จะมีลักษณะความเข้มแข็งมั่นคง ถึงแม้ว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงก็จะใช้เวลานาน และบางครั้งจะมีความขัดแย้งกับกระบวนการการพัฒนาสังคม เพราะฉะนั้นจากการศึกษาวัฒนธรรมหลังความตายของสังคมนั้น จึงได้เกิดองค์ความรู้ต่างๆ เช่น ความระดับการผลิภาพและวิวัฒนาการของสังคมนั้น สถานภาพวิถีชีวิตและเครือข่ายของชุมชนในสังคมนั้น สถานภาพวัฒนธรรมสังคมและโครงสร้างทางสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมหลังความตายได้ชื่อว่าเป็น “ฟอสซิลทางสังคม” ได้เกิดความสนใจของนักวิชาการทางสังคมศาสตร์เป็นอย่างมาก (He Bin, 1995, หน้า 2)

นอกจากวัฒนธรรมรุ่งโรจน์สวยงามและประวัติศาสตร์ที่ยาวนานแล้ว ประเทศจีนยังมีประวัติการอพยพไปยังดินแดนต่างๆ มายาวนานอีกด้วย อีกทั้งไม่ว่าชาวจีนจะอพยพไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ที่ใดก็ตาม พวกเขาจะนำอุปนิสัยประเพณีของตนเองไปด้วย โดยที่พยายามจะรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีของตนเองมากบ้างน้อยบ้างตามสภาพ ไม่ว่าพวกเขาอยู่ในประเทศจีนในชุมชนจีนโพ้นทะเลหรือในฐานะของชาวต่างชาติในสังคมตะวันตกที่คนส่วนใหญ่เป็นผิวขาว วิธีการดำเนินชีวิตและความเชื่อต่างๆ ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก (ขจัตถัย บุรุษพัฒน์, 2517, หน้า 11)

หลังจากชาวจีนตั้งรกรากที่ประเทศไทยแล้ว คนจีนนำวัฒนธรรมตัวเองติดตัวมาอยู่ในสังคมไทยเช่นกัน คนไทย

เชื้อสายจีนยังปฏิบัติตามพิธีกรรมตามประเพณีต่างๆ ของตนที่เคยปฏิบัติเมื่อครั้งอยู่ในประเทศจีนซึ่งคนจีนมีความเชื่อว่าถ้าตนได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีแต่เดิมมาจะสามารถช่วยเหลือให้การดำเนินชีวิตในต่างแดนมีความมั่นคงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีนแสดงบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตทางสังคมในการส่งเสริม ความเป็นเชื้อชาติเดียวกัน และทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่ชาวจีน เพราะฉะนั้นชาวจีนไม่ว่าจะอพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด จะยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของตนเอาไว้ อย่างเหนียวแน่นและมั่นคง (บรมพิลด์, พริน่า, 2533, หน้า 3)

จังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในห้าจังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย จังหวัดชลบุรีเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ยังมีความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นย่านชุมชนจีนที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก (นภัสวรรณ สุภาพิทย, 2557, หน้า 6) นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีสุสานของคนไทยเชื้อสายจีนที่มากที่สุดของประเทศไทย มีสุสานกระจายทั่วไปทั้งจังหวัด

คนไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในจังหวัดชลบุรีได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของตนเอาไว้อย่างเหนียวแน่นและมั่นคง ในตรงกันข้าม มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้วัฒนธรรมเกิดความเปลี่ยนแปลงในที่สุดคนจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ต่างถิ่นต่างวัฒนธรรมในจังหวัดชลบุรีนี้มีทัศนคติที่เกี่ยวกับความตาย ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับหลังความตายอย่างไร มีส่วนใดบ้างที่ยังคงเป็นความเป็นจีนอยู่ มีส่วนใดบ้างได้ผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ขณะเดียวกันจังหวัดชลบุรีได้เผชิญกับปัญหาการราคาที่ดินแพงขึ้น สุสานของคนไทยเชื้อสายจีนจะมีแนวโน้มเป็นอย่างไรในอนาคตถ้าเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมหลังความตายต้นเกิดของจีนแล้วจะมีความแตกต่างกันอย่างไร และแก่นของวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนคืออะไร จากที่กล่าวทั้งหมดจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี: ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมหลังความตายของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี
2. ศึกษาความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีกับวัฒนธรรมหลังความตายของคนจีนโดยรวม
3. ศึกษาการดำรงอยู่และแนวโน้มในอนาคตสำหรับวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดวัฒนธรรมหลังความตายของชุมชนแตกต่างกันโดยอย่างละเอียด
2. วัฒนธรรมหลังความตายเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมส่วนหนึ่งของประเทศจีน วัฒนธรรมหลังความตายเป็นลักษณะมั่นคงและเปลี่ยนแปลงช้า ส่วนวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นถิ่น มีลักษณะเฉพาะตัว
3. ใช้แนวคิดศึกษาโดยแนว ความเชื่อ-วิถีปฏิบัติ มาอธิบายเรื่องวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี
4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งนำความคิดหลากหลายทันสมัยและโลกออนไลน์มาสู่วิถีชีวิตประจำวันของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลังในจังหวัดชลบุรี ส่งผลให้ค่านิยมและความเชื่อของคนรุ่นหลังได้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเกิดความไม่สนใจและไม่เข้าใจความหมายในเรื่องวัฒนธรรมหลังความตาย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้กำหนดด้านพื้นที่ไว้เฉพาะในจังหวัดชลบุรีเท่านั้น เพราะ

1. จังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่อยู่

ท่ามกลางความเจริญของสังคม อีกทั้งเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอยู่หนาแน่น ถือเป็นย่านชุมชนจีนที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก และยังคงมีบริบทของความเป็นสังคมจีนที่มีความใกล้เคียงกัน

2. เนื่องจากพิธีศพหากต้องการจัดอย่างถูกต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ทำให้ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนได้ประกอบพิธีศพแบบเงินน้อยลง โดยข้อมูลการประกอบพิธีศพในปัจจุบันพบว่าค่าใช้จ่ายตลอดพิธีจะอยู่ที่ประมาณ 3 ถึง 4 แสนบาท (ศุภการ สิริไพศาล, 2552, หน้า 118-119) แต่ชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคง คนไทยเชื้อสายจีนในชลบุรีส่วนใหญ่เชี่ยวชาญการค้าและมีบทบาทสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม จึงทำให้ตระกูลจีนในจังหวัดชลบุรีมีฐานะมั่งคั่งยังประกอบพิธีศพให้แก่บรรพบุรุษโดยการสร้างสุสาน และดำรงวัฒนธรรมหลังความตายอย่างเหนียวแน่นและมั่นคง

3. จังหวัดชลบุรีอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบทั้งภูเขาและทะเล เป็นทำเลที่ทีพอสมควรเหมาะสมกับการสร้างสุสานของคนไทยเชื้อสายจีน จึงทำให้ในจังหวัดชลบุรีได้เห็นกระบวนการทุกขั้นตอนของการปฏิบัติวัฒนธรรมหลังความตายและสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน

วิธีดำเนินงานวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือการสัมภาษณ์เชิงลึก และการบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว รวมถึงการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ การวิเคราะห์จากเอกสารภาพนิ่ง และเอกสารประเภทวิจัยต่างๆ

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเชิงพื้นที่ (Area study) โดยศึกษาความเชื่อและวิถีปฏิบัติด้านวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีตามประเด็นต่างๆดังนี้

1. ศึกษาวัฒนธรรมหลังความตายของคนจีน โดย เก็บข้อมูลเชิงทุติยภูมิ (Secondary data) จากหนังสือ บทความ และเอกสารราชการ โดยให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการตายในจังหวัดชลบุรี จำนวน 3 คน ได้แก่

2. วิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมหลังความตายของ คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี สมาชิกของศีลธรรมสมาคม (สุสานเม่งซิม)

โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือการสัมภาษณ์เชิง ลึก และการบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว เป็นสมาชิกของพุทธสมาคมสว่างผล หนองมน (เม่งก้วยเซี ยงตัว) เจิ้งเยี่ยงไท้

3. ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมหลังความตายของ คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี 3. นายสุวัฒน์ กรุงไกรเพชร (黄文洲) เป็น สมาชิกของไตรสรณะพุทธสมาคม (เม่งหุย) ชลบุรี

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมหลังความตาย คนไทยเชื้อสายจีน กลุ่มที่ 4 ผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆในงานศพแบบ จีน จำนวน 2 คน

5. การปรับตัวของคนไทยเชื้อสายจีนในด้าน วัฒนธรรมหลังความตาย นายไคว่ จี เอ็ง ผู้ประกอบพิธีเด็ก และสุวรรณ โรจน์สัตตรัตน์ เป็นผู้นำพิธีกรรมงานศพแบบจีน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 5 เจ้าของร้านสังฆภัณฑ์ และเครื่องใช้ในพิธี จีน จำนวน 2 คน

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 6 กลุ่ม จำนวน 22 คน ดังนี้ นายสุทัศน์ เตชะจารุงศ์ (郑俊成) เจ้าของ ร้านพิพัฒน์ชัย และนางจิ่งเซียม แซ่แต้ (郑敬嫦) เจ้าของ ร้านกระดาศเช่นไห้วจีน

กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน (บรรพบุรุษอพยพ มาจากประเทศจีน)ไม่เกินรุ่นที่ 3 จำนวน 11 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 6 เจ้าของธุรกิจโรงศพ จำนวน 1 คน คุณโอ๊ พนังงานขายประจำร้านป้อเซียงหีบศพ

1. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยบูรพาจำนวน 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เจ้าของอุตสาหกรรม จำนวน 1 คน

เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) หมายถึง ข้อมูลที่ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมด้วยตนเองจากการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นข้อมูลที่มีรายละเอียดตรงกับที่ผู้วิจัยต้องการ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) หมายถึง ข้อมูลต่างๆจากหน่วยงานหรือบุคคลอื่นเก็บไว้ก่อน แล้ว เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่ได้เก็บรวบรวมด้วยตัวเอง งานวิจัย

3. ครูสอนภาษาจีนประจำโรงเรียนเฮงฮั่ว และ โรงเรียนศรีราชา จำนวน 2 คน

ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเป็นหลัก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บ รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. แม่บ้าน จำนวน 2 คน

1. การศึกษาเอกสาร

5. พ่อค้าแม่ค้า จำนวน 2 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงทุติยภูมิ (Secondary data) เพื่อตอบปัญหาการวิจัย ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่ เกี่ยวกับประเด็นดังต่อไปนี้ 1.รูปแบบการฝังศพ 2.รูปแบบ การปลงศพ 3.รูปแบบสุสาน 4.พิธีกรรมฝังศพ 5.การเช่น

6. เจ้าของธุรกิจส่วนตัว จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ดูแลสุสาน ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสาย จีน ประกอบอาชีพนี้มาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน ได้แก่

7. เจ้าของอพาร์ทเมนต์ จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ/สมาคมจีนต่างๆ

ไหว้ 6.คุณค่าต่อสังคมของวัฒนธรรมหลังความตายของคน
จีน 7.ความเชื่อที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมหลังความตาย 8.ปัจจัย
ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมหลังความตาย

1.1 ประเภทของเอกสาร

การบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษร e-book งาน
วิจัย หนังสือ ภาพ เทปบันทึกภาพ และเทปบันทึกเสียง

1.2 ที่มาของข้อมูล

1.2.1 หนังสือ เอกสาร หรือบทความต่างๆที่
อาจารย์ และเพื่อนชาวจีนแนะนำ

1.2.2 ฐานข้อมูลของจีน ประกอบด้วย

- China national knowledge
infrastructure CNKI (www.cnki.net) ; National
Library of China -National Digital Library of China
(<http://www.nlc.gov.cn/>) ; Harbin Institute of
technology Library (<http://www.lib.hit.edu.cn/>) ;
Wanfang Data Knowledge Service Platform (<http://www.wanfangdata.com.cn/>) ; Du Xiu Knowledge
Base (<http://www.duxiu.com/>)

2. การศึกษาภาคสนาม (Field study) เป็นการ
เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้วิธีการ
ดังนี้

2.1 การสังเกต (Observation) และจดบันทึก

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth
interview)

การตรวจสอบข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูลเอกสาร

เพื่อความน่าเชื่อถือของเอกสารที่ผู้วิจัยนำมาใช้อ้างอิง
การตรวจสอบข้อมูลจึงมีหลายองค์ประกอบ เช่น แหล่งที่มา
ของเอกสาร ความน่าเชื่อถือของผู้เขียน ประสบการณ์ของผู้
เขียน ผลงานของผู้เขียน การเป็นที่ยอมรับของผู้เขียน รวมทั้ง
คุณสมบัติของผู้เขียน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังตรวจสอบความทันสมัย และความ
เป็นปัจจุบันของเอกสารอีกด้วย โดยเลือกเอกสารที่ตีพิมพ์
หลังปี พ.ศ.2553 เท่านั้น

2. การตรวจสอบข้อมูลภาคสนาม

การตรวจสอบข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการ 2 แบบ
ได้แก่

2.1 การนำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์และ

สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key informant)
กลับไปทวนสอบกับผู้ให้ข้อมูลว่า ข้อมูลที่ได้ตรงตามที่ผู้ให้
ข้อมูลได้ให้ไว้หรือไม่

2.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า
(Triangulation) โดยแบ่งเป็นการตรวจสอบด้านข้อมูล
(Data triangulation) และการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวม
ข้อมูล (Methodological triangulation)

2.2.1 การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data
triangulation) เป็นการพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูก
ต้องหรือไม่ โดยดำเนินการตรวจสอบจากหลายแหล่ง เช่น
สถานที่ และบุคคล เป็นต้น

2.2.1.1 สถานที่ ตรวจสอบว่า ข้อมูลเรื่อง
เดียวกัน แต่แหล่งที่มาต่างกัน จะมีความเหมือนหรือแตกต่าง
กันอย่างไร

2.2.1.2 บุคคล ตรวจสอบว่า ข้อมูลเรื่อง
เดียวกัน แต่ถ้าผู้ให้ข้อมูลไม่ใช่คนเดิมข้อมูลจะเหมือนเดิม
หรือไม่

2.2.2 การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล
(Methodological triangulation) คือ การเก็บรวบรวม
ข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีที่แตกต่างกัน แต่ได้ข้อมูลหรือ
เนื้อหาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือ (สุ
ภางค์ จันทวานิช, 2554, หน้า 128-131) การวิจัยครั้งนี้
ผู้วิจัยสัมภาษณ์คนไทยเชื้อสายจีน หรือผู้นำพิธีศพแบบ
จีน โดยให้ผู้สัมภาษณ์ช่วยบรรยายเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ
สำหรับชีวิตหลังความตาย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเข้าร่วมงานศพ
ของคุณแม่บุญช่วย แซ่ตั้ง วัย 92 ปี ซึ่งจัดขึ้นที่ตำบลเนินหิน
อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.
2559 โดยสังเกตขั้นตอนต่างๆในงานศพของคนไทยเชื้อสาย
จีนด้วยตนเอง ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์
เจาะลึก และสังเกต เปรียบเทียบผลที่ได้จาก 2 วิธีดังกล่าว

ว่า มีความสอดคล้องกันหรือไม่ จากนั้นค่อยนำข้อมูลเหล่านี้ไปทำการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย พร้อมตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย (ชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร, 2557) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกหรือจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยง และหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่ศึกษา (ชนันต์ วรรณะภุติ, 2544, หน้า 267) ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูล จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การถอดบทสัมภาษณ์

บันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ เขียนบรรยายข้อมูลจากภาพที่มี รวมทั้งจดบันทึกจากวิดีโอ และเก็บรวบรวมเป็นหมวดหมู่

2. การทำแฟ้มข้อมูล

สำหรับขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลภาคสนาม และจากการศึกษาเอกสารในรูปของการบรรยายเป็นระบบ ซึ่งวิธีนี้ มีความสะดวกต่อการค้นหาวิเคราะห์ข้อมูล และเขียนรายงาน

3. การทำรหัสข้อมูล

เลือกใช้คำ ประโยค หรือแนวคิดมากำหนดชื่อหรือป้ายเรื่องหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อจำแนกประเภทข้อมูลเป็นกลุ่ม สะดวกต่อการค้นหา การตรวจสอบความถูกต้อง และการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การทำข้อมูลเบื้องต้น

การทำข้อมูลสรุปชั่วคราว (Memoing) คือการเขียนแนวคิดทฤษฎีที่ประมวลได้จากการหาคัดเลือกข้อมูล และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของรหัสข้อมูลเข้าด้วยกัน อาจอยู่ในรูปประโยคย่อหน้า หรือมากกว่านี้

5. การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป

หลังจากที่จัดทำข้อมูลสรุปเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว

จะนำข้อสรุปต่างๆเหล่านี้ มาสร้างบทสรุป เพื่อตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ผลการวิจัย มีความถูกต้อง สอดคล้องกับความจริง มีความสมบูรณ์ ลุ่มลึก และน่าสนใจ (สิน พันธุ์พินิจ, 2547, หน้า 278-283)

การสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

วัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ภาพรวมของวัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนสรุปได้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) รูปแบบการฝังศพ 2) รูปแบบการปลงศพ 3) รูปแบบสุสาน 4) พิธีกรรมงานศพ 5) การเซ่นไหว้ และ 6) คุณค่าต่อสังคม ด้วยสถานการณ์ที่ต้องเคารพการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนชาติจีน ทั้งยังเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร และมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่ร้ายแรงมากขึ้นทุกวัน สำนักนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศจีน จึงออกกฎเกี่ยวกับการจัดการพิธีเคลื่อนศพและฝังศพเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528 นั่นคือ “ข้อกำหนดชั่วคราวเกี่ยวกับการจัดการพิธีเคลื่อนศพและฝังศพ” จนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมหลังความตายดั้งเดิมของจีนนั้นว่า เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยต่างๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และนโยบายของประเทศ เป็นต้น

1. รูปแบบการฝังศพในประเทศจีน นอกจากได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับแนวคิดความตายแล้ว ยังได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้วย ด้วยเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ผู้คนจะคล้อยตามความต้องการของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เลือกใช้วิธีการปลงศพที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่นั้นๆ ผู้คนจะเลือกใช้การห้อยโลงศพไว้ที่หน้าผา และการตั้งโลงศพไว้ในถ้ำ ส่วนพื้นที่ป่าไม้ จะใช้การแขวนโลงศพบนต้นไม้และชนเผ่าที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ จะใช้วิธีนำศพไปลอยในแม่น้ำ เป็นต้น ความแตกต่างของชนเผ่าและพื้นที่ ทำให้รูปแบบการปลงศพแตกต่างกันออกไป นอกจากวิธีการปลงศพที่กล่าวในข้างต้น ซึ่งได้แก่ การฝังศพ การเผาศพ การปล่อยให้นกแร้งจิกกินศพเป็นอาหาร การแขวนโลง

ศพไว้บนหน้าผา การนำศพไปลอยในแม่น้ำ และการฝังศพ ได้เจตีย์แล้ว ในทางประวัติศาสตร์จีน ยังเคยปรากฏรูปแบบอื่นๆ เช่น สุสานอาภรณ์ (สุสานที่ไม่มีศพของผู้ตาย แต่นำเสื้อผ้าและหมวกของผู้ตายมาฝังแทน) เป็นต้น

2. รูปแบบการปลงศพ ถึงแม้ว่ารูปแบบจัดการศพของจีน จะไม่ได้ขึ้นอยู่กับศาสนาทั้งหมด แต่ส่วนใหญ่กลับมีความเกี่ยวข้องกับเชื้อสายที่แยกออกจากกันไม่ได้ด้วยเหตุนี้รูปแบบการปลงศพที่แตกต่างกันมักจะมีทัศนคติที่แตกต่างกันไว้กับผู้ล่วงลับ ปกติแล้วรูปแบบปลงศพที่พบเห็นค่อนข้างบ่อยในจีน คือการฝังศพครั้งเดียว การฝังศพสองครั้ง การฝังแบบนอนหงาย การฝังแบบนอนคว่ำ การฝังแบบงอแขนขา เป็นต้น นอกจากวิธีการปลงศพที่ค่อนข้างพบเห็นบ่อยในข้างต้นแล้ว ชนกลุ่มน้อยของจีน ยังมีรูปแบบการฝังศพที่ค่อนข้างพบเห็นน้อย และไม่เหมือนใคร เช่น การฝังแบบหันแขนขา การฝังบนหลังคาบ้าน การฝังไว้ในเครื่องปั้นดินเผา การฝังเสื้อผ้าและหมวกของผู้ตายแทนศพ เป็นต้น

3. รูปแบบสุสาน รูปแบบสุสานของจีน โดยทั่วไปแบ่งเป็นสุสานทรงกองดิน สุสานทรงเก้าอี้ สุสานทรงกระดองเต่า เป็นต้น รูปแบบสุสานของจีน ไม่เพียงสามารถสะท้อนกระบวนการพัฒนาด้านวัตถุของสังคม เมื่อพิจารณาจากมุมมองของคติชนวิทยา การวิจัยรูปแบบของสุสาน ทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่น ลักษณะที่ต่างกันของสุสาน สามารถรับรู้ได้ว่า ขณะที่ผู้คนสร้างสุสาน พวกเขา กำลังปกป้องโลกภายในจิตใจ สุสานเป็นตัวแบ่งแยกคนตายกับคนเป็นออกจากกัน กลายเป็นโลกของคนตาย ทั้งยังกลายเป็นพื้นที่ที่วิญญาณดำรงอยู่ เป็นการแสดงออกถึงอีกโลกหนึ่งในสายตาของชาวจีน

4. พิธีกรรมงานศพ สามารถแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

4.1 พิธีกรรมสำหรับผู้ที่ยังเสียชีวิต ได้แก่ พิธีเรียกวิญญาณ การดูใจเป็นครั้งสุดท้าย การอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ พิธีป้อนข้าวป้อนน้ำ และการแจ้งตาย

4.2 พิธีเตรียมฝังศพ ได้แก่ การใส่ชุดผ้าดิบ การนอนเผาศพ การไว้ทุกข์

4.3 พิธีงดึก

4.4 พิธีเคลื่อนศพ ได้แก่ การตูลูกศรเคลื่อนย้ายศพ พิธีไว้อาลัย พิธียกโลงและเคลื่อนขบวน พิธีส่งวิญญาณและพิธีฝัง

5. การเซ่นไหว้ สาเหตุที่ทำให้เกิดการเซ่นไหว้ ในสายตาของชาวจีนคือ วิญญาณไม่เพียงมีตัวตน แต่ยังนึกถึงโลกที่เคยใช้ชีวิตอยู่เสมอ ชอบได้รับการเคารพจากคนเป็นเสพสุขกับอาหารเลิศรสที่ผู้คนนำมาเซ่นไหว้ มิเช่นนั้น วิญญาณจะไม่มีความสุข ส่วนเครื่องเซ่นไหว้ ประกอบด้วย 1) เงินกระดาษ 2) ธูป 3) เสียงร้องไห้ 4) อาหารและสิ่งของ 5) วัตถุเชิงสัญลักษณ์ 6) คนและสัตว์

วัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดชลบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

วัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดชลบุรี ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมความเชื่อต่างๆ ของจีน ซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรมด้านความกตัญญู ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องข้อห้าม ความเชื่อเกี่ยวกับโลกของคนตาย และความเชื่อด้านฮวงจุ้ย ความเชื่อที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีเหล่านี้ไม่ใช่วัฒนธรรมหลังความตายในแง่ของการปฏิบัติเชิงวัฒนธรรมทั่วไป แต่เริ่มต้นจากมุมมองรูปแบบแนวความคิดของผู้คน มุ่งเน้นการแบ่งแยกและจินตนาการที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีมีต่อ “โลกแห่งความเป็น” และ “โลกแห่งความตาย” รวมทั้งความหมายพื้นฐานของสัญลักษณ์และโครงสร้างที่อยู่เบื้องหลังของพิธีงานศพ นอกจากนี้ วัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนยังได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมทางสังคมไทย โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธ จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี มีวัฒนธรรมหลังความตายที่เป็นเอกลักษณ์ ส่วนทางด้านวิถีปฏิบัติของวัฒนธรรมหลังความตายชาวไทยเชื้อสายจีน สามารถสรุปได้ว่า การจัดพิธีกรรมงานศพแบบประเพณีจีน มีความละเอียดซับซ้อน สะท้อนภูมิปัญญาเก่าแก่ และยังคงเต็มไปด้วยสัญลักษณ์ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการจอง

ฮวงซุ้ย ตลอดจนขั้นตอนการฝังศพและไว้ทุกข์ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการจองฮวงซุ้ย เตรียมเครื่องแต่งกาย และโลงศพ 2) ขั้นตอนเคลื่อนย้ายศพ 3) ขั้นตอนตั้งฉาก-พิธีรดน้ำ 4) ขั้นตอนเคารพศพ 5) ขั้นตอนการเซ่นไหว้ และการไว้ทุกข์

ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีกับวัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนโดยรวม สามารถสรุปได้ดังนี้

วัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนได้รับอิทธิพลจากนโยบายของรัฐบาลจีนเป็นอย่างมาก เช่น สำนักนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศจีน ออกกฎเกี่ยวกับการจัดการพิธีเคลื่อนศพและฝังศพเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528 นั่นคือ “ข้อกำหนดชั่วคราวเกี่ยวกับการจัดการพิธีเคลื่อนศพและฝังศพ” ต่อมาในปีพ.ศ. 2540 สำนักนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศจีน ออกกฎ “ระเบียบงานศพ” อย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง นโยบายเหล่านี้ ส่งผลให้ชาวจีนดำเนินพิธีกรรมฝังแบบดั้งเดิมไม่ได้อีกต่อไป ซึ่งผลของการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Qu Chunming, Xiang Haixia, and Zou Huan (2014, p. 54) โดยพบว่า “วัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะอิทธิพลจากนโยบายของรัฐบาลอย่างเห็นได้ชัด” นอกจากนี้ การปฏิวัติวัฒนธรรมของจีนกว่า 10 ปี ยังส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม การเมือง สังคม เศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง จนส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างสูญหายไปจากสังคม จากปัจจัย 2 ข้อนี้ ทำให้วัฒนธรรมหลังความตายของจีนแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ส่วนวัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากประเทศไทย เป็นประเทศประชาธิปไตย ประชากรมีสิทธิจัดการกับที่ดินของตนเองอย่างเสรี ซึ่งสามารถสร้างฮวงซุ้ย และจัดงานศพแบบจีนดั้งเดิมตามฐานะทางการเงินของครอบครัว ทำให้วัฒนธรรมหลังความตายเปลี่ยนแปลงช้า นอกจากนี้ ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรียังใช้ภูมิปัญญาด้านต่างๆ ปรับตัวให้เข้ากับสังคมต่างถิ่น ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากร วัฒนธรรม และความเชื่อที่ต่างจากจีน การเปลี่ยนแปลงและปรับตัว

ในวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีได้แก่ เครื่องเซ่นไหว้ รูปแบบพิธีกรรมงานศพ สถานที่จัดงานศพ และดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมงานศพ

ด้านเครื่องเซ่นไหว้ ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีเลือกใช้ของที่มียู่นในท้องถิ่นแทนเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้เมื่ออยู่ในประเทศจีน ด้านรูปแบบพิธีกรรมงานศพ ขั้นตอนแบบไทยเข้ามาแทนที่พิธีกรรมแบบดั้งเดิมมากขึ้น ด้านสถานที่จัดงานศพ จัดงานศพที่วัดไทยมากขึ้น ซึ่งแตกต่างกับประเพณีจีนดั้งเดิม ที่นิยมจัดงานภายในบ้านของจีน เนื่องจากชาดผู้มีความรู้ด้านงานศพ และมีเนื้อที่ใช้อย่างจำกัด ด้านดนตรีประกอบพิธีกรรมงานศพ มีดนตรีปี่พาทย์ของคนไทยเข้ามาเสริม “เชิญพระมาสวด และมีดนตรีปี่พาทย์ของคนไทยเข้ามาเสริม ทำให้มีทั้งดนตรีจีนและดนตรีไทย” (สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2559)

การดำรงอยู่และแนวโน้มในอนาคตสำหรับวัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

วัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี มีแนวโน้มได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยมากกว่าวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิม ขณะเดียวกัน การผสมผสานของ 2 วัฒนธรรม ส่งผลให้วัฒนธรรมหลังความตายของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี เกิดรูปแบบใหม่ซึ่งไม่เหมือนใคร ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของพวงทิพย์ เกิดทรัพย์กล่าวคือ “ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของพิธีศพของชาวจีน มีการใช้โลงศพแบบไทย ไม่จัดพิธีรดน้ำ และลดขั้นตอนลงในอดีต ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ด้านการเมือง แต่ในปัจจุบัน คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ” (2540) และผู้ให้สัมภาษณ์ คุณพริ้มกล่าวว่า “ครอบครัวเรามีเชื้อสายจีน งานศพของคุณยาย เลือกจัดแบบไทย จากนั้นนำอัฐิเก็บไว้ที่วัดไทย เมื่อถึงช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง ครอบครัวจะนัดไปไหว้ที่วัดไทย” (สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2559)

นอกจากนี้ วัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีน มีแนวโน้มปฏิบัติตามพิธีกรรมจีนน้อยลง ซึ่งผลการวิจัยได้สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ของท่าน

สุวรรณ โจนส์สัตว์รัตน์คือ “เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสมัยโบราณกับปัจจุบันแต่ก่อนครอบครัวชาวจีนร้อยละ 80 จัดพิธีฝังศพ แต่ปัจจุบันเหลือเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น” (สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2559) นอกจากนี้ ยังมีผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจีนอย่างอาจารย์วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์ กล่าวในทีวี รายการเปิดปม ฮวงซุ้ยรุกป่า เมื่อวันที่ 20 มิ.ย. 59) ว่า “ปัจจุบันครอบครัวคนจีน เลือกเผาศพ 70-80% อีก 20% เลือกวิธีการฝังศพ เพราะฮวงซุ้ยที่ดีมีคนจองหมดแล้ว แถมยังมีราคาแพงเทียบเท่ากับราคาอพาร์ทเมนต์ หรือบ้านหลังหนึ่ง”

คนไทยเชื้อสายจีน รุ่นที่ 1 ได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่ หรือวัยเด็กเคยมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตในเมืองจีน ทำให้วัฒนธรรมหลังความตายแบบดั้งเดิมของจีน มีอิทธิพลต่อคนไทยเชื้อสายจีน รุ่นที่ 1 เป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นนี้ยังเลือกการจัดพิธีงานศพแบบจีน และใช้รูปแบบการฝังดิน บางคนซึ่งจำนวนไม่น้อยมีการจองฮวงซุ้ย แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านฐานะการเงินของตนเองหรือลูกๆ พิธีงานศพของคนไทยเชื้อสายจีน รุ่นที่ 1 จึงมีความแตกต่าง และเนื่องจากลูกๆ นับถือศาสนาพุทธทำให้การจัดงานศพแบบไทย และศาสนาพุทธเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น

คนไทยเชื้อสายจีน รุ่นที่ 2 ร้อยละ 20 ยังเลือกการจัดงานศพแบบจีนดั้งเดิม แต่ร้อยละ 80 กลับเลือกการจัดงานศพแบบไทย ซึ่งใช้วิธีการเผาศพ ส่วนสาเหตุ เนื่องจากการฝังศพแบบจีนดั้งเดิมนั้นมีค่าใช้จ่ายสูงมาก บวกกับขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อน พ่อแม่บางส่วน ไม่ต้องการเพิ่มภาระให้กับลูกๆ ที่ทำงานหนักอยู่แล้ว แต่โดยพื้นฐานแล้ว เนื่องจากตั้งแต่เกิดจนโตคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นนี้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างมาก ทำให้ในด้านค่านิยม รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความตายเกิดการเปลี่ยนแปลง

คนไทยเชื้อสายจีน รุ่นที่ 3 มีน้อยคนที่จะเข้าใจความหมายของการฝังศพแบบจีนดั้งเดิมอย่างแท้จริง เป็นเพราะแนวคิดในด้านงานศพของพ่อแม่ตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลง คนรุ่นนี้รับแนวคิดของคนรุ่นก่อน นอกจากนี้ เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการยกระดับทางการศึกษา และสื่อโซเชียลใหม่ๆ

ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ และก่อให้เกิดแนวโน้มใหม่ดังที่กล่าวข้างต้นนั้น ปัจจัยแรกคือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ช่วงแรกชาวไทยเชื้อสายจีน อาศัยการทำนา จับปลา ปลูกผัก เลี้ยงเป็ด และปลูกอ้อยเลี้ยงชีพ แต่เมื่อเศรษฐกิจมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องชาวไทยเชื้อสายจีนจึงค่อยๆ ละทิ้งเกษตรกรรม และหันไปทำอุตสาหกรรมแทน ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมประกอบอาชีพครู เจ้าของธุรกิจ เจ้าของร้านอาหาร หรือรับราชการ เป็นต้น ส่งผลให้เศรษฐกิจก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมหลังความตายด้วย ซึ่งผลการวิจัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัสวรรณ สุภาทิพย์ (2557) กล่าวคือ “ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี แม้จะปฏิบัติตามพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกับในอดีต แต่เพราะความไม่รู้ซึ่งในประเพณีอย่างถ่องแท้ บวกกับการได้รับอิทธิพลจากความเจริญด้านเทคโนโลยี และความเป็นสมัยใหม่ ย่อมทำให้รูปแบบการจัดงาน รวมทั้งพิธีกรรมในทางปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไป”

ปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่สูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติที่มีต่อความเชื่อหลังความตาย ทำให้รูปแบบและรายละเอียดของพิธีกรรมงานศพของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ท่านภารติมหาพันธ์ กล่าวว่า “พวกเราตัดสินใจเซ็นเอกสารบริจาคร่างกายเป็นกายวิยาทาน เพื่อให้นักศึกษาแพทยศึกษาวิจัย และนำความรู้ที่ได้ไปต่อลมหายใจให้ผู้ป่วยในอนาคต” (สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2559)

ปัจจัยด้านการแต่งงาน และการผสมผสานของวัฒนธรรม การแต่งงานกับคนในพื้นที่จังหวัดชลบุรีและการผสมผสานทางวัฒนธรรม ส่งผลให้องค์ประกอบของครอบครัวตามรูปแบบของจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปขณะเดียวกัน การผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้พิธีกรรมศพของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี แสดงออกในรูปแบบของความเชื่อแบบไทยมากขึ้น เช่น การสวดมนต์ก่อนการฝังศพ การทำความเคารพวิญญาณผู้ตายในวันที่ 1 ถึงวันที่ 5 รวมทั้งพิธี

ฝั่งศพแบบพุทธศาสนา ซึ่งผลของการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของดาร์เร็น เมตตาริกานนท์(2532) “ในด้านวัฒนธรรมของชาวจีนปัจจุบัน ส่วนใหญ่ชนรุ่นหลังที่เติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ต่างจากบรรพบุรุษ และแต่งงานกับคนเชื้อชาติอื่น สิ่งเหล่านี้มีผลต่อความกลมกลืนทางวัฒนธรรม ทำให้พิธีกรรมต่างๆที่เคยปฏิบัติในรุ่นของบรรพบุรุษมีการย่นย่อ และยังเปิดรับวัฒนธรรมไทยเข้ามา ท่านสุวรรณ โรจน์สัตตรัตน์กล่าวว่า “ปัจจุบันผู้หญิงไทยแต่งเป็นสะใภ้ครอบครัวคนจีน ผู้ชายไทยกลายเป็นลูกเขยคนจีน หรือลูกคนจีนแต่งงานเข้าบ้านคนไทย แต่ก่อนใส่เสื้อผ้ากัน 3-4 ชั้น ตอนนี้เริ่มประหยัด เพราะลูกหลานมีฐานะทางการเงินไม่เท่ากัน จึงใส่แค่เสื้อเชิ้ต 1 ตัว กางเกง 1 ตัวเท่านั้น” (สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2559)

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความเข้มแข็งของวัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนที่แสดงถึงความกตัญญูของลูกหลานที่มีต่อบรรพบุรุษ การปฏิบัติดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความปรองดองระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเชื่อว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่ดีสมควรอย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ปกป้องรักษาเอาไว้

2. ผลการวิจัยครั้งนี้ บ่งบอกว่า ชาวยุทธเชื้อสายจีนรุ่นใหม่ในจังหวัดชลบุรี มีระดับการศึกษาสูงขึ้น รวมทั้งคนไทยเชื้อสายจีนเลือกแต่งงานกับคนไทยหรือคนเชื้อชาติอื่น จนให้ความสำคัญกับการสร้างฮวงซุ้ยน้อยลง ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อประเพณีการเคารพศพในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง และความปรองดองในหมู่ญาติพี่น้อง คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี และในประเทศไทย ควรตระหนักถึงความเป็นไปได้ข้อนี้เพื่อหาแนวทางป้องกันปัญหาดังกล่าว

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ เสนอแนวคิดแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ความต้องการที่ดินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น และปัญหาการใช้ที่ดินเป็นฮวงซุ้ยมากเกินไปในจังหวัดชลบุรี เป็นต้น ผลการวิจัยนี้จะป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว พิจารณาการเปลี่ยนรูปแบบฮวงซุ้ยจากแบบเดิมให้เป็นแบบคอนโดหรือรูปแบบอื่นๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการฝังใหม่ๆ

ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การฝังแบบพื้นที่เสมือน การฝังแบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือการฝังแบบใช้เทคโนโลยี AR เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากดำเนินการวิจัยในหัวข้อ วัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี: ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ ผู้วิจัยเห็นว่า หลังจากนี้ควรมีการวิจัยดังนี้

1. ควรศึกษาว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของชาวยุทธเชื้อสายจีน จะมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมหลังความตายแบบดั้งเดิมอย่างไร เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อสรุปว่า ชาวยุทธเชื้อสายจีนที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้น ส่งผลให้ทัศนคติและความเชื่อที่มีต่อวัฒนธรรมหลังความตายเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นที่ว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความสัมพันธ์อย่างไรกับความเชื่อดั้งเดิมของวัฒนธรรมหลังความตาย ขณะเดียวกัน ในแง่วัฒนธรรมหลังความตาย ยังเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีกับวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งภูเก็ตเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอย่างมากและสภาพเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างไปจากชลบุรี อีกทั้งชาวยุทธเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีโดยส่วนมากเป็นคนจีนแต่จิว ส่วนชาวยุทธเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นคนฮกเกี้ยน

3. ควรศึกษาความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมหลังความตายของชาวจีนในเมืองฉัวเถา ซานโถว มณฑลกว่างตุง ประเทศจีน กับวัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากชาวยุทธเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรีส่วนมากเป็นคนแต่จิว ซึ่งอพยพมาจากเมืองฉัวเถา ซานโถว มณฑลกว่างตุงของจีน ก่อนที่กลุ่มชาวจีนจะอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย วัฒนธรรม หลังความตายของพวกเขา เหมือนกับชาวจีนที่ยังอยู่ในเมืองจีน ดังนั้น

ครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นที่ว่า คนจีนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งมี ทรัพยากร วัฒนธรรม และความเชื่อที่แตกต่างกัน วัฒนธรรม วัฒนธรรมหลังความตายเหมือนกันมาก่อน หลังจากอพยพ หลังความตายจะเป็นอย่างไร เข้ามาปักหลักในประเทศหรือภูมิภาค ที่มีลักษณะภูมิประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ขจัตถ์ บุรุษพัฒน์. (2517). *ชาวจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร. (2557). *เวชกรรมสังคม ภูมิพลผู้สูงวัย: วิถีชุมชนกับการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านตามแนวชายแดนไทยภาคเหนือ*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาไทยศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชยันต์ วรธนะภูติ. (2544). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน อุทัย ดุลยเกษมบรรณาธิการ. *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา* (หน้า 267-340) (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2532). *รายงานการวิจัยเรื่อง ชาวจีนในอำเภอสองแห่งของจังหวัดยโสธร : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี*. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นภัสวรรณ สุภาพิตย์. (2557). *พิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาไทยศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บรมพิไลต์ พริน่า. (2533). *ความเชื่อชาวจีน*. (หยกแดง, แปล). กรุงเทพฯ: ยินหยาว.พริม. (2559, 18 กันยายน). สัมภาษณ์.
- ภารดี มหาขันธ. (2559, 18 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ศุภการ สิริไพศาล. (2552). *พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา จากอดีตถึงปัจจุบัน*. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 4(1), 95-127.
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทยาพัฒน์.
- สุวรรณ โรจน์สัตตรัตน์. (2559, 20 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- He Bin. (1995). *Jiangsu and Zhejiang Han funeral culture*. Minzu University of China press.
- Qu Chunming Xiang Haixia & Zouhuan. (2014). Status Research on the Rural Culture in Fengjie County of ChongQing-Taking Funeral Cultural Changes in Baihe Village as an Example. *Journal of Chongqing College of Electronic Engineering*, 23(4), 53-58.

จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ของผู้บริหารโรงเรียน

PSYCHOLOGICAL AND SITUATIONAL CORRELATED OF MORAL ADMINISTRATION BEHAVIOR OF SCHOOL ADMINISTRATORS

สมศรี ทองนุช*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน และ 2) เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนด้วยจิตลักษณะ สถานการณ์และจิตลักษณะตามสถานการณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชลบุรี ที่ได้รับการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจำนวน 98 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อวัดตัวแปรอิสระ ตัวแปรอธิบายและตัวแปรตาม จำนวน 11 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.83-0.95 วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีจิตลักษณะ คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมาก หรือ มีความเชื่ออำนาจในตนมาก หรือ มีความตระหนักในการบริหารโรงเรียนมาก หรือ มีสุขภาพจิตดีมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนประเภทตรงข้าม พบผลนี้ในกลุ่มรวม กลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี และกลุ่มประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี 2) ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีการบริหารแบบประชาธิปไตยมากหรือได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก หรือ มีการเห็นแบบอย่างที่ดีมาก หรือ มีการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนประเภทตรงข้าม พบผลนี้ในกลุ่มรวม กลุ่มวุฒิปริญญาตรี และกลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี 3) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปร คือ สุขภาพจิต การบริหารแบบประชาธิปไตย และการเห็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ในกลุ่มเพศชาย หรือมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปร คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มรวม กลุ่มเพศหญิง กลุ่มวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี กลุ่มประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตเทศบาล หรือมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปร คือ ความตระหนักในการบริหารโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคม และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี หรือมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปร คือ สุขภาพจิต การบริหารแบบประชาธิปไตย และการเห็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี และมากกว่า 25 ปี หรือ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปร คือ ความตระหนักในการบริหารโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมและการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มเพศหญิง และ 4) เมื่อรวม

กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะ 4 ตัวแปรสถานการณ์ 4 ตัวแปร และจิตลักษณะตามสถานการณ์ 2 ตัวแปร รวมเป็น 10 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนได้ 65.70 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มรวม และสามารถทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้สูงสุด 79.60 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล โดยพบตัวทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมที่สำคัญ 4 ตัวแปร คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย ความตั้งใจ แสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และสุขภาพจิตตามลำดับ

คำสำคัญ : จิตลักษณะ/ สถานการณ์/ จิตลักษณะตามสถานการณ์ และพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the relationship and compare psychological and situational correlated of the moral administration behavior of school administrators and 2) to study the power of predicting moral administration behavior of school administrator by psychological trait, situation, and psychological situation. The samples were school administrators of the Office of the Basic Education Commission Chonburi Province, which using multi stage sampling with the total of 98 people. The research instruments were 11 rating scale questionnaires to measure independent variables, explanatory variables, and dependent variables. The reliability of the research instrument is 0.83 – 0.95. The statistics used for analyzing the data were three-way ANOVA and multiple regression analysis. The findings of this research were 1) the school administrators with psychological trait who have a high level of future orientation and self-control, or high level of internal locus of control, or high level of school administration awareness, or high level of mental health, have more moral administration behavior than the opposite type of school administrators. These school administrators found in the whole group, the group of working experience less than 25 years and administrative experienced less than 16 years. 2) the school administrators who are in the situation of the high level of democracy administration, or high level of social support, or high level of imitation a model, or high level of mass media exposer, have more moral administration behavior than the opposite type of school administrators. These school administrators found in the whole group, the group of earn bachelor degree and working experienced less than 25 year. 3) The interactions between three variables which are mental health, democracy administration, and imitation a model, effected to attitude towards moral administration behavior in male, or the interactions between three variables which are future orientation and self-control, social support, and imitation a model, effected to attitude towards moral administration behavior in female, earned a degree higher than bachelor degree, administrative experience less than 16 years, and school located in municipal area, or the interactions between three variables which are school administration awareness, social support, and mass media exposer, effected to intention to perform moral administration behavior in the group of administrative experience less than 25 years, or the interactions between three

variables which are mental health, democracy administration, and imitation a model, effected to moral administration behavior in the group of administrative experience less than 25 years and more than 25 years, or the interactions between three variables which are school administration awareness, social support, and mass media exposer, effected to moral administration behavior in female, and 4) when combine the four variables of psychological trait, four variables of situational, and two variables of psychological situation, the total are 10 variables can predict moral administration behavior of school administrator of the whole group 65.70 percentage and 79.60 percentage for schools which are located outside municipal area. The important predictors are democracy administration, intension to perform moral administration behavior, future orientation and self-control, and mental health respectively.

Keywords : Psychological trait/ Situational/ Psychological situation and Moral administration behavior

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากอดีตถึงปัจจุบันการบริหารงานในระบบราชการ ถูกมองว่าบริหารงานอยู่ในระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ การทำงาน มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ทำให้ประสิทธิภาพของงานต่ำ คนดี และคนเก่งไม่ทำงานอย่างเต็มความสามารถ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงาน แสดงให้เห็นถึงระบบการบริหารงานที่ไม่เอื้อต่อประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพของงาน โดยเฉพาะมาพิจารณาการบริหารงาน ทางการศึกษาที่ต้องมีหน้าที่พัฒนาคนอันเป็นผลผลิตได้แก่นักเรียนให้มีคุณภาพแต่ได้ผลไม่เป็นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ คุณภาพของนักเรียนอันเป็นผลผลิตต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ด้วยเหตุผลนี้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ระบบ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพิจารณาบริบท กระบวนการ และผลผลิต พบว่า กระบวนการอันเริ่มต้นจากการรับเด็กเข้าเรียน ครูผู้สอน หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการ บริหารองค์กรไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายขาดการผลิตกำลังคน โดยเฉพาะผู้บริหารและครูผู้สอนยังทำงานในระบบอุปถัมภ์ที่ ก่อให้เกิดการขาดประสิทธิผล และประสิทธิภาพของงาน ผู้ บริหารยังขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงาน ซึ่งจะ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานปัญหาดังกล่าวนี้ยังไม่ได้รับการ แก้ไขอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะผู้บริหารบางคนก็ได้มาโดยระบบ

อุปถัมภ์ ทั้งนี้การที่เป็นเช่นนี้ เพราะการถ่ายทอดทางสังคม ประกิตที่ทำตามกันมา และยังไม่มีการกระบวนการแก้ไขให้ได้ ผู้บริหารการศึกษาที่มีคุณธรรมและจริยธรรม มาบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพสูง ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรงได้โดยระบบ บริหารองค์การทางการศึกษา

จากการศึกษาประสิทธิภาพของงานในองค์การ การศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การที่ จะบริหารงานแบบใดให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุข ซึ่งการศึกษาแบบแผนการบริหารที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพของงาน พบว่า มาจากปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอกของผู้บริหารเอง ปัจจัยภายในได้แก่ จิต ลักษณะ (Psychological traits) เป็นตัวบ่งชี้ (Indicators) พฤติกรรมทำงานของผู้บริหารที่จะส่งผลต่อบุคลากรและงาน ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน เจตคติต่อพฤติกรรม การบริหารงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และ สุขภาพจิต นอกนั้นเป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ สถานการณ์ (Situation) อาทิ การสนับสนุนทางสังคม การเห็นแบบอย่าง ที่เหมาะสม และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ เป็นต้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538 และวิรัตน์ ปานศิลา, 2542) ซึ่งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังกล่าวเป็นตัวชี้บ่าง

พฤติกรรมการทำงานของบุคคลโดยทั่วไปในภาพรวมเท่านั้น ยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยตัวบ่งชี้ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมการบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะด้าน พฤติกรรมการบริหารอย่างมีจริยธรรมในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียน มีการบริหารงานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานแผน งานการเงิน และงานกิจกรรมนักเรียน ที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบ และบริหารอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมนั้น จะพัฒนา ได้ต้องอาศัยปัจจัยภายในตัวผู้บริหารเอง และปัจจัยภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหาร ที่ถูกค้นพบโดยการวิจัยเท่านั้น ที่จะเชื่อมั่นได้ว่าปัจจัยเหล่านั้น เกี่ยวข้องจริงมาก-น้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อนำมาอธิบาย ทำนาย ควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมบริหารได้ และด้วยตระหนักถึง พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งมี อิทธิพลต่อบุคลากรและงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสาเหตุ และผลในการศึกษาจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียน เพื่อนำผลวิจัยมาพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้เป็น ผู้บริหารในระบบคุณธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน ให้สูงขึ้น ตามเกณฑ์มาตรฐานของผลผลิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีจิตลักษณะแตกต่างกัน มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมต่างกันมาก-น้อย เพียงใด
2. เพื่อศึกษาว่าผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในสถานการณ์แตกต่างกัน มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด
3. เพื่อศึกษาว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีจิตลักษณะแตกต่างกัน และอยู่ในสถานการณ์แตกต่างกัน มีพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรมแตกต่างกันมาก-น้อย เพียงใด
4. เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนด้วยตัวแปรกลุ่มจิต ลักษณะ สถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ว่ามี

เปอร์เซ็นต์ทำนายมากน้อยเพียงใดและตัวแปรกลุ่มใดเป็นตัว ทำนายที่สำคัญ ตามลำดับ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารแบบประชาธิปไตย มาก เห็นแบบอย่างที่ดีมากและมีสุขภาพจิตดีมาก มีเจตคติต่อ พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า มีความตั้งใจแสดง พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าและมีพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนประเภท ตรงข้าม

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม มาก เห็นแบบอย่างที่ดีมาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุม ตนสูง มีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า มีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า และมีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหาร โรงเรียนประเภทตรงข้าม

3. ผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารแบบประชาธิปไตยมาก เปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มากและเชื่ออำนาจในตนมาก มีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า มีความ ตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า และมี พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน ประเภทตรงข้าม

4. ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม มาก เปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก และตระหนักใน การบริหารโรงเรียนมาก มีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่าง มีจริยธรรมมากกว่ามีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่าง มีจริยธรรมมากกว่า และมีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม มากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนประเภทตรงข้าม

5. กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม 4 ตัวแปร คือ ลักษณะ มุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน สุขภาพจิต และ ความตระหนักในการบริหารโรงเรียนร่วมกับสถานการณ์ 4 ตัวแปร คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย การสนับสนุน ทางสังคม การเห็นแบบอย่างที่ดี และการเปิดรับสื่อมวลชน

ที่มีประโยชน์ รวม 8 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรมได้มากกว่าปัจจัยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพียงกลุ่มเดียว โดยกำหนดเกณฑ์เปอร์เซ็นต์การทำนายไว้ มากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์

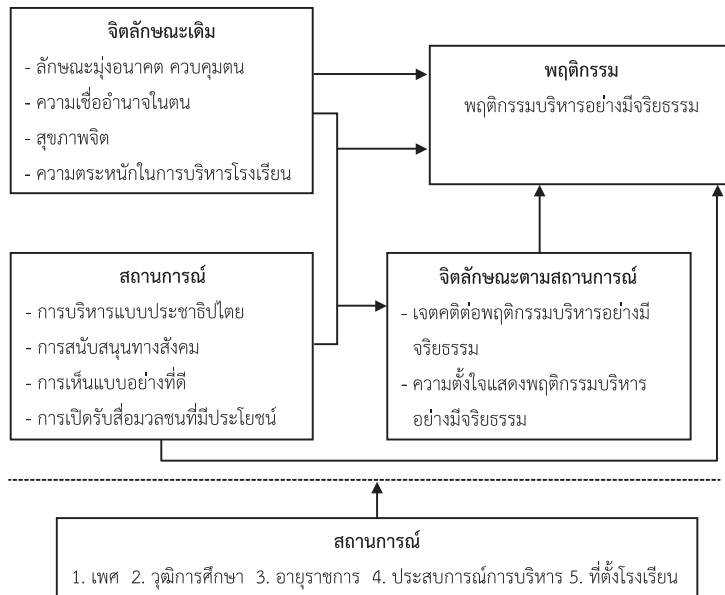
6. กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม 4 ตัวแปร คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน สุขภาพ จิตและความตระหนักในการบริหารโรงเรียน กับสถานการณ์ 4 ตัวแปร คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย การสนับสนุนทางสังคม การเห็นแบบอย่างที่ดี และการเปิดรับสื่อมวลชน ที่มีประโยชน์ร่วมกับจิตลักษณะตามสถานการณ์ 2 ตัวแปร คือ เจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม และความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมรวม 10 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้มากกว่า ปัจจัยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว โดยกำหนดเกณฑ์ เปอร์เซ็นต์การทำนายไว้มากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรม ตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) (ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2541, หน้า 105-108) และทฤษฎี ต้นไม้จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2538, หน้า 15) เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรเชิงสาเหตุของพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรม ซึ่งตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม กล่าว ว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากปัจจัยสาเหตุ 4 ประการ

คือ จิตลักษณะเดิม ลักษณะสถานการณ์ จิตลักษณะเดิมที่มี อิทธิพลร่วมกับสถานการณ์และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นการอธิบายพฤติกรรมที่เน้นความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ ระหว่างลักษณะทางจิตใจของบุคคลกับสถานการณ์ที่เขา ประสบอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมที่สรุปว่า พฤติกรรมคนดีและคนเก่งเกิดจากสาเหตุทางจิตใจ 2 ส่วน คือ จิตลักษณะส่วนแรกที่เป็นรากของต้นไม้ 3 ประการ คือ สติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต และส่วน ที่เป็นจิตลักษณะที่ลำต้นของต้นไม้ 5 ประการ คือ ลักษณะ มุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ เหตุผลเชิงจริยธรรมและเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม (เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น สถานการณ์นั้น) มาสร้างเป็นกรอบ แนวคิดในการวิจัยโดยกำหนดตัวแปรเชิงสาเหตุ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิมได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุม ตน ความเชื่ออำนาจในตน สุขภาพจิต และความตระหนักใน การบริหารโรงเรียน กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ได้แก่ การบริหาร แบบประชาธิปไตย การสนับสนุนทางสังคม การเห็นแบบอย่าง ที่ดี และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ กลุ่มตัวแปรจิต ลักษณะตามสถานการณ์ ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรม และความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่าง มีจริยธรรม และกลุ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมกับ สถานการณ์ โดยมีลักษณะชีวสังคมได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ประสบการณ์บริหาร และที่ตั้งของโรงเรียนเป็น ตัวแปรแบ่งกลุ่ม ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชลบุรี ที่ได้รับการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) จากประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 98 คน จาก 98 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นเครื่องมือที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เพื่อวัดตัวแปรอิสระ 8 ตัวแปร ตัวแปรอธิบาย 2 ตัวแปรและตัวแปรตาม 1 ตัวแปร รวม 11 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 2) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตน 3) แบบวัดสุขภาพจิต 4) แบบวัดความตระหนักในการบริหารโรงเรียน 5) แบบวัดการบริหารแบบประชาธิปไตย 6) แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม 7) แบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดี 8) แบบวัดการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ 9) แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม 10) แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม 11) แบบ

วัดพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม

แบบวัดทั้ง 11 ฉบับ มีความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.83 ถึง 0.95 โดยหาค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficients) ของครอนบาค (Cronbach)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three way ANOVA) และใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์จิตลักษณะด้านสุขภาพจิตและสถานการณ์ด้านการบริหารแบบประชาธิปไตยกับการเห็นแบบอย่างที่ดีต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมและพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม พบผลการวิจัยใน 3 ประเด็น คือ

1.1 ผู้บริหารที่ได้รับสถานการณ์ด้านการเห็นแบบอย่างที่ดีมาก ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีน้อย ทั้งในกลุ่มรวม

และกลุ่มย่อย อีก 8 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย เพศหญิง วุฒิการศึกษาปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และ 16 ปีขึ้นไป และโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล และยังพบว่าการบริหารแบบประชาธิปไตยมากส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า การบริหารแบบประชาธิปไตยน้อย พบผลในกลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล นอกนั้นพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย การเห็นแบบอย่างที่ดี และสุขภาพจิตในกลุ่มเพศชาย และปฏิสัมพันธ์ตัวแปร 2 ตัวคือ การเห็นแบบอย่างที่ดีและสุขภาพจิตดีในกลุ่มผู้มีประสบการณ์บริหาร 16 ปีขึ้นไป

1.2 ผู้บริหารที่ได้รับสถานการณ์ด้านการบริหารแบบประชาธิปไตยมาก และการเห็นแบบอย่างที่ดีส่งผลต่อการตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า การบริหารแบบประชาธิปไตยน้อย และการเห็นแบบอย่างน้อย ผลที่ปรากฏในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยอีก 7 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย วุฒิปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์บริหาร 16 ปีขึ้นไป ในเขตและนอกเขตเทศบาล ส่วนสถานการณ์ ด้านการเห็นแบบอย่างที่ดี มีตัวแปรเดียวส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม เฉพาะในกลุ่มเพศหญิง อายุราชการน้อยกว่า 25 ปี และประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี ไม่พบว่าสุขภาพจิตส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหาร นอกนั้นพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร คือ การบริหารแบบประชาธิปไตยกับการเห็นแบบอย่างที่ดีในกลุ่มเพศหญิงและกลุ่มผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ส่งผลต่อความตั้งใจ แสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม

1.3 ผู้บริหารที่ได้รับสถานการณ์ด้านการบริหารแบบประชาธิปไตยมาก และการเห็นแบบอย่างที่ดีส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าการบริหารแบบประชาธิปไตยน้อยและการเห็นแบบอย่างที่ดีน้อย ผลนี้พบในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 8 กลุ่มคือ กลุ่มเพศชาย เพศ

หญิง กลุ่มวุฒิปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการน้อยกว่า 25 ปี, 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์บริหาร 16 ปีขึ้นไปและโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ส่วนจิตลักษณะด้านสุขภาพจิตดีมากส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารที่มีสุขภาพจิตดีน้อย ในกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย กลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี และกลุ่มผู้มีประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี นอกนั้นพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย การเห็นแบบอย่างที่ดี และสุขภาพจิต ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี และกลุ่มอายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว คือ การบริหารแบบประชาธิปไตยกับสุขภาพจิตส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 4 กลุ่มคือ กลุ่มวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์บริหาร 16 ปีขึ้นไป และโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตเทศบาล

2. ผลการวิเคราะห์จิตลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนและสถานการณ์ด้านการสนับสนุนทางสังคม กับการเห็นแบบอย่างที่ดีต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม

ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมและพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม พบผลการวิจัยใน 3 ประเด็นคือ

2.1 ผู้บริหารที่ได้รับสถานการณ์ด้านการเห็นแบบอย่างที่ดีมาก ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีน้อย ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 7 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย กลุ่มวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และมากกว่า 16 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลนอกเขตเทศบาล นอกนั้นพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปรคือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การสนับสนุนทางสังคมและการเห็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มรวม กลุ่มเพศหญิง วุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการน้อยกว่า 25 ปี ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และกลุ่มที่ตั้งโรงเรียนในเขตเทศบาล ส่วน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร คือ การสนับสนุนทางสังคมและการเห็นแบบอย่างที่ดีส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรม การบริหารอย่างมีจริยธรรม พบผลในกลุ่มเพศชายเท่านั้น

2.2 ผู้บริหารที่มีจิตลักษณะ ด้านลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมากและได้รับการสนับสนุนด้านการสนับสนุนทางสังคมมาก กับการเห็นแบบอย่างที่ดีมาก ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนน้อย การสนับสนุนทางสังคมน้อยและการเห็นแบบอย่างที่ดีน้อยผลการวิจัยนี้พบในกลุ่มรวมและ 5 กลุ่มย่อย คือ เพศชาย วุฒิสูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และที่ตั้งโรงเรียนนอกเขตเทศบาล ส่วนลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมากกับการเห็นแบบอย่างมากส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมมากกว่าในกลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี สำหรับกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากและเห็นแบบอย่างที่ดีมาก ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมมากกว่าในกลุ่มประสบการณ์บริหาร 16 ปีขึ้นไป และพบลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมากส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารมากกว่าในกลุ่มเพศหญิง นอกนั้นพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการสนับสนุนทางสังคม และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนกับการเห็นแบบอย่างที่ดีส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มเพศชาย และวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ

2.3 ผู้บริหารที่มีจิตลักษณะด้านมุ่งอนาคตควบคุมตนมากกับได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนน้อย และได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย พบผลในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม คือ กลุ่มวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการน้อยกว่า 25 ปี ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี ที่ตั้งโรงเรียนในเขตและนอกเขตเทศบาล นอกนั้นพบว่าผู้บริหารที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมากมีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนน้อย พบผลในกลุ่มย่อยคือ กลุ่ม 16 ปีขึ้นไป ส่วนผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุน

ทางสังคมสูงมีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าในกลุ่มเพศหญิงและวุฒิปริญญาตรี ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นแบบอย่างที่ดี แต่อย่างใด

3. ผลวิเคราะห์จิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนสถานการณ์การบริหารแบบประชาธิปไตยและการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ต่อเจตคติ ต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม และพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม พบผลวิจัยใน 3 ประเด็น คือ

3.1 ผู้บริหารที่มีการบริหารแบบประชาธิปไตยมากและเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าการบริหารแบบประชาธิปไตยน้อยและเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์น้อย พบผลในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 5 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย วุฒิปริญญาตรี อายุราชการน้อยกว่า 25 ปี ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และกลุ่มที่ตั้งโรงเรียนนอกเขตเทศบาล นอกนั้นพบว่า ผู้บริหารที่บริหารแบบประชาธิปไตยมาก ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าในกลุ่มเพศหญิงเท่านั้น ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มผู้บริหารที่มีวุฒิปริญญาตรีเท่านั้น

3.2 ผู้บริหารที่มีความเชื่ออำนาจในตนมากบริหารแบบมีประชาธิปไตยมากและเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก มีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารที่มีความเชื่ออำนาจในตนน้อยบริหารแบบประชาธิปไตยน้อย และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์น้อย พบผลนี้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวุฒิปริญญาตรี อายุราชการน้อยกว่า 25 ปี และประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี นอกนั้นพบว่า ผู้บริหารที่บริหารแบบประชาธิปไตยมาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก มีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่าง

มีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารที่บริหารแบบประชาธิปไตย ขึ้นไปเพียงกลุ่มเดียว น้อยและเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์น้อย ในกลุ่มย่อยอีก ทุกกลุ่ม (10 กลุ่ม) ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า มี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร คือ ความเชื่ออำนาจใน ตนกับการบริหารแบบประชาธิปไตยส่งผลต่อความตั้งใจแสดง พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี และประสบการณ์น้อยกว่า 16 ปี นอกนั้นมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว คือ ความเชื่อ อำนาจในตน กับการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ในกลุ่ม เพศชาย และกลุ่มประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และยัง พบอีกว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ในกลุ่มผู้บริหาร แบบประชาธิปไตยกับเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มีผลต่อ ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่ม ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 16 ปี

3.3 ผู้บริหารที่มีความเชื่ออำนาจในตนมาก บริหารแบบประชาธิปไตยมาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มี ประโยชน์มาก มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารที่มีลักษณะตรงกันข้ามคือ มีความเชื่ออำนาจในตน น้อย บริหารแบบประชาธิปไตยน้อย และเปิดรับสื่อมวลชน ที่มีประโยชน์น้อย พบผลนี้ในกลุ่มรวม และกลุ่มอายุราชการ น้อยกว่า 25 ปี ส่วนผู้บริหารที่บริหารแบบประชาธิปไตยมาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มากส่งผลต่อพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารประเภทตรงกันข้าม ในกลุ่มเพศชาย วุฒิปริญญาตรี อายุราชการน้อยกว่า 25 ปี ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และโรงเรียนตั้งอยู่นอก เขตเทศบาล นอกนั้นพบว่าผู้บริหารแบบประชาธิปไตยมาก ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหาร ที่บริหารแบบประชาธิปไตยน้อยในกลุ่มเพศหญิง วุฒิผู้บริหาร สูงกว่าปริญญาตรี อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์ บริหาร 16 ปีขึ้นไป และโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล สำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร 2 ตัวแปร คือ ความเชื่ออำนาจในตน กับการเปิดรับ สื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่าง มีจริยธรรม ในกลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์บริหาร 16 ปี

ขึ้นไปเพียงกลุ่มเดียว

4. ผลการวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะด้านความตระหนัก ในการบริหาร สถานการณ์สนับสนุนทางสังคม และการเปิด รับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรม ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมี จริยธรรมและพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม พบผลวิจัย ใน 3 ประเด็นคือ

4.1 ผู้บริหารที่มีความตระหนักในการบริหาร โรงเรียนมาก มีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม มากกว่าผู้บริหารที่มีลักษณะตระหนักในการบริหารโรงเรียน น้อย พบผลนี้ในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ส่วนผู้บริหาร ที่มีความตระหนักในการบริหารโรงเรียนมาก และได้รับการ สนับสนุนทางสังคมมาก ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรม ในกลุ่มวุฒิปริญญาตรี และกลุ่มโรงเรียนตั้ง อยู่นอกเขตเทศบาล นอกนั้นพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร คือ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก กับการ เปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรมมากในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป และกลุ่มที่ตั้ง โรงเรียนนอกเขตเทศบาล และยังพบอีกว่าผู้บริหารที่มีความ ตระหนักในการบริหารโรงเรียนมาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มี ประโยชน์มากส่งผลให้ผู้บริหารมีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรมสูงด้วย

4.2 ผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม มาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก มีความตั้งใจ แสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารที่ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อยและเปิดรับสื่อมวลชนที่มี ประโยชน์น้อย พบผลนี้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย กลุ่มประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี กลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาล นอกนั้น พบว่าผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากส่งผลต่อ ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารได้รับสถานการณ์ดังกล่าวน้อย พบผลในกลุ่มผู้มีวุฒิ ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี และอายุราชการ 25 ปีขึ้นไป

ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปรคือ ความตระหนักในการบริหารโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคม และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ พบว่า ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มผู้บริหารที่มีอายุราชการน้อยกว่า 25 ปี พวกนั้นพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวคือ การสนับสนุนทางสังคมกับการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากในกลุ่มผู้มีวุฒิปริญญาตรี อายุราชการตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 16 ปี และโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล และยังพบปฏิสัมพันธ์อีกว่า ผู้บริหารที่ตระหนักในการบริหารโรงเรียนมาก ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากในกลุ่มผู้บริหารที่มีวุฒิปริญญาตรี

4.3 ผู้บริหารที่มีความตระหนักในการบริหารโรงเรียนมากและได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากมีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า ผู้บริหารที่มีความตระหนักในการบริหารโรงเรียนน้อยและได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย ผลนี้พบในกลุ่มรวม ส่วนผู้บริหารที่มีความตระหนักในการบริหารโรงเรียนมากด้านเดียว ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากในกลุ่มผู้บริหารที่มีอายุราชการ 25 ปีขึ้นไป นอกนั้นพบว่าผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อยในกลุ่มเพศชาย เพศหญิง วุฒิปริญญาตรี ประสบการณ์น้อยกว่า 16 ปี และโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลรวม 5 กลุ่มย่อย ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวคือ ความตระหนักในการบริหารโรงเรียน กับ การสนับสนุนทางสังคม ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล และยังพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัวแปร คือ ความตระหนักในการบริหารโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคม และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากในกลุ่มเพศหญิง

5. การทำนายความแปรปรวนของคะแนนเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม และพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม และพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ด้วยจิตลักษณะ 4 ตัวแปร และสถานการณ์ทางสังคม 4 ตัวแปรและรวม 8 ตัวแปร ได้ผลวิจัยดังนี้

5.1 การทำนายความแปรปรวนของคะแนนเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมด้วยจิตลักษณะ 4 ตัวแปร และสถานการณ์ 4 ตัวแปรและรวม 8 ตัวแปร มีอำนาจการทำนายปรากฏผลในกลุ่มรวมโดย 8 ตัวแปรทำนายความแปรปรวนของคะแนนเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้ 51.60 % โดยมีตัวแปรความตระหนักในการบริหารโรงเรียน ($\beta = 0.41$) การเห็นแบบอย่างที่ดี ($\beta = 0.35$) และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.24$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ และเมื่อพิจารณาอำนาจในการทำนายรองลงมาคือ กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะ 4 ตัวแปรทำนายได้ 48.80 % มีตัวแปรความตระหนักในการบริหารโรงเรียน ($\beta = 0.53$) และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.27$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ ส่วนอำนาจการทำนายในกลุ่มสถานการณ์ 4 ตัวแปร ทำนายได้ 42.40 % มีตัวทำนาย 1 ตัว เป็นตัวทำนายคือตัวแปรการเห็นแบบอย่างที่ดี ($\beta = 0.44$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญ สำหรับในกลุ่มย่อยพบว่าในกลุ่มตัวแปรทำนาย 8 ตัวแปรสามารถทำนายได้สูงสุดในกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ทำนายได้ 87.30 %

5.2 การทำนายความแปรปรวนของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมด้วยจิตลักษณะ 4 ตัวแปร และสถานการณ์ 4 ตัวแปรและรวมทั้ง 8 ตัวแปร มีอำนาจการทำนายปรากฏผลในกลุ่มรวม 67.40% โดยมีการเห็นแบบอย่างที่ดี ($\beta = 0.39$) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.36$) และความตระหนักในการบริหารโรงเรียน ($\beta = 0.21$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ และพิจารณาอำนาจการทำนายกลุ่มตัวแปรรองลงมา คือ กลุ่มสถานการณ์ 4 ตัวแปรมีอำนาจการทำนายผลในกลุ่มรวมได้ 62.30% โดยมีการเห็นแบบอย่างที่ดี

($\beta = 0.49$) และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ($\beta = 0.37$) เป็นตัวทำนายตามลำดับ ส่วนกลุ่มจิตลักษณะมีอำนาจการทำนายความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มรวมได้ 60.20% มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.48$) และความตระหนักในการบริหารโรงเรียน ($\beta = 0.40$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ สำหรับในกลุ่มย่อยกลุ่มตัวแปรทำนาย 8 ตัวแปร สามารถทำนายได้สูงสุดในกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลทำนายได้ 79.30% โดยมีตัวทำนาย 2 ถึง 4 ตัวแปรทำนายในแต่ละกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม

5.3 การทำนายความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมด้วยจิตลักษณะ 4 ตัวแปร สถานการณ์ 4 ตัวแปร และรวม 8 ตัวแปร มีอำนาจการทำนายปรากฏผลในกลุ่มรวมจาก 8 ตัวแปร ทำนายได้ 64.30% โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.34$) การบริหารแบบประชาธิปไตย ($\beta = 0.25$) การสนับสนุนทางสังคม ($\beta = 0.23$) และสุขภาพจิต ($\beta = 0.22$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ และเมื่อพิจารณา กลุ่มตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายรองลงมา คือ สถานการณ์ พบว่า ทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้ 57.30% ในกลุ่มรวม โดยมีการบริหารแบบประชาธิปไตย ($\beta = 0.39$) การเห็นแบบอย่างที่ดี ($\beta = 0.30$) และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ($\beta = 0.24$) เป็นตัวทำนายตามลำดับ ส่วนกลุ่มจิตลักษณะมีอำนาจการทำนาย 57.20% ในกลุ่มรวม โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.39$) สุขภาพจิต ($\beta = 0.26$) และความตระหนักในการบริหารโรงเรียน ($\beta = 0.30$) เป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำนาย สำหรับในกลุ่มย่อยพบว่า กลุ่มตัวแปร 8 ตัว สามารถทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้ กลุ่มละ 2 ถึง 4 ตัวแปร และทำนายได้สูงสุด 76.50% ในกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล

6. การทำนายความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมด้วยจิตลักษณะ 4 ตัวแปร สถานการณ์ 4 ตัวแปร และจิตลักษณะตามสถานการณ์

2 ตัวแปรรวม 10 ตัวแปร มีอำนาจการทำนายผลในกลุ่มรวมได้ 65.70% โดยมีการบริหารแบบประชาธิปไตย ($\beta = 0.31$) ความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมบริหาร ($\beta = 0.30$) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.24$) และสุขภาพจิต ($\beta = 0.20$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ และเมื่อพิจารณา กลุ่มตัวแปรที่มีอำนาจทำนายรองลงมาคือ สถานการณ์ทำนาย 57.30% ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มรวมเกิน 5% พบว่าตัวแปรที่มีอำนาจการทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย ($\beta = 0.39$) การเห็นแบบอย่างที่ดี ($\beta = 0.30$) และการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ($\beta = 0.24$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ สำหรับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจการทำนายเป็นอันดับสาม พบว่า ตัวแปรที่มีอำนาจทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มรวมนี้คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.39$) สุขภาพจิต ($\beta = 0.26$) และความตระหนักในการบริหารโรงเรียน ($\beta = 0.30$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญ ส่วนกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ พบว่าความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมเป็นตัวทำนายที่สำคัญ สำหรับในกลุ่มย่อยในกลุ่มตัวแปรรวม 10 ตัวแปร พบว่ามีตัวแปรเข้าทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมกลุ่มย่อยละ 2 ถึง 4 ตัวแปร และตัวแปรมีอำนาจการทำนายสูงสุดในกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลทำนายได้ 79.60% โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ($\beta = 0.39$) การบริหารแบบประชาธิปไตย ($\beta = 0.35$) และการสนับสนุนทางสังคม ($\beta = 0.28$) เป็นตัวทำนายที่สำคัญตามลำดับ และเมื่อพิจารณา กลุ่มย่อยอื่นพบว่าตัวแปรที่มีการทำนายเป็นตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปรในสถานการณ์จิตลักษณะ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ และเมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มสถานการณ์ 4 ตัวแปรเข้ามาทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม 2 ถึง 3 ตัวแปรทำนายสูงสุดในกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล 76.50% ส่วนกลุ่มจิตลักษณะมีตัวแปรทำนาย 1 ถึง 3 ตัวแปรทำนายสูงสุดในกลุ่มเช่นเดียวกับสถานการณ์และกลุ่มสุดท้าย

จิตลักษณะตามสถานการณ์ทำนายสูงสุดในกลุ่มโรงเรียน ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล โดยทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้ 64.50% มีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมเป็นตัวทำนายที่สำคัญ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีและการบริหารแบบประชาธิปไตยมาก ผู้บริหารมีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า และความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า การเห็นแบบอย่างที่ดีน้อย และการบริหารแบบประชาธิปไตยน้อย รวมทั้ง ผู้บริหารที่เห็นแบบอย่างที่ดีมาก มีการบริหารแบบประชาธิปไตยมาก และมีสุขภาพจิตดีมาก มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าสถานการณ์และจิตลักษณะที่อยู่ตรงข้าม สนับสนุนสมมติฐานที่ 1 เป็นบางส่วนในกลุ่มรวม และรวมกลุ่มย่อยบางกลุ่ม นอกนั้นยังพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบประชาธิปไตย การเห็นแบบอย่างที่ดี สุขภาพจิตดี ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม และพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมสนับสนุนสมมติฐานในกลุ่มย่อยเป็นบางส่วน ที่เป็นเช่นนี้แสดงว่าเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม และพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้รับอิทธิพลจากจิตลักษณะและสถานการณ์ อันได้แก่ สุขภาพจิตดี การเห็นแบบอย่างที่ดี และการบริหารแบบประชาธิปไตย ตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) และทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541, 2538) ที่ระบุว่าพฤติกรรมบุคคลมีสาเหตุมาจากจิตลักษณะ สถานการณ์ จิตลักษณะตามสถานการณ์ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะ และสถานการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ กิตติธนากร (2553) ที่มีการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของบุคลากรสนับสนุนงานวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การถ่ายทอดทางสังคม

เป็นตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของบุคคล และยังสอดคล้องกับการวิจัยของวิริติ ปานศิลา (2542) เรื่องการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน จิตลักษณะและการรับรู้บทบาทที่สัมพันธ์กับการทำงานของบุคลากรสาธารณสุข พบว่า การถ่ายทอดทางสังคมเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทำงานของบุคคล

2. ผลการวิจัยพบว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีส่งผลให้ผู้บริหารมีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่า การเห็นแบบอย่างที่ดีน้อยและพบว่าผู้บริหารที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมากได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก และเห็นแบบอย่างที่ดีมาก มีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่มีลักษณะตรงข้าม นอกนั้นพบว่าผู้บริหารที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมากได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่มีลักษณะดังกล่าวน้อย สนับสนุนสมมติฐานที่ 2 เป็นบางส่วนทั้งในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยบางกลุ่ม และยังพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสามตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นแบบอย่าง ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยบางกลุ่ม รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ 2 ตัวแปร ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนกับการสนับสนุนทางสังคม การสนับสนุนทางสังคมกับการเห็นแบบอย่างในกลุ่มย่อยบางกลุ่ม อีกทั้งพบว่าลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนกับเห็นแบบอย่างส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารในกลุ่มย่อยบางกลุ่ม สนับสนุนสมมติฐานที่ 2 บางส่วน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะเป็นไปตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม และทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541, 2538) พฤติกรรมย่อมมีสาเหตุมาจากจิตลักษณะและสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงหรือจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะกับจิตลักษณะหรือจิตลักษณะกับสถานการณ์ หรือสถานการณ์กับสถานการณ์ สอดคล้องกับการวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย ที่พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนซึ่งเป็นจิตลักษณะเดิมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน

และความก้าวหน้าในอนาคต และยังได้พบผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน กับการถ่ายทอดทางสังคม อันเป็นการเห็นแบบอย่าง และการได้รับการสนับสนุนทาง สังคม ส่งผลต่อพฤติกรรมทำงานของบุคลากรสาธารณสุข (วิรัตน์ ปานศิลา, 2542) นอกนั้นเรวัตร สดมณี (2544) ยังพบ ว่าลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงาน อย่างมีจริยธรรมด้วย

3. ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบประชาธิปไตย มาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก ผู้บริหารมีเจตคติ ต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่ามีลักษณะทาง สถานการณ์ดังกล่าวน้อย และพบว่าผู้บริหารที่มีความเชื่อ อำนาจในตนมาก มีการบริหารแบบประชาธิปไตยมากและเปิด รับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก มีความตั้งใจแสดงพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารประเภทตรงข้าม นอก นั้นยังพบว่าผู้บริหารที่มีความเชื่ออำนาจในตนมาก บริหาร แบบประชาธิปไตยมาก และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ มาก มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่ มีลักษณะดังกล่าวเล็กน้อย ผลนี้ปรากฏทั้งในกลุ่มย่อยบางกลุ่ม สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 บางส่วน และยังพบว่าปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร คือ ความเชื่ออำนาจในตนกับการ เปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตนกับการบริหาร แบบประชาธิปไตย รวมทั้งความเชื่ออำนาจในตนกับการเปิด รับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรม สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 บางส่วนที่ เป็นเช่นนี้ แสดงว่า พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้รับ อิทธิพลจากจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นไป ตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) และ ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมประกอบกัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541, 2538) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ, 2529) ที่วิจัยการควบคุมอิทธิพลของ สื่อมวลชนครอบครัวยุกับจิตลักษณะที่สำคัญ พบว่าเยาวชนที่ เปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลให้เยาวชนมีจิตลักษณะ ที่สำคัญสูงขึ้น นอกนั้นสอดคล้องกับปริญญา ณ วันจันทร์

(2539) ที่พบว่าความเชื่ออำนาจในตนร่วมกับจิตลักษณะ ตามทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมร่วมกันทำนายการสอนของครูได้ สูง สัมพันธ์กับจุฑารัตน์ กิตติเชมากร (2553) ที่ศึกษาปัจจัย ทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่ง เป็นพฤติกรรมทำงานอย่างมีจริยธรรม

4. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีความตระหนัก ในการบริหารโรงเรียนมาก มีเจตคติต่อพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่มีความตระหนักในการ บริหารโรงเรียนน้อยและพบว่าผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุน ทางสังคมมากกับเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก มีความ ตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหาร ประเภทตรงข้าม นอกนั้นพบว่าผู้บริหารที่มีความตระหนักใน การบริหารโรงเรียนมากและได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก มีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่อยู่ใน ประเภทตรงข้าม ผลปรากฏทั้งกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยบางกลุ่ม สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 บางส่วนและยังพบปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร 2 ตัวแปร คือ ความตระหนักในการบริหารโรงเรียน กับ การเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ การสนับสนุนทาง สังคมกับการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อเจตคติ ต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ความตระหนักในการ บริหารโรงเรียนกับการสนับสนุนทางสังคมและการเปิดรับ สื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ส่งผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรมและพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ในกลุ่มย่อยบางกลุ่มสนับสนุนสมมติฐานที่ 4 บางส่วน ผล เป็นเช่นนี้นอกจากเป็นไปตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม และ ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541, 2538) แล้วยังสอดคล้องกับการวิจัยของวิรัตน์ ปานศิลา (2542) ที่วิจัยเรื่องการถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน จิตลักษณะ และการรับรู้บทบาทที่สัมพันธ์กับการทำงานของบุคลากร สาธารณสุขตำบล และสอดคล้องกับการวิจัยของศิริภรณ์ สุขศิลป์ (2550) ที่พบว่าครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม จากผู้บริหารสูงมีความสามารถในการเป็นครูยุคปฏิรูปการ ศึกษามากกว่าครูที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากผู้บริหารต่ำ สอดคล้องกับอ้อมเดือน สดมณี (2549) ซึ่งศึกษาปัจจัยด้าน

จิตสังคมและความสุขเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของครู โดยพบว่าครูที่มีอิทธิบาท 4 สูงมีพฤติกรรมทำงานแนวปฏิรูป ดีกว่าครูที่มีอิทธิบาท 4 ต่ำ สอดคล้องกับพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรมของผู้บริหาร เมื่อได้รับการสนับสนุนทาง สังคมมากจะมีพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมมากเช่นกัน

5. ผลการวิจัยพบว่า การทำนายความแปรปรวน ของคะแนนพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมด้วยจิตลักษณะ 4 ตัวแปร สถานการณ์ 4 ตัวแปร และจิตลักษณะตาม สถานการณ์ 2 ตัวแปร รวมตัวทำนาย 10 ตัวแปร มีอำนาจ ทำนายพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมได้ผลในกลุ่ม รวมได้ 65.70% กลุ่มสถานการณ์ทำนายได้ 57.30% และ กลุ่มจิตลักษณะเดิมทำนายได้ 57.20% กลุ่มจิตลักษณะ ตามสถานการณ์ทำนายได้ 47.80% มีตัวทำนายที่สำคัญ 4 ตัวแปร คือ การบริหารแบบประชาธิปไตย ความตั้งใจแสดง พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุม ตนเอง และสุขภาพจิต ตามลำดับ ทำนายในกลุ่มรวมแตกต่างจากกลุ่มสถานการณ์จิตลักษณะตามสถานการณ์เกิน 5% สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณากลุ่มย่อย ทุกกลุ่มยังพบว่าเปอร์เซ็นต์การทำนายพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรมของกลุ่ม 10 ตัวแปร สูงกว่ากลุ่ม 2 ตัวแปร 4 ตัวแปรเกิน 5% ทุกกลุ่ม สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ เช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้แสดงว่าตัวแปรการทำนายกลุ่มยิ่งมาก การทำนายยิ่งสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญา ณ วันจันทร์(2539)พบว่าตัวแปรต่างๆ อาทิ ความเชื่อทางพุทธ การปฏิบัติทางพุทธ อิทธิบาท 4 เจตคติต่ออาชีพครู ความเชื่อ อำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานของครูได้สูง สอดคล้องกับสุธาสิณี ทองลิ้ม (2548) ที่พบว่าอำนาจการทำนายของตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะ กลุ่ม สถานการณ์ และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ทำนาย พฤติกรรมรับผิดชอบของผู้ปกครองเด็กนักเรียนได้น้อยกว่า กลุ่มรวมตัวแปรทั้ง 3 กลุ่ม คือ จิตลักษณะ รวมกับสถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1. จากผลการวิจัยพบว่าจิตลักษณะ 4 ตัวแปร คือลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมาก หรือความเชื่ออำนาจ ในตนมาก หรือสุขภาพจิตดีมาก หรือความตระหนักในการ บริหารโรงเรียนมาก รวมกับสถานการณ์ 4 ตัวแปร คือ การ บริหารแบบประชาธิปไตยมาก หรือการสนับสนุนทางสังคม มาก หรือการเห็นแบบอย่างที่ดีมาก หรือการเปิดรับสื่อมวลชน ที่มีประโยชน์มาก ส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมบริหาร อย่างมีจริยธรรมมาก ปรากฏผลวิจัยทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่ม ย่อยตามผลวิจัย ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงต้องพัฒนาให้ผู้บริหาร โรงเรียนมีจิตลักษณะและสถานการณ์ในระดับมาก เพื่อส่งผล ต่อพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในระดับสูง จะได้ส่งผล ถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพของระบบและงาน

2. จากผลการวิจัยพบว่าอำนาจการทำนายพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรมว่ามีอำนาจการทำนายสูงทั้งกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยสมควรต้องพัฒนาจิตลักษณะ สถานการณ์ และ จิตลักษณะตามสถานการณ์ที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญเพื่อพัฒนา พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมให้สูงขึ้น แผนการพัฒนา พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมในการฝึกอบรมพฤติกรรม ตรงๆ กับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งไม่ได้ผล

3. จากผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร 3 ตัวแปร และ 2 ตัวแปรของจิตลักษณะและ สถานการณ์ ส่งผลต่อเจตคติหรือความตั้งใจหรือพฤติกรรม บริหารอย่างมีจริยธรรม ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยบางกลุ่ม ดังนั้นในการพัฒนาให้ได้ผลต้องพัฒนาให้ได้ผลร่วมของ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไปพร้อมกันในกลุ่มที่ปรากฏตาม ผลการวิจัย จึงจะได้ประโยชน์จากการวิจัยอย่างครอบคลุม ผลการวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองประเมินผลตาม ตัวแปรทำนายที่สำคัญได้แก่ การบริหารแบบประชาธิปไตย ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรม ลักษณะ มุ่งอนาคตควบคุมตน และสุขภาพจิตในกลุ่มผู้บริหารที่มี

พฤติกรรมบริหารอย่างมีจริยธรรมต่ำทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรวิจัย

2. ควรมีการวิจัยหาสาเหตุที่ส่งผลถึงพฤติกรรมบริหาร 3. ควรออกแบบการวิจัยด้วยการใช้สถิติขั้นสูง

อย่างมีจริยธรรม โดยเพิ่มตัวแปรสาเหตุให้ครอบคลุมมากขึ้น เพิ่มจากการวิจัยครั้งนี้ เช่น ใช้ Path analysis MANOVA

ด้วยการใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) หรือ SEM เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ขจุฑารัตน์ กิตติเชมากร. (2553). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ*. ปรินญาณพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). *ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2541). รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เพื่อการวิจัย สาเหตุของพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. *วารสารทันตภิบาล*, 10(2).
- ดุษฎีเดือน พันธุมนาวิน. (2547). *รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้าสถานีนายมัยตำบล*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เรวัต สดมณี. (2544). *ปัจจัยทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม: ศึกษากรณีกำลังพลในสายงานปลัดบัญชี*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- วิรัตน์ ปานศิลา. (2542). *การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน จิตลักษณะ และการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สัมพันธ์กับการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบลในภาคเหนือของประเทศไทย*. ปรินญาณพนธ์วิทยาศาสตร์ดุขบัณฑิต, สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริภรณ์ สุขสีลล้าเลิศ. (2550). *คุณลักษณะความทันสมัยและการสนับสนุนทางสังคมที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเป็นครูยุคปฏิรูปการศึกษาระดับมัธยมศึกษา*. ปรินญาณพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุธาสนี ทองลิ้ม. (2548). *จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบบุตรในวัยเรียนของผู้ปกครอง*. ภาคนิพนธ์ปรินญาณมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อ้อมเดือน สดมณี และคณะ. (2549). *ปัจจัยด้านจิตลักษณะความสุขใจที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของครูในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitude and predicting social behavior*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Norman, N. H. et al. (1970). *Statistical package for the social science*. New York: McGraw-Hill Book

การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย*

A DEVELOPMENT OF THE NETWORKS ADMINISTRATION MODEL FOR THE EARLY CHILDHOOD EDUCATION SCHOOL

สมพร ชาลีเครือ**
 ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์***
 ดร.สุตา ทัพสุวรรณ์****
 ดร.สงวนพงศ์ ขวณชม*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย และ 2) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย โดยได้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบบริหารเครือข่ายโรงเรียนจากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การจัดการเครือข่ายและด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 คน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาและแนวคิดในการสร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย แล้วนำไปตรวจสอบความเหมาะสม ด้วยวิธีจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย โดยเลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 เครือข่าย เป็นโรงเรียนแม่ข่าย 3 โรงเรียน และโรงเรียนที่สมัครใจร่วมเป็นลูกข่าย 16 โรงเรียน ดำเนินการทดลองตามรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2555 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 ทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ตามองค์ประกอบของรูปแบบโดยใช้เครื่องมือแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ภารกิจเครือข่าย 2) วิธีดำเนินการ 3) องค์การดำเนินการ 4) การติดตามและประเมิน
2. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 89.72) เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมมากที่สุด ดังนี้คือ องค์ประกอบที่ 1 ภารกิจเครือข่าย (ร้อยละ 89.13) องค์ประกอบที่ 2 วิธีดำเนินการ

*คุุณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

***ศาสตราจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

*****อาจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

(ร้อยละ 88.59) องค์ประกอบที่ 3 องค์การดำเนินการ (ร้อยละ 96.38) องค์ประกอบที่ 4 การติดตามและประเมิน (ร้อยละ 84.78)

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ/ การบริหารเครือข่ายโรงเรียน/ เครือข่ายครูปฐมวัย/ รูปแบบการบริหารเครือข่าย

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop administration model of network school providing early childhood education and 2) to assessment the suitability and feasibility of the model.

Creation and development of this model were based on the concept that organizations with similar working goals were combined to set up their network with no emphasis on administrative power, but on the following aspects i.e. new relationship management, establishment of good atmosphere of working, assistance of each other, building work inspiration, and administration with three stages of management functions:

Stage 1: The administrative network model created and developed by the schools offering the early childhood education was based on the guidelines of developing the model efficiency synthesized from an interview with five experts of educational administration, network establishment and early childhood educational management. This was done in order to collect the data in relation to contents and concept of establishing a model and manual of using the administrative network model for the school providing the above education.

Stage 2: The experiment was carried out by selecting three voluntary samples of networking schools including three main networking schools and sixteen sub-networking schools. The model was tried out by the schools during September-November 2012. The model to assessment the suitability and feasibility by using the tools in line with the required model components.

The finding of this study were as follows:

1. There were four model components – 1) network missions, 2) procedure, 3) working organizations, and 4) follow-up and evaluation. The model quality evaluated by the experts was found at the highest appropriate level (mean value 4.60).

2. The model to assessment the suitability and feasibility totally the highest appropriate level (89.72%). Taking each aspect into consideration, it indicated that the following four components were also ranked at the highest suitability and feasibility level i.e. 1) networks missions (89.13%), 2) procedure (88.59%), 3) working organizations (96.38 %), and 4) follow-up and evaluation (84.78 %) respectively.

Keywords : Model Development/ School Networks Administration/ Childhood Teacher Networks/ Networks Administration Model

บทนำ

ความคาดหวังด้านการศึกษาของคนไทยและสังคมไทยคืออยากเห็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพเกิดขึ้นทั่วทั้งแผ่นดินไทย เป็นสถานศึกษาที่ให้บริการทางการศึกษาที่สนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ มีจิตความสามารถในการแข่งขัน มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีสภาพแวดล้อม บรรยากาศ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความสุขอยู่เสมอ (อ่ำรุ่ง จันทวานิช, 2547) ซึ่งสมศักดิ์ คงเที่ยง (2551, หน้า 58-59) ได้กล่าวถึงแนวโน้มการบริหารจัดการองค์กรแห่งอนาคตว่า องค์กรที่จะประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีแนวคิดใหม่ๆ ในการบริหารจัดการองค์กรยุคใหม่เป็นองค์กรคลื่นลูกที่สาม มีลักษณะในแบบเครือข่าย (Networks Model) หรือที่เรียกว่า N-form เป็นรูปแบบองค์กรที่ให้ความสำคัญเรื่อง การบริหารกระบวนการและทีมงาน การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร การปรับระบบงานบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Trust) การวัดผลงานในเรื่องยุทธศาสตร์ (Strategic Performance) การเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กระบวนการ การจัดการความรู้ องค์กรสมัยใหม่ เน้นการสร้างวิสัยทัศน์และทัศนคติของบุคคลในองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์และคุณค่าอย่างชัดเจนเพื่อว่าบุคลากรจะสามารถดำเนินงานในทิศทางตามวิสัยทัศน์จะมีความสำคัญยิ่งขึ้นต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทย หากสามารถสร้าง “เครือข่ายการปฏิรูปการศึกษา” ให้เกิดความเข้มแข็งและขยายตัวกว้างออกไปได้มากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นการเพิ่มโอกาสที่การปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้มากเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ “การสร้างเครือข่าย (Networks Building)” จึงนับเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จำเป็นต้องให้ความสนใจและลงมือผลักดันให้เกิดขึ้นจริงเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543, หน้า 2-3) เช่นเดียวกันกับ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ

(2545, หน้า 67-71) ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสร้างเครือข่าย ได้ทำการวิจัยเพื่อการพัฒนา รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้างระบบบทบาทหน้าที่ และการดำเนินงานของรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เหมาะสม และเพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนภารกิจของเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งยังได้เสนอแนะไว้ว่า ในระยะเริ่มแรกควรดำเนินการจัดตั้งแม่ข่ายและลูกข่ายที่จำเป็นก่อน แล้วจึงพัฒนาอย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับการเตรียมครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเข้าสู่เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องปรับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้เขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน และได้กล่าวโดยสรุปในเรื่องเครือข่ายพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาว่าแนวคิดในเรื่องเครือข่ายการศึกษาได้ปฏิบัติมานานแล้ว ทั้งในประเทศและต่างประเทศนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ เพราะมีความสามารถในการเชื่อมโยง เข้าถึงกันและกันภายในเครือข่ายอย่างใกล้ชิด สามารถช่วยเหลือ ดูแล ให้บริการซึ่งกันและกันได้โดยสะดวก

เรื่อง “เครือข่าย” ไม่ใช่เรื่องใหม่ทั้งในสังคมไทยและสังคมตะวันตก ในสังคมชนบทไทย การพึ่งพาอาศัยร่วมมือกันทำงานเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ดังคำที่กล่าวว่า “พริกอยู่บ้านเหนือ เกลืออยู่บ้านใต้ ตะไคร้อยู่บ้านเพื่อน” เมื่อผนวกเข้ากับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีด้านข่าวสารข้อมูล ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานเครือข่าย ก็ทำให้การทำงานเครือข่ายพัฒนาขึ้นไปอีก (พระมหาสุทนต์ อธิภาโร (อบอุณ), 2547, หน้า 20-23; เสรี พงศ์พิศ, 2548, หน้า 12-13; สนทยา พลศรี, 2550, หน้า 191-193) และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากรายงานการวิจัยของธีระ รุญเจริญ (2547) เสนอไว้ว่าสถานศึกษาควรมีนโยบายในการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นในการสร้างเครือข่ายคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2551, หน้า 42-43) ได้อภิปรายและ

เสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกว่า เขตพื้นที่การศึกษาต้องส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างภาคีเครือข่าย การทำวิจัยชุมชน คุณภาพการศึกษาจึงจะเกิดขึ้น เช่นเดียวกับ นฤมล นิราทร (2543, หน้า 11) ที่ให้แนวคิดว่า การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของสถานศึกษา ก่อให้เกิดความเข้มแข็งกับสถานศึกษามากกว่าที่แต่ละสถานศึกษาจะทำงานโดยโดดเดี่ยว ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าการรวมพลัง (Synergy) กันจะก่อให้เกิดคุณค่าที่ทวีคูณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ในปีการศึกษา 2551 พบว่าร้อยละของนักเรียนตามระดับพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี แต่ยังมีข้อสังเกตว่า ข้อมูลค่าร้อยละของพัฒนาการดังกล่าวมีความแตกต่างกันมากคือ 98.00 93.86 71.67 และ 59.17 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนส่วนหนึ่งอาจไม่ได้จัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กนักเรียนเป็นองค์รวมอย่างแท้จริง จึงควรมีการเพิ่มการดำเนินการพัฒนาครูให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการโดยองค์รวมให้นักเรียนปฐมวัยมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552ข, หน้า 109-114) เพราะการพัฒนาเด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 0-5 ปี เป็นช่วงวัยที่มีอัตราการเรียนรู้สูงสุด เป็นช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองของมนุษย์ การพัฒนาเด็กในวัยนี้ต้องถือว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการตามแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

จากการรายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรกพบว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยจำนวน 30,347 แห่งได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

จำนวน 25,049 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 82.47 สถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มากที่สุด คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 18.44 และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า รัฐบาลควรทบทวนบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายในการรับผิดชอบต่อการกำหนดทิศทางและนโยบายในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ การเร่งพัฒนาสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานโดยหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและจัดการให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง การนำผลการประเมินไปใช้ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การลดภาระของครูในงานด้านธุรการ และงานเอกสาร การพัฒนาครู การกระจายอัตรากำลังครูให้ทั่วถึง การส่งเสริมแนวทาง การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกด้านโดยการจัดโครงการกิจกรรมต่างๆ และส่งเสริมการสร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2553, หน้า 10-11)

การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย จำเป็นที่จะต้องหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ การให้บริการ และการพัฒนาเด็กทุกด้านอย่างสมดุลตามศักยภาพ โดยการศึกษาหารูปแบบหรือวิธีการสร้างเครือข่ายโรงเรียนร่วมมือในการดำเนินการบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย และ
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาปฐมวัย ครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการ 2 ตอน

ตอนที่ 1 คือการสร้างและพัฒนารูปแบบเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย มี 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย จากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสืบค้นจาก Internet ให้ครอบคลุมแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับเครือข่ายโรงเรียนในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหาร ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และการวิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสัมภาษณ์ที่มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 ประเด็น

ขั้นที่ 2 สร้างรูปแบบบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ในขั้นนี้ร่างเพื่อจัดทำรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยเป็นโครงร่าง และจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย โดยวิธีจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม สรุปได้ว่ารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยโดย

รวมทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) เมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่ 2 วิธีดำเนินการ ($\bar{X} = 4.73$) มีค่าคะแนนความเหมาะสมสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 3 องค์การดำเนินการ ($\bar{X} = 4.52$) และลำดับที่สามคือองค์ประกอบที่ 1 การกิจของเครือข่าย ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ องค์ประกอบที่ 4 การติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 4.50$)

ตอนที่ 2 ทดลองใช้และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย มี 2 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย กลุ่มเป้าหมาย คือ

1. โรงเรียนที่ดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพจากโรงเรียนศูนย์ปฐมวัยต้นแบบในโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความพร้อมเพียงพอที่จะเป็นโรงเรียนแม่ข่ายที่สามารถเป็น แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพร้อมในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนอื่นได้ จำนวน 3 โรงเรียน กำหนดให้เป็นโรงเรียนแม่ข่าย

2. โรงเรียนที่สมัครใจพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ไม่ห่างไกลกันมากนัก สามารถเดินทางติดต่อกันได้สะดวก และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 – 6 โรงเรียน เพื่อกำหนดเป็นโรงเรียนลูกข่าย

เครื่องมือทดลอง คือ รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ใช้เวลาในการทดลอง 2 เดือน

ขั้นที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย

1. กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ดำเนินการทดลอง และให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 คน ครูปฐมวัย จำนวน 27 คน กรรมการสถานศึกษา จำนวน

19 คน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 19 คน รวม 84 คน

2. เครื่องมือเก็บข้อมูล เป็น แบบประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย มีดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (ค่า IOC = 0.98) แปลผลว่า ใช้ได้

3. การเก็บข้อมูลดำเนินการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย หลังจากทดลองใช้โดยผู้ดำเนินการทดลองและให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูปฐมวัย กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ประเมินตามองค์ประกอบของรูปแบบ ทั้ง 4 องค์ประกอบของแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ได้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ที่บูรณาการระหว่างหน้าที่หลักทางการบริหาร (Management Functions : POLC) ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) ภาวะผู้นำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) กับแนวคิดการรวมพลัง (Synergy) คือการรวมพลังกันร่วมมือกันทำงาน นำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีค่าทวิคูณ หรือความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานมากขึ้น ทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน (Change Theory) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันบนพื้นฐานความเท่าเทียมกัน และการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยได้ จำนวน 4 องค์ประกอบคือ 1) ภารกิจเครือข่าย 2) วิธีดำเนินการ 3) องค์การดำเนินการ 4) การติดตามและประเมิน จากการจัดกลุ่มสนทนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารเครือข่าย

โรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย จากการตรวจสอบประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฐมวัยที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยมีความเหมาะสมและปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด (ค่าร้อยละ 89.72) เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมและปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ภารกิจเครือข่าย (ค่าร้อยละ 89.13) องค์ประกอบที่ 2 วิธีดำเนินการ (ค่าร้อยละ 88.59) องค์ประกอบที่ 3 องค์การดำเนินการ (ค่าร้อยละ 96.38) องค์ประกอบที่ 4 การติดตามและประเมิน (ค่าร้อยละ 84.78)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยครั้งนี้ ได้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ที่บูรณาการระหว่างหน้าที่หลักทางการบริหาร (Management Functions : POLC) ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) ภาวะผู้นำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) กับแนวคิดการรวมพลัง (Synergy) คือการรวมพลังกันทำงาน นำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีค่าทวิคูณ หรือเข้มแข็งมากขึ้น ทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน (Change Theory) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แนวทางในการกำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย 4 องค์ประกอบคือ 1) ภารกิจเครือข่าย 2) วิธีดำเนินการ 3) องค์การดำเนินการ 4) การติดตามและประเมิน นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยวิธีการจัดกลุ่มสนทนาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ซึ่งการดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนารูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ (2545, หน้า 69-71) โดยศึกษาลักษณะ โครงสร้าง ระบบ บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของเครือข่าย ตลอดจนศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยได้รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย 1) หลักการในการสร้างเครือข่าย โดยอาศัยแนวคิด การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 2) กลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากร 3) วิธีการในการพัฒนา 4) กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา 5) องค์ประกอบของรูปแบบเครือข่าย 6) ความเชื่อมโยง 7) ทรัพยากร 8) การประเมินเครือข่าย และ 9) ข้อเสนอแนะ ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบเครือข่ายนั้น สอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายตามที่ สนธยา พลศรี (2550, หน้า 216-218) ได้ศึกษาไว้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญต้องประกอบด้วย วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันซึ่งสมาชิกของเครือข่ายจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเหมือนกัน มารวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน นอกจากนี้ยังมี การบริหารจัดการซึ่งสมาชิกเครือข่ายเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการบริหารและจัดการเครือข่ายทั้งโครงสร้างของเครือข่าย สถานภาพและบทบาทของสมาชิก กฎระเบียบที่ใช้ร่วมกัน อีกทั้งเครือข่ายต้องมีลักษณะเป็นพลวัต มีระบบการทำงานที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง และเครือข่ายเป็นการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งเครือข่ายมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันหรือระหว่างสมาชิกกับคนอื่น ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ได้

กำหนดองค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายในลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยของสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549, หน้า 187-199) ที่ได้ทำการวิจัย การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ที่สรุปผลการวิจัยได้องค์ประกอบหลักของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักที่สำคัญของเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) แกนนำ/ผู้นำเครือข่าย สมาชิกเครือข่าย 2) ขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการ 3) กระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย 4) คุณลักษณะที่ดีของแกนนำ และ 5) เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย

2. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูปฐมวัย กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ที่ดำเนินการทดลองและให้ข้อมูล ประเมินจากกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบของรูปแบบ ในระดับคุณภาพ 5 ระดับ คือ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับดีมาก ในระดับดี ในระดับปานกลาง ในระดับน้อย ในระดับปรับปรุง ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ผลประเมินคุณภาพโดยรวมของรูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 89.72) เมื่อพิจารณาแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ภารกิจเครือข่าย (ร้อยละ 89.13) องค์ประกอบที่ 2 วิธีดำเนินการ (ร้อยละ 88.59) องค์ประกอบที่ 3 องค์การดำเนินการ (ร้อยละ 96.38) องค์ประกอบที่ 4 การติดตามและประเมิน (ร้อยละ 84.78) ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ตั้งแต่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย การศึกษาแนวคิด หลักการ หน้าที่หลักทางการบริหารและการจัดการ การบริหารจัดการโรงเรียน ศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ ทฤษฎีและแนวคิดการสร้างเครือ

ช่วยการทำงานเพื่อพัฒนาองค์การที่ประกอบด้วย ทรัพยากร การแลกเปลี่ยน และแนวคิดการรวมพลัง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรงในการบริหารการศึกษา การจัดการเรียนรู้ การบริหารเครือข่าย และการนิเทศ จนได้รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยครั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของความต้องการของครูปฐมวัย ซึ่งเป็นการช่วยให้ครูได้มีการช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการให้บริการสื่อ อุปกรณ์ ประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อให้ใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดเป็นการร่วมมือกันทางด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปันตดา ยัมสกุล (2553, หน้า 116-117) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีกับสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ ผลการวิจัยสรุปจากการตรวจสอบความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานของรูปแบบการดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการโดยรวม ในแต่ละด้านและแต่ละข้อ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ มีการวางแผนและระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาร่วมกัน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้และพัฒนาอย่างรอบด้าน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ สมบูรณ์ บุศรีรักษ์ (2553, หน้า 231-234) ได้วิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาแบบจำลองเชิงทฤษฎีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้ม

แข็งของภาคีเครือข่ายสถานศึกษา พบว่า 1) ตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความเข้มแข็งมี 6 ปัจจัย เรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการสื่อสาร ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และปัจจัยด้านการสนับสนุนทรัพยากร ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความเข้มแข็งมี 2 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความต่อเนื่องของกิจกรรม และปัจจัยด้านผลประโยชน์ร่วมกัน 2) ตัวแปรองค์ประกอบความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายมี 2 ด้าน ประกอบด้วย การพึ่งตนเองได้ และการพัฒนาศักยภาพตนเองได้ ดังนั้นการนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษาโดยรูปแบบของเครือข่ายนั้น ต้องสร้างความตระหนักให้ทุกฝ่ายเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจ แสวงหาความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่มีเป้าหมายเหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กล่าวถึง ปัจจัยหลักในการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพตามที่ต้องการได้ คือ ตัวครู ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเพียง 2 ส่วน คือ คุณภาพของตัวครูเอง และคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครู สิ่งสำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (ต่อยอดความรู้) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่จะเกิดกับลูกศิษย์เป็นอันดับแรก บนความเชื่อที่ว่า “เด็กทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้” การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูต้องส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 5) นอกจากนี้ ผู้ที่ต้องให้การสนับสนุนสำคัญที่จะบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพได้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาหรือองค์กรเครือข่ายอื่นที่จะมาร่วมกันกำหนดรูปแบบหรือโครงสร้างของเครือข่าย โดยวางแผน ออกแบบการทำงาน ตั้งเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดบทบาทหน้าที่ กำหนดกิจกรรมสำคัญตามลำดับที่ต้องดำเนินการร่วมกัน และการสรุปรายงานผล

ทั้งหมดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การบริหารในรูปแบบ
ของเครือข่ายบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

พรีกอย และโครเดอร์ (Peregoy & Kroder, 2000) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากลยุทธ์สำหรับเครือข่ายด้านการ
ศึกษาในมหาวิทยาลัยดัลลัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลวิจัย
พบว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายด้านการศึกษามีปัจจัย
หลายประการที่ช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพและเครือข่ายเกิด
ความเข้มแข็งคือ การเน้นการมีส่วนร่วม โดยเน้นเป้าหมาย
เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหาร
เครือข่าย การให้การสนับสนุนด้านปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวก
และอาคารสถานที่ การบริหารจัดการที่ทำหาย โดยเฉพาะจุดแข็งของเครือข่ายจะมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่
ประสบการณ์ของบุคลากรในเครือข่าย คุณสมบัติความเป็น
มืออาชีพของบุคลากร ความเหมาะสมของแผนพัฒนา ตลอดจน
วิธีการที่เข้าถึงผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ปัจจัย
ที่ส่งเสริมให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จและถือว่าเป็นจุดแข็ง
ได้แก่ เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต สื่อ อุปกรณ์ อาคารสถานที่
และห้องปฏิบัติ

ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย (2552, หน้า 239-241) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์การ
เรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
สำหรับนักเรียนปฐมวัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)
พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครอง
มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย
พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลการ
ประเมินทักษะทางสังคมด้านการช่วยเหลือ และด้านการแบ่ง
ปันสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการใช้รูปแบบการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม ครูผู้สอน
และผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำรูปแบบไป
ใช้อยู่ในระดับดีมาก และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา
ทักษะทางสังคม อยู่ในระดับมาก โดยครูและผู้ปกครองมี
ความเห็นว่ารูปแบบ 3PDIE ยังส่งผลให้ครูและผู้ปกครองมี

ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศสิงคโปร์
(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2551) ซึ่งเป็นประเทศหนึ่ง
ที่มีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป็นศูนย์กลางทางการ
ศึกษาการบริหารจัดการทางการศึกษาโรงเรียนทุกระดับมี
คุณภาพเป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะการศึกษาปฐมวัยที่ประเทศ
สิงคโปร์ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ มีรูปแบบการพัฒนาครูที่ดี
และมีการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมหลักสูตรสื่อการเรียน
อย่างเหมาะสมยิ่งจนถือว่าเป็นศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ เล็งเห็น
ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเน้นการจัดระบบ
ศูนย์การศึกษาที่ดี เอื้ออำนวยการอบรมพัฒนาเด็ก อีกทั้ง
มีโครงการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้ ให้แก่ผู้ดูแลเด็กให้
รอบรู้ทั้งวิธีการทำงาน วิถีคิดสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ เช่น
เดียวกับ คณะกรรมการพัฒนามนุษย์และการศึกษาสำหรับ
ครอบครัว ได้ศึกษาพบว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิต
ของเด็ก ดังนั้นโรงเรียนจึงมุ่งมั่นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก
โรงเรียนและครอบครัว จัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้ผู้ปกครอง
และครูประจำชั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้รับทราบการดำเนินงาน
ของโรงเรียน และดำเนินการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก เพื่อ
เป็นการพัฒนานักเรียนร่วมกันโดยมีเป้าหมายของหลักสูตร
ตามขั้นพื้นฐาน (Colorado State University, 1999)

ดังนั้นรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการ
ศึกษาปฐมวัย ที่มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบคือ 1) การกิจ
เครือข่าย 2) วิธีดำเนินการ 3) องค์กรดำเนินการ 4) การ
ติดตามและประเมิน มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้
ส่งผลให้เกิดคุณภาพในการจัดการศึกษาปฐมวัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผล
การวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่าย

โรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ที่มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ภารกิจเครือข่าย 2) วิธิดำเนินการ 3) องค์ครดำเนิน การ 4) การติดตามและประเมิน มีความเหมาะสม และความ เป็นไปได้ในการดำเนินการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการ ศึกษาในระดับปฐมวัย และจะส่งผลให้เกิดคุณภาพในการจัดการ ศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัยควร นำรูปแบบเครือข่ายการบริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา เพิ่ม ประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน และส่งผลดีต่อคุณภาพผู้ เรียนมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดประสิทธิผลในระยะยาวต่อไป

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่มีการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยควรนำรูปแบบการบริหาร เครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัย ไปเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพด้านคุณภาพผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษา

ปฐมวัย ไปกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการ ศึกษาในระดับปฐมวัยให้กับสถานศึกษาอื่นๆ ต่อไป

4. หน่วยงานอื่น ที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัย สามารถนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการศึกษา ปฐมวัย นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือนำไป ประยุกต์ใช้ในการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาในรูปแบบอื่นได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียน ที่จัดการศึกษาปฐมวัย ไปทดลองใช้ขยายผลกับโรงเรียนอื่นๆ เพื่อหาประสิทธิผลต่อไป

2. ควรมีการนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียน ที่จัดการศึกษาปฐมวัย ไปทำการวิจัยกับการจัดการศึกษาใน สาระอื่นๆ อีก

3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา ปฐมวัยโดยเครือข่ายความร่วมมือผู้ปกครอง

4. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา ปฐมวัยโดยใช้แหล่งเรียนรู้และบุคคลในท้องถิ่นเป็นสาระการ เรียนรู้และสร้างประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็ก

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*.

กรุงเทพฯ: ซัดเซสมิเดีย.

ธีระ รุญเจริญ. (2547). *การบริหารเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

นฤมล นิราธร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปนัดดา อัมสกุล. (2553). *การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.

พระมหาสุพระมหาสุทิพย์ อาภาภาโร (อบอู่). (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ:

พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2551). *โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก*. วันที่ค้นข้อมูล 17 ธันวาคม 2554, เข้าถึงได้จาก <http://www.dusitcenter..org.dusitwebs/seminar/singapore/>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2551). รายงานการประชุมสัมมนาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551 ณ โรงแรมโฆษะ จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- สมบุญ บวรศิริรักษ์. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2551). การบริหารจัดการองค์กรแห่งอนาคต. *วารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูวิทยากร*, 107(3), 58-59.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ปีการศึกษา 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2553). *รายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549-2553)*. กรุงเทพฯ: แม็ทซ์พอยท์.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ. (2545). *รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. ม.ป.ท.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชมคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อ่ำรุจ จันทวานิช. (2547). *แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- Colorado State University. (1999). The Early Childhood Center Lap School of Colorado State University. Retrieved January 31, 2013, from <http://www.colorado.edu>
- Peregoy, R., & Kroder, S. (2000). Developing Strategies for Networked Education. *Technological Horizon in Education*, 28(1), 48-56.

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

The Operation of Community Development in Bann Nam Sai, Thung Benja Sub-District, Tha Mai District, Chantaburi Province. Abstract

ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต*

นิภา นภาเศรษฐ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 3) เพื่อศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ ณ หมู่บ้านน้ำใส จำนวน 173 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนจำนวน 121 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้สถิติการถดถอยพหุคูณเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสโดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด
2. ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ส่วนการสื่อสารในชุมชนไม่ส่งผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส

3. ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส มีดังนี้

การจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท ปัญหาคือชาวบ้านไม่บอกข้อมูลเพื่อการจัดเก็บตามความเป็นจริง แก้ไขโดยให้ความรู้รวมถึงเหตุผลและประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. แก่ประชาชนในชุมชนทุกคน

การขับเคลื่อนแผนชุมชน ปัญหาคือเมื่อส่งแผนชุมชนให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นแล้วไม่มีการดำเนินงานตามแผน แก้ไขโดยถ้าเป็นแผนงานที่ชุมชนทำเองได้จะใช้งบในชุมชนดำเนินการแต่ถ้าไม่ได้จะส่งแผนให้ทางนายกมารับมอบแผนชุมชนและให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลติดตามให้ดำเนินการตามแผน

การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ปัญหาคือขาดการจัดเก็บความรู้ในชุมชนและขาดงบประมาณในการสร้างศูนย์เรียนรู้แก้ไขโดยอบรมชาวบ้านให้เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดเก็บความรู้ในชุมชนและของงบประมาณมาจัดทำสถานที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน

*รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

**ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนชลบุรี

การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย ปัญหาคือขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชนแก้ไขโดยจัดหางบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้ถึงประชาธิปไตยให้มากขึ้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาคือมีชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้เคียงนำขยะมาทิ้งในพื้นที่หมู่บ้านน้ำใสแก้ไขโดยมีการเฝ้าระวังพร้อมทั้งสื่อสาร ตีตประกาศ ตีตป้ายภายในพื้นที่ห้ามทิ้งขยะบนพื้นที่สาธารณะภายในหมู่บ้าน

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาคือขาดการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก้ไขโดยจัดกิจกรรมให้ความรู้โดยสร้างแกนนำกลุ่มต่างๆ เป็นแกนหลักในการเชิญชวนให้มีการรวมกลุ่มประชาชนในการดำเนินการในหมู่บ้าน

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาคือมีกลุ่มเสี่ยงและเยาวชนติดยาเสพติดบางส่วนแก้ไขโดยจัดกิจกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเข้าอบรมและถ้าเยาวชนกลุ่มใดติดยาเสพติดให้นำเยาวชนเหล่านั้นเข้ารับการบำบัดจะได้มีชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น

การแก้ไขปัญหาคาความยากจน ปัญหาคือการหาแนวทางในการป้องกันความยากจนอย่างยั่งยืนแก้ไขโดยให้คนในชุมชนใช้แนวทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริมอาชีพ ปัญหาคืออาชีพที่ส่งเสริมไม่สอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้าน แก้ไขโดยเลือกอาชีพที่จะส่งเสริมให้สอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้านโดยให้ผู้เข้าอบรมส่งเสริมอาชีพเป็นผู้เลือกเอง

การส่งเสริมทุนชุมชน ปัญหาคือกำหนดข้อตกลงในการใช้เงินคืนยังขาดการร่วมมืออย่างจริงจังแก้ไขโดยการกำหนดกติกา ข้อตกลงที่ทุกคนยอมรับและกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกติการ่วมกัน โดยมีกรรมการตรวจสอบการดำเนินการตามแนวทางและข้อตกลงอย่างเคร่งครัด เป็นธรรมและโปร่งใส

คำสำคัญ : การดำเนินงานพัฒนาชุมชน/ ชุมชนบ้านน้ำใส

Abstract

The objectives of this study include: 1) to study the level of operation of Community Development in Bann Nam Sai; 2) to study the affecting factors with operation of Community Development in Bann Nam Sai; 3) to study the problems and solutions for the operation of Community Development in Bann Nam Sai, Thung Benja Sub-District, Tha Mai District, Chantaburi Province. The population consisted of 173 heads of household who were registered in Bann Nam Sai, Thung Benja Sub-District. The sampling size was calculated by Taro Yamane's formula. There were 121 participants used as a sampling group and were randomly selected by Simple Random Sampling. A questionnaire was used as the research instrument in this study. The data analysis was done by using frequency, percentage, mean, standard deviation. A multiple regression analysis was used to study the affecting factors with operation of Community Development in Bann Nam Sai. The significance was set at .01 The results revealed that:

1) The sample group reflected that the level of operation of Community Development in Bann Nam Sai was of a high level.

2) There were 2 factors affecting with operation of Community Development in Bann Nam Sai:

including, Leadership and citizen participation but communication in community was not affecting with operation of Community Development in Bann Nam Sai.

3) Problems and solutions for the operation of Community Development in Bann Nam Sai, Thung Benja Sub-District.

Collecting data for rural development purposes: The problem was the people in the village didn't give true information. The solutions process Educating the reasons and the benefit to all people in the village about collecting data (Jor.Por.Tor).

Driven community plans: There was a problem that after the plan was submitted to the local administration organization and no actions were taken. The solutions are if there are any plans or projects that the people in the village could managed by themselves, they could use the fund in village to support. If there are any plans or projects that the people in the village couldn't manage, then they will pass directly these plans to the leader of the local administration organization (OR.BOR.TOR) and the members of the local administration organization (OR.BOR.TOR) have assigned to follow up on the plans implementation.

Driven community learning centre: The problems were lack of storing community of knowledge for the village and funding support activities of driven community learning centre, The solutions are provide training relating to collecting and storing community of knowledge for the village and coordinate related government offices and local administration organizations for funding support.

Promoting democracy: The problem was a lack of funding to promote democratic activities in the village. The solutions process Coordinate related government offices and local administration organizations for funding support.

Conservation of natural resources and the environment: The problem was the other villages bringing their rubbish and dumping it in the Baan Nam Sai village area. The solutions are community leaders and people in the community can guard and protect the area from other villages bringing their rubbish and dumping it in the village area, Further more put signs up to let people know that the village does not allow the dumping of rubbish by the roadside and in public areas of the village.

Driving the sufficiency economy philosophy: There was a problem that the people in the village were using the sufficiency economy philosophy just to reduce their expenses and increase their earning income individually, but they did not participate with the other people in the village. The solution is to provide the training the correct knowledge to the people in the village regarding the use of the sufficiency economy philosophy, and convince them to work in groups and create leaders for each group.

Protections and solutions of drug addiction: There was a problem relating to some part of young groups have drug problems. The solution is to set up training activities for younger groups that are at risk of drug addiction. If any young group has drug problems, send them for treatment. After they return from

successful treatment the community leaders have to protect and support them in living a better life.

To solve the problem of poverty: There was a problem that the community seeks the way to prevents people from falling into poverty. The solution is concerned people by using the sufficiency economy philosophy method which is to reduce expenses and increase earning income.

Promoting career: There was a problem that the community sends people for career training but is inconsistent with the context of the village. The solution is In relation to a career that suits the village environment. The topics of training were selected by peoples.

Promoting community fund: There was a problem about reimbursements. The solution is they have a fund agreement that provides clear conditions and the terms of penalties for those who do not follow the rules. The committee operates under the guidelines, and strictly follows the agreement in a fair and transparent manner.

Keywords : Community Development/ Bann Nam Sai Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยมีการพัฒนาจากภาคเกษตรกรรมมาสู่ภาคอุตสาหกรรมและมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาอย่างมากโดยการเปลี่ยนแปลงเกิดจากเหตุผลหลายประการกล่าวคือกระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการฉีกก้ำกั๊นกันของแรงผลักดันด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการรวมตัวกันของผลประโยชน์รวมถึงพันธกิจตลอดจนค่านิยมและรสนิยม มีการรวมตัวของกลุ่มประเทศคู่แข่งทางการค้า มีมาตรการใหม่ในการกีดกันทางการค้า เศรษฐกิจโลกก่อให้เกิดองค์การระดับโลกที่มองพื้นที่ทั่วโลกเป็นตลาดของพวกเขา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดความต้องการกำลังคนรวมถึงผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นเพื่อมาพัฒนาการดำเนินการของชุมชนให้สามารถรองรับการพัฒนาสู่ความเป็นสากลในระดับโลกด้วย (วีรวิธ มาฆะศิริานนท์, 2549, หน้า19) นอกจากนี้การที่ทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกมีจำนวนจำกัดจึงต้องมีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ดังนั้น ชุมชนควรจะต้องมีการพัฒนาชุมชนเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อ

ที่จะสามารถแข่งขันได้ในวันข้างหน้า อีกทั้งต้องสามารถบริหารการใช้ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย การบริหารทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้นั้นก็คือ ความสามารถในการดึงความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลในชุมชนคือ Tacit knowledge ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังในตัวบุคคลมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในการสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อตอบสนองความคาดหวังของประชาชนที่ไม่มีวันสิ้นสุดได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2547, หน้า 138)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยมีการกิจในการเสริมสร้างการบริหารจัดการชุมชนให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ 5 ประเด็น ประกอบด้วย สร้างสรรค์ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข เสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารงานชุมชน ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของทุนชุมชน และเสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง (กรมพัฒนาชุมชน, 2558, หน้า 64)โดยเน้นให้มีการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเพิ่มขีดความสามารถผู้นำชุมชนให้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าผู้นำชุมชน

ที่มีศักยภาพ มีความรู้ และมีคุณธรรมถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าเป็นกลไกและคลังสมองสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนดังนั้นการพัฒนาผู้นำชุมชนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ให้มีสมรรถนะความสามารถเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกสาธารณะและมีคุณธรรม จะเป็นพลัง สร้างสรรค์ชุมชนสามารถเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืนได้ (Hood, 1991; Christina M. Blumel, 2001) ผู้นำชุมชนที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ต้องมีภาวะผู้นำสามารถจัดระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพและนำผู้อื่นได้เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรได้ ซึ่งสอดคล้องกับรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของคำว่าภาวะผู้นำไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลอื่นให้กระทำกิจกรรมที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์การสังคมได้ ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในการบริหารงานต่างๆ คือผู้นำหน่วยงานใดมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถรอบด้าน หน่วยงานนั้นย่อมประสบความสำเร็จอย่างดี และเป็นปัจจัยที่มีผลให้ทัศนคติ แรงจูงใจ และผลการปฏิบัติงานของคนในองค์กรหรือในชุมชนแตกต่างกันได้มาก (ธงชัย สันติวงษ์, 2543, หน้า 204), (คุณวุฒิ คนฉลาด, 2540, หน้า 11)

ในการปกครองระดับท้องถิ่นนั้น หมู่บ้าน/ชุมชนคือโครงสร้างทางการปกครองของไทยที่เล็กที่สุดและสำคัญที่สุดของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในทุกมิติ หากวันนี้อเราสามารถทำให้ทุกหมู่บ้านในประเทศไทยของเรา มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ประเทศไทยของเราก็จะมีรากฐานที่แข็งแกร่ง และเป็นพลังที่สำคัญ ในการพัฒนาประเทศในทุกมิติ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2558) สำหรับหมู่บ้านน้ำใสตั้งอยู่ที่หมู่ 11 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดจันทบุรี เป็นหมู่บ้านใหม่ซึ่งแยกตัวจากหมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2538 โดยมีนายสุทิน ศรีคงรักษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และนางจิตาภา ธนะมูล เป็นผู้ใหญ่คนที่ 2 และดำรงตำแหน่งจนถึงปัจจุบัน โดยบ้านน้ำใสมีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นหนองน้ำ สลับกับเนินเขา มีหนองน้ำใหญ่กลางหมู่บ้านที่ชาวบ้านเรียก

ว่า “หนองน้ำใส” จึงนำมาเป็น ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านน้ำใส” คณะกรรมการบ้านน้ำใสได้ปกครอง และเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ และได้รื้อฟื้นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต และประพฤติตน แล้วขยายผลไปสู่คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และประชาชนในหมู่บ้าน (หมู่บ้านน้ำใส, 2558, หน้า 2) ส่วนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ได้ดำเนินการตามภารกิจ 10 กิจกรรม ได้แก่ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2557, หน้า 8) การจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท การขับเคลื่อนแผนชุมชน การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การแก้ไขปัญหาความยากจน การส่งเสริมอาชีพและการส่งเสริมทุนชุมชนโดยหมู่บ้านน้ำใสได้ดำเนินการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบันโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านผ่านเวทีประชาคมเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เน้นการมีกิจกรรมร่วมกันของคนในหมู่บ้านเป็นหลักผ่านแกนนำที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีการพัฒนาต่างๆ ที่มาร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านโดยผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าทางหมู่บ้านน้ำใสประสบความสำเร็จในการพัฒนาส่งผลให้หมู่บ้านน้ำใสเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเหมาะสมกับการที่เป็นต้นแบบเพราะเป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการคัดสรรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ระดับจังหวัดจันทบุรี ประจำปี 2557 เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2557 (หมู่บ้านน้ำใส, 2558)

จากเหตุผลแห่งความสำเร็จดังกล่าวผู้วิจัยทราบถึงประโยชน์และความสำเร็จของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดจันทบุรี จึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดจันทบุรีว่าที่ดำเนินงานมานั้นสมาชิกทุกคนในชุมชนมีความคิดเห็นว่ายู่ในระดับใดและสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนา

ในหมู่บ้านนี้ซึ่งถ้าทราบปัจจัยที่ส่งผลจะเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมปัจจัยนั้นให้ดีขึ้นไปอีกนอกจากนี้เพื่อผลแห่งการพัฒนาในทุกมิติ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรีเพื่อผลการวิจัยที่ได้ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของระดับผลการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตลอดจนปัญหาและวิธีการแก้ไขการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสแห่งนี้จะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสและชุมชนอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติในอนาคตต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นอย่างไร?
2. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี?

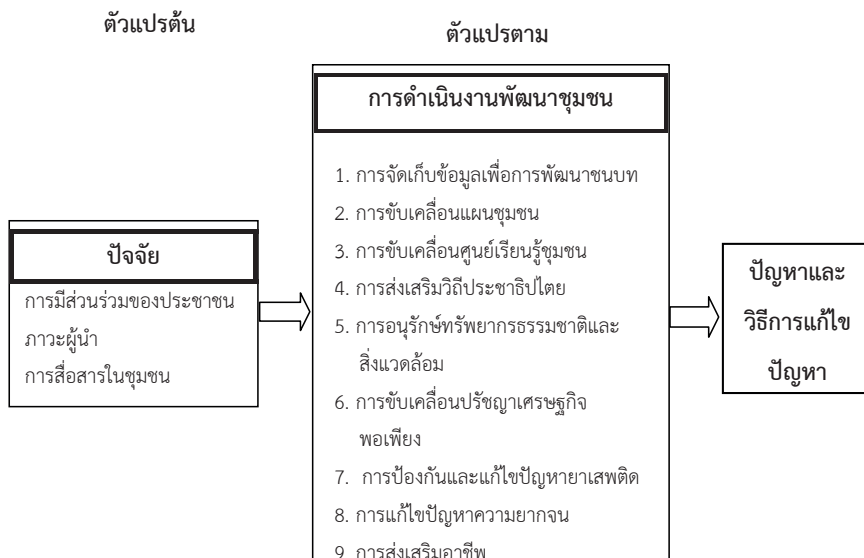
3. ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรีคืออะไรและมีวิธีการแก้ไขปัญหายังไร?

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาโดยได้นำหลักการตามแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2557, หน้า 8) มาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยได้กรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

3. การสื่อสารในชุมชนส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจาอำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

2. ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

3. ทราบปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจาอำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

4. เป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสจากผลการวิจัยที่ค้นพบเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนมีการดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนของการใช้วิธีการเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ ณ หมู่บ้านน้ำใส มีครัวเรือน 173 ครัวเรือน (บ้านน้ำใส, 2559)
2. กลุ่มตัวอย่าง จากตัวแทนครัวเรือนที่มีชื่ออยู่ใน

สำมะโนครัว ณ หมู่บ้านน้ำใส

การหาขนาดตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้มีประชากรเป้าหมายทั้งสิ้น 173 ครัวเรือน สามารถคำนวณหาขนาดของตัวอย่าง จากจำนวนประชากรเป้าหมาย โดยใช้สูตร Taro Yamane (Yamane, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 มีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ประชากร 173 ครัวเรือน

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม กำหนดให้คลาดเคลื่อนได้ 0.05

$$n = \frac{173}{1 + (173 \times .0025)}$$

n = 121 ครัวเรือน

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นรวม 121 ครัวเรือน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 121 คน เมื่อได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบบจับสลาก (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2543, หน้า 9) กล่าวคือ นำรายชื่อของหัวหน้าครัวเรือนซึ่งเป็นประชากรมากำหนดหมายเลขให้กับหน่วยแต่ละหน่วยที่มีอยู่ในบัญชีรายชื่อ เรียงลำดับกันไปโดยไม่เว้น หรือซ้ำกัน หลังจากนั้นจึงจับสลากหมายเลขตามจำนวนที่ต้องการ

ขั้นตอนของการใช้วิธีการเชิงคุณภาพ

กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร(documentary research) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group

Discussion) โดยเหตุผลประการสำคัญของการนำกระบวนการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการดำเนินการวิจัย มีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

สำหรับการกำหนดวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) นั้น ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและเหมาะสมกับการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

สำหรับการกำหนดวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยแบบการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) นั้นผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตของการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาและเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มาสร้างเป็นแบบสนทนากลุ่มย่อยเพื่อใช้สำหรับการประชุมสนทนากลุ่มย่อยและได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 12 คน และมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

1. ต้องเป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมากกว่า 15 ปี
2. ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในชุมชนของตนเอง
3. ต้องเป็นผู้มีความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชนภายในชุมชนบ้านน้ำใสเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณ ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยทำการศึกษาจากข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม

เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ครั้งนี้ คือ แบบสนทนากลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยการศึกษาประเด็นคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างเป็นแนวคำถามที่มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตของการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาและเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการเรียงลำดับคำถาม เนื้อหาของคำถามสามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูล โดยอาศัยการตั้งแนวคำถามที่มีความเข้าใจง่าย เป็นคำถามปลายเปิด ไม่เป็นคำถามนำ โดยแนวคำถามนี้ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้แบ่งการเข้าถึงข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data) ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เพื่อติดตามศึกษาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจาอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data)

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านวิชาการโดยการวิเคราะห์จากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงผลการดำเนินงานจากแหล่งข้อมูลที่เป็นสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น เอกสารที่อัดสำเนาเป็นรูปเล่ม วารสาร ตำราหรือหนังสือและงานวิจัยต่างๆ ที่มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนี้ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการจัดเก็บโดยการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่พื้นที่ศึกษา การเตรียมความพร้อมของคณะผู้วิจัย การทำความรู้จักกับพื้นที่โดยการลงพื้นที่สังเกตการณ์(Field Observation)และการเก็บข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแบ่งเป็น 2 แบบ คือ เทคนิคการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเทคนิคการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

โดยใช้แบบสอบถามการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นคำถามปลายเปิด โดยการเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยทำการศึกษาจากข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม และทำการแจกแบบสอบถามให้ได้ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ข้างต้นโดยเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนทั้งสิ้นรวม 121 ครัวเรือน เป็น 121 คน เพื่อให้ตอบแบบสอบถาม
2. เมื่อแจกแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและพบว่า มีแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาและสมบูรณ์ 121 ฉบับ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์
3. ทำการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการดังนี้

1. การลงพื้นที่สังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์
2. การสนทนากลุ่มย่อยโดยประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยการใช้การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้รายละเอียดของข้อมูลตามแนวคำถามโดยพยายามถามให้ครบประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนตัวในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่เร่งรัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด
3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการประชุมแบบสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน โดยสนทนาตามแนว คำถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ก่อนล่วงหน้า มีการจดบันทึกไว้ในแบบบันทึกการประชุมและการอัดเสียงโดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากผู้เข้าร่วมประชุมและต้องได้รับอนุญาตก่อนทุกครั้งในการดำเนินงาน
4. ผู้วิจัยเดินทางไปประชุมกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สถานี่นัดหมายโดยยึดสถานที่ที่เหมาะสมและสะดวกต่อการประชุม ก่อนที่เริ่มทำการประชุมผู้วิจัยได้ย้ำถึงวัตถุประสงค์ของการประชุมครั้งนี้ก่อนเสมอ ตลอดจนขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักในการทำการบันทึกคำพูดและบันทึกเสียงระหว่างมีการประชุมและเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศของการประชุมให้เป็นกันเอง ผู้วิจัยได้พูดคุยเรื่องราวต่างๆ เป็นคำถามในลักษณะของเรื่องทั่วๆ ไป ถามความคิดเห็น สภาพความเป็นอยู่ เป็นคำถามที่เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีอิสระในการตอบ มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นของเขาเอง
5. เมื่อได้คำตอบที่เป็นแนวทางและเกิดความชัดเจนในเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการทราบจึงเข้าสู่ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อยตามแนวคำถามที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้า

วิธีประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสอบถาม การประมวลผลข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. บันทึกข้อมูลที่เป็นรหัสลงในแบบบันทึกข้อมูล และเครื่องคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ

1.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.2 ประมวลผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน ดังนี้

2.1 อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 อธิบายระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรีโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.3 อธิบายระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.4 ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนโดยกำหนดระดับ

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อยและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เก็บรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเทคนิคการวิจัยที่พยายามจะบรรยายเนื้อหาของข้อความและเอกสารอย่างเป็นระบบและเน้นสภาพวัตถุวิสัย (Objective) (Berelson, 1952 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2542, หน้า 144) การบรรยายนี้เน้นที่เนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความ พิจารณาเนื้อหาโดยผู้วิจัยไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความหรือความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังโดยการวิเคราะห์เนื้อหาในงานวิจัยนี้จะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ มีความเป็นระบบ มีความเป็นสภาพวัตถุวิสัยและอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ตามเนื้อหา ดังนั้นการอธิบายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงได้ยกคำพูด (Quotation) ของผู้ให้ข้อมูลบางท่านเพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยนี้ได้เข้าใจถึงคำตอบและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด จากการค้นคว้างานวิจัยที่มีความใกล้เคียงกับการดำเนินการพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวย อังกระโทก (2553, บทคัดย่อ) ที่มีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลเสิงสาง อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา โดยผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลเสิงสาง อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมาใน

ภาพรวมอยู่ระดับดีมากเช่นกัน เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียด พบว่าการที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุดเป็นเพราะว่าชุมชนบ้านน้ำใสมีการการขับเคลื่อนแผนชุมชนโดยมีการจัดเวทีประชาคมและมีการทบทวนปรับปรุงแผนชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาการ ปลัดอำเภออีกทั้งใช้ข้อมูลจาก จปฐ. กชช.2ค ข้อมูลทุนชุมชนและบัญชีครัวเรือนมากำหนดแนวทางจัดทำแผนงานชุมชนโดยมีการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานหรือโครงการที่มีความเร่งด่วนและมีความจำเป็นในการดำเนินการโดยถ้าโครงการใดที่ทางชุมชนมีศักยภาพสามารถดำเนินการเองได้ก็จะรับผิดชอบดำเนินการแต่จะจัดส่งโครงการและแผนชุมชนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยส่งให้นายกององค์การบริหารส่วนตำบล มารับมอบแผนชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนสนับสนุนงบประมาณดำเนินการในโครงการที่เกินศักยภาพของชุมชนโดยให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลติดตามให้ดำเนินการตามแผนส่งผลให้การพัฒนาชุมชนเดินหน้าเป็นอย่างดีนอกจากนี้ทางหมู่บ้านหนองน้ำใสยังมีการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยการจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกและให้ผู้นำชุมชนถ่ายทอดความรู้หลักประชาธิปไตยให้คนในชุมชนทราบพร้อมทั้งทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีไม่ซื้อสิทธิขายเสียงและรณรงค์ให้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งโดยเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันพร้อมรับฟังความคิดเห็นของทุกคนยอมรับเสียงข้างมากและเคารพและให้ความสำคัญกับเสียงข้างน้อยโดยส่งผ่านกระบวนการกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น การประชุมประจำเดือน เวทีประชาคมทบทวนปรับปรุงแผนชุมชนซึ่งจะส่งผลให้การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยบรรลุผลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ทางด้านการส่งเสริมอาชีพมีวิธีการดำเนินงานโดยนำรายได้จากการกั๊ยมของกองทุนหมู่บ้านมาจัดสรรเป็นสวัสดิการเพื่อพัฒนาอาชีพด้วยการส่งผู้สนใจเข้ารับการอบรมโดยให้ผู้เข้าอบรมส่งเสริมอาชีพเป็นผู้เลือกเองรวมถึงการส่งเสริมทุนชุมชนมีวิธีการดำเนินงาน

โดยการร่วมกันพัฒนาทุนชุมชนในพื้นที่เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ เช่นพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านโดยนำรายได้จากการกั๊ยมของกองทุนหมู่บ้านมาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกเช่น สวัสดิการเพื่อการศึกษานำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาให้กับครัวเรือนที่ยากจนพร้อมใจกันน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางพร้อมทั้งหาช่องทางสร้างอาชีพเสริมและรวมกลุ่มในสินค้าและผลิตภัณฑ์เดียวกันภายใต้แนวคิด “รายรับรายวัน รายเดือน รายปี” การที่ประชาชนในหมู่บ้านนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตยึดหลักพึ่งตนเองประกอบอาชีพหลักและสร้างอาชีพเสริม ภายใต้แนวคิด “รายรับรายวัน รายเดือน และ รายปี” โดยส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เอื้อเพื่อเอื้อแบ่งปันกันระหว่างครัวเรือนรวมถึงมีการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่งผลให้ช่วยลดปัญหาความยากจนในชุมชนได้เป็นอย่างดีนอกจากนี้ภายในชุมชนบ้านน้ำใสยังมีการดำเนินการการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชนขึ้นโดย จัดเวทีประชาคมเพื่อเผยแพร่ความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ โดยปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน เช่น อาชีพการเกษตร การทำขนมไทย และการใช้สมุนไพรรักษาโรคและพิษงูและมีการให้บริการข้อมูลด้านต่างๆ ภายในศูนย์เรียนรู้ผ่านช่องทางจัดจุดเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภายในหมู่บ้าน อีกทั้งมีการให้บริการในการศึกษาดูงานของบุคคลทั่วไปและส่วนราชการต่างๆ ทำให้ชาวบ้านเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดเก็บความรู้ในชุมชนและการของบประมาณมาจัดทำสถานที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนซึ่งสามารถสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนจนสำเร็จภายในหมู่บ้าน ส่วนทางด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทางชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชน 25 ตาสับปะรด ช่วยกันสอดส่องดูแลเฝ้าระวังปัญหาเสพติด ในหมู่บ้านและใช้กลไกของกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยยึดหลักสันติวิธีอีกทั้งตั้งด่านตรวจสาธารณะเพื่อตรวจสอบ

และป้องกันพร้อมทั้งติดตั้งกล้องแจ้งเหตุเกี่ยวกับยาเสพติด และตรวจหาสารเสพติดในกลุ่มเสี่ยงเพื่อนำไปบำบัดโดย ส่งเสริมกิจกรรมกีฬาให้แก่เยาวชนในพื้นที่เพื่อป้องกันการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในประเด็นของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นทางชุมชนมีการ เฝ้าระวังพร้อมทั้งสื่อสารติดประกาศ ติดป้ายภายในพื้นที่ ห้ามทิ้งขยะบริเวณริมถนนและพื้นที่สาธารณะภายใน หมู่บ้านและในประเด็นสุดท้ายคือการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการ พัฒนาชนบททางผู้นำชุมชนมีการให้ความรู้รวมถึงเหตุผลและ ประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ แก่ประชาชนในชุมชนทุกคนได้รับทราบเพื่อความเข้าใจตรงกัน จากการดำเนินการทั้งหมด ที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชน บ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของ ประชาชนส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชน บ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรี ส่วนการสื่อสารในชุมชนไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนา ชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรีตามผลสรุปการทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ภาวะผู้นำส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัด จันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำส่งผลต่อการดำเนินงาน พัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส จากการค้นคว้าวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงพบว่าสอดคล้องกับปราณี รามสูตร และจรัส ดวงสุวรรณ (2545, หน้า19) ที่ได้กล่าวว่าภาวะ ผู้นำส่งผลต่อกลุ่มในด้านการนำพาการปฏิบัติงานของกลุ่ม ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการสามารถทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม หรือร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับอนันต์ มาลารัตน์ (2551, หน้า 151-165) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบความสัมพันธ

เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการ เครือข่ายชุมชนด้านสุขภาพผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเป็น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายชุมชน ด้านสุขภาพ ส่งผลให้เกิดความชัดเจนว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพล ต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชน และเมื่อพิจารณาถึงความมี เหตุผลในประเด็นภาวะผู้นำส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนา ชุมชนผู้วิจัยขอยกแนวคิดภาวะผู้นำว่าเป็นคุณลักษณะของ บุคคลที่มีความมุ่งมั่นอุทิศตนเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติงานสำเร็จ ไปตามวิสัยทัศน์ของชุมชนและประสานวิสัยทัศน์ของบุคคล สามารถสอนงานพร้อมสอนทักษะรวมทั้งเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อให้การปฏิบัติงานในชุมชนสำเร็จตามเป้าหมาย (Kaiser, 2000 อ้างถึงใน สมคิด สร้อยน้ำ, 2547, หน้า 27-29), (Yukl, 2002, p. 3) เมื่อนำแนวคิดมาเทียบเคียงกับผลการ วิจัยพบว่าผู้นำชุมชนบ้านน้ำใสเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในด้านการพัฒนาชุมชนมีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีมีความ เสียสละและสามารถจูงใจให้ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันในการ พัฒนาชุมชนจึงเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักพอที่จะสรุปได้ว่าภาวะ ผู้นำส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส

การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการดำเนิน งานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภотаใหม่ จังหวัดจันทบุรีผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วม ของประชาชนส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจากการ ค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงพบว่าสอดคล้อง กับ แก้วกัณหา อนุกุลฤทธน (2548) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบองค์กรพัฒนาเมืองเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน กรณี ศึกษา: โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสามที่พบว่าการมี ส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็น ปัจจัยหลักที่เหมาะสมใน การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพขององค์กรพัฒนาเมือง และสอดคล้องกับธนาณัติ ชนทะสิทธิ์ (2557) ที่ได้ทำการ วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน และพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการ พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนคือการมีส่วนร่วมและร่วมมือกัน ภายในชุมชนส่งผลให้เกิดความชัดเจนว่าการมีส่วนร่วมของ ประชาชนส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนบ้านน้ำใสและ

เมื่อพิจารณาถึงผลที่มีเหตุผลการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนผู้วิจัยขอแยกแนวคิดหลักการมีส่วนร่วมที่พูดถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นการที่ชุมชนมีนโยบายรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไปตอบสนองและนำข้อคิดเห็นที่รับฟังมาใช้ในการตัดสินใจหรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนโครงการต่างๆ (ธัญธรรมา นกวิเชียร, 2552), (พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต, 2557) เมื่อนำแนวคิดมาเทียบเคียงกับผลการวิจัยพบว่าในชุมชนบ้านน้ำใสยึดหลักการมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารงานดังตัวอย่างการจัดทำกฎระเบียบเพื่อใช้เป็นข้อบังคับของบ้านน้ำใส หมู่ที่ 11 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาแพง จังหวัดจันทบุรี เพื่อให้เกิดความสงบสุขความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้านและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลตั้งนั้น บ้านน้ำใสจึงได้จัดทำประชาคมหมู่บ้านขึ้น เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2555 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านเพื่อจัดทำกฎระเบียบของหมู่บ้านโดยให้ทุกหลังคามีสวนร่วมเสนอแผนงานและโครงการผ่านการพิจารณาของการประชุมประชาคมและถือปฏิบัติโดยถือหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย (หมู่บ้านน้ำใส, 2559) โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าชุมชนบ้านน้ำใสมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการต่างๆ ของชุมชน อีกทั้งตอบสนองและนำข้อคิดเห็นที่รับฟังจากประชาชนมาใช้ในการตัดสินใจหรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน จึงเห็นเป็นเชิงประจักษ์ว่าผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนนำไปให้เกิดการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ดีทำให้สมาชิกในชุมชนทุกคนยอมรับจึงเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักรับรู้ได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส

การสื่อสารในชุมชนมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาแพง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารในชุมชนไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาแพง จังหวัดจันทบุรี จากการค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงพบว่าขัดแย้งกับงานวิจัยของนพรัตน์

คล่องสารา (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยุธยา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่พบว่าปัจจัยการสื่อสารมีผลต่อการพัฒนาชุมชนส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนว่าการสื่อสารในชุมชนมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนบ้านน้ำใสหรือไม่และเมื่อพิจารณาถึงผลที่มีเหตุผลการสื่อสารในชุมชนไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใสเมื่อสรุปเทียบเคียงกับผลการวิจัยพบว่าผู้นำชุมชนบ้านน้ำใสสามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาชุมชนแก่สมาชิกทุกคนอย่างทั่วถึงและเข้าใจได้เป็นอย่างดีส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาและยังพบอีกว่าการสื่อสารส่งผลต่อการมีส่วนร่วมมากกว่าการดำเนินงานพัฒนาชุมชน และจากการค้นคว้าผู้วิจัยพบว่ามีการวิจัยหลายชิ้นที่ค้นพบการสื่อสารส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (ธีระ แก้วกล้า, 2548, หน้า 72-74), (นันทิยา ยศธร, 2548, หน้า 94-96) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าการสื่อสารในชุมชนบ้านน้ำใสไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนโดยตรงแต่ส่งผลทางอ้อมต่อการดำเนินการพัฒนาชุมชนโดยส่งผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจากการวิจัยที่ผู้วิจัยค้นคว้าค้นพบว่าการสื่อสารในชุมชนจะส่งผลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสรุปได้ว่าการสื่อสารในชุมชนไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนบ้านน้ำใส

ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามภารกิจของผู้นำชุมชนบ้านน้ำใส ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอกาแพง จังหวัดจันทบุรี

ผลการศึกษาพบว่า การจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนพบปัญหาคือชาวบ้านไม่บอกข้อมูลเพื่อการจัดเก็บตามความเป็นจริง แก้ไขโดยให้ความรู้รวมถึงเหตุผลและประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีนี้จะทำให้ชาวบ้านบอกข้อมูลเพื่อการจัดเก็บตามความเป็นจริงนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนได้ถูกทางขึ้น

การขับเคลื่อนแผนชุมชนปัญหาคือเมื่อส่งแผนชุมชนให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นแล้วไม่มีการดำเนินงานตามแผนแก้ไขโดยถ้าเป็นแผนงานที่ชุมชนทำเองได้จะใช้งบ

ในชุมชนดำเนินการแต่ถ้าไม่ได้จะส่งแผนให้นายกมารับมอบแผนชุมชน นอกจากนี้ยังให้สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลติดตามให้ดำเนินการตามแผน การแก้ไขปัญหาดังวิธีนี้จะทำให้ขับเคลื่อนแผนชุมชนได้อย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชนปัญหาคือขาดการจัดเก็บความรู้ในชุมชนและขาดงบประมาณในการสร้างศูนย์เรียนรู้แก้ไขโดยอบรมชาวบ้านให้เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดเก็บความรู้ในชุมชนและของงบประมาณมาจัดทำสถานที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเมื่อชาวบ้านเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดเก็บความรู้จะทำให้การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชนไปได้ถูกทิศทางและรวดเร็วขึ้น

การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยปัญหาคือขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชนแก้ไขโดยจัดหางบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้ถึงประชาธิปไตยให้มากขึ้นการแก้ไขปัญหาดังวิธีนี้จะทำให้ชาวบ้านรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตัวเอง

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปัญหาคือมีชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้เคียงนำขยะมาทิ้งในพื้นที่หมู่บ้านน้ำใสแก้ไขโดยมีการเฝ้าระวังพร้อมทั้งสื่อสารติดประกาศ ติดป้ายภายในพื้นที่ห้ามทิ้งขยะบริเวณริมถนนและพื้นที่สาธารณะภายในหมู่บ้านการแก้ไขปัญหาดังวิธีนี้จะทำให้สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านน้ำใสดีขึ้นลดการทิ้งขยะซึ่งจะไปทำลายสภาพแวดล้อมของชุมชนต่อไป

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปัญหาคือขาดการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก้ไขโดยจัดกิจกรรมให้ความรู้โดยสร้างแกนนำกลุ่มต่างๆ เป็นแกนหลักในการเชิญชวนให้มีการรวมกลุ่มประชาชนในการดำเนินการในหมู่บ้านเมื่อมีการรวมกลุ่มกันจะทำให้เกิดพลังแห่งความสามัคคีพร้อมที่จะขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ก้าวหน้าต่อไป

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปัญหาคือมีกลุ่มเสี่ยงและเยาวชนติดยาเสพติดบางส่วนแก้ไขโดยจัดกิจกรรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเข้าอบรมและ ถ้าเยาวชนกลุ่มใดติดยาเสพติดให้นำเยาวชนเหล่านั้นเข้ารับการบำบัดการแก้ไข

ปัญหาดังวิธีนี้จะทำให้ผู้ติดยาเสพติดจะมีชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น

การแก้ไขปัญหาคือความยากจนปัญหาคือการหาแนวทางในการป้องกันความยากจนอย่างยั่งยืนแก้ไขโดยให้คนในชุมชนใช้แนวทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อชุมชนมีรายได้พออยู่พอกินสมฐานะจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ได้ต่อไป

การส่งเสริมอาชีพปัญหาคืออาชีพที่ส่งเสริมไม่สอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้าน แก้ไขโดยเลือกอาชีพที่จะส่งเสริมให้สอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้านโดยให้ผู้เข้าอบรมส่งเสริมอาชีพเป็นผู้เลือกเองจะทำให้ได้อาชีพเสริมที่ตรงกับความต้องการและความถนัดของตนเองส่งผลให้ประกอบอาชีพเป็นไปด้วยความยั่งยืน

การส่งเสริมทุนชุมชนปัญหาคือการกำหนดข้อตกลงในการใช้เงินค้ำยังขาดการร่วมมืออย่างจริงจังแก้ไขโดยการกำหนดกติกา ข้อตกลงที่ทุกคนยอมรับและกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกติการ่วมกันโดยมีการตรวจสอบการดำเนินการตามแนวทางและข้อตกลงอย่างเคร่งครัด เป็นธรรมและโปร่งใสการแก้ไขปัญหาดังวิธีนี้จะทำให้การค้ำเงินที่กู้ยืมไปส่งคืนกับทันเวลาที่ชาวบ้านที่มีความจำเป็นท่านอื่นจะยืมต่อทำให้เกิดการหมุนเวียนของตัวเงินและอาชีพส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบว่าด้านการจัดเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาชนบทค่าเฉลี่ยต่ำสุดดังนั้นผู้นำชุมชนควรมีนโยบายสนับสนุนให้ความรู้เรื่องการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทภายในชุมชน

2. จากผลการวิจัยพบว่าด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยต่ำดังนั้นผู้บริหารชุมชนควรมีนโยบายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้นำชุมชนควรมีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ถึงกำหนดการจัดเก็บข้อมูล จปฐ./กชช.2ค
2. ผู้นำชุมชนควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อการปรับปรุงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อจะได้ทราบปัญหาเชิงลึกของการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านน้ำใส
2. จากการวิจัยได้ค้นพบเพิ่มเติมว่าการสื่อสารในชุมชนมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพิสูจน์ข้อค้นพบนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน. (2557). *คู่มือสนับสนุนการปฏิบัติงานผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน.

_____. (2558). *แผนปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชนประจำปี พ.ศ.2559*. กรุงเทพฯ: ปิทีเอส เพรส.

แก้วกัณหา อนุกุลยุทธน. (2548). *รูปแบบองค์การพัฒนาเมืองเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน* กรณีศึกษา: โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม. วิทยานิพนธ์การวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม มหาวิทยาลัยการวางผังเมือง และสภาพแวดล้อม, ภาควิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คุณวุฒิ คนฉลาด. (2540). *ภาวะผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่2). ชลบุรี: ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัย*. ม.ป.ท.

ธงชัย สันติวงษ์. (2543). *องค์การและการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธัญธูรา นกวิเชียร. (2552). *การพัฒนาชุมชน: บทพิสูจน์การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่เรียง ตำบลไม่เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธนาณัติ ชันทะสิทธิ์. (2557). *การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขง ตอนบน*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.

ธีระ แก้วกล้า. (2548). *การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

นพรัตน์ คล่องสารา. (2551). *กระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นคอยรุดตั้กษาเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- นันทิยา ยศสร. (2548). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการ แบบจำลองวุฒิภาวะ ความสามารถ (CMM) ของพนักงานบริษัท โกซอฟท์ (ประเทศไทย) จำกัด. วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปราณี รามสูตร และจำรัส ดวงสุวรรณ. (2545). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชนะการพิมพ์.
- พงษ์เสฐียร เหลืองอลกต. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับคุณภาพการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 27(1), 78-90.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2547). องค์การแห่งการเรียนรู้และการบริหารความรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- วีรุธ มาฆะศิรินนท์. (2549). การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2542). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หมู่บ้านน้ำใส. (2558 ก). ผลงานของหมู่บ้านที่เข้าประกวดตามโครงการคัดเลือกหมู่บ้านดีเด่น. ม.ป.ท.
- หมู่บ้านน้ำใส. (2558 ข). ผลงานประกอบการพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านยอดเยี่ยมประจำปีงบประมาณ 2558. ม.ป.ท.
- หมู่บ้านน้ำใส. (2559). แผนชุมชน ปี 2559-2561. ม.ป.ท.
- อนันต์ มลารัตน์. (2551). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายชุมชนด้านสุขภาพ: การวิจัยแบบผสมวิธี. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14(1), 151-165.
- อำนวย อังกระโทก. (2553). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลเลิงสาง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Christina, M. B. (2001). *Foreign Aid, Donor Coordination and the Pursuit of Good Governance (kenya)* (Ph.D. Dissertation, University of Maryland).
- Christopher Hood. (1991). *A Public Management for All Seasons?*. Public Administration.
- Yamane, T. (1970). *Statistics: an Introductory Analysis* (2nd ed.). Tokyo: John.
- Yukl, G. (2002). *Leadership in Organization* (5th ed.). Upper Saddle River, New York: Prentice-Hall.

การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัว เลี้ยงเดี่ยว ด้วยรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ

The emotional Resilience Enhancement of Single Family Adolescent Students through Integrative Group Counseling Model

ดร.เพ็ญนภา กุลนภาดล*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบของความหยุ่นตัวทางอารมณ์ และเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ด้วยรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนวัยรุ่นที่มีอายุ 15-17 ปี ที่มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออก มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 ที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นอายุ 15-17 ปี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 450 คน กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่สอง เป็นนักเรียนวัยรุ่น อายุ 15-17 ปี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวจำนวน 30 คน สุ่มอย่างง่ายแบ่ง เป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ส่วนกลุ่มควบคุม ไม่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มใดๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบวัดความหยุ่นตัวทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95
2. รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ ประกอบด้วย การปรึกษากลุ่ม 12 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 และสถิติทดสอบความแปรปรวนแบบพหุแบบมีการวัดซ้ำ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับ ๒ ของความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความหยุ่นตัวทางอารมณ์ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบการมองการณ์ไกล ($\lambda = .99$) องค์ประกอบความเชื่อมั่นในตัวเอง ($\lambda = .94$) องค์ประกอบความอดทน ($\lambda = .98$) และ องค์ประกอบการจัดการทางอารมณ์ ($\lambda = .89$)

2. รูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ประกอบ ด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติการปรึกษา โดยมีการบูรณาการทฤษฎีเล่าเรื่องซึ่งเป็นทฤษฎีครอบครัวเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการให้การปรึกษา

3. ความหยุ่นตัวทางอารมณ์โดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่ม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนความหยุ่นตัวทางอารมณ์ทั้งในภาพรวมและรายด้านช่วงหลังการทดลอง และติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการมีผลทำให้ความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : ความหยุ่นตัวทางอารมณ์รูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ

Abstract

The purposes of this study were to study Emotional Resilience components and to construct a Integrative group Counseling model for developing Emotional Resilience of adolescent students. The subjects were Adolescent Students in Secondary School, Eastern Part of Thailand. They were divided into two groups. The first group consisted of 450 of Adolescent Students in Secondary School. This group was a representative for Emotional Resilience components study. The second group included 30 subjects Adolescent Students in Secondary School. They were randomly selected into two groups, i.e., an experimental group and a control group. Each group consisted of 15 students. The instruments were Emotion Resilience Test with reliability coefficient 0.91 and Integrative Group Counseling Model for enhancing Emotion Resilience.

The results of the study were as follows ;

1. The confirmatory factor analysis (2 order) has significantly confirmed that the model of Emotional Resilience could be characterized into four factors: Getting along, Confidence, Persistence and Emotional management. These four factors were high loading at the .05 level and could be able to measure the Emotional Resilience factors.

2. The Emotional Resilience integrative group Counseling model consisted of three stages: the initial stage, the working stage and the ending stage. The counseling theories and techniques and also base on Narrative Family Theory and Psychological techniques were applied to enhance the Emotional Resilience of the adolescent students.

3. Statistically significant differences in the total Emotional Resilience and each components of the Emotional Resilience of the experimental group existed before and after participated in the group Counseling and the follow up period at .05 level. The results of this study indicated that the Emotional Resilience group Counseling Model was a key factor in increasing positive change in the Emotional Resilience of the adolescent students.

4. Statistically significant differences in the total Emotional Resilience and each components of the Emotional Resilience between the experimental group and the control group existed before and after participated in the training group and after the follow up period .05 level.

KEYWORDS : Emotional Resilience/ Adolescent Students/ Integrative Group Counseling Model.

บทนำ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยหนึ่งของบุคคลที่จะต้องเติบโตและพัฒนาไปเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมและประเทศชาติ ในขณะเดียวกัน วัยรุ่นก็เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ด้วยเหตุจากเป็นวัยที่เชื่อมต่อระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ มีพัฒนาการทางร่างกายและอารมณ์ที่ซับซ้อน จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการดังกล่าว สถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญในการหล่อหลอมพัฒนาร่างกายและอารมณ์ของวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ สถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักทางสังคมที่เล็กที่สุดที่เป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ที่จะปลูกฝังสิ่งที่ดี ชัดเจนทางสังคมให้วัยรุ่นเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของสังคมดังที่กล่าวมาแล้วนั้น หากสถาบันครอบครัว มีความอบอุ่นและเข้มแข็ง สมาชิกในครอบครัวก็จะมีคุณภาพ สามารถเผชิญกับสภาพการณ์ปัจจุบันได้อย่างเข้มแข็งเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม สถาบันครอบครัวจึงนับเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศให้เจริญอย่างยั่งยืน

ในสภาพสังคมปัจจุบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงมีปัญหาและอ่อนแอลง ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ สัมพันธภาพในครอบครัวเสื่อมถอย เหตุจากการที่ครอบครัวต้องเผชิญกับภาวะเปลี่ยนแปลงหลากหลายทั้งจากปัจจัยภายในครอบครัว และ ปัจจัยภายนอกครอบครัว อันได้แก่ ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสถิติสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ (สสส.) พบว่า ประเทศไทยมีประชากรเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 11- 22 ปี จำนวน 11.4 ล้านคน อยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมากกว่า 2.5 ล้านครอบครัว ซึ่งสาเหตุการเกิดครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 ราย ระบุสาเหตุของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวอันดับ 1 เกิดจากการหย่าร้าง รองลงมา คู่สมรสถึงแก่กรรม ที่สำคัญกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่กลายเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวตั้งแต่วัยรุ่นและวัยรุ่น และต้องดูแลบุตรเฉลี่ย 1-2 คน (คม ชัด ลึก, 2558, สำนักงานกิจการสตรีและ

สถาบันครอบครัว, 2556) จากสภาวะการณ์ดังกล่าว เด็กวัยรุ่นจะต้องเติบโตเรียนรู้ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ การที่เด็กวัยรุ่นเติบโตมาในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว มักจะประสบปัญหาเฉพาะของตนซึ่งต้องการการแก้ไขที่แตกต่างกัน เมื่อเด็กต้องเผชิญหน้ากับอคติในสังคมที่เชื่อว่า ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว คือ ความผิดพลาดในการใช้ชีวิตคู่ ครอบครัวไม่ปกติ ครอบครัวแตกแยกหรือครอบครัวครึ่งใบ ผู้หญิงที่ต้องเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว เพราะมีความประพฤติไม่ดี ผลกระทบโดยตรงที่เกิดอคติของสังคมเหล่านี้ทำให้ลูกเลี้ยงเดี่ยวได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เด็กที่เติบโตในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว จะได้รับผลกระทบในหลากหลายด้าน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากเด็กจะมีความรู้สึกขาดรัก พัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจบกพร่อง ทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเรียกร้องและโยเยหาความรัก ส่งผลให้เด็กต้องออกไปหาความรัก ความเข้าใจข้างนอกบ้าน และก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา และจากงานวิจัยของ Graeme Paton (2010) พบเด็กที่มาจากรครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีปัญหาพฤติกรรมพบว่า ร้อยละ 12 ของเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอย่างต่อเนื่องที่อายุ 7 ปี เมื่อเทียบกับเด็กในครอบครัวปกติพบเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น มีงานวิจัยที่สอบถามแม่เลี้ยงเดี่ยวจำนวน 13,000 คนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กพบว่า เป็นปัญหาพฤติกรรม ความสามารถในการอยู่คนเดียว ความประพฤติ ปัญหาทางอารมณ์ และความสัมพันธ์กับเพื่อน นอกจากนี้ งานวิจัยของ Martin Beckford (2008) ได้ศึกษาในเด็กอายุระหว่าง 13-16 ปี พบ เด็กกลุ่มนี้มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม ตลอดจนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา พฤติกรรม สุขภาพจิต, อัตลักษณ์ในตนเอง (Self-Concept) สมรรถนะทางสังคม (Social Competence) และสุขภาพในระยะยาว เมื่อเทียบกับเด็กที่มาจากรครอบครัวปกติ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

การที่เด็กวัยรุ่นเติบโตมาในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว มักจะประสบปัญหาเฉพาะบุคคล ที่ต้องการการแก้ไขที่

แตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น เพื่อให้ประสบความสำเร็จและมีความสุขควบคู่ไปกับเสริมสร้างสุขภาพจิตทางบวก ปัญหาที่สำคัญที่ควรพัฒนาในเด็กวัยรุ่นจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 20 คน พบว่า นักเรียนวัยรุ่นส่วนใหญ่มีวิถีภาวะทางอารมณ์ที่ไม่มั่นคง เอาแต่ใจตนเอง ไม่ค่อยสนใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้นน้อย ไม่รู้จัก การรอคอย ขาดการจัดการอารมณ์ตนเองที่เหมาะสม และ คิดเรื่องเดิมซ้ำๆ น้อยใจครอบครัวที่ไม่เหมือนครอบครัวอื่น จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่านักเรียนวัยรุ่นกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาต่างๆ อีกทั้งมักจะมีการตัดสินใจอย่างรวดเร็วฉับพลัน ขาดความยืดหยุ่น โดยเฉพาะเวลาโกรธหรือไม่พอใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นตามความคิด ความรู้สึกในขณะนั้น สามารถลอยตามสังคมหรือกลุ่ม โดยปราศจากการยั้งคิด ขาดการเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเองในการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่ทราบว่าจะกำหนดเป้าหมายในการ ดำเนินชีวิตของตนเองอย่างไร โดยเฉพาะในด้านการเรียนและการใช้ชีวิตในสังคม และครอบครัวของนักเรียน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามปัญหา (Problem Checklist Questionnaire) พบว่า ร้อยละ 45 มี ปัญหาด้านการควบคุมอารมณ์ ร้อยละ 40 มีปัญหาด้านการจัดการกับความรู้สึกของตนเอง ร้อยละ 15 มี ปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นการที่วัยรุ่นมีความสามารถในการเรียนรู้และจัดการอารมณ์ของตนเอง เมื่อต้องเผชิญ กับสภาวะการณ่ตึงเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิต และสามารถที่จะฟื้นคืน หรือ ผ่านพ้นสถานการณ์นั้นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นความสามารถในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์ของวัยรุ่นอย่างหนึ่ง จากงานวิจัยของเบอร์นาร์ด (Bernard, 2008) ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การที่วัยรุ่นมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์ (Emotional Resilience) ประกอบไปด้วย การมีความเชื่อมั่นในตนเอง (confidence) มีความอดทน (persistence) มีความสามารถในการจัดการ

อารมณ์ (Emotional management) และมีการมองการณ์ไกล (getting along) ทักษะทั้ง 4 นี้จะทำให้วัยรุ่นสามารถดึงความสามารถส่วนตัวออกมาได้และช่วยให้มีความสุขจิตที่ดีในการจัดการกับความล้มเหลว ความรู้สึกผิดหวังในอดีต การไม่มีความสุขหรือสภาวะการโกรธง่ายให้มึศักยภาพและมีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป

การที่จะทำให้นักเรียนวัยรุ่นสามารถพัฒนาศักยภาพทางอารมณ์ของตนเอง เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตซึ่งแนวทางต่างๆ ในการพัฒนาความยืดหยุ่นทางอารมณ์นั้นมี หลากหลายวิธี แต่วิธีการพัฒนาความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง คือ การใช้รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการโดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการปรึกษาแบบเล่าเรื่องซึ่งเป็นทฤษฎีครอบครัวเป็นฐานในการที่จะเสริมสร้างให้นักเรียนวัยรุ่นเกิดการยืดหยุ่นทางอารมณ์ มีความมั่นคงทางอารมณ์ คือ มีวิธีการที่จะดูแลจิตใจให้ทนอยู่ได้ รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ ความรู้สึกทุกข์ของตนเองได้ในสถานการณ์ที่กดดัน มีการมองการณ์ไกล มีความหวังและกำลังใจในการที่จะดำเนินชีวิตต่อไปภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน มีความมั่นใจและพร้อมที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากสถานการณ์วิกฤต และมีความอดทน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นประกอบของความยืดหยุ่นทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางอารมณ์ของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว โดยใช้รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ เพื่อให้ นักเรียนวัยรุ่นมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และมีศักยภาพทางอารมณ์เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและ เป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติสืบต่อไป

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบของความยืดหยุ่นทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งได้

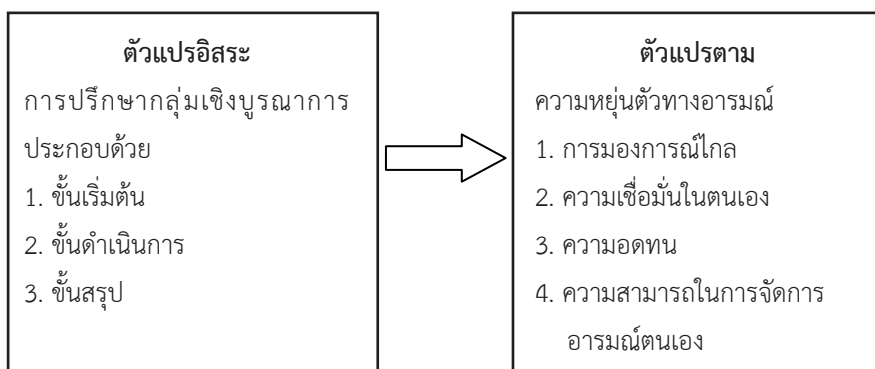
ถูกพัฒนามาจากการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีของ Bernard (2008) มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ และมีองค์ประกอบ

2. รูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีผลทำให้นักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีความหยุ่นตัวทางอารมณ์มากขึ้นหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว
3. เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

สมมุติฐานการวิจัย

1. องค์ประกอบของการหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการให้การศึกษาตามรูปแบบการปรึกษาเชิงบูรณาการ มีคะแนนความหยุ่นตัวทางอารมณ์ หลังการทดลอง และติดตามผล สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการให้การศึกษา
3. กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการให้การศึกษาตามรูปแบบการปรึกษาเชิงบูรณาการ มีคะแนนความหยุ่นตัวทางอารมณ์ หลังการทดลอง และติดตามผล สูงกว่ากลุ่มควบคุม

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ได้แบบวัดความหยุ่นตัวทางอารมณ์เพื่อนำไปใช้ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องต่อไป
3. ได้รูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาแก่นักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในภาคตะวันออก ดำเนินการวิจัยใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความหุนตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นมีอายุระหว่าง 15-17 ปี ในภาคตะวันออก 8 จังหวัด ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่สามารถระบุจำนวนได้

2. กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นมีอายุระหว่าง 15-17 ปี ในภาคตะวันออก 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง และ ปราจีนบุรี ได้จากการใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน(Multi-Stage Sampling) จำนวน 450 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำโดยการหาสัดส่วนของตัวแปรเชิงประจักษ์(Observation Variable) ต่อกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ต่อ 10

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความหุนตัวทางอารมณ์ ประกอบด้วย ตัวแปรชี้วัด 4 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบอารมณ์ โกล องค์ประกอบความเชื่อมั่นในตัวเอง องค์ประกอบความอดทน และ องค์ประกอบการจัดการทางอารมณ์

ขั้นตอนที่ 2 การเสริมสร้างความหุนตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวด้วยรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในการเสริมสร้างความหุนตัวทางอารมณ์ ได้แก่ นักเรียนวัยรุ่นมีอายุระหว่าง 15-17 ปี ในภาคตะวันออก 8 จังหวัด ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่สามารถระบุจำนวนได้

2. กลุ่มตัวอย่าง ในการเสริมสร้างความหุนตัวทางอารมณ์ จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน ได้มาจากการเป็นอาสาสมัคร โดยมีวิธีการคัดเลือกดังนี้

2.1 ทำการติดต่อกลับไปยังกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 ที่มีค่าการหุนตัวทางอารมณ์น้อยกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 30 เพื่อสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการทดลอง

2.2 ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากอาสาสมัครให้ได้จำนวน 30 คน แล้วทำการสุ่มอีกครั้งเพื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 15 คน โดยให้กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ

2. ตัวแปรตาม คือ ความหุนตัวทางอารมณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดความหุนตัวทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 33 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง .66 - 1.00 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

2. รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการศึกษาองค์ประกอบของความหุนตัวทางอารมณ์ โดยได้พัฒนาจากแนวคิดของ Bernard, 2008 ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminate Power) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามด้านละ 12 ข้อรวมจำนวน 48 ข้อคำถาม หลังจาก

นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 450 คน และได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามอีกครั้ง พบว่า ข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ ด้านการมองเห็น ไกล จำนวน 8 ข้อคำถาม มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.41 - 0.60 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.80 ด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.50 - 0.72 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 ด้านความอดทน จำนวน 7 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.54 - 0.64 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 และด้านการจัดการอารมณ์จำนวน 8 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.56 - 0.71 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 รวมข้อคำถามที่มีคุณภาพทั้งสิ้นจำนวน 33 ข้อคำถาม ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 แล้วจึงนำข้อคำถามทั้ง 33 ข้อ มาดำเนินการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคทางสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (Secondary Confirm Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ หากพบว่าแบบจำลองตามสมมุติฐานยังไม่มี ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Non Fit) ผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้แบบจำลองด้วยการตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Factor Loading) น้อยกว่า 0.40 ออก เพราะยังไม่เป็นองค์ประกอบที่ดีในแบบจำลองได้ (Stevens, 2002) และการยอมให้ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดของตัวแปรเชิงประจักษ์ บางคู่มีความสัมพันธ์กัน (Set Error Covariance) จนกระทั่งแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ จึงจะยอมรับในการ

ประมาณค่าพารามิเตอร์ (Parameters) ในแบบจำลองดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ด้วยการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์โปรแกรมการศึกษาเสริมสร้างการหย่อนตัวทางอารมณ์ แล้วดำเนินการทดลองด้วยแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มควบคุม ที่มี การวัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล (Control Group Pretest Posttest Follow up Design) กับกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบพหุที่มีการวัดซ้ำ (One-Way ANOVA Repeated Measurement) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มทดลอง (Experimental Group) ระหว่าง 1) ระยะก่อนทดลอง 2) หลังการทดลอง 3) ระยะติดตามผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบพหุที่มีการวัดซ้ำ (Two-Way ANOVA Repeated Measurement) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มทดลอง (Experimental Group) ระหว่าง 1) ระยะก่อนทดลอง 2) หลังการทดลอง 3) ระยะติดตามผล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (Secondary Confirm Factor Analysis) ขององค์ประกอบการหย่อนตัวทางอารมณ์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 รายละเอียดดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Factor Loading Score) แสดงเป็นคะแนนมาตรฐาน (Standardize Score) ขององค์ประกอบการเรียนรู้ตัวทางอารมณ์ ($n = 450$)

ความเรียนรู้ตัวทางอารมณ์	Factor Loading (λ)	Error (θ)	t	R^2
การมองการณ์ไกล (getting along)	.99	.02	11.64**	.98
ความเชื่อมั่นในตัวเอง (conf)	.94	.12	15.14**	.88
ความอดทน (persi)	.98	.04	12.75**	.96
การจัดการ (emana)	.89	.22	15.00**	.78

$\chi^2 = 829.88$, $df = 457$, $p\text{-value} = 0.00000$; Relative $\chi^2 = 1.81$; RMSEA = .043; GFI = .92; AGFI = .90; RMR = .033; SRMR = .040; $P\text{-Value for Test of Close Fit} = 1.00$; NFI = .97; IFI = .99; CFI = .99; CN = 279.66

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบการเรียนรู้ตัวทางอารมณ์ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 829.88$, $df = 457$, $p\text{-value} = .00000$; Relative $\chi^2 = 1.81$; RMSEA = .043; GFI = .92; AGFI = .90; RMR = .033; SRMR = .040; $P\text{-Value for Test of Close Fit} = 1.00$; NFI = .97; IFI = .99; CFI = .99; CN = 279.66) มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านการมองการณ์ไกล (gl) ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง (conf) ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบด้านความอดทน (parsi) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย และองค์ประกอบด้านการจัดการอารมณ์ตนเอง (emana) ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบย่อย ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) (Standardized Solution) มีค่าอยู่ระหว่าง .89 - .99 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (θ) อยู่ระหว่าง .02 - .22 แต่ละตัวแปรชี้วัดสามารถ อธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดแต่ละตัวแปรมีความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R^2) ได้ระหว่างร้อยละ 78-98

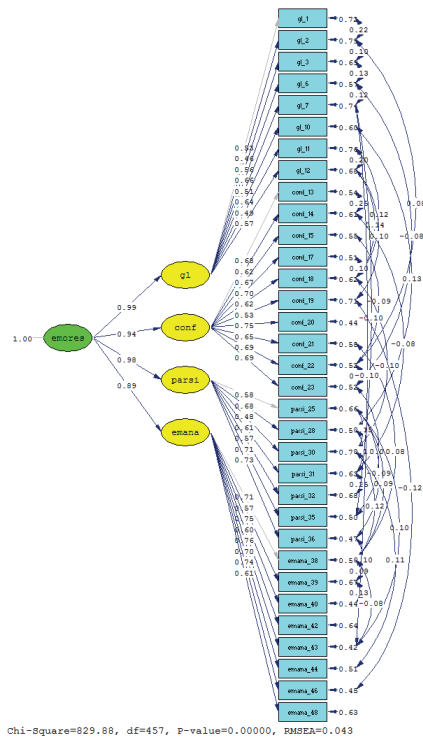
2. ผลของการพัฒนารูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความเรียนรู้ตัวทางอารมณ์ของนักเรียน

วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความเรียนรู้ตัวของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ โดยใช้แนวคิดสำคัญหลักจากทฤษฎีการปรึกษาแบบเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นทฤษฎีการปรึกษารอบครัว ร่วมกับเทคนิคจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการรู้คิด พฤติกรรม ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น เพื่อให้ให้นักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตระหนักในอารมณ์ของตนเอง ทำความเข้าใจความคิด อารมณ์ พฤติกรรม เรียนรู้ความเชื่อมโยงของอารมณ์ตนเองที่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว ตลอดจนมีความมุ่งมั่น อดทน และสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ ประกอบด้วย การให้การปรึกษากลุ่มทั้งหมด 12 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที

รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเริ่มต้นเป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นสมาชิกกลุ่มและระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันอันดับ 2 ความหุนตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น

ผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ บทบาทหน้าที่ของ สมาชิกกลุ่ม การรักษาความลับ ข้อตกลง ระยะเวลาในการ ให้การศึกษา วัน เวลา สถานที่ที่ใช้ในการให้การศึกษา เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เปิดเผยความรู้สึก และ มั่นใจที่จะ พูดคุยถึงปัญหาที่เกี่ยวกับอารมณ์ของตนเองที่มาจากผลกระทบของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว โดยใช้เทคนิคการให้การศึกษา เบื้องต้น เช่น การฟังอย่างตั้งใจ การใช้คำถามปลายเปิด การสะท้อนความรู้สึก การทวนความ การให้กำลังใจและการชื่นชม การใส่ใจ การสรุปความ

ขั้นตอนการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิก เรียนรู้ และ เข้าใจความหุนตัวทางอารมณ์ เรียนรู้ผลกระทบจากครอบครัวที่มีต่ออารมณ์ของตนเอง และตระหนัก ถึงความสำคัญของความหุนตัวทางอารมณ์ สมาชิกกลุ่มจะ ตั้งเป้าหมายในการเสริมสร้างการหุนตัวทางอารมณ์ การ เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม เพื่อให้สามารถแสดงพฤติกรรม และ สามารถจัดการอารมณ์ ได้อย่างเหมาะสม

ครั้งที่ 1 การเสริมสร้างความหุนตัวทางอารมณ์ เริ่มจากการให้สมาชิกกลุ่มตระหนักในอารมณ์ของตนเอง อิทธิพลของครอบครัว บุคคลต่างๆ สถานการณ์ต่างๆ ที่มี ต่ออารมณ์ของตน ผู้วิจัยจะให้สมาชิกกลุ่มเรียนรู้การใช้ พรอหวัดอารมณ์ของตนเอง เพื่อการรู้เท่าทันอารมณ์ของ ตนเอง เรียนรู้ความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ใจในอารมณ์ใน ลักษณะที่แตกต่างกัน ทำความเข้าใจอารมณ์สำหรับทุกคน เผชิญหน้ากับความรู้สึก ชอบ หรือ ไม่ชอบ และทดลองการ คิดในลักษณะใหม่ๆ โดยผู้วิจัยบูรณาการทฤษฎีและเทคนิค ในการให้การศึกษา เพื่อให้สมาชิกที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกิด การตระหนักในอารมณ์ของตนเอง

ครั้งที่ 2 การเสริมสร้างความหุนตัวทางอารมณ์ ด้านการมองการณ์ไกล ผู้วิจัยจะให้สมาชิกกลุ่มเล่าเรื่องที่ ตนเองทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ภายใต้สถานการณ์ความเครียด ที่ตนพบเจอ และเรียนรู้แนวทางในการสร้างความมุ่งมั่นให้ ตนเอง ในแต่ละสถานการณ์นั้น

ครั้งที่ 3 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านการเสริมสร้างการมองการณ์ไกล ผู้วิจัยให้สมาชิกกลุ่ม กำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเอง จากกิจกรรมถนนอารมณ์ และ กิจกรรมทางเลือกที่หลากหลายที่สมาชิกกลุ่มจะเลือก และกำหนดได้ด้วยตนเอง

ครั้งที่ 4 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้วิจัยจะ

บูรณาการเทคนิคการผ่อนคลาย และ ฝึกความกล้าหาญให้กับนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะได้เรียนรู้ อารมณ์และความรู้สึกที่ทำให้ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในตนเอง การค้นหาทศรूपของการสร้างความมั่นใจ การฝึกพูดกับตนเอง พูดกับสมาชิกครอบครัว พูดกับเพื่อนด้วยความมั่นใจ

ครั้งที่ 5 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านการสร้างเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้วิจัยจะให้สมาชิกกลุ่ม ฝึกการเรียนรู้ ว่าชีวิตนี้ไม่มีอะไรที่สมบูรณ์แบบ สมาชิกกลุ่ม จะต้องปรับความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม เพื่อที่จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตนเองและครอบครัวเดิม

ครั้งที่ 6 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านการเรียนรู้ความอดทน ผู้วิจัยให้สมาชิกกลุ่มได้บอกเล่าความรู้สึกของตนเอง ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน ผ่านเทคนิคในทฤษฎีเล่าเรื่อง เรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ยากที่ผ่านมาในชีวิต แต่สมาชิกสามารถผ่านมาได้ และ กิจกรรมความผิดพลาดเพื่อนฉัน ในครั้งนี้สมาชิกจะได้ฝึกการสำรวจ และทำความเข้าใจกับความคิดอัตโนมัติเชิงลบ วิเคราะห์และสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครั้งที่ 7 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านการเสริมสร้างความอดทน ผู้วิจัยให้สมาชิกกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เขาสามารถทำสิ่งที่ยากให้สำเร็จได้ และ เรียนรู้สิ่งใดจากการทำสิ่งที่ยากให้สำเร็จได้ และ เสริมสร้างให้สมาชิกกลุ่มมีความอดทนต่อสื่อกับอารมณ์ของตนเอง อารมณ์ของผู้อื่น สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดในชีวิต และ ตระหนักเสมอว่า ไม่มีอะไรที่เป็นไม่ได้

ครั้งที่ 8 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง ผู้วิจัยจะให้สมาชิก

กลุ่มได้สำรวจความคิด พฤติกรรม อารมณ์ และปฏิกิริยาทางร่างกายของตนเองโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – based Learning) เทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframing) เทคนิคการชื่นชมตนเอง (Self-Admiration)

ครั้งที่ 9 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการทำในสิ่งที่ตรงกันข้าม (Paradox) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อารมณ์ของตนเอง แต่ละอารมณ์ เช่น โกรธ กลียุค อิจฉา ซึ่งเป็นอารมณ์ทางลบ เรียนรู้ผลและการปรับเปลี่ยน และ สร้างพันธะสัญญากับตนเอง

ครั้งที่ 10 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ ด้านการเสริมสร้างการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง ผู้วิจัยให้สมาชิกกลุ่มเชิญสมาชิกครอบครัว 1 คน ร่วมในกลุ่มครั้งนี้ด้วย โดยผู้วิจัยจะให้สมาชิกกลุ่มและครอบครัว เรียนรู้ความรู้สึกซึ่งกันและกัน เปิดเผย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการร้องขอในวันที่ห่วงใย (Caring Day) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มและครอบครัวร้องในสิ่งที่แต่ละฝ่ายอยากได้ และให้อีกฝ่ายตกลงให้ในสิ่งที่สามารถให้ได้ เรียนรู้

ครั้งที่ 11 การเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ บูรณาการองค์ประกอบทุกด้าน ผู้วิจัยให้สมาชิกกลุ่มแสดงความรู้สึกที่มีต่ออารมณ์ของตนเองในขณะนี้ ความยากในการควบคุมอารมณ์ การจัดการกับอารมณ์สิ่งใดที่จะสามารถทำให้สามารถเสริมสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยสอนและสร้างเสริมให้สมาชิก กลุ่มสามารถ ยืนหยัดในการสร้างความหยุ่นตัวทางอารมณ์ได้อย่างเข้มแข็ง

ครั้งที่ 12 การยุติการปรึกษา ผู้วิจัยยุติการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ ด้วยการให้สมาชิกกลุ่มเชิญครอบครัว มาอีกครั้งหนึ่ง และ ให้สมาชิกกลุ่มเตรียมการ์ดแสดงความรู้สึกที่มีต่อครอบครัว ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง และ การเรียนรู้ที่จะเริ่มต้นใหม่อย่างมีความหมายอีกครั้งหนึ่ง ในการยุติการปรึกษาและประเมินตนเองภายหลังการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ

ขั้นสรุป เพื่อสำรวจความรู้สึกและความคิดที่มีต่อ รู้สึก การทำให้กระจ่าง การให้กำลังใจและการชื่นชม การ
 การให้การปรึกษากลุ่มและประเมินความหุ่่นตัวทางอารมณ์ ใส่ใจ การสรุปความ
 ของสมาชิกกลุ่มหลังการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ 3. ผลของรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ
 โดยใช้เทคนิคการให้การปรึกษาเบื้องต้น ได้แก่ การฟังอย่าง เพื่อเสริมสร้างความหุ่่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น
 ตั้งใจ คำถามปลายเปิด การสะท้อนความ การสะท้อนความ ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ดังแสดงในตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการหุ่่นตัวทางอารมณ์ในภาพรวม และรายด้าน ก่อนการทดลอง
 หลังการทดลอง และ ติดตามผลของกลุ่มทดลองด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบทางเดียวที่
 มีการวัดซ้ำ (One-Way ANOVA Repeated Measurement)

ตัวแปร	ก่อน (1)		หลัง (2)		ติดตาม (3)		F	Bonferroni test
	M	SD	M	SD	M	SD		
การมองการณ์ไกล (gl)	2.93	.11	3.57	.29	3.59	.23	87.23*	2>1, 3>1
ความเชื่อมั่นในตัวเอง (conf)	2.87	.22	3.48	.26	3.57	.29	85.85*	2>1, 3>1
ความอดทน (persii)	2.81	.22	3.41	.28	3.33	.32	31.54*	2>1, 3>1
การจัดการอารมณ์ (emana)	2.78	.33	3.46	.29	3.43	.31	54.36*	2>1, 3>1
การหุ่่นตัวทางอารมณ์โดยรวม	2.85	.20	3.48	.20	3.48	.20	175.54*	2>1, 3>1
Wilks' Lambda = .052, F = 19.52, P = .000								

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 พบว่าผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างเป็นไปในทิศทาง
 การหุ่่นตัวทางอารมณ์โดยรวม และรายด้าน ระหว่างก่อน เดียวกันทั้งหมด กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง มากกว่า
 การทดลอง หลังการทดลอง และการติดตามผล พบว่า ค่า ก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ
 เฉลี่ยทั้ง 3 ช่วง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ค่าเฉลี่ยการติดตามผล มากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัย
 .05 (F= 31.54 ถึง 175.54) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นราย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 คู่ในแต่ละช่วงการวัดพบว่า ค่าเฉลี่ยการหุ่่นตัวทางอารมณ์

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการหย่นตัวทางอารมณ์ในภาพรวมและรายด้าน ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบสองทางที่มีการวัดซ้ำ (Two-Way ANOVA Repeated Measurement)

ตัวแปร	ระยะเวลา	กลุ่มทดลอง (n=15)		กลุ่มควบคุม (n=15)		F (Interaction)	t-test
		M	SD	M	SD		
การมองการณ์ไกล (gl)	ก่อน (1)	2.93	.11	2.69	.46	20.68*	2.00
	หลัง (2)	3.57	.29	2.82	.35		6.23*
	ติดตาม (3)	3.59	.23	2.86	.39		6.02*
ความเชื่อมั่นในตัวเอง (conf)	ก่อน (1)	2.87	.22	2.63	.57	6.70*	1.53
	หลัง (2)	3.48	.26	2.85	.37		5.24*
	ติดตาม (3)	3.57	.29	2.91	.47		4.50*
ความอดทน (persii)	ก่อน (1)	2.81	.22	2.74	.53	9.95*	0.48
	หลัง (2)	3.41	.28	2.86	.39		4.32*
	ติดตาม (3)	3.33	.32	2.84	.39		3.62*
การจัดการอารมณ์ (emana)	ก่อน (1)	2.78	.33	2.53	.56	8.05*	1.46
	หลัง (2)	3.46	.29	2.75	.43		5.15*
	ติดตาม (3)	3.43	.31	2.75	.40		5.09*
การหย่นตัวทางอารมณ์โดย รวม	ก่อน (1)	2.85	.20	2.65	.50	14.59*	1.46
	หลัง (2)	3.48	.20	2.82	.36		5.98*
	ติดตาม (3)	3.48	.20	2.84	.37		5.66*

Wilks' Lambda = .530, F = 4.945, P = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการหย่นตัวทางอารมณ์ ในภาพรวม และรายด้านระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยพิจารณาจากผลของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction) ของกลุ่มการทดลอง (กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม) กับระยะเวลาในการวัด (ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล) พบว่าความการหย่นตัวทางอารมณ์ในภาพรวม และรายด้านมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการทดลอง กับระยะเวลาในการวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 6.70$ ถึง 20.68) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ทั้ง 5 ตัวแปร พบว่าค่าเฉลี่ยการหย่นตัวทางอารมณ์โดยรวม และรายด้านทุกด้าน ก่อนการทดลองมีคะแนนไม่แตกต่างกัน แต่หลัง

การทดลอง และติดตามผล พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การพัฒนาความหย่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวด้วยรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 องค์ประกอบการหย่นตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการหย่นตัวทางอารมณ์มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 829.88$,

$df = 457$, $p\text{-value} = .00000$; Relative $\chi^2 = 1.81$; RMSEA = .043; GFI = .92; AGFI = .90; RMR = .033; SRMR = .040; P-Value for Test of Close Fit = 1.00; NFI = .97; IFI = .99; CFI = .99; CN = 279.66) พบว่ามี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมองการณ์ไกล (gl) ความเชื่อมั่นในตัวเอง (conf) ความอดทน (persi) และการจัดการอารมณ์ (emana) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) (Standardized Solution) มีค่าอยู่ระหว่าง .89 - .99 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Θ) อยู่ระหว่าง .02 - .22 แต่ละตัวแปรชี้วัดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดแต่ละตัวแปร มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R^2) ได้ระหว่างร้อยละ 78-98 จากข้อมูลน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนและมีความสำคัญต่อการพัฒนาความหยุนตัวทางอารมณ์ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบความหยุนตัวทางอารมณ์ของ Bernard, 2008 ที่กำหนดไว้ 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านการมองการณ์ไกล องค์ประกอบด้านความเชื่อมั่นในตนเอง องค์ประกอบด้านความอดทน และองค์ประกอบด้านการจัดการอารมณ์ สอดคล้องกับความคิดเห็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กล่าวว่าความหยุนตัวทางอารมณ์ส่งผลให้วัยรุ่นมีความสามารถในการปรับตัวอยู่รอด อยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีศักยภาพ ในสังคมปัจจุบัน จากความสำคัญดังกล่าว จึงควรนำองค์ประกอบความหยุนตัวทางอารมณ์ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการหยุนตัวทางอารมณ์แก่นักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวต่อไป

สมมติฐานข้อ 2 กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการให้การปรึกษารูปแบบการปรึกษาเชิงบูรณาการมีคะแนนความหยุนตัวทางอารมณ์ หลังการทดลอง และติดตามผล สูงกว่าก่อนการเข้าร่วม

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มตามรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการที่มีทฤษฎีการศึกษาแบบเล่าเรื่องเป็น

ฐานหลังการทดลองและติดตามผลเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการที่มีทฤษฎีครอบครัวเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมุ่งเน้นให้นักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มทดลองได้ทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจความคิด อารมณ์ ในการที่จะแสดงออกเป็นการกระทำ โดยเริ่มจากการสำรวจสังเกตอารมณ์ ความคิดของตนเอง เกิดการตระหนักรู้ และ เรียนรู้ที่จะมองการณ์ไกล รวมทั้งการสังเกตการตอบสนองของร่างกายตนเองเมื่อมีอารมณ์เกิดขึ้น ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเสริมสร้างความหยุนตัวทางอารมณ์ให้กับนักเรียนวัยรุ่น การที่นักเรียนวัยรุ่นได้เรียนรู้ความสามารถของตนเอง เช่น ความมุ่งมั่นในตน ความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะการเชื่อในอำนาจในตนเอง เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก กัดดันหรือทำให้เกิดความเครียด (Bernard, 2008) และ สามารถควบคุม ตลอดจนจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้น จุดเด่นของรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการนี้ คือ การนำสมาชิกในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนวัยรุ่น เข้าร่วมกลุ่มการให้การปรึกษาด้วย จะทำให้นักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองได้เข้าใจครอบครัวมากขึ้น และได้จัดการกับเรื่องราวที่ค้างคาใจที่ส่งผลต่ออารมณ์ของกลุ่มทดลองด้วย ผลการวิจัย ยังสอดคล้องกับที่ Salovey and Sluyter (1997) อธิบายไว้ว่าความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลพัฒนาจากบุคคลที่มีการจัดการกับอารมณ์ และ มีความหยุนตัวทางอารมณ์ที่เหมาะสม จะเป็นส่วนสำคัญที่จะเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ ตลอดจนเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และลดภาวะความเครียดของแต่ละบุคคลทำให้สามารถบริหารจัดการอารมณ์ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความหยุนตัวทางอารมณ์ในภาพรวม และรายด้านระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าความหยุนตัวทางอารมณ์ในภาพรวม และรายด้านมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการทดลอง กับระยะเวลาในการวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 6.70$ ถึง

20.68) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ทั้ง 5 ตัวแปรพบว่าค่าเฉลี่ยการหยุนตัวทางอารมณ์โดยรวม และรายด้านทุกด้าน ก่อนการทดลองมีคะแนนไม่แตกต่างกัน แต่หลังการทดลอง และติดตามผลพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองได้รับการเสริมสร้างความหยุนตัวทางอารมณ์ด้วยรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จึงทำให้นักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีความตระหนัก การจัดการกับเรื่องราวที่ค้างคาจากครอบครัว การเรียนรู้เทคนิคในการพัฒนาอารมณ์ของตนเอง อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Bernard (2008) และ Bono and Remus (2006) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความหยุนตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น ด้วยกระบวนการฝึกอบรม และพบว่าประสิทธิภาพในการอบรมทำให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีความสามารถในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสามารถควบคุมอารมณ์ และ พัฒนาการหยุนตัวทางอารมณ์ได้สูงกว่ากลุ่มควบคุม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้องค์ประกอบเชิงยืนยันของความหยุนตัวทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น 4 องค์ประกอบที่สอดคล้องแนวคิดทฤษฎีและบริบทของไทย ได้แก่ องค์ประกอบการมองการณ์ไกล องค์ประกอบความอดทน องค์ประกอบความเชื่อมั่นในตนเอง และ องค์ประกอบ การจัดการอารมณ์ของตนเอง ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ เป็นคุณลักษณะทางจิตที่มีความสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ หากมีการเรียนรู้มีความตระหนัก ตลอดจนมีการพัฒนาตนเอง ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ จะทำให้ได้

แบบวัดความหยุนตัวทางอารมณ์ที่สอดคล้องกับบริบทในสังคม ปัจจุบัน จึงควรนำแบบวัดไปใช้ในการคัดกรอง และ สร้างเสริมให้นักเรียนวัยรุ่นมีความหยุนตัวทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

1.2 รูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการ โดยมีทฤษฎีการปรึกษาแบบเล่าเรื่องซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีครอบครัวเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากพื้นฐานความคิด ในการพัฒนาบุคคล ควรเริ่มต้นจากพื้นฐานด้านครอบครัว ดังนั้นการนำทฤษฎีครอบครัวมาบูรณาการเพื่อพัฒนารูปแบบการปรึกษากลุ่ม จึงเป็นแนวคิดที่มีความทันสมัย และ เสริมสร้างให้วัยรุ่นตระหนักถึงความสำคัญของอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อคุณภาพของเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวที่มีสภาพปัญหาและความจำเป็นในปัจจุบัน เมื่อสมาชิกเข้าใจ ก็จะใส่ใจกันและกัน ให้กำลังใจช่วยเหลือกัน เสริมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถพัฒนาบุคคลและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงควรมีการเผยแพร่ และนำรูปแบบการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการโดยใช้ทฤษฎีครอบครัวเป็นฐานในการดำเนินงานกับเยาวชนในวงกว้างต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการปรึกษาครอบครัว ในวัยรุ่นที่มีความหยุนตัวทางอารมณ์ เนื่องจากพื้นฐานทางอารมณ์ของบุคคลล้วนมีจุดเริ่มต้นมาจากครอบครัว การใช้รูปแบบการปรึกษาครอบครัวอาจจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาความหยุนตัวทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความหยุนตัวทางอารมณ์ของเยาวชนที่มาจากครอบครัวลักษณะอื่น หรือ ความหยุนตัวทางอารมณ์ของเยาวชนที่มีรูปแบบการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปพัฒนาเป็นนโยบายในการส่งเสริมสถาบันครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คม ชัด ลึก. (2552). *ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว นิยามใหม่ของสังคมไทยที่ต้องศึกษา*. วันที่ค้นข้อมูล 15 สิงหาคม 2559.

เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *ปัญหาหย่าร้างมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก*.

เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th>

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2556). *ข้อมูลสถิติความรู้เพื่อการวิเคราะห์มิติครอบครัว*.

Bernard, M. E. (2002). *Emotional Resilience: Implications for You Can Do It! Education Theory and Practice*. Retrieved from http://www.youcandoiteducation.com/reflectionsonemotional_files/ReflectionsOnEmotional.pdf

_____. (2006). *Providing all children with the foundations for achievement, Wellbeing and positive relationship* (3rd ed.). Oakleigh, VIC: Australian Scholarships Group.

_____. (2008). *The effect of You Can Do It! Education on the emotional Resilience of primary school students with social, emotional, behavioural and achievement challenges*. In 43rd APS annual conference proceedings, Hobart, Australia.

Graeme, P. (2010). *Child in Single parent family 'worse behave'*. Retrieved from <http://www.telegraph.co.uk/education/educationnews/8064435/Children-in-single-parent-families-worse-behaved.html>

Martin Beckford (2008). *Children in single-parent families more likely to suffer emotional problems, report finds*. Retrieved from <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/3235650/Children-in-single-parent-families-more-likely-to-suffer-emotional-problems-report-finds.html>

McLanahan & Sandefur. (1994). *Families-Effects-on-Children*. Retrieved from <http://family.jrank.org/pages/1577/Single-Parent-Families-Effects-on-Children.html>

Stevens, J. (2002). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences* (4th Ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

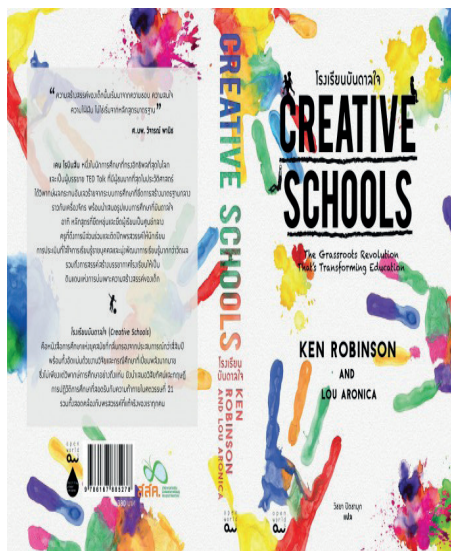
วรรณกรรมวิจารณ์ โรงเรียนบันดาลใจ

Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education

โรบินสัน, เคน และ อโรนิกา ลู (2559). *โรงเรียนบันดาลใจ*

Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education (วิเชียร ปิตชามุข, แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาท์.

ดร.เมธี ธรรมวัฒนา*

โรงเรียนบันดาลใจ เป็นหนังสือที่รวบรวมกรณีศึกษา ข้อมูล ข่าวสาร งานวิจัยจากประเทศต่างๆ มาบอกเล่าความคิดด้านการศึกษาที่ตกผลึกความคิดกว่า 40 ปี ของศาสตราจารย์ด้านการศึกษาชาวอังกฤษคนหนึ่งที่เคยโตมาด้วยสวัสดิการการศึกษาที่รัฐบาลจัดให้ประชาชน ผู้เขียนเป็นอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย เป็นนักวิชาการ นักวิจัย การที่ผู้เขียนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านการศึกษามากมาย ทำให้ได้รับเชิญมาบรรยายบนเวที TED แคลิฟอร์เนีย กับหัวข้อ โรงเรียนทำลายความคิดสร้างสรรค์จริงหรือ? ที่

มีผู้รับชมออนไลน์กว่า 30 ล้านครั้ง ทำให้เกิดการพูดถึงมากมายของผู้คนทั่วโลกหลังจากการบรรยายเสร็จสิ้น และส่วนหนึ่งของการบรรยายนี้ได้ถูกนำมาเขียนเป็นหนังสือเล่มนี้เอง ซึ่งโรงเรียนบันดาลใจ มีคำถามมากมายที่ต้องการนำเสนอความเป็นไปของปัญหาการศึกษาในโรงเรียน? ระดับมัธยมศึกษาของสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสร้างมาตรฐาน ทั้งหลักสูตรแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นสายวิชาการกับรายวิชาที่มีการจัดลำดับความสำคัญหลายลำดับขั้นทำให้วิชาการสำคัญมากกว่าวิชาชีพ การปฏิรูปการสอนที่เน้นการให้ความสำคัญของกิจกรรมกลุ่ม และการประเมินผลที่เน้นการสอบอย่างเป็นทางการ และเป็นปรนัยหลายตัวเลือก การมุ่งเน้นดังกล่าวเรียกได้ว่าเป็นขบวนการปฏิรูปการศึกษา แต่การดำเนินการยังสวนทางและไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากยังพบว่ามึนนักเรียนกว่า 17% ที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายและยังอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ นอกจากนั้นนักเรียนยังขาดความรู้วัฒนธรรมพื้นฐาน ที่ควรจะรู้ โดยสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอ คือ การจัดการการศึกษาที่สมดุล คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ผ่านภาคส่วนต่างๆ ที่น่าสนใจ คือผู้เขียนได้นำเสนอพร้อมกรณีศึกษา ได้แก่ 1) โรงเรียน

*อาจารย์ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

แห่งความบังคาลใจ ที่ค้ำึงถึงปัจเจกบุคคล การปรับเปลี่ยน วัฒนธรรม บรรยาภาศ ระบบ และนวัตกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การเรียน ควรมีรูปแบบที่หลากหลายแบบฟรีสไตล์ การมาเรียนเสมือนมาทำงานกับครูผู้สอน และเดินออกจากขอบเขตการมุ่งเน้นแต่วิชาการ แต่เป็นการ ยืดหยุ่นตามความสามารถของแต่ละบุคคล 3) การสอน จะต้องมียลัขของการสอน การจูงใจ การดิงศักยภาพของผู้เรียน สร้างความคาคหวัง การติดปีกให้ผู้เรียน และการสอนอย่าง สร้างสรรค์ 4) หลักสูตร กรอบเนื้อหาที่กำหนดให้ผู้เรียนต้อง

เรียนรู้ โดยหลักสูตรควรจะมีหลากหลาย มีความลึก และมีพลวัต คือเปิดโอกาสเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู และคนในชุมชน 5) การสอบ ควรเป็นการประเมินผลการ เรียนรู้้อย่างแท้จริง เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การที่ ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริง เป็นต้น

ดังนั้นการได้อ่านหนังสือโรงเรียนบังคาลใจอาจจะ ทำให้ผู้อ่านได้กลับมาตั้งคำถาม และเริ่มต้นที่จะหาคำตอบ อาจจะด้วยความเห็นชอบ หรือยอมรับบางอย่างที่จะนำไป สู่การปรับเปลี่ยนสิ่งดีๆ ให้ผู้เรียนก็เป็นได้

Department of Vocational Education and Social Development,

Faculty of Education, Burapha University

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี

โทรศัพท์ 038-102067 โทรสาร 038-391043

<http://www.edu.buu.ac.th/vesd/>